Julio Cortázar

62 pasidaryk pats

Alma littera

Julio Cortázar

62 pasidaryk pats

Romanas
Iš ispanų kalbos vertė
Valdas V. Petrauskas

Alma littera
VILNIUS / 2008

UDK 860(82)-3
Co-212

Versta iš:
Julio Cortázar
62 / MODELO PARA ARMAR
Suma de Letras, Madrid, 2004

Valdas V. PETRAUSKAS –
Lietuvos rašytojų sąjungos,
Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos,
Kanados literatūros vertėjų asociacijos narys
Šv. Jeronimo premijos laureatas

ISBN 978-9955-38-214-0

Nemaža skaitytojų tikriausiai pastebės, kad šiame kūrinyje kai kur nukrypstu nuo literatūrinių normų. Pateiksiu tik kelis pavyzdžius: mano veikėjai argentiniečiai kartais kreipiasi vienas į kitą „tu“, kartais „jūs“, destis kada šnekantis jiems patogiau vartoti vieną ar kitą formą; arba londonietis, ką tik pramokęs prancūziškai, vos perplaukęs Lamanšą, staiga prabyla nepaprastai sklandžia prancūzų kalba (negana to, dar verčiama į ispanų kalbą); arba geografija, metro stotelių nuosekli seka, laisvė, psichologija, lėlės ir laikas akivaizdžiai netenka tos prasmės, kokią turėjo viešpataujant Cinarai*.

Galimas daiktas, kai kam tai pasirodys keista, tačiau aš noriu iš karto pareikšti, jog tame lygmenyje, kuriame vyksta šis pasakojimas, jau negali būti kalbos apie tai, kad autorius, girdi, kam nors „nusižengia“; priešdėlis *nu-* pritampa prie kitų, pridedamų prie šaknies *ženg-*, sudarant veiksmažodžius *atžengti, įžengti, peržengti* – šios sąvokos visiškai suderinamos su ketinimais, kadaise nusakytais romano „Žaidžiame klases“ 62 skyriaus paskutinėse pastraipose, paaiškinančiais, kodėl taip pavadinta ši knyga, ir, ko gero, joje įgyvendintais.

* Anglų poeto Ernesto Dausono (Ernest Dowson, 1867–1900) lyrinė herojė, apdainuota viename garsiausių jo eilėraščių *Non Sum Qualis Eram Bonae Sub Regno Cynarae* (1896) – „Aš jau nebe tas, koks buvau viešpataujant mylimajai Cinarai“; eilėraščio pavadinimas pasiskolintas iš Horacijaus IV odės.

Paantraštė „Pasidaryk pats“ gali pakišti mintį, kad, pateikdamas teksto atkarpas, puslapyje atskirtas tarpeliais, autorius tarytum siūlo skaitytojui sudėlioti jas pagal savo norą ir išmanymą. Kas be ko, kai kurias galima perstumdyti, tačiau kalbamoji sandara yra visiškai kitokio pobūdžio, ji reiškiasi jau tame teksto lygmenyje, kur pasikartojimai ir sukeitimai nebereikalauja griežtai laikytis priežastinio ryšio, o ypač prasmės lygmenyje, kur daug valdingiau ir primygtiniau atsiveria erdvė kombinaciniam menui. Skaitytojo valia atsirinkti tam tikrus pasakojimo elementus ir savo nuožiūra juos sunarstyti norima seka ir nulemia tai, kokią knygą jis pageidauja skaityti.

– Malonėkite kruvinąją pilį, – užsisakė storulis.

Kodėl aš užėjau į Polidoro restoraną? Kodėl – jeigu jau tokie klausimai man dingtelėjo į galvą – nusipirkau knygą, kurios tikriausiai neskaitysiu? (Prieveiksmis – tai tik gudrybė, nes jau ne kartą man pasitaikė nusipirkti knygų, širdies gilumoje įsitikinus, kad jos amžinai pasimes knygų spintoje, ir vis dėlto jas pirkau; lieka neįminta mįslė: kodėl aš jas pirkau ir kokia prasmė įsigyti nereikalingą daiktą.) Ir, toliau narstant klausimus – kodėl, įėjęs į Polidoro restoraną, atsisėdau prie kampinio staliuko prieš didelį veidrodį, kuriame atsispindinti nušutusi salės nykuma apgauliai atrodė dvigubai didesnė? Ir dar vienas karoliukas klausimų virtinėje: kodėl aš užsisakiau butelį silvanero?

(Tačiau paskutinį klausimą palikime vėlesniam laikui: butelis silvanero, ko gero, – vienas iš klaidingų galimo akordo garsų, nebent jeigu tas akordas būtų visiškai kitoks ir jame atsirastų butelis silvanero, kaip atsirado grafienė, knyga ir storulio ką tik užsisakytas patiekalas.)

– *Je voudrais un château saignant**, – užsisakė storulis.

Sprendžiant iš atspindžio veidrodyje, storulis sėdėjo prie gretimo staliuko, už Chuano, todėl jo vaizdas ir balsas turėjo

* Malonėkite kruvinąją pilį (*pranc.*).

nueiti dviem priešingais keliais, o susidūrę – patraukti ūmai pašokusį dėmesį. (Panašiai kaip knyga vieno Sen Žermeno bulvaro knygyno vitrinoje: staigus balto NRF* viršelio siūtis, sąlytis su Chuanu, kaip anksčiau Elenos paveikslas, o dabar – kruviną pilį užsisakiusio storulio žodžiai; kaip ir primesta valia paklusniai atsisėsti Polidoro restorane prie to sumauto staliuko, nugara į visus.)

Savaime suprantama, Chuanui vieninteliam restorane storulio užsakymas atrodė turįs kitą prasmę; automatiškai, ironiškai, kaip įgudęs vertėjas, konferencijų metu įpratęs akimoju spręsti bet kurią žodinio vertimo bėdą grumtynėse su laiku ir tyla vertėjo kabinoje, jis įkliuvo į spąstus, jeigu kalbant (ironiškai, automatiškai) apie spąstus turima galvoje, kad *saignant* ir *sanglant* – atitikmenys ir kad storulis užsisakė kruviną pilį, šiaip ar taip, jis įkliuvo į spąstus nėmaž nenumanydamas, jog, pasikeitus sakinio prasmei, ūmai sukrešės visa tai, kas buvo praeityje arba šį vakarą, knyga arba grafienė, Elenos paveikslas, primesta valia atsisėsti Polidoro restorane prie kampinio staliuko, nugara į visus. (Ir tai, kad užsisakė butelį silvanero ir išgėrė pirmąją taurę atšaldyto vyno kaip tik tuo metu, kai storulio atvaizdas veidrodyje ir jo balsas, atsklidęs iš užpakalio, susiliejo į tai, ko Chuanas nemokėjo įvardyti, nes žodžiai „grandinė" arba „krešulys" – viso labo bandymas į kalbos lygmenį iškelti tai, kas reiškiasi kaip akimirkos prieštara, tai, kas sukreša ir tuo pat metu išsiskaido, tai, ko jau nebeįmanoma išsakyti kokia nors artikuliuota kalba – netgi tokiam įgudusiam vertėjui kaip Chuanas.)

Šiaip ar taip, vargu ar buvo verta ką nors sureikšminti. Storulis užsisakė kruviną pilį, jo balsas prisišaukė kitus vaizdinius, ypač aiškiai – knygą ir grafienę, šiek tiek silpniau – Elenos

* *Nouvelle Revue Française* – „Naujoji Prancūzijos apžvalga" (*pranc.*), žurnalo ir leidyklos pavadinimas.

paveikslą (galbūt todėl, kad jis buvo artimiausias, nesakytume, kad labiau įprastas, bet labiau susijęs su kasdienybe, tuo tarpu knyga buvo kažkas nauja, o grafienė – prisiminimas, beje, nepaprastas prisiminimas, nes kalba ne tiek apie grafienę, kiek apie Frau Martą ir apie tai, kas atsitiko Vienoje, „Vengrijos karaliaus" viešbutyje, tačiau galų gale viskas susiėjo į grafienę, ir apskritai pagrindinis įvaizdis ir anksčiau buvo grafienė, toks pat ryškus kaip knyga arba storulio užsakymas, arba silvanero bukietas).

„Reikia pripažinti, kad niekas taip nemoka švęsti Kalėdų išvakarių kaip aš", – tarė sau Chuanas ir, laukdamas *hors d'oeuvre**, prisipylė antrą taurę vyno. Tam tikra paskata to, kas jam atsitiko, buvo Polidoro restorano durys, ryžtas – staiga, kad ir suvokiant, jog tai kvaila, – atidaryti tas duris ir pavakarieniauti toje nykioje salėje. Kodėl aš įėjau į Polidoro restoraną, kodėl nusipirkau tą knygą ir atskleidžiau ant nuomonės, taipgi ant nuomonės užkliuvau už pirmo pasitaikiusio sakinio, ir kodėl tuojau pat storulis užsisakė puskepį žlėgtainį? Jeigu bandysiu visa tai nagrinėti, suversiu viską į savotišką regztuką ir nepataisomai sugadinsiu. Daugių daugiausia galiu pamėginti mintyse pakartoti tai, kas atsitiko kitoje zonoje, pasistengti atskirti tai, kas teisėtai sudaro dalį to ūmai atsiradusio krešulio, nuo to, ką parazitiškai prisisiejo asociacijos.

Tačiau *širdies gilumoje* suprantu, kad visa tai – netiesa, kad man jau neberūpi tai, kas man ką tik atsitiko, ir, kaip jau pasitaikė ne vieną kartą, viskas galų gale pasibaigs bergždžiu ketinimu ką nors suprasti, galimas daiktas, nekreipiant dėmesio į mįslingą pačios dalyko esmės žinią arba ženklą, į nejučia apėmusį nerimą, į akimoju atsivėrusią kažin kokią kitą terpę, kur veržiasi prisiminimai, galios ir ženklai, susiliedami į akinantį blyksnį, tvykstelėjantį ir tą pačią akimirką sulyginantį mane su

* Užkandžio (*pranc.*).

žeme ir išplėšiantį iš mano esybės. Dabar iš viso to man beliko vien smalsumas, įgimtoji žmogaus savybė: įminti mįslę. Ir, be to, dar skrandžio traukuliai, miglotas įsitikinimas, kad kaip tik čia, o ne loginių funkcijų prastinimu prasideda ir eina toliau ieškomas kelias.

Žinoma, to negana, šiaip ar taip, būtina mąstyti, kitaip sakant, nagrinėti, atskirti tai, kas iš tikrųjų sudaro dalį šios akimirkos, esančios už laiko ribų, nuo to, ką prisisieja asociacijos, siekdamos prisivilioti, labiau priartinti prie tavęs, perkelti šiapus. Tačiau bus dar blogiau, jei bandysi apie tai pasakoti kitiems, nes visada pagaliau ateina valandėlė, kai reikia žūtbūt pamėginti išsipasakoti kokiam nors draugui, pavyzdžiui, Polankui arba Kalakui, arba iš karto visiems, sėdintiems *Cluny* kavinėje prie staliuko, galimas daiktas, širdies gilumoje puoselėjant viltį, kad pats pasakojimo aktas vėl sužadins krešėjimą, pagaliau bent jau suteiks tam prasmę. Jie sėdės ten, klausysis tavęs, bus ten ir Elena, visi tave klausinės, stengdamiesi padėti tau prisiminti, lyg būtų ko vertas prisiminimas, netekęs tos galios, kuri Polidoro restorane, nuplovusi praeities apnašas, pateikė jį kaip kažką gyva ir grėsminga, kaip prisiminimą, nutrūkusį nuo laiko saito, kad tą pačią akimirką, kai jis vėl ima blėsti, atgytų kita gyvenimo forma, dabartimi, tačiau kito matmens dabartimi, jėga, veikiančia kitu šūvio kampu. Trūko žodžių, nes trūko minties, suderinamos su ta galia, gebančia atminties draiskanas, blankius padrikus vaizdus ūmai paversti svaiginančiu verpetu, gyvu žvaigždynu, išnykstančiu pačią jo atsiradimo akimirką, – prieštara, patvirtinanti ir drauge paneigianti tai, ką Chuanas, gerdamas antrąją silvanero taurę, vėliau pasakos Kalakui, Telei, Elenai, susitikęs su jais *Cluny* kavinėje prie staliuko, ir ką dabar privalo kaip nors suvokti, lyg pats mėginimas užčiuopti tą prisiminimą nebūtų jau įrodęs, kad tai bergždžia, kad jis stačiai bloškia šešėlius į tamsą.

„Taip“, – atsiduso Chuanas, ir tas atodūsis reiškė, kad jis visiškai sutinka su tuo, jog visa tai ateina iš anapus, veikia diafragmą, plaučius, ištroškusius didelio gurkšnio oro. Taip, bet visa tai reikia apmąstyti, šiaip ar taip, juk jis yra ir tai, ir jo mintis, jis negali sutelkti viso dėmesio tik į atodūsį, į nervinio rezginio spazmą, į miglotą baimę, apėmusią jį šmėkštelėjus tam vaizdiniui. Mąstyti buvo bergždžia, mąstyti – tai lyg beviltiškai stengtis prisiminti sapną, kai, kniostelėjęs iš miegų, pamatai nebent išnykstant paskutinius jo ataudus; mąstyti – tai tarytum išardyti kanvą, gožiančią kažką panašaus į kitą jausmo pusę, panaikinti taip, kad ji niekada daugiau nebešmėžuotų. Užsimerkti, atsipalaiduoti, visiškai atsiduoti išganingo laukimo malonei. Tai, kas bergždžia, visada buvo bergždžia: iš tų kimrų* sričių žmogus grįžta dar skurdesnis, dar svetimesnis pats sau. Tačiau mąstyti medžiotojiškai, pasaloje tykojant prasmės, buvo pravartu bent jau todėl, kad pavyko vėl atsidurti šiapus, taigi storulis lankytojas užsisakė kruvinąją pilį, ir netikėtai radosi grafienė, dingstis atsisėsti Polidoro restorane priešais veidrodį, knyga, pirkta Sen Žermeno bulvare ir atskleista ant nuomonės, akinantis krešulys (ir, be to, žinoma, Elena), sutenėjęs ir akimoju išsisklaidęs paklusdamas nesuvokiamai savo valiai pasinaikinti įsitvirtinant, išskysti bekrešant, nusimesti atsakomybę, padarius mirtiną žaizdą ir įpiršus mintį, kad tai menkniekis, asociacijų žaismas, veidrodis ir prisiminimas, ir dar vienas prisiminimas, dykos vaizduotės išdaigėlės. „Na jau ne, aš neleisiu tau taip lengvai ištrūkti, – tarė sau Chuanas, – vargu ar dar kada nors man pavyks tapti centru viso to, kas ateina iš anapus, ir drauge būti tarytum išstumtam iš ten, kur slypi mano esmė. Ne, tu taip

* Keltų gentys, senovėje gyvenusios Velse.

lengvai neištrūksi, kas nors turi likti mano rankose, mažasis basiliske, vienas tų vaizdų, galbūt to tylaus sprogimo dalelių, o gal ir ne, dabar jau nebeaišku..." Ir jis nejučia nusišypsojo, sardoniškai iš šalies stebėdamas, kaip jo mintis sėlina prie kartelės su mažuoju basilisku – savaime suprantamos sąsajos su Vienos *Basilisken Haus** ir tenykšte grafiene... Visa kita tvino be jokio pasipriešinimo, buvo netgi labai lengva atsiremti į centrinę spragą vidury akimoju atsivėrusios pilnatvės, įrodymo, tuojau pat atmesto ir užslėpto, kad jam būtų parankiau priimti patogią analogiškų vaizdų sistemą, susietą su spraga istoriniu arba jausminiu pagrindu. Mąstyti apie basiliską – vadinasi, taip pat mąstyti apie Eleną ir grafienę, tačiau mintys apie grafienę piršo mintis apie Frau Martą, apie klyksmą, nes grafienės kambarinės tikriausiai klykė Blutgasės rūsiuose, o grafienei tikriausiai patiko, kad jos klykia: jeigu jos nebūtų klykusios, kraujas nebūtų kvepėjęs raukšliais ir užlajomis.

Įsipildamas dar vieną taurę silvanero, Chuanas kilstelėjo akis į veidrodį. Storulis išskleidė *France-Soir***, ir didelės, per visą puslapį antraščių raidės, atsispindinčios veidrodyje, priminė rusišką raidyną. Dėdamas visas pastangas, Chuanas perskaitė keletą žodžių, miglotai vildamasis, kad tuo metu, kai jis, dirbtinai susikaupdamas, o iš tikrųjų trokšdamas nukreipti dėmesį kitur, bandydamas grįžti prie pradinės properšos, kurioje prasmego žvaigždė išslystančiais kampais, – taigi tuo metu, kai jis susikaupęs sutelks visas mintis į kokią nors kvailystę, pavyzdžiui, mėgins perskaityti veidrodyje atsispindinčias *France-Soir* antraštes, ir šitaip nukreips savo dėmesį nuo išties svarbių jam dalykų, galimas daiktas, iš tebešvytinčios auros išnėręs žvaigždynas suspindės visu ankstesniu ryškumu ir nusės zonoje kitapus ar šiapus kalbos ar vaizdinių, brėždamas savo

* Basilisko namai (*vok.*).

** Dienraštis „Vakarinė Prancūzija" (*pranc.*).

skaidrius spindulius, apmesdamas dailų veido ovalą, kuris bus sagė su mažyčiu basilisku, o šis savo ruožtu – spintoje slepiama sudužusi lėlė, o ši – beviltiška aimana ir aikštė, pilna gausybės tramvajų, ir Frau Marta plokščiadugniame laive. Galbūt dabar jam pasiseks, ir, žiūrint prisimerkus, pasikeis veidrodžio įvaizdis, ribinė teritorija tarp Polidoro restorano regimybės ir kitos – dingusios, bet vis dar aidu atsiliepiančios – regimybės; galimas daiktas, dabar jis galės pereiti nuo rusiško raidyno veidrodyje prie kitos kalbos, pasirodžiusios ties suvokimo slenksčiu, prie paukščio, kuris, kritęs iš aukštybių, beviltiškai spurda, plaka sparnais, stengdamasis ištrūkti iš tinklo ir drauge suteikdamas jam savo formą, – tinklo ir paukščio sintezė, išreikšta vien skrydžiu arba tinklo forma, arba paukščio šešėliu, ir pats skrydis akimirką bus belaisvis, paradoksaliai bandantis ištrūkti iš tinklo, kuris nykdamas apgaubia jį visomis akimis: grafienė, knyga, kažkas, užsisakęs kruviną̧ją pilį, plokščiadugnis laivas apyaušriu, dunkstelėjimas sudužus ant grindų nukritusiai lėlei.

Rusiškas raidynas tebėra ten pat, virpėdamas storulio rankose, pasakoja dienos naujienas, kaip truputį vėliau zonoje (*Cluny* kavinė, gatvės kampas prie kokios nors sankryžos, Sen Marteno kanalas – visa tai irgi zona) teks ką nors papasakoti, ką nors pranešti, nes visi jie laukia nesulaukia, kada pagaliau imsi pasakoti, tas visada neramus ir pasakojimo pradžioje truputį priešiškai nusiteikęs būrelis, šiaip ar taip, visi jie ten, laukia nesulaukia, kada pagaliau imsi pasakoti atsidūręs zonoje, bet kurioje zonos vietoje, jau nežinia kur, nes zona yra bet kur, bet kurį vakarą, su bet kuriais draugais, Tele ir Ostinu, Elena ir Polanku, ir Selija, ir Kalaku, ir Nikole, kartais ir jiems tenka atsidurti zonoje su Miesto naujienomis, ir tuomet tau tenka prisidėti prie būrelio, godžiai lau-

kiančio, kada pagaliau tas kitas ims pasakoti, nes, šiaip ar taip, zonoje visada justi lyg draugiškas, lyg nuožmus poreikis palaikyti ryšį, žinoti, kas vyksta, juo labiau kad beveik visada vyksta kas nors svarbaus visiems, pavyzdžiui, kai jie ką nors susapnuoja arba praneša Miesto naujienas, arba grįžta iš kelionės į zoną (vakare beveik visada tai būna *Cluny*, bendra teritorija prie kavinės staliuko, tačiau kartais lova arba miegamasis vagonas, arba automobilis, lekiantis iš Venecijos į Mantują), lyg visur esančią, lyg ribotą zoną, panašią į juos, į Marastą ir Nikolę, į Seliją ir poną Oksą, ir Frau Martą, esančią ir Mieste, ir pačioje zonoje, – tai žodinė gudrybė, kur viskas vyksta lygiai taip pat veikliai kaip ir kiekvieno jų gyvenime už zonos ribų. Ir todėl aplink, rodos, įtemptai laukia klausytojų būrelis, nors šalia nėra nė vieno tų, kuriuos jis prisiminė Polidoro restorane, tik burnoje iš pasišlykštėjimo kaupiasi seilės, iškilmingai atidaromos parodos, gėlininkai, kaip visada – Elena, Marastas ir Polankas; zona – tai įtemptas dėmesys, glitus, lipnus, skvarbus, tai telefonų numeriai, kuriuos kas nors rinks vėliau, prieš eidamas gulti, tai kažkokie kambariai, kur bus apie tai kalbama, tai Nikolė, niekaip neįstengianti užsegti lagamino, tai baigiantis degti dviem pirštais suspaustas degtukas, portretas Anglijos muziejuje, dėžutėje barškanti cigaretė, vandenyne netoli salos sudužęs laivas, tai Kalakas ir Ostinas, pelėdos ir žaliuzės, ir tramvajai, visa tai, kas ateina į galvą žmogui, ironiškai mąstančiam, kad jam kada nors teks imti pasakoti ir kad, visai galimas daiktas, zonoje nebus Elenos, ir ji jo neklausys, nors apskritai visa tai, ką jis pasakos, bus skirta Elenai. Gali atsitikti ir taip, kad jis ne tik bus vienui vienas zonoje, kaip dabar Polidoro restorane, kur visi kiti, įskaitant ir storulį, nesiskaito, bet negana to, visai

galimas daiktas, turės pasakoti dar didesnėje vienatvėje, kambaryje, kur nieko daugiau nebus, išskyrus katę ir rašomąją mašinėlę; o gal jis bus tas žmogus, kuris geležinkelio stoties perone stebi akimoju atsimainančius po žibintu zujančių mašalų derinius. Tačiau gali atsitikti ir taip, kad kaip ir kitais kartais visi kiti bus zonoje, kad jų neaplenks gyvenimas ir kostelės muziejaus prižiūrėtojas tuo tarpu, kai pirštai siekia gerklės, o kažkas svajoja apie Jugoslavijos paplūdimį tuo tarpu, kai Telė ir Nikolė bet kaip grūda į lagaminą drabužius, o Elena nenuleidžia akių nuo Selijos, kuri verkia nusisukusi į sieną, kaip paprastai verkia geros mergaitės.

Belaukiant, kol atneš *hors d'oeuvre*, Chuanui buvo nesunku apmąstyti savo vakarinį pasivaikščiojimą. Pirmiausia, ko gero, Sen Žermeno bulvare nusipirko Mišelio Biutoro* knygą; prieš tai lynojant nuobodžiai klaidžiojo Lotynų kvartalo gatvėmis, širdžiai maudžiant nuo ištuštėjusio Paryžiaus per tas Kalėdų išvakares, kai visi lindi namie, o bastosi tik iš pažiūros neryžtingi žmonės, tarytum sąmokslininkai, šnairuodami vienas į kitą kavinėse prie baro arba gatvės kampe, beveik vien vyrai, nors pasitaiko viena kita moteris, nešina paketu, lyg pateisinančiu tai, kad gruodžio dvidešimt ketvirtą dieną, pusę vienuoliktos vakaro, ji tebėra gatvėje, ir Chuanui knietėjo prieiti prie kurios nors – tarp jų nebuvo nė vienos jaunos ir patrauklios, visos atrodė vienišos ir savotiškos, – ir paklausti, ar iš tikrųjų ji nešasi ką nors tame pakete, ar ten stačiai kokie skudurai arba kruopščiai surištas pluoštas senų laikraščių, paprasčiausia suktybė, iš dalies apsauganti ją nuo įtarimų, kad ji vienui viena šlaistosi gatvėmis tuo metu, kai visi žmonės sėdi namie.

* *Michel Butor*, (g. 1926) – prancūzų romanistas, eseistas, naujojo romano atstovas.

Antra vertus, reikėjo turėti galvoje grafienę, mintį apie grafienę, dingtelėjusią *Monsieur le Prince* ir Vožiraro gatvių kampe, anaiptol ne todėl, kad tame kampe kas nors būtų galėjęs jam priminti grafienę, išskyrus rausvo dangaus lopinėlį ar drėgmės šuorą, tvokstelėjusį iš tarpuvartės ir netikėtai tapusį tarytum sąlyčio vieta, tokia pačia kaip basilisko namai Vienoje, kadaise galėję atverti jam kelią į teritoriją, kur laukė grafienė. Arba, turint omeny šventvagišką, amžino nuopuolio aplinką, kurioje tikriausiai gyveno grafienė (jeigu tikėtume ta legendos versija, kurią Chuanas skaitė abejotinos vertės metraštyje prieš daugelį metų, prieš pažindamas Eleną ir Frau Martą, ir basilisko namus Vienoje), tas gatvės kampas su rausvo dangaus lopinėliu ir drėgna tarpuvartė galėtų nepaneigiamai patvirtinti nuojautą, kad Kalėdų išvakarės palankios grafienės apsireiškimui, jos nepaaiškinamam atsiradimui Chuano akiratyje, – jis negalėjo nusikratyti minties, kad grafienei ypač gardu gerti kraują tokią naktį kaip ši, skambant varpams ir Piemenėlių mišių giesmėms, gerti surištomis rankomis ir kojomis besiraitančios merginos kraują, taip arti piemenėlių ir prakartėlės, ir avinėlio, naikinančio pasaulio nuodėmes. Žodžiu, ką tik nusipirkta knyga, grafienės apsireiškimas ir tuomet iškart, be niekur nieko – neišvaizdžios Polidoro durys, blausus žibintas, žvilgsnis į pustuštį restoraną, apšviestą tokios šviesos, kurios, būdamas ironiškai ir prastai nusiteikęs, kitaip nepavadinsi, kaip lavonine, akiniuotos moteriškės su servetėlėmis, lengvas skrandžio spazmas ir skausmas duobutėje, jokio noro eiti į vidų, nes išties nebuvo jokio pagrindo eiti į tokią vietą, greitas ir piktas dialogas, kaip paprastai smerkiant savo nevykusius įgeidžius: Taip / Ne / Kodėl gi ne / Tavo tiesa, kodėl gi ne / Na ir eik, kuo niūriau, tuo geriau / Kas be ko, kvailam visur gera / *Unto us a boy is born, glory hallelujah** / Lavoninė, ir tiek / Na ir kas,

* Mums užgimė vaikelis, garbė aukštybėse (*angl.*).

eik į vidų / Tikriausiai maistas čia siaubingas / Betgi tu nenori valgyti / Žinoma, bet vis dėlto reikės ko nors užsisakyti / Užsisakyk ko nors ir išgerk / Gerai sakai / Atšaldyto vyno, idealiai atšaldyto vyno / Na matai, eik. Betgi jeigu norėjau išgerti, kuriems galams užėjau į Polidoro restoraną? Juk žinojau tiek jaukių barų dešiniajame krante, Komarteno gatvėje, kur, beje, visada galima baigti švęsti Kalėdų išvakares pas kokią nors dievobaimingą ručkę, kuri man pagiedotų Sentonžo ar Kamargos kalėdinių giesmių. Taigi, kuo daugiau galvoji, tuo sunkiau darosi suvokti, kas paskatino mane po to dialogo užeiti į Polidoro restoraną, stumtelėti duris kone kaip Bethovenui, atsidurti restorane, kur prie manęs jau ryžtingai artėjo akiniai su servetėle po pažastimi ir nuvedė prie paties prasčiausio staliuko, ne staliukas, o pasityčiojimas, prie kurio tenka sėdėti žiūrint į sieną, o siena aptaisyta veidrodžiu, kaip ir daugel kas šį vakarą, o ir kiekvieną vakarą, ir ypač Elena, taigi spoksok į sieną, nes iš kitos pusės, kur paprastą dieną lankytojas galėtų sėdėti žiūrėdamas į salę, garbioji Polidoro valdyba sugalvojo užrioglinti milžinišką plastikinį vainiką su spalvotomis lemputėmis, trokšdama parodyti, kokie jai brangūs mielų svečių krikščioniškieji jausmai. Nors ir kaip norėtum, neįmanoma tam priešintis: jeigu vis dėlto sutikau atsisėsti nugara į salę, turėdamas prieš akis veidrodį, o jame – apgaulią miną virš šiurpaus kalėdinio vainiko (*les autres tables sont réservées, monsieur / Ça ira comme ça, madame / Merci, monsieur /**), vadinasi, kažkas man nesuvokiama, bet tikriausiai įgimta, paskatino mane užeiti ir užsisakyti butelį silvanero, kurį būtų buvę taip paprasta ir taip malonu užsisakyti kur nors kitur, tarp kitokių šviesų ir kitokių veidų.

* Kiti stalai užsakyti, pone / Nieko baisaus, ponia / Ačiū, pone. (*Pranc.*).

Turint galvoje, kad pasakotojas viską pasakos savaip, tai yra, kad daugel kas jau bus slapčiomis papasakota zonos gyventojams (Telei, suprantančiai viską be žodžių, arba Elenai, kuriai niekad nerūpi tai, kas rūpi tau), arba kad iš popieriaus lapų, plokštelės, magnetofono juostos, knygos, lėlės pilvo susidėlios savotiška mozaika, bet anaiptol ne tai, ko tikisi iš tavo pasakojimo klausytojai, turint galvoje, kad pasakojimas bus visiškai neįdomus Kalakui ar Ostinui ir, kita vertus, beprotiškai sudomins Marastą ar Nikolę, ypač beviltiškai tave įsimylėjusią Nikolę, turint galvoje, kad tu imsi negrabiai deklamuoti ilgą eilėraštį apie Miestą, irgi jiems pažįstamą ir baisų Miestą, po kurį jie kartais klaidžioja, ir jeigu tuo pat metu arba lyg apsigalvojęs, užuot pasakojęs, nusirišI kaklaraištį ir, kruopščiai jį sulankstęs, palinkęs paduosi Polankui, kuris apstulbęs dirstelės į jį ir perduos Kalakui, kuris jo nenorės imti ir pasipiktinęs keliais žodžiais persitars su Tele, kuri, naudodamasi proga, padarys suktybę ir laimės pokerio partiją; turint galvoje tokias paikystes, nes zonoje tuo metu gali atsitikti tokių dalykų, tau derėtų pagalvoti, kas iš to, kad jie laukia, kada imsi pasakoti, nes, šiaip ar taip, kas nors vis viena ims pasakoti, ir ar mieliau nepasitenkintų bananine spurga, apie kurią svajoja *Feuille Morte**, visi tie, kurie, puoselėdami miglotas viltis, supa tave zonoje, abejingi ir podraug užsispyrę, reiklūs ir pašaipūs, koks būni ir tu, kai tau tenka jų klausyti arba stebėti jų gyvenimą, žinant, jog visa tai ateina iš kitapus arba dingsta nežinia kur ir kaip tik dėl to beveik visiems jiems visa tai labiausiai rūpi.

O tu, Elena, irgi taip į mane žiūrėsi? Pamatysiu, kaip išeina Marastas, Nikolė, Ostinas, atsisveikindami gana

* Sudžiūvęs lapas (*pranc.*).

savotiškai, tarytum gūžtelėdami pečiais arba šnekučiuodami vieni su kitais, nes ir jiems teks pasakoti, girdi, atnešę naujienų iš Miesto arba susiruošę kur nors išskristi lėktuvu ar išvykti traukiniu. Pamatysiu Telę, Chuaną (nes, visai galimas daiktas, tuo metu zonoje pamatysiu ir Chuaną), pamatysiu *Feuille Morte*, Haroldą Haroldsoną ir pamatysiu grafienę arba Frau Martą, jei atsidursiu zonoje arba Mieste, pamatysiu, kaip jie išeina žiūrėdami į mane. O tu, Elena, ar tu irgi išeisi drauge su jais, ar pamažu prisiartinsi prie manęs paniekos pritvinkusiais nagais? Ar tu buvai zonoje, ar aš tave sapnavau? Mano draugai išeina kvatodami, susitikę kitą kartą pasikalbėsime apie Londoną, Bonifasą Perteją, apie Miestą. O tu, Elena, nejaugi tu vėl būsi tik vardas, kuriuo ginuosi nuo niekio, žodžiais pramanytos šmėklos, kai Frau Marta ir grafienė priėjusios žiūri į mane?

– Malonėkite kruviną̨ją pilį, – užsisakė storulis.

Viskas buvo paremta spėjimais, tačiau manytina, kad jeigu Chuanas nebūtų netyčia atskleidęs Mišelio Biutoro knygos bent akimirką prieš pasigirstant storulio užsakymui, to pojūčio, nuo kurio sutraukė skrandį, sudedamosios būtų išsisklaidžiusios. Tačiau atsitiko taip, jog, belaukdamas, kol jam atneš *coquille Saint-Jacques**, kurios jis visiškai nenorėjo valgyti, Chuanas gurkštelėjo gerai atšaldyto vyno ir, atskleidęs knygą, be menkiausio susidomėjimo perskaitė, kad tūkstantis septyni šimtai devyniasdešimt pirmaisiais „Atalos“ ir „Renė“ autorius**

---

* Didžiosios šukutės (*pranc.*) – valgomoji kriauklė.

** Turima omeny Fransua Renė de Šatobrianas (François-René de Chateaubriand, 1768–1848) – prancūzų rašytojas, romantizmo pradininkas, diplomatas ir politikas, romanuose „Atala“ ir „Renė“ idealizavęs Šiaurės Amerikos indėnų gyvenimą.

teikėsi aplankyti Niagaros krioklį, kurio garsųjį aprašymą įamžino savo knygoje. Tą akimirką (kaip tik tuo metu jis užskleidė knygą, nenorėdamas jos skaityti, juo labiau kad ir šviesa buvo netikusi) aiškiai išgirdo storulio užsakymą, ir viskas sukrešėjo, vos jam kilstelėjus akis ir veidrodyje išvydus lankytoją, kurio balsas atsklido iš užpakalio. Neįmanoma atskirti viena nuo kita: įvairialypis knygos įspūdis, grafienė, Polidoro restoranas, kruvinoji pilis, galbūt silvanero butelis, – krešulys pakibo už laiko ribų, palaimingu saldžiu šiurpu nukrečiantis žvaigždynas, erdvė šuoliui, kurį jis turėjo padaryti, bet nepadarė, nes tai nebūtų buvęs šuolis į kokį nors užsibrėžtą tikslą ir apskritai tai nebūtų buvęs šuolis. Veikiau priešingai, nes toje svaigioje tuštumoje metaforos byrėjo ant jo kaip vorai, kaip amžinieji eufemizmai arba neužčiuopiamų prasmių sluoksninis rodinys (dar viena metafora), juo labiau kad akiniuota senė jau dėjo ant staliuko *coquille Saint-Jacques*, o prancūzų restorane tokiu atveju visada priklauso dėkoti balsu, nes kitaip viskas pakrypsta kreiva vėže, juo toliau – juo blogiau iki pat sūrio ir kavos.

(Apie Miestą – kurį toliau rašysime nebe iš didžiosios raidės, nes nėra pagrindo išskirti jį iš kitų, mums įprastų, itin sureikšminti, – verta pakalbėti jau dabar todėl, kad visi mes sutinkame, jog su miestu gali būti susijusi bet kuri vieta, bet koks daiktas, štai kodėl Chuanui neatrodė neįmanoma, kad visa tai, kas jam ką tik atsitiko, vienaip ar kitaip nulėmė miestas, kad tai buvo viena iš daugybės miesto invazijų arba požeminių eigų, atsivėrusių tą vakarą Paryžiuje, kaip jos būtų galėjusios atsiverti bet kuriame mieste, kur jis atsidurdavo dėl vertėjo profesijos. Visi mes esame bastęsi po miestą, paprastai nenoromis, o sugrįžę kalbėdavome apie jį, kai ateidavo metas susitikti *Cluny* kavinėje, lygindavome gatves ir paplūdimius. Miestas galėdavo atsiverti Paryžiuje, galėdavo atsiverti

Telei ar Kalakui kurioje nors Oslo alinėje, kai kam iš mūsų yra tekę iš miesto peršokti į lovą Barselonoje ar atvirkščiai. Nereikėjo aiškinti, kas yra miestas: jis buvo, ir tiek; kartais šmėkštelėdavo mums šnekučiuojant zonoje, ir nors pats pirmas iš miesto atnešė žinių mano artimas, beveik visiems mums, išskyrus *Feuille Morte*, lankytis mieste ar nesilankyti buvo kasdienybė. Ir jeigu jau apie tai išėjo kalba, ta proga derėtų pasakyti, kad ir žodžiai „mano artimas“ buvo mums kasdienybė, mes visada vadindavome ką nors iš mūsiškių savo artimu, kreipiniu, kurį pirmas pavartojo Kalakas, o mes visiškai rimtai, nė kiek nejuokaudami, sekėme jo pavyzdžiu, nes „artimas“, kaip žinoma, – tai vienas kuris mūsiškių, lyg „bičas“ ar savotiškas auklėtojas, *baby-sitter**, žmogus, laikinai įgaliotas atlikti kitą vaidmenį ir tarti blaivų žodį, tačiau neprarandant nė trupučio „mūsiškumo“, – taip bet kokioje vietoje, kur mes lankydavomės, galėdavome pastebėti kai kurių miesto požymių, o miestas apsireikšdavo vienokiu ar kitokiu pavidalu (tramvajai aikštėje, žuvų pardavėjos prie ilgų prekystalių, Šiaurės kanalas) ten, kur mes tuo metu vaikščiodavome ir gyvendavome.

Buvo nelabai sunku suvokti, kodėl jis užsisakė butelį silvanero, nors tą akimirką, kai apsisprendė, ko gero, visiškai negalvojo apie grafienę, juo labiau kad sutrukdė Polidoro restoranas pakišdamas niūrų ir podraug ironišką veidrodį ir nukreipdamas dėmesį kitur. Šiaip ar taip, Chuanas negalėjo nesuvokti, kad grafienė vis dėlto neliko nuošaly, kai iš visų vynų, Polidoro restorano pasididžiavimo, jis tarytum spontaniškai pasirinko atšaldytą silvanerą, kaip ir ankstesniais laikais ji neliko nuošaly, įtarimų ir baimės atmosferoje kerėdama savo bendrininkus

* Auklė (*angl.*).

ir netgi aukas savotišku žavesiu, kurio teikė, ko gero, jos įprotis šypsotis, palenkti galvą, o gal veikiau balso tonas ar odos atspalvis, žodžiu, tai buvo klastingas, nepastebimas poveikis, netiesioginis ir kaip paprastai pasalus; ir tai, kad jis nesvarstydamas užsisakė butelį silvanero, kurio pirmieji du skiemenys, kaip paprastai atsitinka sprendžiant šaradas, atitiko vidurinius skiemenis šiurpą keliančio žodžio, geografinio pavadinimo*, nuo seno žadinančio miglotą baimę, nors, tiesą pasakius, visa tai buvo ne ką daugiau nei lėkštas fonetinių asociacijų žaismas. Vynas stovėjo priešais, žiburiuojantis ir kvapnus, tas pats vynas, įsikūnijęs greta kito reiškinio, nykstančio krešulio, ir Chuanas, negalėdamas nusikratyti minties, kad kažkas iš jo pasityčiojo, gurkšnojo vyną iš taurės, skanavo jį juokingai žemame lygmenyje, žinodamas, kad tai tik menkas priedėlis, dalelytė to, ką iš tikrųjų jis norėtų turėti savo rankose ir kas jau taip beviltiškai toli. Bet užtat storulio užsakymas turėjo kitą prasmę, skatino pagalvoti, ar neužsimezgė pakenčiamas priežastinis ryšys tuo metu, kai jis užmetė akį į Mišelio Biutoro knygą prieš pat pasigirstant balsui, užsakančiam kruviną pilį, o jeigu jis nebūtų atskleidęs knygos ir užkliuvęs už „Atalos" autoriaus pavardės, storulio užsakymas būtų nuskambėjęs Polidoro restorano tyloje, suliedamas draugėn padrikas arba nuoseklias sudedamąsias, užuot nepastebimai susimaišęs su gausybe kitų balsų ir kuždesių, užtvindžiusių apsnūdusią silvanerą gurkšnojančio žmogaus sąmonę. Nes dabar Chuanas galėjo atkurti tą akimirką, kai išgirdo užsakymą, ir neabejojo, kad storulio balsas pasigirdo kaip tik tuo tylos tarpsniu, atsivėrusiu visuotinio šurmulio vidury ir paprastų žmonių vaizduotės, miglotos baimės sužadintu, priskiriamu prie aukštesniųjų galių įsikišimo, nūnai desakralizuoto ir geroje draugijoje paversto juoku: *praskrido tylos angelas*. Tačiau angelai pasirodo anaiptol ne vi-

* Turima galvoje Transilvanija, Drakulos gimtinė.

siems, ir kartais kas nors prabyla, užsisako kruviną pilį kaip tik tuo tylos tarpsniu, šurmulyje atsivėrusiu praskridus angelui, ir ištartas žodis nuaidi, apgaubtas nepakenčiamai skambios garsinės auros, kurią reikia tuojau pat nuslopinti juoku ir lėkštais sąmojais, ir atgijusiu balsų choru, – neskaitant kitos, Chuanui beregint atsiskleidusios galimybės, kad tik jam vienam šurmulyje atsivėrė ta ertmė, o kiti Polidoro lankytojai, regis, menkai kreipė dėmesį į tai, kad kažkas užsisakė kruviną pilį, nes visiems jiems tai buvo stačiai restorano patiekalas, ir tiek. Ar būtų sutenėjusios kalbos, ar storulio balsas būtų taip skausmingai aiškiai pasiekęs jo klausą, jeigu akimirką prieš tai jis nebūtų sklaidęs Mišelio Biutoro knygos? Gal ir būtų, tikrai būtų, nes juk ne veltui jis pasirinko butelį silvanero, ir tai pirštu priduriamai parodė, kad esama kažko, kas prasiveržia pro išsiblaškymą, čia, Polidoro restorane, tvyrojo Vožiraro gatvės kampas, negelbėjo net veidrodis su šmėkščiojančiais jame vaizdais nei valgiaraščio skaitymas, nei tariamo apsivalymo šypsena priešais lemputėmis nukabinėtą vainiką; čia buvai tu, Elena, ir kaip ir anksčiau viskas suėjo į sagę su mažyčiu basilisku, aikštę su tramvajais, grafienę, savotišką visa ko išraišką. Ir aš esu patyręs pernelyg daug tam tikros, iš mano esybės gelmių prieš mane patį nukreiptos galios proveržių, kad nežinočiau, jog, jeigu kai kurie jų, tik tvykstelėję kaip žaibai, dingdavo nebūtyje, palikdami vien nusivylimą (nykius *déjà vu**, prasmines sąsajas, sudarančias ydingą ratą), kartais, kaip tai man ką tik atsitiko, kažkas krustelėdavo mano esybės gilumoje, skaudžiai sužeisdavo nelyginant ironijos geluonis, kaip panosėje užtrenktos durys. Pastarąjį pusvalandį visi mano veiksmai rikiavosi į gretą, kuri įsiprasmino tik susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, nulėmusioms tai, kas man atsitiko Polidoro restorane, pašėlusiai greitai panaikindama bet kokį įprastą prie-

---

* Seni dalykai (*pranc.*).

žastinį ryšį. Todėl tai, kad, atskleidus knygą, netyčia už akies užkliuvo vikonto de Šatobriano vardas, tas savaiminis dalykas, būdingas kiekvienam chroniškam skaitytojui – dirstelėti į spaudos ženklais išmargintą puslapį, atsidūrusį jo regos lauke, tarytum suteikė galių tam, kas neišvengiamai sekė toliau, ir, kaip tai madinga Paryžiuje, storuliui nukandus „Atalos“ autoriaus pavardės pabaigą, jo užsakymas aiškiai pasiekė mano klausą restorano šurmulyje staiga atsivėrus tylos ertmei, o to nebūtų atsitikę, jeigu knygos puslapyje nebūčiau pastebėjęs visos pavardės. Vadinasi, man būtinai reikėjo užmesti akį į tą knygos puslapį (ir prieš pusvalandį nežinia kodėl nusipirkti tą knygą), kad stačiai šiurpiai raiškus storulio balsas, nuskardėjęs Polidore ūmai stojus tylai, mane pritrenktų nepalyginti stipriau nei viena kuri iš apčiuopiamų tikrenybių aplink. Tačiau, be kita ko, kadangi mąsčiau žodiniame lygmenyje, turėdamas galvoje spausdintą žodį ir patiekalo pavadinimą, silvanerą ir kruvinąją pilį, buvo beprasmiška daryti prielaidą, kad knygoje perskaityta „Atalos“ autoriaus pavardė galėjo būti lemiamas veiksnys, juo labiau kad pavardė, savo ruožtu (ir *vice versa*), nieko nereiškė, storuliui neužsakius patiekalo, ir nesąmoningai sudvejino vieną iš elementų, akimoju nukalusių vieną visetą. „Taip, – tarė Chuanas, baigdamas valgyti *la coquille Saint-James*, – tačiau, be kita ko, turiu teisę galvoti, kad, jeigu nebūčiau prieš akimirką atskleidęs knygos, storulio balsas būtų susiliejęs su lankytojų šurmuliu.“ Dabar, kai storulis įsileido guviai šnekėtis su žmona, aptardamas rusišku raidynu atspausdintas *France-Soir* ištraukas, Chuanui neatrodė – nors ir kaip atidžiai jis klausėsi, – kad jo balsas stelbia žmonos ir kitų lankytojų balsus. Jeigu jis išgirdo (jeigu tarėsi išgirdęs, jeigu jam buvo lemta išgirsti, jeigu jis privalėjo išgirsti), kaip storulis užsisakė kruvinąją pilį, vadinasi, kiaurymę ore pramušė Mišelio Biutoro knyga. Tačiau jis nusipirko knygą, nepriėjęs Vožiraro gatvės kampo, ir tik gatvės kampe pajuto grafienę, prisiminė Frau

Martą ir basilisko namus, visa tai suvedė į Elenos paveikslą. Jeigu jis nusipirko knygą, žinodamas, kad perka be jokio reikalo, nenoromis, ir vis dėlto nusipirko, nes po dvidešimties minučių ta knyga turėjo ore pramušti kiaurymę, idant pro ją kirstų geluonis, visų tų sudedamųjų neįmanoma sudėlioti kokia nors seka, tarė sau Chuanas, gerdamas trečią taurę silvanero, ir apskritai, apmąstant visa tai, kas jam atsitiko, tai buvo pati geriausia išvada: gyvenimo pamoka, atsivėrusi tiesa, pirštu priduriamai parodanti, kaip jau kažkelintą kartą būtis, apibrėžiama žodžiais „anksčiau" ir „vėliau", jo rankose virto dulkėmis, pabyrančiomis beprasmiška negyvų kandžių dulksna.

Apie miestą papasakosiu deramu laiku (turiu net eilėraštį, kurį gal pridėsiu, o gal ir ne), kaip ir apie „savo artimą" galėtų papasakoti bet kuris mūsiškis, o jis, savo ruožtu, galėtų papasakoti apie mane arba apie kitus; jau esu minėjęs, kad pavadinti ką nors savo artimu būdavo nelengva ir kiekvienas apsispręsdavo nelygu nuotaika, nes niekas negalėjo tvirtai pasakyti, kada kas nors yra ar nėra „artimas" zonoje esantiems ar nesantiems, ar apskritai kada nors buvo jiems „artimas", ar nebėra. „Artimo" esmę, matyt, apibrėžė tai, kad kai kuriuos savo žodžius ir darbus mes priskirdavome „savo artimui", ir ne tiek stengdamiesi išvengti atsakomybės – stačiai šiuo žodžiu bandėme dangstyti savo drovumą. Žinau, kad taip ir buvo, ypač turint galvoje Nikolę arba Kalaką, arba Marastą, tačiau, be kita ko, „savo artimą" mes vertinome kaip nebylų liudytoją, pažįstantį miestą, išmanantį, kokią galią kiekvienam mūsų turi miestas, kurį mes perėmėme tą vakarą, kai pirmąsyk jis buvo paminėtas ir atsivėrė jo pirmosios prieigos, viešbučiai su atogrąžų terasomis, galerijos, tramvajų pilna aikštė; niekam nebūtų dingtelėjusi mintis, kad apie miestą pirmieji

prabilo Marastas ar Polankas, ar Telė, ar Chuanas, nes viskas siejosi su „mano artimu“, tad, priskirdami „savo artimui“ kokį nors ketinimą ar veiksmą, visada savotiškai prisilytėdavome prie miesto. Išėjus kalbai apie „savo artimą“ arba miestą, niekam nekildavo noras juokauti, ir niekas nebūtų drįsęs atsisakyti „artimo“ vardo, jeigu kas nors būtų jį taip pavadinęs. Savaime suprantama (to irgi nevalia nutylėti), „artimu“ galėjo būti ir moterys, išskyrus *Feuille Morte*; kiekvienas galėjo būti kieno nors arba visų „artimu“, ir tas vardas turėjo tarytum švietalo vertę, visur galiojančią ir šiek tiek jaudinančią galią, kurią malonu jausti ir prireikus galima trenkti ant stalo. Kartais mums netgi atrodydavo, kad „artimas“ laikosi kažkur atstu nuo mūsų, užribyje, tarytum mes būtume štai čia, o jis – ten, nelyginant miestai, kuriuose gyvenome, visados būna ir miestai, ir miestas; suteikdami jam žodį, minėdami jį savo laiškuose ir pokalbiuose, įpindami jį į savo gyvenimą, kartais elgdavomės taip, lyg jis nebebūtų paeiliui vienas kuris iš mūsų, lyg tam tikru ypatingu laiku gyventų savaime, stebėdamas mus iš šalies. Tuomet paskubomis suteikdavome „artimo“ vardą kuriam nors iš mūsų, esančių zonoje, ir, jausdamiesi esą „artimi“ tam ar anam, suglausdavome gretas prie staliuko *Cluny* kavinėje ir juokdavomės iš savo apgaulių vaizdinių; tačiau ilgainiui, beveik nepastebimai, jie vėl mus įveikdavo, ir iš Telės atvirukų ar Kalako naujienų, iš telefono skambučių ir iš vieno adreso į kitą perduodamų žinučių pyniavos vėl aiškėdavo „artimo“ paveikslas, neturintis nieko bendra su nė vienu iš mūsų; dauguma miesto žinių, matyt, ateidavo iš jo, nes niekas negalėdavo prisiminti, kad jas būtų pranešęs kuris nors iš mūsų, jos kažkaip susiliedavo su tuo, ką mes jau žinodavome ir būdavome patyrę mieste, tad priimdavome jas nesi-

priešindami, nors būdavo neįmanoma patikrinti, kas jas išplatino pirmas: didelio čia daikto, jas perdavė „mano artimas", už viską atsako „mano artimas".

Buvo neskanu, tačiau bent jau ant staliuko stovėjo lėkštė, kaip ir ketvirta taurė atšaldyto vyno, o tarp pirštų smilko cigaretė; visa kita – balsai ir Polidoro restorano vaizdai – tvino į jį iš veidrodžio, ir galbūt dėl to ar todėl, kad buvo jau išlenkęs pusantro butelio silvanero, Chuanui kilo įtarimas, jog laiko pervarta, išėjusi aikštėn jam nusipirkus knygą, storuliui užsisakius kruvinąją pilį ir Vožiraro gatvės kampe pasivaidenus grafienei, labai savotiškai atsispindėjo veidrodyje. Spraga, kuriai ūmai atsivėrus ryškiai pasigirdo storulio užsakymas ir kurią jis veltui bandė apibrėžti naudodamasis aiškiais terminais „anksčiau" ir „vėliau", gana sunkiai derinosi su grynai optiniais trikdžiais, veidrodžio pateikiamais tokiais terminais kaip „priešais" ir „užpakaly". Tad balsas, užsakęs kruvinąją pilį, atėjo iš užpakalio, tuo tarpu burna, ištarusi tuos žodžius, atsispindėjo veidrodyje, priešais Chuaną. Jis puikiai prisiminė kilstelėjęs akis nuo Mišelio Biutoro knygos ir pamatęs storulio atvaizdą kaip tik tuo metu, kai šis buvo beužsisakąs kepsnį. Savaime suprantama, Chuanas suprato, kad tai, ką jis mato, – storulio atspindys, tačiau, šiaip ar taip, atvaizdas buvo priešais; ir tuomet ore atsivėrė ertmė, praskrido tylos angelas, ir balsas pasiekė klausą iš užpakalio, atvaizdas ir balsas susidūrė atėję iš priešingų pusių ir susikirto jo ūmai pabudusio dėmesio centre. Ir kaip tik todėl, kad atvaizdas buvo priešais, atrodė, kad balsas ateina iš užpakalio, iš tokių toliausių tolių, kurie neturi nieko bendra nei su Polidoro restoranu, nei su Paryžiumi, nei su šiomis prakeiktomis Kalėdų išvakarėmis; ir visa tai derinosi – jeigu būtų galima taip pasakyti – su tais „anksčiau" ir „vėliau", į kuriuos bergždžiai stengiausi įsprausti to, kas tenėjo lyg žvaigždė skrandyje, sudedamąsias. Galėjau būti tikras

tik tuo: kaip tik toje ertmėje, atsivėrusioje Polidoro restorano gastronominiame šurmulyje, sutapo erdvės ir laiko veidrodžiai nepakeliamos akimirksnio tikrovės taške, prieš darsyk palikdami mane vienu du su mano didžia išmintimi, su visais „anksčiau“ ir „užpakaly“, ir „priešais“, ir „vėliau“.

Vėliau, dulkiant įkyriam lietučiui, burnoje jausdamas prastos kavos tirščių skonį, jis patraukė Panteono link, parūkė pasislėpęs tarpuvartėje; apdujęs nuo silvanero ir nuovargio, mintims miglojant, dar bandė užsispyręs atgaivinti neseną praeitį, vis labiau atgyjančią žodiniu lygmeniu, meistriškais prisiminimų ir aplinkybių deriniais, aiškiai suvokdamas, kad šią naktį arba rytojaus dieną visa tai, ką papasakos zonoje, bus nepataisomai iškraipyta, nuosekliai surikiuota, pateikta kaip sąmojinga mįslė, įasmenintas galvosūkis, vėžliukas, ištraukiamas iš kišenės, kaip kartais mano artimas išsitraukia iš kišenės sraigę Osvaldą, norėdamas pralinksminti *Feuille Morte* ir Telę: kvailos pramogos, gyvenimas.

Iš viso to kaip paprastai liko Elena, jos šaltas šešėlis tarpuvartės kampe, kur, gelbėdamasis nuo įkyraus lietučio, užlindau parūkyti. Jos šaltas, svetimas, neišvengiamas, priešiškas šešėlis. Dar kartą, kaip visada: šaltas, svetimas, neišvengiamas, priešiškas. Ko tu čia pasirodei? Tau nevalia maišytis tarp šios malkos kortų, ne tu manęs laukei Vožiraro gatvės kampe. Kodėl tu neatstoji nuo manęs, kodėl aš turiu klausyti tavo balso, tavo amžinai to paties pasakojimo apie jaunuolį, mirusį ant operacinio stalo, apie spintoje slepiamą lėlę? Kodėl tu vėl verki, manęs neapkęsdama?

Traukiau vienui vienas, pamenu, kartą, ilgesio apimtas, neatsispyriau pagundai nueiti iki Sen Marteno kanalo, nujausdamas, kad ten tavo liaunas šešėlis bus ne toks priešiškas, gal todėl, kad kartą sutikai pasivaikščioti su manimi palei kanalą, ir po kiekvienu blausiu žibintu mačiau ant tavo krūtinės

blikstelėjant sagę su basilisku. Priveiktas nakties, Polidoro restorano, skaudaus smūgio į pilvą, kaip paprastai pasidaviau inercijai: *glory hallelujah*. Regis, kaip tik tuo metu man, nuovargio palaužtam, dingtelėjo miglota mintis, kad prieš Polidoro veidrodį panaudojau netinkamą ginklą, ir aš supratau, kodėl tavo šešėlis neatstojo nuo manęs nė akimirkos, kodėl sukosi aplink, kaip šmėkla apie magiškąjį ratą, stengdamasis prasismelkti į šį epizodą, tapti kiekvienu nagu man smogusios letenos. Galimas daiktas, kaip tik tuo metu, be galo ilgai ėjęs, pastebėjau Frau Martos siluetą plokščiadugniame laive, tyliai, nelyginant gyvsidabriu, sliuogiančiame vandens paviršiumi; ir nors tai atsitiko mieste, be galo ilgai vaikiusis šmėklas, man jau nebeatrodė neįmanoma pamatyti Frau Martos Kalėdų naktį Paryžiuje, tame kanale, kuris buvo nebe miesto kanalas. Pabudau (reikėtų jį kažkaip pavadinti, Elena) švintant ant suoliuko; man vėl pasirodė lengva viską įtikinamai paaiškinti: aš sapnavau, ir sapne man susimaišė laiko klodai, sapnavau, kad tu su manimi, nors tuo metu tikriausiai miegojai viena savo bute Rakto gatvėje, sapnavau, kad nuėjau į zoną papasakoti visko draugams, o truputį anksčiau sapnavau, kad vakarieniavau tarytum šermenų vaišėse, tarp vainikų ir rusiškų raidynų, ir vampyrų.

Nakčia įeinu į savo miestą, nusileidžiu į savo miestą,
kur kažkas manęs laukia, kažkas vengia, kur man tenka
lenktis
kraupaus pasimatymo, to, ko neįmanoma įvardyti,
pasimatymo su pirštais, su mėsgaliais spintoje,
su dušu, kurio niekaip nerandu, mano mieste aibė dušų,
kanalas kerta mano miestą per patį vidurį,
ir didžiuliai laivai be stiebų praplaukia nepakenčiamoje
tyloje,
žinau, kur jie plaukia, bet grįžęs vėl pamirštu,

jie plaukia ten, kur nėra vietos mano miestui,
kur niekas neįlipa, kur visi lieka krante,
nors laivai plaukia pro šalį ir kažkas stovi plyname denyje,
žvelgdamas į miestą.

Įeinu į savo miestą nežinia kaip, kartais, kitais vakarais,
vaikščioju gatvėmis palei namus, bet žinau, kad tai ne
mano miestas,
savo miestą pažįstu iš tykančio laukimo,
iš to, kas dar nekelia baimės, bet jau panašu į baimę,
grėsmingą šunį, ir jeigu tai mano miestas,
žinau, kad pirmiausia bus turgavietė, halė, vaisiais
nukrauti prekystaliai,
tviskantys bėgiai, tramvajus, dundantis toli toli,
ten, kur buvau jaunas, tačiau ne savo mieste, o priemiesty,
kaip Onsė Buenos Airėse, kur kvepia mokykla,
ramios sienos ir baltas kenotafas, Lapkričio Dvidešimt
Ketvirtosios gatvė,
kur gal nėra kenotafų, bet jų esama mano mieste, nakčiai
sutemus.
Įeinu pro turgavietę, kur krinta nuojautos rasa,
dar abejingos, maloningai grasios nuojautos, ten glosto
mane akimis vaisių pardavėjos,
skiria man pasimatymus, kursto geismą, eiti ten, kur reikia
eiti, kur viskas pūva,
puvėsiai – mano miesto slaptasis raktas, vaškinių jazminų
fekalinė gamyba,
vingiuota gatvelė, vedanti mane į pasimatymą su nežinia,
žuvininkių veidai, neveizdžios jų akys ragina, gundo,
ir tuomet viešbutis, tik vienai nakčiai, nes rytoj ar kada
nors vėliau bus kitas,
mano miestas – tai devynios galybės viešbučių ir visada
tas pats viešbutis,

atogrąžų verandos, bambukinės žaliuzės, nusvirę tinklai
nuo uodų, cinamono ir šafrano kvapas,
virtinės kambarių ir visur sienos baltais apmušalais ir pinti
krėslai,
ir ventiliatoriai prie rausvų lubų, durys, kurios veriasi į
niekur,
slapti pasimatymų saitai, užsuk ir eik tuščiu viešbučiu,
kartais būna liftas, mano mieste begalė liftų, beveik visada
būna liftas,
pamažu jau pritvinkstantis baimės, tačiau kartais liftas –
tuščias,
kai tau bloga, liftai visada tušti, ir man tenka kilti be galo
ilgai,
kol pagaliau liftas sustoja ir ima sliuogti horizontaliai,
mano mieste
liftai – kaip stiklinės dėžės, judančios zigzagais,
čiuožia dengtais tiltais tarp dviejų pastatų, o apačioje
veriasi miestas ir vis labiau svaigsta galva,
nes vėl turiu eiti į viešbutį arba į kažkokias negyvenamas
galerijas,
bet tai jau nebe viešbutis, tai – milžiniški rūmai, kur kyla
visi liftai, veda visos durys, visos galerijos,
ir reikia išeiti iš lifto, ieškoti dušo arba tualeto,
nes taip reikia, nėra ko aiškinti, nes pasimatymas –
tai dušas arba tualetas ir anaiptol ne pasimatymas,
ieškok laimės vienomis glaudėmis, su gabaliuku muilo ir
šukomis rankoje,
tačiau niekada nebūna rankšluosčių, reikia susirasti
rankšluostį ir tualetą,
mano miestas – tai devynios galybės tualetų su akutėmis
duryse,
be skląsčių, prasmirdusių amoniaku, šiame milžiniškame
pastate

yra ir dušų nešvaria asla,
ir visada pilna žmonių, beveidžių, jų pilna dušuose,
knibžda tualetuose, kur irgi yra dušų,
kur ketinu praustis, bet nėra rankšluosčių, nėra kur
pasidėti muilo, kur pasikabinti drabužių, nes kartais
mieste būnu gerai apsirengęs, ir, po dušu nusiprausęs, eisiu
į pasimatymą,
eisiu gatve aukštais šaligatviais, mano mieste yra tokia gatvė,
ji veda į laukus, tolyn nuo kanalo ir tramvajų,
eisiu ištrupėjusių plytų šaligatviais, patvoriais,
susidurdamas su priešiškais gaivalais, arkliais vaiduokliais,
nujausdamas bėdą.

Paskiau eisiu per savo miestą ir užsuksiu į viešbutį,
arba, išėjęs iš viešbučio, atsidursiu ten, kur visur vieni
tualetai, sklidini šlapimo ir išmatų,
arba būsiu su tavimi, mylimoji, juk kartais mudu drauge
važiuodavome į miestą,
ir tramvajuje, kimšte prikimštame nepažįstamų, beveidžių
keleivių, staiga suprasdavau,
kad artėja neganda, kad užklups Šuo, ir pašokdavo noras
priglausti tave, apsaugoti nuo baimės,
tačiau mudu skirdavo tiek kūnų, ir, kai grūsdamiesi
žmonės tave išstumdavo pro duris,
nepajėgdamas iššokti įkandin tavęs, grumdavausi su
klastingai tąsiais atlapais ir veidais,
su bejausmiu konduktorium, tramvajaus greičiu ir
skambučiais,
kol pagaliau kokioje nors sankryžoje ištrūkdavau ir
iššokęs susivokdavau
esąs vienui vienas vakaro sutemų gaubiamoje aikštėje,
žinodamas, kad tu šauki ir šauki pasiklydusi mano mieste,
tokia artima ir tokia nepasiekiama,

amžinai pasiklydusi mano mieste, ir tai būdavo Šuo, tai
būdavo tas pasimatymas,
lemtingas pasimatymas, mudu – amžinai atskirti mano
mieste, kur
tau nebus viešbučių nei liftų, nei dušų, išskyrus siaubą,
kad esi vienui viena, kol kas nors
prieis ir, netardamas nė žodžio, pridės išbalusį pirštą prie
tavo lūpų.

Arba dar vienas variantas: žiūriu į savo miestą iš kanalu
plaukiančio laivo be stiebų, vorų tyla
ir lėtas sliuogimas ten, kur niekada neatsidursime,
nes laivas staiga dings, ir bus tik stoties peronas ir
vėluojantys traukiniai,
pamesti lagaminai, šimtai geležinkelio linijų
ir stovintys traukiniai, kurie ūmai pajuda, ir nebėra perono,
reikia eiti per bėgius prie savo traukinio, ir lagaminai
dingo,
ir niekas nieko nežino, dvokia degutu ir bejausmių
konduktorių uniformomis,
kol pagaliau įšoki į išvykstantį traukinį ir bėgi per
vagonus, per begalinį sąstatą,
visur miega susigrūdę keleiviai, kiekvienoje kupė nutrinti
gultai,
tamsios užuolaidėlės, tvoskia dulkėmis ir alumi,
ir reikės eiti iki pat galo, nes kažkur teks susitikti
nežinia su kuo, pasimatymas paskirtas kažkam
nepažįstamam, ir lagaminai dingo,
ir tu irgi retkarčiais būni stotyje, bet tavo traukinys –
ne šis traukinys, tavo Šuo – ne šis Šuo, mudu
nebesusitiksime, mylimoji,
ir vėl išsiskirsiu su tavimi tramvajuje arba traukinyje,
bėgsiu vienomis glaudėmis

pro susigrūdusius žmones, miegančius kupė, kur violetinė
šviesa
žilpina dulkėtas pertvaras, užuolaidėles, dangstančias
mano miestą.

Elena, jeigu pasakyčiau jiems, kad tai, ko jie laukia (nes jie čia, jie laukia, kada kas nors ims pasakoti, viską rikiuoti, kaip pridera), jeigu jiems pasakyčiau, kad turiu galvoje tik tą vietą ant židinio savo namuose, Paryžiuje, tarp Marasto statulėlės ir peleninės, tą vietą, kur buvau numatęs padėti tavo laišką, tavo niekad neparašytą laišką. Jeigu jiems papasakočiau apie Estrapadės gatvės kampą, kur, lietui dulkiant, tavęs laukiau vidurnaktį, vieną po kitos mesdamas nuorūkas į drumzliną klaną su virpančia spjūvio žvaigždute vidury. Tačiau pasakoti, kaip žinai, – tai viską rikiuoti, kaip pridera, taip ornitologai daro paukščių iškamšas, ir zonoje visi irgi tai žino, ir pirmas nusišieptų mano artimas, pirmas nusižiovautų Polankas, o paskiau ir tu, Elena, kai, užuot taręs tavo vardą, imčiau leisti dūmų ratilėlius arba griebčiausi stiliaus figūrų. Matai, nesutiksiu iki pat galo, kad taip ir turėjo būti, iki pat galo verčiau vardysiu Frau Martą, už rankos vedančią mane Blutgase, kur pelėsių migloje tebedūluoja grafienės rūmai, užsispyręs paryžietę merginą laikysiu londoniške, vieną veidą – kitu, o kai pasijusiu neišvengiamai priremtas prie tavo vardo sienos (juk tu visada būsi čia ir, trokšdama mane nubausti ir atsikeršyti manimi ir per mane, reikalausi, kad vardyčiau tave), man liks dar viena išeitis – vėl pakvailioti su Tele, įsivaizduoti gurkšnojant slyvinę, kad viskas atsitiko už zonos ribų, mieste, jeigu jau taip nori (bet ten gali būti dar blogiau, ten tave gali nužudyti), ir, be to, ten bus draugų, bus Kalakas ir Polankas, jiedu pramogaus su kanojomis ir liutnininkais, tai bus bendra naktis, naktis šiapus, naktis globėja su laikraščiais ir su Tele, ir Grinvičo laiku.

Elena, vakar iš Italijos gavau spalvotą atviruką su Bario vaizdu. Apvertus jį aukštyn kojomis ir žiūrint prisimerkus, korys su begale spindinčių akučių ir jūros apvadu viršuje atrodo nelyginant neregėto subtilumo abstraktus piešinys. Tuomet iškirpau tą dalį, kur akies nerėžė nei įspūdingi pastatai, nei neregėto platumo prospektai; taip dabar jis ir stovi atremtas į mano ąsotėlį su pieštukais ir pypkėmis. Žiūriu į jį ir matau anaiptol ne Italijos miestą, o kruopščiai rausvais ir žaliais, baltais ir melsvais mažyčiais mazgeliais išmargintus metmenis, ir visa tai patenkina grynojo grožio poreikį. Žinai, Elena, aš galėčiau aprašyti savo Barį, apverstą aukštyn kojomis ir apkarpytą, matomą kitu mastu, kitu kampu, ir tuomet žalias mazgelis, įprasminantis visą į mano ąsotėlį atremtos kartoninės brangenybės viršutinę dalį, tas žalias mazgelis, galimas daiktas (ir tai galėtume patikrinti, praleidę dvi valandas lėktuve ir dar kažkiek taksi), – tokioje ir tokioje gatvėje esantis namas tokiu ir tokiu numeriu, kuriame gyvena vyrai ir moterys tokiu ir tokiu vardu, taigi, tas žalias mazgelis įgyja kitą prasmę, galiu kalbėti apie jį, apie tai, ką jis man reiškia, atsiribodamas nuo namo ir jo gyventojų. Ir kai bandau lygintis su tavimi, Elena, man atrodo, kad tu visada buvai mažytis žalias taškelis mano apkarpytame atviruke, galiu jį parodyti Nikolei arba Selijai, arba Marastui, galiu jį parodyti tau, kai, susitikę prie staliuko *Cluny* kavinėje, kalbėsimės apie miestą, apie keliones, juokaudami ir pasakodami anekdotus, ir sraigė Osvalda romiai glausis *Feuille Morte* saujoje. Ir visa tai bus tik priedanga nuslėpti baimę, nenorą susitaikyti su tuo, ką šį vakarą restorane man į veidą sviedė veidrodis, storulį, užsisakiusį kruvinąją pilį, knygą, atskleistą ant nuomonės, pelėsių smarvę, tvoskiančią iš tarpuvartės. O dabar paklausyk manęs, nors ir miegotum vienui viena savo bute Rakto gatvėje: tyla – irgi neištikimybė. Iki pat galo aš galvosiu, kad galbūt suklydau, kad įkalčiai, dėmė, mano akimis žiūrint, įkalčiai, kuriuos vien prisiminus norisi vemti

kiekvieną šito man pabodusio gyvenimo rytą, galimas daiktas, radosi todėl, jog nemokėjau įžiūrėti tikrosios tvarkos ir jog tu, Elena, pati niekada nesugebėjai suprasti, kas dedasi, nesugebėjai suprasti, kodėl klinikoje mirė vaikinas, kodėl sudužo pono Okso lėlė, kodėl verkė Selija, jog tu tiesiog netikusiai metei kortas, tyčia jas sudėliojai sau palankia seka, kad jos parodytų tave tokią, kokia nesi, kokios ligi šiol atkakliai nenoriu tavęs pripažinti. Ir jeigu aš nepasakyčiau nė žodžio – sulaužyčiau ištikimybę, nes kortos ant stalo, lėlė tavo spintoje, o tavo lovoje mano kūno įduoba, ir aš pabandysiu mesti jas saviškai, kartą, kitą, kol pagaliau įsitikinsiu, kad kitaip jos negali išsidėstyti, arba kol pamatysiu tave tokią, kokią norėčiau sutikti mieste arba zonoje (tavo išplėstos akys tame miesto kambaryje, tavo nepaprastai išplėstos akys, nukreiptos ne į mane); ir tuomet būtų niekšiška nepasakyti nė žodžio, mudu abu labai gerai žinome, kad esama to, kas nėra mes ir kas pašo tas kortas, tarp kurių mes esame lyg vynai, lyg širdys, bet nieku gyvu ne rankos, jas maišančios ir dėstančios, – pašėlęs žaidimas, bet mes tik tiek galime apie jį pasakyti, kad sulig kiekvienu ėjimu audžiamas ir išardomas likimas, kokia korta iškrinta anksčiau ar vėliau už mus, kokia seka ranka mus pateikia priešininkui, meta į sėkmių ir nesėkmių kovą, nulemiančią mūsų apsisprendimą – kirsime ar lauksime patogesnės progos. Atleisk man, kad pasirinkau tokį palyginimą, bet šiuo atveju, mano galva, jis vienintelis geriausiai tinka. Jeigu dabar manęs klausytum, tikriausiai man pritartum, oriai linktelėdama rimta veido išraiška, kartais priartinančia tave prie pašnekovo lengvapėdiškumo. Ak, kad būtų įmanoma nesipriešinti tai kas akimirką kintančiai tinklų pyniavai, susitaikyti su savo vieta kortų malkoje, pasiduoti tam, kuris mus maišo ir dalija, kokia pagunda, Elena, kaip malonu aukštielninka plūduriuoti ramioje jūroje. Pažvelk į Seliją, pažvelk į Ostiną, į tuos tulžius, atsidavusius susitaikymo malonei. Pažvelk į Nikolę, tą vargšelę, kuri sekio-

ja mano šešėlį, maldaujamai sudėjusi rankas. Tačiau aš puikiai žinau, kad gyventi, tavo įsitikinimu, – tai priešintis, tu niekada nepripažinai jokių autoritetų; bent jau todėl, ką jau kalbėti apie mane arba daugelį kitų, irgi mėgstančių šiuos žaidimus, aš stengiuosi pasiversti tuo, ko tu neklausysi arba klausysies ironiškai, dar labiau skatindama mane taip kalbėti. Juk matai, aš kreipiuosi ne į kitus, nors kiti manęs ir klausosi: jei nori, sakyk, kad žaidžiu su žodžiais, kad irgi supašęs juos metu ant stalo. Širdžių dama, darsyk pasijuok iš manęs. Sakyk: aš nieko negalėjau padaryti, tai buvo lėkšta kaip išsiuvinėta širdelė. Aš vis tiek ieškosiu kelio, Elena, kiekvienoje sankryžoje klausinėsiu žmonių, turėsiu galvoje viską: aikštę su tramvajais, Nikolę, sagę, kurią segėjai aną vakarą prie Sen Marteno kanalo, pono Okso lėles, Frau Martos šešėlį Blutgasėje, kas svarbu ir kas nesvarbu, dar sykį sumaišysiu viską, kad galėčiau rasti tave tokią, kokios trokštu, atsitiktinai pirktą knygą, vainiką su lemputėmis, netgi dervinio akmens gabalą, kurio ieškojo Marastas Anglijos šiaurėje, dervinio akmens luitą, kad galėtų iškalti Vercingetorikso statulą, Arkėjaus municipaliteto užsakytą ir pusiau apmokėtą, ir priblokšti dorus miestiečius.

„Juo geriau, – pagalvojo mano artimas, – juo geriau, jeigu žmogus dar sugeba bent trumpai nusikratyti ditirambų ir ateities spėjimų ir prisimena tokius dalykus kaip, pavyzdžiui, dervinio akmens luitas. Dar nėra galutinai žuvęs, jei gali prisiminti dervinį akmenį.“

– Ar ilgai dar lauksime, bičiuli? – prabilo mano artimas. – Jau žinome, kas atsitiko restorane, jei iš tiesų ten kas nors atsitiko. O kas buvo paskiau?

– Kas be ko, tikriausiai dulksnojo, – tarė Polankas. – Visad tai būna, kai...

– Kai – kas? – paklausė Selija.

Dirstelėjęs į Seliją, Polankas liūdnai palingavo galvą.

– Visiems mums pasitaiko tokių dalykų, – neatlyžo Selija. – Paramnezija, kaip žinoma.

– Bisbis bisbis, – įsiterpė *Feuille Morte*, kuri nepaprastai susijausmindavo išgirdusi mokslinius terminus.

– Patylėk, vaikeli, – tarė Polankas Selijai. – Netrukdyk jam, tegu sau kamšo butelius: troškulys nepalyginti svarbesnis už jo numalšinimą, o ir pirmesnis. Apskritai, be abejo, tavo tiesa, nes, įsileidęs žavėtis savo krešuliukais ar kaip ten dar, tas švilpis amžinai pilsto iš tuščio į kiaurą.

Elena tylėjo, iš lėto rūkydama silpną cigaretę, atidi ir svetima, kaip paprastai man kalbant. Nė karto nepaminėjau jos vardo (šiaip ar taip, ko tik aš jiems nepripaisčiau, linksmindamas juos Kalėdų išvakarėse, kokį jovalą padariau suplakęs veidrodžius su silvaneru?), ir vis dėlto buvo toks įspūdis, lyg ji suprastų, kad kalbu apie ją, dangstėsi cigarete, viena kita pastabėle Telei ar Marastui, mandagiai klausydamasi mano pasakojimo. Jeigu būtume vienu du, man regis, būtų nesišypsodama, tačiau beveik maloniai man pasakiusi: „Aš neatsakau už tą vaizdinį, kuris tave visur persekioja." – „Jeigu kartais tave susapnuočiau, už tai tavęs nekaltinčiau", – būtų galėjusi man pasakyti Elena. „Betgi aš nesapnavau, – būčiau atsakęs, – ir, be to, nesu tikras, ar turėjai su tuo ką nors bendra, ar tave įpyniau kaip paprastai, savo kvailu įpročiu." Buvo nesunku įsivaizduoti tokį pokalbį, tačiau, jeigu būtume vienu du su Elena, to ji nebūtų pasakiusi, ko gero, nieko nebūtų pasakiusi, kaip paprastai tokia atidi ir svetima; vėl griebiausi jos vaizduotėje, neturėdamas jokios teisės, tiesiog norėdamas pasiguosti, nes ji buvo tokia tolima ir tyli. Mudu su Elena jau nebeturėjome ką sakyti, nors taip mažai vienas kitam buvome pasakę. Kažkodėl – ir mums abiem neaišku kodėl, o gal kaip tik tai ir paaiškina viską, kas atsitiko Polidoro restorane, – mudu jau nebeatitikome vienas kito nei zonoje, nei mieste, nors ir susitikdavome *Cluny* kavinėje prie staliuko ir plepėdavome su draugais, o kartais

labai trumpai mudu persitardavome vienu kitu žodžiu. Tik aš vis dar nepraraasdavau vilties; Elena sėdėdavo atidi ir svetima. Jeigu paskutiniame mano garbės atsparos mazge ji ir grafienė, ir Frau Marta mano vaizduotėje susiliedavo į vieną šiurpų paveikslą, argi kadaise Elena man nesakė – arba argi nepasakys vėliau, lyg niekada to nebūčiau žinojęs, – kad niekaip kitaip manęs neįsivaizduojanti, tik kaip žmogų, mirusį ligoninėje? Mudu apsikeisdavome regėjimais, metaforomis arba sapnais; prieš tai arba po to mudu leisdavome vakarus vienui vieni, žiūrėdami vienas į kitą virš puodelių kavos.

Ir jeigu jau išėjo kalba apie sapnus, kada gi mūsų totoriai prašneks apie kolektyvinius sapnus, kažką panašaus į miestą, tačiau kruopščiai atribojamą, nes niekam nedingtelėtų mintis sumaišyti miestą su sapnais, kaip ir gyvenimą laikyti žaidimu, ir štai jie suvaikėja, o rimtiems žmonėms koktu žiūrėti į suvaikėjusius.

Beveik visada pradeda Polankas: Žinot, sapnavau, kad stoviu vidury aikštės, o po kojomis guli širdis. Pakeliu ją, ji plaka, žmogaus širdis, aš nešu ją prie fontano, nuplaunu kaip galėdamas švariau, nes ji išvoliota dulkėse, aplipusi lapais, ir nunešu į policiją Abatijos gatvėje. Netiesa, sako Marastas. Tu ją nuplovei, bet paskiau nepagarbiai suvyniojai į seną laikraštį ir įsidėjai į švarko kišenę. Kaipgi jis galėjo įsidėti ją į švarko kišenę, jei buvo vienmarškinis? – sako Chuanas. Ne, aš vilkėjau švarku, sako Polankas, ir nunešiau širdį į policiją, ir gavau kvitą, tai buvo keisčiausia, ką sapnavau. Ne, tu jos nenunešei, sako Telė, mes matėme, kaip tu grįžai namo ir paslėpei širdį sieninėje spintoje, toje pačioje, kuri rakinama auksine spynele. Tik pamanykit, Polankas turi auksinę spynelę, akiplėšiškai nusikvatoja Kalakas. Aš nunešiau širdį į policiją, sako Polankas. Ką gi, sutinka Nikolė, ko gero,

tai buvo antroji širdis, visi mes žinome, kad radai mažų mažiausia dvi. Bisbis bisbis, sako *Feuille Morte*. Dabar, kai pagalvoju, sako Polankas, prisimenu, kad radau apie dvidešimt. Didysis Izraelio Dieve, pamiršau antrąją sapno dalį. Tu jas radai Mobero aikštėje po krūva šiukšlių, sako mano artimas, aš tave stebėjau iš Jūreivių kavinės. Ir visos plakė, džiūgaudamas sako Polankas. Radau dvidešimt širdžių, o drauge su ta, kurią nunešiau į policiją, – dvidešimt vieną, ir visos plakė kaip pašėlusios. Tu nenunešei jų į policiją, sako Telė, aš mačiau, kaip tu jas slėpei sieninėje spintoje. Šiaip ar taip, ji plakė, sutinka mano artimas. Gali būti, sako Telė, man vis viena, ar ji plakė, ar ne. Moterys nepakartojamos, sako Marastas, joms nesvarbu, ar plakė širdis, ar ne, jos mato tik auksinę spynelę. Nedera taip liguistai neapkęsti moterų, sako mano artimas. Visas miestas nuklotas širdimis, sako Polankas, puikiai prisimenu, nepamirštamas vaizdas. Na, čia tai bent, iš pradžių prisiminiau tik vieną širdį. Gera pradžia – pusė darbo, sako Chuanas. Ir visos plakė, sako Polankas. Ir kam joms to reikėjo, sako Telė.

Kodėl daktaras Denielas Laisonsas, K. T. D., M. D., laiko rankoje *hermodactylus tuberosis* šakelę? Pirmiausia Marastas – ne veltui jis buvo prancūzas – ištyrė portreto (Tilio Ketlio* nutapyto sunkiuoju laikotarpiu) paviršių, bandydamas įminti jo užšifruotą mįslę, išsiaiškinti mokslo ir netgi masonų terminija; paskiau jis griebėsi *Courtauld* instituto katalogo, kuris nebent klastingai pateikė augalo pavadinimą. Galimas daiktas, daktaro Laisonso laikais kaip minkštinamoji arba slugdančioji priemonė *hermodactylus tuberosis* K. T. D., M. D. rankose

* *Tilly Kettle* (1735–1786) – anglų dailininkas, vienas pirmųjų dirbęs Indijoje.

atrodė pateisinamai, tačiau būta tam tikrų abejonių, ir, tomis dienomis neturėdamas ko nusigriebti, Marastas susidomėjo šiuo klausimu.

Tomis dienomis, be kita ko, jis domėjosi ir vienu *New Statesman* skelbimu, mikroskopiniu, kvadratiniu rėmeliu: *Are you sensitive, intelligent, anxious or a little lonely? Neurotics Anonymous are a lively, mixed group who believe that the individual is unique. Details s. a. e., Box 8662.* * Viskas prasidėjo tada, kai Marastas įsigalvojo apie tą skelbimą Grešemo viešbučio kambario prieblandoje; prie lango, beveik visiškai užtraukto užuolaida, kad neįstų į akis pasibaisėtini pastatų siluetai, dunksantys kitoje Bedfordo gatvės pusėje, o svarbiausia – kad neužtrenktų ausų 52, 52A, 895 ir 678 autobusų ūžesys, Nikolė stropiai piešė nykštukus tekstūriniame kansono popieriuje, retkarčiais papūsdama į teptukus.

– Tuščia jų, – tarė Marastas, atidžiai perskaitęs skelbimą. – Man regis, kaip ir jie esu jautrus, kamuojamas nerimo ir jaučiuosi truputį vienišas, tačiau aiškus daiktas, jog nesu protingas, jei nesugebu suvokti, ką bendra turi šios savybės su pareiškimu, kad anoniminiai neurotikai asmenybę laiko unikalia ir nepakartojama.

– Et, – atsiliepė Nikolė, kuri tikriausiai nelabai įdėmiai klausėsi jo kalbų. – Pasak Telės, daugelis tų skelbimų užšifruoti.

– Kaip tu manai, ar galėčiau būti geras anoniminis neurotikas?

– Kas be ko, Marai, – atsakė Nikolė, šypsodama jam lyg iš tolo ir parinkdama atitinkamą spalvą antrojo nykštuko iš kairės smailiaviršei kepurytei.

---

* Jūs jautrus, protingas, kamuojamas nerimo arba jaučiatės truputį vienišas? Anoniminių neurotikų draugija – būrelis malonių, įvairių polinkių žmonių, įsitikinusių, kad asmenybė – unikali ir nepakartojama. Aprašymą išsiųsime, gavę voką su ženkliuku. Pašto dėžutė 8662. (*Angl.*)

Marastas valandėlę dvejojo, ar išmesti laikraštį, ar kreiptis į skelbėjus, kaip buvo siūloma, kad jie plačiau paaiškintų savo mintį, tačiau galiausiai nutarė, jog *hermodactylus tuberosis* šakelės klausimas kur kas įdomesnis, ir, sujungęs abu dalykus, parašė laišką į pašto dėžutę Nr. 8662, trumpai drūtai pareikšdamas, kad anoniminiai neurotikai kur kas daugiau padėtų visuomenei ir, svarbiausia, patys sau, jeigu duotų ramybę savo unikalioms ir nepakartojamoms asmenybėms ir verčiau nueitų į antrąją salę (nurodydamas tikslų adresą) ir pabandytų įminti šakelės mįslę. Laišką išsiuntė anoniminį, nes tai atrodė visiškai logiška, nors Kalakas ir Polankas ne kartą jam tvirtino, jog jo pavardė kilusi iš vietovės, esančios kur kas toliau už *white cliffs of Dover**, kad jautrūs ir nerimastingi neurotikai imtų ja itin domėtis. Taip Marastui ir slinko dienos Londone, nes po kelių nuobodžių žygių jam visiškai dingo noras rūpintis derviniu akmeniu, nors, vos tik grįžęs į Prancūziją, turėjo iš karto imtis kalti įsivaizduojamojo Vercingetorikso statulą, už kurią Arkėjaus municipalitetas jau buvo sumokėjęs pusę honoraro, bet jis negalėjo jos pradėti, neturėdamas tinkamo dervinio akmens luito. Viską atidėliojo vėlesniam laikui, ateičiai, apie kurią kuo mažiausiai galvojo; daug maloniau buvo vaikščioti po Londoną, paprastai vienam, nors kartais ir Nikolė išeidavo drauge į miestą, ir jiedu tylėdami, retkarčiais mandagiai persitardami vienu kitu žodžiu, slampinėdavo po Vest Endą arba traukdavo prie galinės autobusų stotelės ir sėsdavo į pirmą pasitaikiusį, net nežvilgtelėję į numerį. Tomis dienomis visur užkliūdavo, sunku būdavo atitrūkti nuo bet ko, nuo staliuko kavinėje, nuo paveikslo muziejuje, o kai grįždavo į viešbutį, Nikolė vis dar piešdavo nykštukus kažkokiai vaikiškai knygutei – ji neidavo su juo pasivaikščioti, o jeigu ir eidavo iš geros širdies, kasdienis kartojimasis tų pačių iš anksto žinomų posakių, tų pačių šyp-

* Baltųjų Duvro uolų (*angl.*).

telėjimų, tiems patiems pokalbiams pakrypus ta pačia linkme, visi tie nuvalkioti ir drauge stumiantys į neviltį žodiniai griozdai, pastaruoju metu tapę jo kalbos priemone, nejučia keldavo jam baimę. Tuomet jis šiaušdavo pas du argentiniečius, gyvenančius gretimame viešbutyje, arba leisdavo popietes kokiame nors muziejuje, arba skaitydavo laikraščius parkuose ir karpydavo skelbimus, neturėdamas ko veikti, pamažu pratindamasis prie to, kad Nikolė nebeklausinėja, kur jis buvęs, tiesiog pakelia akis nuo nykštukų ir nusišypso ankstesnių laikų šypsena, bet ne daugiau, tuščia šypsena, ko gero, virtusia įpročiu, tik atmiešta gailesčiu.

Taip praslinko keturios ar penkios dienos, ir štai vieną rytą jis vėl atėjo į *Courtauld* institutą, kur visi jau laikė jį kuoktelėjusiu, nes jis be galo ilgai stovėdavo prie daktaro Denielo Laisonso portreto ir beveik neužmesdavo akies į Gogeno *Te rerioa*. Lyg tarp kita ko paklausė mažiausiai pasipūtusį prižiūrėtoją, kuo gi taip garsėja Tilio Ketlio paveikslas, ko jis, vargšas nemokša prancūzas, nors ir skulptorius, nežino. Truputį nustebęs, prižiūrėtojas dirstelėjo į jį ir malonėjo paaiškinti, kad dabar pagalvojus jam iš tikrųjų pasirodė keista, kodėl pastarosiomis dienomis tiek daug lankytojų užsispyrę atidžiai apžiūrinėja portretą, beje, sprendžiant iš jų veidų ir atsiliepimų, nieko ypatinga neįžiūrėdami. Atkakliausia buvusi viena dama, kuri atsinešusi neregėto storumo botanikos traktatą, norėdama patikrinti augalo pavadinimą, ir taip garsiai plekšėjusi liežuviu, kad išgąsdinusi lankytojus, stoviniuojančius prie kitų paveikslų. Prižiūrėtojams sukėlęs nerimą toks nesuvokiamas susidomėjimas paveikslu, ligi šiol menkai traukusiu lankytojų dėmesį, ir jie jau pranešę instituto direktoriui (ši žinia taip nudžiugino Marastą, kad jis net nesugebėjo nuslėpti savo pasitenkinimo), mat artimiausiomis dienomis laukiama muziejų valdybos inspektoriaus ir slapčia vedama lankytojų apskaita. Apsimesdamas, jog tai jam nė kiek nerūpi, Marastas susižino-

jo, kad daktaro Laisonso portretas pastarąją savaitę pritraukęs daugiau lankytojų negu Manė *Le Bar aux Folies-Bergère**, tokia pat instituto garsenybė kaip Mona Liza Luvre. Nebeliko jokių abejonių, kad anonimiminiai neurotikai pasijuto užgauti ligi širdies gelmių, nukentėjus jų jautrumui, nerimastingumui ir silpnam vienatvės pojūčiui, ir kad smagus šmaikščio kirtis paštu atplėšė juos nuo savigailos, itin rėžiančios akį skelbime, ir paskatino griebtis veiklos, apie kurios tikslą nė vienas jų, netgi pats to sąjūdžio pradininkas, neturėjo nė menkiausio supratimo.

Nė menkiausio supratimo. Vargu bau, nes Marastas buvo vienas tų, kurie stengiasi suprasti viską komplikuodami (jo nuomone, provokuodami) arba viską komplikuoti stengdamiesi suprasti (jo, o ir, ko gero, kitų nuomone, supratimas dauginasi), ir tą jo grynai prancūzišką polinkį dažnai aptardavome kavinėse, plepėdami su Chuanu arba Kalaku, arba savo artimu, žodžiu, su žmonėmis, su kuriais jis susitikdavo Paryžiuje ir ginčydavosi taip karštai ir atkakliai, kaip ginčijamasi nebent kavinėse, kur viešpatauja savotiška diplomatinės neliečiamybės, intelektinės ir moralinės savimonės atmosfera. Jau tomis dienomis, Marastui išvykus į Londoną, Kalakas ir Polankas suabejojo jo sukurstytų diskusijų vaisingumu, ir, galimas daiktas, tiedu pampų laukiniai iš dalies buvo teisūs, nes *hermodactylus tuberosis* šakelės mįslė buvo tokia pat neįmenama kaip ir iš pradžių. Tačiau šakelė buvo tik dingstis noromis nenoromis ištrūkti iš to rato, kuriame Nikolė piešė nykštukus arba eidavo su Marastu pasivaikščioti gatvėmis, nors jis suvokdavo, kad galų gale – ir tai bus anaiptol ne galas – tik daugės nykštukų ir tylos valandėlių, retkarčiais pertraukiamų mandagiais, nereikšmingais žodžiais, išėjus kalbai apie kokią nors parduotuvės vitriną arba kino filmą. Marastui

* Foli Beržer baras (*pranc.*).

nelabai guodė širdį mintis, kad anoniminiams neurotikams pasitaikė dingstis trumpai ištrūkti iš savo rato, tačiau, davęs eigą tai veiklai, jis bent laikinai pataisė savo padėtį ir pasijuto laisvesnis savajame rate. „Svaiginimasis savo galia", – tarė sau, paskutinįsyk žvilgtelėdamas į daktaro Laisonso portretą. „Idiotų paguoda, kaip paprastai." Šiuo požiūriu dialogas su prižiūrėtoju atrodė tobulas stereotipas: buvo galima dalyvauti pokalbyje ir drauge gilintis į savo mintis. Šiaip ar taip, labai keista / Taip, pone, anksčiau niekas į jį nežiūrėdavo / O štai dabar, nei iš šio, nei iš to... / Visa tai prasidėjo prieš tris dienas ir tęsiasi ligi šiol / Betgi aš nematau nė vieno žmogaus, kuris itin juo domėtųsi / Dar anksti, pone, lankytojai ima rinktis apie trečią valandą / Žiūriu į tą portretą ir nematau nieko ypatinga / Ir aš, pone, betgi tai muziejaus eksponatas / Aha, tikrai / Taip, pone / Ką gi, atsiprašau, turiu eiti / Labai malonu, pone /

Nuo antradienio iki šeštadienio dialogas po truputį keisdavosi.

Apie vienuoliktą valandą ryto Nikolė jį paprašė netrukdyti, kad iki pietų spėtų užbaigti vieną lapą, tad Marastas turėjo ganėtinai laiko nueiti į Portobelo gatvę pas didmenininką poną Vaitlą, dailės reikmenų parduotuvės savininką, ir išsiaiškinti, ar šis galėtų jam į Prancūziją atsiųsti šimto penkiasdešimties kubinių metrų dervinio akmens luitą. Ponas Vaitlas tarė, kad tai apskritai įmanoma, jeigu tik Marastas paaiškintų, kokio luito jis pageidauja, nes Sasekso akmenų skaldyklose tas mineralas – didelė retenybė, be to, jis turįs žinoti, kas, kada ir kaip jam apmokėsiąs sąskaitą. Marastas gana greitai suvokė, kad, nepaisant estetikos žinių, privalomų tokio pobūdžio parduotuvės savininkui, ponas Vaitlas gana menkai nusimano apie Arkėjaus municipalitetą, ir įtarė, jog tuo neišmanymu dangsto tipišką anglų pagiežą Prancūzijai už tai, kad ji visiškai abejinga Ternerio arba Sikerto gyvenimui ir kūrybai.

– Gal jums pačiam būtų ne pro šalį nuvykti į Nortumberlandą, – patarė ponas Vaitlas tokia specifine veido išraiška, kuri Marastui priminė miną, kokia žmogus paprastai nuspriegia musę nuo švarko rankovės, tokio elgesio su vabzdžiu nelaikydamas nemandagiu.

– Man daug parankiau nusipirkti akmenį Londone, – atsakė Marastas, nekenčiantis kaimo ir bičių.

– Tokio didumo akmenų niekur kitur nerasite, tik Nortumberlande, ir jūs galėtumėte perduoti laišką mano kolegai, kitados tiekusiam medžiagą Archipenkai ir serui Džeikobui Epsteinui.

– Dabar man būtų keblu kur nors išvykti, – tarė Marastas. – Turiu būti Londone ir laukti, kol vienas muziejus atsakys į mano paklausimą. Kodėl jūs negalėtumėte parašyti laiško savo kolegai ir išsiaiškinti, ar jis turi dervinio akmens luitų ir ar negalėtų išsiųsti vieno į Arkėjų?

– Žinoma, galiu, – atsakė ponas Vaitlas, sprendžiant iš visa ko, nusiteikęs priešingai.

– Aš užsuksiu pas jus ateinančią savaitę. Beje, jeigu jau išėjo apie tai kalba, ar jūs pažįstate *Courtauld* instituto direktorių?

– Taip, žinoma, – atsakė ponas Vaitlas, – be kita ko, jis yra tolimas mano žmonos giminaitis. – („Koks ankštas pasaulis“, – pagalvojo Marastas, veikiau susižavėjęs negu nustebęs.) – Haroldas Haroldsonas, kadaise tapė natiurmortus, skandinavas iš tėvo pusės. Puikus žmogus, per Pirmąjį pasaulinį karą neteko rankos. Niekada nesugebėjo išmokti tapyti kaire. Keisčiausia, kad žmogus tam tikrais atvejais visą gyvenimą be dešinės nieko negali, tiesa? Apskritai, man rodos, jis stačiai rado puikią dingstį pakabinti savo paletę ant sienos: kaip dailininko niekas jo per daug nevertino. Savo paveiksluose jis užsispyręs krovė kalnus moliūgų, nelabai žavi tema. Tuomet seras Vinstonas jį paskyrė direktoriumi, ir dabar jis daro stebuklus su kitų paveikslais. Ar jums kartais neatrodo, kad, tiesą pasakius,

kiekvienas mūsų – tai du žmonės: kairysis ir dešinysis. Vienas naudingas, kitas – niekam tikęs?

– Jautrus klausimas, – tarė Marastas. – Reikėtų nuodugniau ištirti žmogaus-mikrokosmo sąvoką. O man rūpesčiai dėl to dervinio akmens luito...

– Šiaip ar taip, jis direktorius, – tarė ponas Vaitlas. – Vis dėlto, jeigu jūs ketinate su juo susitikti dėl akmens, turiu jus perspėti, kad jo pareigos neturi nieko bendra su...

– Nieku gyvu, – tarė Marastas. – Dėl akmens, esu tikras, jūs man padėsite su savo kolega kalniečiu. Stačiai džiaugiuosi, kad pasiteiravau apie jį ir kad jis pasirodė besąs jūsų giminaitis, nes dabar man bus lengviau atlikti savo pareigą. Perspėkite jį, – pridūrė Marastas, pabrėždamas kiekvieną žodį, – kad jis saugotųsi.

– Saugotųsi? – paklausė ponas Vaitlas, ir jo balsas pirmąsyk nuskambėjo truputį žmogiškiau.

Iš tolesnio pokalbio prasmę turėjo tik Marasto žodžiai: Tai tik prielaida /... Aš tik laikinai Londone, nemanau, kad galėčiau ką nors tikra... /... Netyčia išgirdau tokį pokalbį alinėje /... Kalbėjo itališkai, tik tiek ir galiu pasakyti /... Nenorėčiau, kad minėtumėte mano vardą, verčiau tiesiai pasakykite kaip giminaitis /... Nėr už ką, to dar betrūko.

Truputį vėliau, po be galo ilgo pasivaikščiojimo Strendu, tolygaus spėjamam tądien Nikolės numatytų nupiešti nykštukų skaičiui, jis leido sau prabangą kaip tikras elektrikas pasidžiaugti tuo, kad netikėta Haroldo Haroldsono ir pono Vaitlo giminystė sėkmingai uždarė vieną grandinės dalį. Pirmieji sąlydžio taškai iš pažiūros neturėjo nieko bendra vieni su kitais: daugmaž kaip vaikiško sunarstomo žaislo detalės, kai montuojama aklai, be jokio pavyzdžio prieš akis, – staiga (tačiau, gerai pagalvojus, mums tai nebuvo kažkas netikėta) dervinis akmuo pritraukė poną Vaitlą, o šis – Haroldą Haroldsoną, kuris savo ruožtu susijungė su daktaro Laisonso portretu ir anoniminiais

neurotikais. Toks dalykas mano artimui pasirodytų savaime suprantamas, galimas daiktas, ir Chuanui, linkusiam viską matyti kaip veidrodžių galerijoje ir, be kita ko, tikriausiai susivokusiam, kad mudu su Nikole vieną vakarą Italijos greitkelyje įsispraudėme į tą kaleidoskopą, kurį jis visą gyvenimą svajojo sustabdyti ir aprašyti. Vienoje (jeigu jis Vienoje, bet tikriausiai ten, nes prieš tris dienas Nikolė gavo Telės atviruką, jis klaidžioja po Vieną, kaip paprastai įsiveldamas į kvailas istorijas, nors aš neturiu jokios teisės taip kalbėti apie Chuaną, pats prieš pusvalandį šnekėjęs su ponu Vaitlu ir paskelbęs žinią apie botanikos specialistę, ištisas popietes tiriančią *hermodactylus tuberosis* šakelę), ko gero, Chuanas galėjo ištaikyti pakankamai laiko prisiminti mus, Nikolę, įgulusią į ką nors ir pasimetusią, nors niekas jos ir nepametė, ir mane, geriantį štai šitą šiltą alų ir svarstantį, ką gi man daryti, ką gi man dar lieka daryti.

Į alaus putas pasidažęs laisvą pirštą – kiti laikė suspaudę bokalą ir cigaretę – Marastas nupiešė kažką panašaus į kurmį ir ėmė žiūrėti, kaip jis pamažu skleidžiasi ant geltonos plastikinės staltiesės. „Viskas būtų taip paprasta, jeigu jis ją mylėtų“, – pagalvojo jis, dailindamas kurmio pilvuką. Galimas daiktas, ir Chuanas galvoja kažką panašaus dabar, kai žaviai sustingo kaleidoskopo rožė, neišvengiamai išsiskleidusi nuobodžia simetrija, tačiau niekam nevalia būti melsva šukele arba purpuriniu karoliuku ir drauge keisti piešinį: jei, pasukus vamzdelį, pati savaime susidaro tam tikra figūra – nevalia būti drauge ir ranka, ir figūra. Nežinia, svarstė Marastas, pradėdamas kitą piešinį, gal ir galima dėti viltis į kokį nors žaidimą, vykstantį kitapus, mūsų jausmų ir troškimų paribyje, bet, šiaip ar taip, niekas negali jam uždrausti piktdžiugiškai šaipytis pagalvojus, kaip išsivieps Haroldas Haroldsonas, telefonu išgirdęs nepaneigiamą, beveik lemtingą pono Vaitlo žinią. „Pamankštinkim smegenis, – tarė sau Marastas, dirstelėjęs į laikrodį, rodantį, kad Grešemo viešbutyje Nikolė piešia paskutinį nykštuką. –

Nesekime jos pavyzdžiu, nes ji – melsva šukelė Chuano rožėje, nejudri savo kėdėje, atsidavusi likimo malonei. Deja, labai greitai vienas iš trijų padarys tai, kas įprasta, pasakys tai, ką reikia, iškrės dar vieną kvailystę, išeis arba grįš, arba suklys, arba apsiverks, arba nusižudys, arba pasiaukos, arba susitaikys su likimu, arba įsimylės ką nors kitą, arba gaus Gugenheimo stipendiją, žodžiu, atliks tipišką tokiu atveju veiksmą, ir jau nebebūsime tokie, kokie buvome, įsiliesime į blaivaus proto ir blaivaus elgesio mases. Et, brolau, verčiau pamankštinkim smegenis, žaisdami žaidimus, labiau derančius dykinėjančiam menininkui: tik įsivaizduokime Haroldo Haroldsono veidą tą akimirką, kai pasipildys prižiūrėtojų gretos, nieku gyvu neišeikite iš antrosios salės, įrengsime fotoelektroninius sekimo įtaisus, reikės paprašyti papildomų asignavimų, aš susisieksiu su Skotland Jardu, man pakils kraujospūdis, teks kreiptis į daktarą Smitą, nuo šiol reikės bertis mažiau cukraus į kavą, geriausia būtų išvykti į žemyną, mieloji, institute kritinė padėtis, mano pareigos, supranti.“ Gūžtelėjęs pečiais, jis išmetė už borto begalinę seką galimų padarinių (jau buvo priėjęs tą akimirką, kai Haroldo Haroldsono žmona grąžina lagaminų komplektą, tam tyčia nupirktą kelionei į Kanus, mano vyras turi atsisakyti atostogų, ak, kaip gaila, bet tokios aplinkybės) ir nužingsniavo viešbučio link, ketindamas užsukti pas Kalaką ir Polanką ir pakviesti papietauti drauge su Nikole, – būtinas kamšalas, dialogų įdaras, bus lengviau, kai nebereikės susidurti su Nikole akis į akį, Nikolė žiūrės į draugus ir juoksis, klausydama jų naujienų ir nuotykių, šnekų apie Haroldą Haroldsoną ir dervinį akmenį, vėl zonoje su dviem laukiniais argentiniečiais, zonoje, kur dar įmanoma sutarti išsaugant orumą, kuo toliau nuo Grešemo viešbučio atmosferos, tylos, pasitinkančios kambaryje, arba mandagiai viską pasakančių žodžių, nutapytų ir nudžiūvusių nykštukų, bučinio į Nikolės plaukus, Nikolės geraširdiškos šypsenos.

Nelabai prisimenu, kaip nusigavau iki Sen Marteno kanalo. Ko gero, sėdau į taksi ir paprašiau nuvežti prie Bastilijos; nuo ten, regis, ėjau pėsčias iki Respublikos aikštės; šiaip ar taip, prisimenu, kad galą ėjau purškiant dulksnai, kad peršlapo Biutoro knyga ir palikau ją kažkur tarpuvartėje, kad pagaliau nustojo lyti ir aš atsisėdau ant vieno iš suoliukų, nepastebimų už grotinės šliuzo tvoros.

Tuo metu kartėlio pilna širdimi aiškiai suvokiau, kokią klaidą padariau Kalėdų išvakarėse, tarytum, įstrigęs laike, laukdamas to, kas Polidoro restorane užgriuvo mane ir akimoju subyrėjo, lyg užgautas mano menkystės, nesugebėjimo atsiverti tų ženklų prasmei. Aš prisigūžiau, užuot atsipalaidavęs, savotiškai pabėgęs iš idiotiškos vilčių šalies, iš ten, kur jau nebėra jokių vilčių. Tačiau dabar, gal todėl, kad buvau išvargęs ir kiaurai permirkęs, persisotinęs silvaneru ir Kalėdų išvakarėmis, aš jau nebepuoselėjau jokių vilčių ir vienu tarpu suvokiau, kad tų ženklų prasmė tikriausiai irgi neturi nieko bendra nei su prasme, nei su kokiu nors mįslės raktu, kad veikiau tai aklai prisiimta elgsena, vertybė, netrukus atskleisianti ar apšviesianti ką nors, galimas daiktas, krytį. Svarbiausia, aš supratau, jog tai būtų krytis, tačiau man vis viena nepavyktų gerai perprasti to pojūčio: toks įspūdis, lyg kažkas bliūkštų, trauktųsi šalin. „Elena, – pakartojo Chuanas, žiūrėdamas į sūdrų vandenį, kuriame iš lėto raitėsi gatvės žibintas. – Nejaugi man skirta sutikti su tuo čia, galutinai susitaikyti su tuo, kas mudviem atsitiko mieste? Nejaugi ji, vienui viena mieganti savo bute Rakto gatvėje, yra toji moteris, kuri įlipo į tramvajų, toji, kurią sekiojau iki pat išnakčių? Elena, nejaugi tu esi tas gumulas, augantis mano esybės gelmėse, kai aš mąstau apie tave? Nejaugi aš esu tas miręs vaikinas, kurį tu apverkei be ašarų ir sviedei man į akis drauge su sudužusios lėlės šukėmis?“

Jiedu išsiruošė į *Courtauld* institutą, kad Nikolė pagaliau susisietų su daktaro Laisonso portretu, tačiau dar nebuvo nė trijų, tad jie palaukė, ir Marastas ėmė pasakoti, kad šįryt jį sutrukdę Kalakas ir Polankas, ir jis pavėlavęs į prancūzų kalbos pamoką, be kita ko, jo mokinys liutnininkas neišmokęs veiksmažodžių su galūne *-er*, bet užtat, pietaudami Sohe, jie daug kalbėję apie Lorio Li* poeziją. Nikolė, savo ruožtu, jau galėjo pranešti, kad nupiešusi paskutinįjį serijos nykštuką (iš viso penkiasdešimt devynis) ir kad vidurdienį jai paskambinęs iš Paryžiaus leidėjas ir pasiūlęs nupiešti iliustracijas vaikiškam enciklopediniam žodynui: terminas – vieni metai, gana geras avansas, beveik neribota teptuko laisvė. Marastas pabučiavo jai į nosies galiuką sveikindamas, o ypač džiaugdamasis, kad ji pabaigė penkiasdešimt devintąjį nykštuką, ir Nikolė pasidomėjo, ar jis gerai papietavo su liutnininku Ostinu, ar ir vėl kaip paprastai pasitenkino *steak and kidney pie***, lyg sakydama, na ir kvailas tu, Marastai, amžinai užsisakai tą patį. Seniai pažįstama ceremonija, tobulai paruoštas surogatas. Kai jis darsyk ją pabučiavo, tik dabar jau bandydamas įsisiurbti į lūpas, Nikolė pakštelėjo ir atsilošė klestelėjusi į palangėje stovintį seną krėslą. Netardamas nė žodžio, Marastas atšlijo, užsirūkė ir ėmė vaikščioti po ilgą ir siaurą kambarį. Nieko kita nebeliko, kaip toliau plepėti apie dienos naujienas, klausinėti, ką veikia Elena arba mano artimas, kur slankioja Chuanas ir Telė, taip iki be dvidešimties trijų, kad nepasiankstintume ateiti į muziejų. Dar galėjau stabtelėti bevaikščiodamas išilgai kambario, pabandyti pereiti jį skersai, nors eiti ta kryptimi

* *Laurence Edward Alan (Laurie) Lee* (1914–1997) – anglų poetas, romanistas ir scenaristas.

** Kepsnys ir kepenų paštetas (*angl.*).

buvo ne per daugiausia vietos, papasakoti Nikolei apie poną Vaitlą ir Haroldą Haroldsoną, apie tai, kad Haroldas Haroldsonas pasirodė besąs pono Vaitlo giminaitis, ir apie tai, kaip pono Vaitlo dėka dervinis akmuo susipynė su itin dažnu anoniminių neurotikų lankymusi antrojoje muziejaus salėje. Be to (juk reikėjo apie ką nors kalbėti iki be dvidešimties trijų), Marastas manąs, kad metas galvoti apie paminklą, jis jau gana aiškiai mintyse apmetęs, kaip turėtų atrodyti įsivaizduojamojo Vercingetorikso statula, tai yra pirmiausia pjedestalo ir statulos santykis būsiąs atvirkštinis, daugmaž kaip Venecijos Dožų rūmų struktūra, Nikolė tikriausiai puikiai juos prisimenanti, – pavasario pabaigoje jiedu lankėsi Venecijoje ir ji atrodė tokia laiminga iki tos pavakarės Venecijos–Mantujos greitkelyje, prie raudonų namų, kai netikėtai nuliūdo, tarytum atviruke, Chuano ir Telės jiems atsiųstame iš kažkokio miesto, kur tuo metu dirbo Chuanas, lyg Prahos, lyg Ženevos, atviruke su meškomis ir herbais ir kaip paprastai vienu vieninteliu draugišku sakiniu, būtų buvusi slapta žinia, kurios, kas be ko, ten nebuvo, tačiau Nikolė ją įžiūrėjo, kaip tai atsitiko ne vieną kartą, ir raudoni namai pakelėje įstrigo Marastui į atmintį kaip atskaitos taškas, ženklinantis tą valandą, kai viskas susikrovė į daiktą, ir anaiptol ne todėl, kad anksčiau jis negalėjo įtarti Nikolės liūdint ar nesmagiai jaučiantis, stačiai iki tol jos atšalimas netrukdė jiems šnekėtis ir vakarais drauge grožėtis tieka dalykų tiekoje miestų, ir tekiniems bėgioti tiltais, ir parkuose girsnoti kavą. Žodžiu, grįžtant prie Vercingetorikso, tradiciniai statulos elementai būsią iš esmės sukeisti vietomis, ir ši nenuginčijama plastinė ir vizualinė naujovė, Marasto įsitikinimu, išreikšianti dinaminę galų karžygio sampratą, karžygio, kuris, nelyginant medžio kamienas vidury Arkėjaus miesto aikštės išdygęs iš žemės, stovės abiem rankomis laikydamas ne kvailumo viršūnę – balandžių mėgstamus skydą ir kardą, o didžiąją dalį dervinio akmens luito,

ir taip skulptūrinėmis priemonėmis drauge būsiąs atskleistas tradicinis matomos ir povandeninės ledkalnio dalių neatitikimas, Marastui visada atrodęs gamtos pačios bjauriausios klastos simboliu, ir nors ledkalnis turėjo ne kažin ką bendra su Alezijos karžygiu*, giluminiais impulsais paveikta kolektyvinė pasąmonė, ko gero, turėjo patirti sukrėtimą, o estetiniame lygmenyje – malonią nuostabą, išvydusi statulą, kuri kelia į padanges pačią sunkiausią ir nuobodžiausią savo dalį, kasdienę savo būties medžiagą, į dangaus mėlynę tiesdama savo pagrindą, apdergtą ir ašaromis aplaistytą, tačiau išties didvyriškai pakitusį. Savaime suprantama, visa tai būsianti grynų gryniausia abstrakcija, tačiau municipalitetas pridėsiąs atitinkamą lentelę, kurioje Arkėjaus žmonėms būsiąs įrašytas vaizduojamojo asmens vardas.

– Kalakas ir Polankas kaip paprastai ginčijosi, – sakau Nikolei, – tačiau šįkart įdomiausia buvo tai, kad metro vagone jie angliškai šnekėjo apie kregždes, man regis, stačiai mokydamiesi anglų kalbos.

– Ar buvo įmanoma ką nors suprasti? – klausia Nikolė.

– Na, jiedu kalbėjo gana neblogai, tad keleiviai klausėsi išpūtę akis. Tokia poniutė rausva suknele, *of course***, žvalgėsi aplink, lyg tikėdamasi Lesterio aikštės stotyje, apie trisdešimt metrų po žeme, pamatyti pulkelį kregždžių.

– Dėl ko gi jie galėjo ginčytis, kalbėdami apie kregždes? – klausia Nikolė, plaudama teptuką.

– Dėl įpročių, ar pasikiša galvytę po sparneliu, ar jos kvailos, ar žinduolės, daugmaž dėl to.

---

* 52 m. prieš Kristų Gajus Julijus Cezaris apgulė ir užgrobė Alezijos tvirtovę, kurios gynybai vadovavo Vercingetoriksas, suvienijęs galų gentis kovai su romėnais.

** Žinoma (*angl.*).

– Jiedu labai mieli, kai ginčijasi, – sako Nikolė. – Ypač ispaniškai, iš karto matyti, kad ginčijasi pramogos dėlei. Ar ispaniškai irgi kalba apie kregždes? Reikėtų pasiteirauti mano artimo, ko gero, Argentinoje knibždėte knibžda kregždžių, ir tai puiki tema.

– Mano artimo arba Chuano, – sakau. – Ši Pietų pusrutulio šalis pas mus puikiai atstovaujama.

Nikolė neatsiliepia, nuleidžia akis ir vėl plauna teptuką; kiekvieną sykį vis prasčiau, kiekvieną sykį vis labiau artėjame prie taško, kur turime labai atsargiai šokti aplink tą vardą, stengtis jo neištarti, kalbėti užuominomis arba bendrybėmis, nieko nesakyti tiesiai į akis. Tačiau ką ji turėjo galvoje, sakydama „mano artimas“? Kuriems galams man reikėjo ištarti tą vardą? Vis dėlto, jeigu mes jo nebeminėsime, ką darysime su tuo šuliniu, su tuo juoduoju piltuvu? Ligi šiol mus gelbėjo mandagumas ir jausmai. Na, o dabar, nuo šiol nieko kita nebeliks, tik kregždės?

Savaime aišku, jie ginčijasi ne vien dėl kregždžių, tuo gali įsitikinti kiekvienas, suprantantis tų dviejų totorių kalbą.

– Iš visų mano pažįstamų žmonių, jūs – pats didžiausias krankis, – sako Kalakas.

– O jūs – neregėtas bizdukas, – sako Polankas. – Vadinate mane krankiu, bet tikriausiai niekada nesate žiurksojęs į marmūzrodį, bijodamas pamatyti savo atvaizdą.

– Jūs, done, ieškote priekabių, trokšdamas su manimi susiimti, – sako Kalakas.

Abu žiurpuliuodami žiurkso vienas į kitą. Paskiau Polankas išsitraukia kreidelę ir parašo ant grindų „mulkis“.

– Jūs – neregėtas krankis, – sako Kalakas.

– O jūs – neregėtas bizdukas, – sako Polankas.

Kalakas padu nutrina „mulkį“. Toks įspūdis, kad jiedu tuoj šoks snukiuotis.

– Jūs – neregėtas krankis, – sako Kalakas.

– O jūs – neregėtas bizdukas, – sako Polankas.

– Jūs ieškote priekabių, trokšdamas su manimi susiimti, – sako Kalakas.

– Aš parašiau „mulkis“, o jūs jį nutrynėte, – sako Polankas.

– Nutryniau, nes jūs mane apžodžiavote bizduku.

– Ir dar sykį apžodžiuosiu, jeigu reikės.

– Nes jūs – krankis, – sako Kalakas.

– Geriau būti krankiu negu bizduku, – sako Polankas.

Polankas išsitraukia iš kišenės trepuką ir pakiša Kalakui panosėn, bet šis nė nesutirpa.

– Dabar jūs man užkromėsite už tai, kad apžodžiavote mane krankiu, – sako Polankas.

– Aš jums užkromėsiu už viską ir nutrinsiu visus jūsų „mulkius“, – sako Kalakas.

– Tuomet aš pamutensiu jūsų bėdarus štai šiuo trepuku.

– O jūs – krankis, ir gana.

– O jūs – sumautas bizdukas.

– Tokiam krankiui kaip jūs nutrinsiu visus „mulkius“, nors jūs išsitrauktumėte ir šešašmenį trepuką.

– Tuoj pamutensiu jus šiuo trepuku, – sako Polankas, žiaudriai į jį žiurksodamas. – Niekas nedrįs man trinti „mulkių“ nei žodžiuoti manęs krankiu.

– Jūs kaltas, jūs pirmas mane apžodžiavote, – sako Kalakas.

– Ne, jūs pirmas, – sako Polankas. – Tuomet aš atsižodžiavau, kaip ir priklauso, o jūs nutrynėte „mulkį“ ir pagrasinote, jog aš jums užmomėsiu už tai, kad apžodžiavau jus bizduku.

– Ir užmomėsite, nes pirmas mane nužiurksojote.

– O kodėl jūs nutrynėte man „mulkį“?

– Todėl, kad žiurksojote į mane kaip žiurkė, o aš nepakęsiu, kad į mane žiurksotų visokie bizdukai ir kaišiotų panosėn trepukus.

– Na, gerai jau, gerai, – sako Chuanas. – Toks įspūdis, jog dalyvaujame Ženevos nusiginklavimo konferencijoje, remiuosi pirminiais šaltiniais.

– Šio trepuko turbūt dar niekas nemuteno? – klausia mano artimas, kuris visada dedasi, jog viską išmano.

– Prašom prasitrinti akis, – sako Polankas. – Pasidėkit jį į vietą, kad nesurūdytų, nes ne taip jau paprasta jį valyti ir prižiūrėti. Ginklą reikia mylėti ir saugoti, bičiuli.

– Mano krūtinė – sidabrinė makštis ir tokių šlykštybių iš tolo kratosi, – sako Kalakas. – Klausyk, įsikišk jį kišenėn, nes šiam daiktui tinka ten, kur šilta ir jauku.

Profesija pasmerkė mane amžinai gyventi viešbučiuose, o tai nelabai malonu, kai prisimenu savo butą Paryžiuje, per penkiolika metų apstatytą pagal savo skonį, atsižvelgiant į viengungio nikius ir kairiarankio įpročius arba visas penkias jusles, plokštelės ir knygos, ir buteliai nuolankiai stovi savo vietose, trečiadieniais ir šeštadieniais tyli ir stropi *madame* Žermena su plunksnine šluotele rankoje, gyvenimas be jokių piniginių rūpesčių, apačioje, palangėje, Liuksemburgo sodas, tačiau norėdamas visa tai išsaugoti – sardoniškas paradoksas – turiu kas trys savaitės sėsti į lėktuvą ir skristi į konferencijas, kur medvilnė, taikus sambūvis, techninė pagalba ir UNICEF sprendžia savo problemas įvairiomis kalbomis, elektroninėmis priemonėmis įsismelkiančiomis į vertėjo kabiną ir – dar vienas žodžio alchemijos stebuklas – kas dieną virstančiomis šešiasdešimčia dolerių. Ko gi man skųstis?

Viešbučiai man patinka ir drauge savotiškai atstumia, tai niekieno žemė, iš kur, be kita ko, man visad atrodydavo lengva patekti į miestą ir kur kiekvieną akimirką jausdavau tą paslankų prieštaravimą. Galų gale pastebėjau, kad kiekviename viešbutyje, kur tik tekdavo apsistoti, dažniausiai man pasitaikydavo atsidurti miesto viešbutyje, be galo be krašto vaikščioti po kambarius su šviesiais sienų apmušalais beieškant to, ko tuo metu negalėčiau įvardyti; ilgainiui įsitikinau, kad viešbučiai, kuriuose tais metais man teko gyventi, buvo savotiški tarpininkai, pavyzdžiui, vos tik apsistodavau naujame viešbutyje, kaip štai dabar Vienos „Ožiaragyje“, ir fizinis nepritapimas prie kitokių čiaupų, elektros jungiklių, pakabų ir priegalvių iškart atplėšdavo mane nuo paryžietiškos kasdienybės ir, taip sakant, nukreipdavo prie miesto vartų, vėl prie tos ribos, už kurios prasideda dengtos gatvės, vedančios į tramvajų pilną aikštę ir atsiremiančios, kaip matė mano artimas, į dangoraižius – stiklo bokštus ir šiaurės kanalą su plokščiadugniais laivais.

Viskas ėmė rigzti tomis rudens dienomis Vienoje – iš dalies dėl istorijos su Frau Marta ir angliuke, bet ypač dėl *monsieur* Okso lėlės ir Telės pomėgio kelti kišenines audras, pašėlusiai pralinksminančias totorius, kai po visų kelionių ir nuotykių apie tai išeidavo kalba zonoje. Pirmoji ženklą davė pakvaišėlė danė, pati viena retai išsiruošianti į miestą, netikėtai nustebindama Chuaną savo pasakojimu apie gatves su aukštais šaligatviais, kuriais ji vaikščiojusi, tokiu tiksliu gerai pažįstamų vietų aprašymu, kad Nikolė arba mano artimas būtų perbalę girdėdami, kaip vieną kurį vakarą *Cluny* kavinėje prie staliuko jis skamba iš pašaipių Telės lūpų. Telė buvo įsitikinusi, jog iš tolo mačiusi Nikolę ir, galimas daiktas, Marastą klajojant po turgaus kvartalą, ir, regis, Nikolė ieškojusi (ir – kaip skaudu! – neradusi) žydrų akmenėlių vėrinio, kokiais prekiaujama Teherano gatvėse. Kai ji pasakojo visa tai lovoje, įsispitrinu-

si į kojų pirštus, be kita ko, į savo pasakojimą įpindama iš Londono gautą Polanko atviruką, kuriame šis aprašęs visiškai nesuvokiamus Marasto rūpesčius dėl kažkokio akmens ir paveikslo, Chuanas prisiminė – tačiau prisiminti, kalbant apie miestą, vadinasi, akimoju grįžti iš ten, – kad ir jis vienu tarpu lankėsi turgaus kvartale ir, eidamas per tramvajų aikštę, lyg ir pastebėjo tolumoje Elenos siluetą. Jis pasakė tai Telei, nes visada sakydavo jai viską, kas susiję su Elena, ir Telė žaismingai jį pabučiavo ir ėmė pašaipiai guosti, pasakodama apie Frau Martą ir per pusryčius atsitiktinai nugirstą pokalbį. Taip viskas susimaišė nuo pat pradžios, lėlė ir basilisko namai, Frau Marta ir tramvajų aikštė mieste, ir Telė, ligi šiol draugiškai stebėjusi žaidimą, staiga, lyg turėdama tam teisę, išėjo į gatvę su aukštais šaligatviais, be kita ko, ir dėl to, kad su savitu jai ramiu cinizmu nusiklausė Frau Martos ir angliukės pokalbį „Ožiaragio“ viešbučio restorane.

Kaip tik tomis dienomis, valandėlę atsitraukęs nuo darbo, prisiminiau šelmiškus Telės žodžius ir skaudama širdimi pagalvojau, kad man jie kelia nerimą, kad jos pagyvėjęs kišimasis į miesto reikalus ir atsitiktinė pažintis su Frau Marta gali sudrumsti atotrūkio ir ramybės pojūtį, kurį ji sugebėdavo man padovanoti visus tuos metus, kai mudu buvome pažįstami ir miegojome vienoje lovoje. Laisva ir nepriklausoma kaip katė, Telė lyg niekur nieko mokėdavo kuo gražiausiai prisitaikyti prie kiekvienos mano komandiruotės, prie kiekvieno viešbučio, padėdama man atsipalaiduoti nuo Paryžiaus ir viso to, kuo tuomet man buvo Paryžius (viso to, kuo tuomet Paryžius man nebuvo), persikelti į neutralaus tarpuvaldžio laikotarpį, kai galima gyventi ir gerti, ir mylėtis, tarytum gavus ypatingą malonę, nepažeidžiant jokių priesaikų, nors niekam ir nesi davęs jokių priesaikų. Dvi tris savaites dirbti liežuviu ir žaisti meilę niekieno žemėje – argi tai ne puiki niša, kurioje, be kita ko, taip gražiai tiko liaunas Telės liemuo? Pripratusi prie barų

ir muitinių, rytmetinio degalų pasipildymo ir lovų, kuriose neįsisenėja prisiminimai ir suplėkęs laiko kvapas, Telė man buvo Roma, Luganas, Vinja del Maras, Teheranas, Londonas, Tokijas, ir kodėl gi dabar ji negalėtų būti Viena su jaukiomis kavinukėmis, su šešiolika Breigelio drobių, styginiais kvartetais ir perpučiamomis sankryžomis! Viskas turėjo būti kaip buvę: atvirukai su Telės globotinės Nikolės naujienomis ir laukinių žinutėmis, kurias ji skaitydavo iš juoko raitydamasi lovoje; tačiau dabar ji jau lankėsi mieste, pirmąsyk pamatė gatvę su aukštais šaligatviais ir drauge Vienoje susipažino su Frau Marta ir angliuke. Ji netgi negalėjo suvokti, kad perėjo į mano pusę, pati sutapo su tuo, ką savo lengvapėdiška ir nepriklausoma meile ligi šiol padėdavo man ištverti; dabar ji buvo lyg ir bendrininkė, ir man pasidarė aišku, kad nebegalėsiu kaip anksčiau kalbėtis su ja apie Eleną, draugiškai jai prisipažinti, kaip man ilgu be Elenos. Išdėsčiau jai visa tai, skusdamasis prie lango, o ji žiūrėjo į mane iš lovos, nuoga ir laiminga, kokia tik Telė gali būti laiminga devintą valandą ryto.

– Suprantu, Chuanai, bet tai neturi jokios reikšmės. Man regis, tu įsipjovei skruostą. Miestas priklauso visiems, ar ne? Kada nors turi ateiti ir mano eilė jį pažinti ne tik iš tavo pasakojimų, mano artimo žinučių, vieno kito pasivaikščiojimo. Nesuprantu, kodėl turėtų viskas pasikeisti. *You know**, gali kalbėti kaip kalbėjęs apie Eleną, savo aistringąją šiaurietę.

– Taip, betgi tu – tai visai kas kita, tu lyg slėptuvė ar pirmosios pagalbos rinkinėlis su tvarsčiais, jeigu tu nieko prieš tokį palyginimą („Aš juo žaviuosi“, – tarė Telė), ir staiga atsidūrei taip arti, vaikščiojai po miestą tuo pat metu kaip ir aš ir, nors tu gali pagalvoti, jog tai kvaila, kaip tik dėl to dabar esi nebe tokia artima, atlieki pagrindinį vaidmenį, esi jau nebe tvarsčio, o žaizdos pusėje.

---

* Žinai (*angl.*).

– Gaila, – tarė Telė, – tačiau miestas toks yra: galiu įeiti į jį ir išeiti, neklausdama leidimo, ir tavęs niekas jo neklausia. Man regis, visada taip buvo. O tau tikrai reikia pirmosios pagalbos rinkinėlio, tuoj išsitepsi pižamą.

– Taip, širdele. Bet, matai, aš ten ieškojau Elenos, o tu matei Nikolę.

– Aha, – tarė Telė. – Tu manai, kad aš mačiau Nikolę tik todėl, jog norėčiau, kad ieškotum jos, o ne Elenos.

– Dievaži, ne, – tarė Chuanas, šluostydamasis veidą ir darbuodamasis spiritu sudrėkinta vata. – Bet, matai, tu pati jauti skirtumą, mūsų atsitiktiniam pasivaikščiojimui po miestą tu teiki kažkokią moralinę prasmę, iškeli kažkokius privalumus. O juk mudu esame kitame lygmenyje, štai šitame.

Mostelėjęs ranka, jis parodė į lovą, kambarį, langą, dieną. Naująjį Delį, Buenos Aires, Ženevą.

Atsikėlusi Telė priėjo prie Chuano. Vis dar atkišta ranka jis palietė jos krūtis, neskubėdamas nusliuogė žemyn iki pat kelio, paskiau iš lėto paglostė šlaunį, braukdamas delnu per vidinę jos pusę. Telė prisiglaudė prie jo ir pabučiavo jam į plaukus.

– Gal ir aš kada nors sutiksiu ją mieste, – tarė. – Juk žinai, kvailiuk, atvesiu ją pas tave, jei tik galėsiu.

– Et, – tarė Chuanas, atitraukdamas nuo skruosto vatą, – pamatysi, jog tai neįmanoma. Bet man įdomu, kaip tu sugebėjai ten patekti, kaip tu susivokei, jog esi mieste. Anksčiau tu man pasakodavai kažką miglota, gal sapnus, o gal iš pasąmonės išplaukusias mano artimo naujienas. Bet dabar, savaime suprantama, visai kas kita. Papasakok, Tele.

Vienintelis dalykas, kuris mus gelbsti, – tai giluminis gyvenimas, ne kažin ką turįs bendra su kasdienybe ar astronominiu kalendoriumi, tvirta atspara, neleidžianti mums be niekur nieko išsidalyti, išsibarstyti labiau ar mažiau prisitaikant prie būties ar buitiškai maištaujant,

begalinė vėžlių nuošliauža, niekada nesibaigianti, nes slenka sulėtintu tempu, atsilikdama nuo laiko ir vargiai išsaugodama ryšį su mūsų tapatybės liudijimais – trijų ketvirčių nuotrauka baltame fone ir dešinės rankos nykščio atspaudu, gyvenimas kaip svetimkūnis, kuriuo vis dėlto pridera rūpintis, kūdikis, paliktas kažkieno priežiūrai, kol motina eina apsipirkti, vazone auganti begonija, kurią reikia laistyti dukart per savaitę, tik prašom nelieti daugiau kaip ąsotėlį vandens, kitaip ji, vargšelė, nugeibs. Kartais Marastas arba Kalakas žiūri į mane, lyg klausdami, ką aš čia veikiu, kodėl neatituštinu tos nišos, kurią erdvėje užima mano kūnas; kartais aš pats taip žiūriu į juos, kartais Telė arba Chuanas ir beveik niekad Elena, bet kartais ir Elena taip žiūri, ir tokiu atveju mes, taip žiūrimi, pavieniui arba bendrai atsakome tokiu pat žvilgsniu, lyg trokšdami suprasti, ar ilgai bus taip į mus žiūrima, ir tuomet esame lemtingai dėkingi *Feuille Morte*, į kurią niekada nežiūrima ir kuri juo labiau į nieką nežiūri, duodančiai mums ženklą, kad metas grįžti prie pramogų ir žaidimų.

– Bisbis bisbis, – sako *Feuille Morte*, džiaugdamasi, kad gali kalbėti.

Tokie žmonės kaip ponia Cinamoma niekada nesugebės suprasti, kad tokie žvilgsniai paprastai sukelia vaikiško kvailiojimo priepuolius. Vos prabilus *Feuille Morte*, beveik visada įsijungia mano artimas. „Puti puti puti“, – sako mano artimas. „Krana kraną naupla“, – sako Telė. Kaip visada labiausiai įsiaistrina Polankas. „Kotitai vikris toką“, – sako Polankas. Kadangi veiksmas vyksta *Cluny* kavinėje prie staliuko, kai kurie lankytojai aiškiai sunerimsta. Marastui ne prie širdies, kad žmonėms taip trūksta lankstumo, ir jis beregint kelia balsą. „Kots kotį nožipa“, – sako jis, grūmodamas pirštu.

„Bisbis bisbis“, – sako *Feuille Morte*. „Puti puti“, – sako mano artimas. „Pakšt“, – priduria Kalakas. „Losai lobris“, – sako Nikolė. „Puti puti“, – sako mano artimas. „Kva kva kva“, – džiūgauja Marastas. „Bisbis bisbis“, – sako *Feuille Morte*. „Kva kva“, – neatlyžta Marastas, kaip paprastai stengdamasis visus užrėkti. „Puti puti“, – sako mano artimas. „Kraną naupla“, – sako Telė. „Pakšt“, – sako Kalakas. „Kva kva“, – priduria Marastas. „Losai lobris“, – sako Nikolė.

Priėjus šį tarpsnį, mano artimas dažniausiai išsiima iš kišenės narvelį su sraige Osvalda, dar vieno svečio pasirodymas sutinkamas audringais džiaugsmo proveržiais. Vos pakėlus pintas dureles, Osvalda apsireiškia visa savo drėgna skaistybe ir leidžiasi keliauti per *croissants* bei cukraus gabaliukus, kuriais apkreiktas visas staliukas. „Puti puti“, – sako mano artimas, glostydamas jos ragučius, tačiau Osvaldai tai visiškai nepatinka. „Bisbis bisbis!“ – šaukia *Feuille Morte*, Osvaldą laikanti kone savo vaikeliu. „Supi supi supi“, – sako Telė, iš paskutiniųjų stengdamasi prisivilioti Osvaldą savo pusėn. „Bisbis bisbis!“ – šaukia *Feuille Morte*, nepripažįstanti jokių šališkumų.

Kadangi Osvaldos šliaužimas nė kiek nepanašus į leopardo liuoksėjimą, mano artimas ir kiti, veikiai nustoję ja domėtis, atsideda kur kas rimtesniems reikalams, tuo tarpu Telė ir *Feuille Morte* toliau stengiasi pakuždomis ją užhipnotizuoti ir prisijaukinti. „Tujen dirpas“, – sako Polankas. „Pats dirpas“, – sako Kalakas, visada pasiruošęs jam atsikirsti. „Bizdukas“, – suniurzgia Polankas. „Iš visų mano pažįstamų žmonių jūs – pats didžiausias krankis“, – sako Kalakas.

Tuomet mano artimas kuo greičiau nukelia nuo stalo Osvaldą, nes jam iškart pasidaro graudu, kai mūsų būre-

lyje kyla įtampa, ir, be to, jau dukart buvo priėjęs Kuras perspėti, kad jeigu nepaslėpsime šito glitėsio, jis iškviesiąs policiją, o to irgi nevalia praleisti pro ausis.

– Tu, Kurai, verčiau būtum kojos nekėlęs iš savo Astorgos, – sako mano artimas, – nes čia, Paryžiuje, tu, vaikeli, tinki kaip kumštis prie akies. Kaip kažin ką, esi iš akies luptas puskvaišis galisas, Luiso de Leono gražiai aprašytas, nors kai kas mano, jog jis turėjo galvoje dūlį.

– Nuimkite tą glitėsį, nes pakviesiu faraoną, – sako Kuras, merkdamas mums ir drauge keldamas balsą, kad nusiramintų ponia Cinamoma, išsikėtojusi prie ketvirtojo staliuko iš kairės, Sen Žermeno bulvaro pusėje.

– Gerai, – sako Chuanas, – galite sau eiti.

– Bisbis bisbis, – sako *Feuille Morte*.

Visa tai, savaime suprantama, poniai Cinamomai atrodo beviltiškai kvaila, nes dabar, atvirai pasakius, dama, man regis, jau nebegali užeiti į kavinę ir maloniai praleisti menkos valandėlės. Patikėk mano žodžiu, Lila, pamatysi, visi jie galų gale atsidurs kalėjime, bepročiai, ir tiek, traukia iš kišenių kažkokias baisybes ir šneka nesąmones.

– Neimk į širdį, tetulyt, – sako man Lila.

– Kaip galiu neimti, – atsakau aš. – Man nuo to užeina represija, garbės žodis.

– Turbūt norite pasakyti: depresija, – bando mane pataisyti Lila.

– Nieko panašaus, vaikeli. Užėjus depresijai, jauti, kaip kažkas tave slegia, gniuždo ir pagaliau suploja labiau nei kokią elektrinę rają, tokį padarą, gyvenantį akvariume. Na, o užėjus represijai, priešingai, viskas aplink kyla, auga, tu blaškaisi, stengiesi priešintis, bet viskas veltui, ir galiausiai irgi lieki priplota prie žemės kaip lapas, nukritęs nuo medžio.

– Šit kaip, – sako Lila, o ji labai pagarbi.

– Ėjau gatve su labai aukštais šaligatviais, – tarė Telė. – Sunku paaiškinti, grindinys atrodė tarytum giliame griovyje, panašiame į nusekusios upės dugną, ir žmonės vaikščiojo šaligatviais, esančiais keliais metrais aukščiau gatvės. Tiesą pasakius, žmonių nebuvo, tik šuo ir senė, ir, be kita ko, apie senę vėliau papasakosiu tau kai ką labai keista, ir pagaliau atsidūriau atvirame lauke, regis, namų nebeliko, tai buvo miesto riba.

– Aha, riba, – sako Chuanas. – Na jau, niekas nežino, kur yra miesto riba.

– Šiaip ar taip, gatvė man atrodė pažįstama, nes ir kiti buvo ja vaikščioję. Ar kartais ne tu man pasakojai apie tą gatvę? Tuomet galbūt Kalakas, regis, jam kažkas nutiko gatvėje su aukštais šaligatviais. Ten tokia vieta, stačiai širdį veria, nei iš šio, nei iš to ima toks graudulys, ir tik todėl, kad esi ten, eini tais šaligatviais, nors iš tiesų tai anaiptol ne šaligatviai, o šunkeliai, gyvulių išminti, prižėlę žolės. Apskritai, jeigu nori, kad aš grįžčiau į Paryžių, juk žinai: kasdien eina du traukiniai ir, be to, skrenda lėktuvai, tokios gražutės karavelės.

– Nebūk kvaiša, – tarė Chuanas. – Aš pasipasakojau, ką jaučiu, kaip tik todėl, jog noriu, kad tu būtum su manimi. Pati gerai žinai: visa tai, kas mus skiria, kaip tik ir padeda taip gražiai sutarti ir drauge gyventi. Jeigu nustosime pasakotis, ką jaučiame, mudu abu prarasime laisvę.

– Minties aiškumas – anaiptol ne pati didžiausioji tavo dorybė, – pajuokavo Telė.

– Ko gero, tavo tiesa, bet tu supratai, ką aš turiu galvoje. Kas be ko, jeigu manai, kad tau būtų geriau išvykti...

– Man čia labai gera. Tik man pasirodė, jog viskas gali pasikeisti ir, jeigu imsime dėstyti savo mintis, kaip tu ką tik dėstei...

– Aš nieko nenorėjau tau prikišti, stačiai man pasidarė neramu pagalvojus, kad mudu abu buvome mieste, kad kada nors mudu galime ten susitikti, supranti, viešbučio kambaryje arba gatvėje su aukštais šaligatviais, galime sudegti besišlaistydami, be galo be krašto nuklysdami nuo susitikimo vietos arba nuvildami vienas kitą. Tu esi čia, tokia dieninė. Man neramu pagalvojus, kad dabar ir tu kaip Nikolė arba Elena...

– Na jau, ne, – tarė Telė, griūdama aukštielninka ant lovos ir imdama minti nematomo dviračio pedalus. – Ne, Chuanai, ten mudu nesusitiksime, meiluti, tai neįmanoma, tai stačiai kvadratinis muilo burbulas.

– Kubinis, asiliuke, – tarė Chuanas, sėsdamasis ant lovos krašto ir kritišku žvilgsniu stebėdamas Telės mankštą. – Tu žavi, pakvaišėle daniuke. Besarmatė, visos grožybės kaip ant delno, atletiška, tikra šiaurietė, pritvinkusi nepakenčiamo bergmanizmo, be menkiausio šešėlio, gryna bronza. Žinai, kartais, kai žiūriu į veidrodį, kai tau pasakoju apie Eleną, kaip paprastai viską suteršdamas, man dingtelėja mintis, kodėl tu...

– Cit, neužmesk meškerės į šitą pusę, aš visada tau sakiau, kad ir aš savaip suprantu savo laisvę. Tu išties manai, jog aš turėčiau tavęs atsiklausti, staiga užsimaniusi grįžti į Paryžių arba Kopenhagą, kur mama plaukus raunasi nuo galvos, netekusi vilties pamatyti pakvaišusią dukrelę?

– Ne, tikiuosi, kad tu nė neketintum manęs atsiklausti, – tarė Chuanas. – Na, o dabar spręsk pati, ar aš gerai darau atvirai tau pasakodamas, kas man yra.

– Tiesą pasakius, man derėtų įsižeisti, – susimąsčiusi atsiliepė Telė ir, nustojusi minti pedalus, susirietė į kamuoliuką ir kojomis įsirėmė į Chuano pilvą. – Jei turėčiau bent kruopelę sveiko proto. Man regis, kažkur ją turiu, tik niekaip nesugebu jos sukrapštyti. Nenuliūsk, tavo pakvaišėlė daniukė mylės tave saviškai, kaip mylėjusi. Pamatysi, mieste mudu niekada nesusitiksime.

– Nesu tuo labai tikras, – suniurzgė Chuanas. – Tačiau tavo tiesa, nedarykime senos kaip pasaulis kvailystės, nesistenkime užsitikrinti ateities, jau ganėtinai tos amžinai sumaitotos ateities susikaupė mano mieste ir už miesto, ir visose kūno porose. Žinai, tu man teiki savotišką praktišką laimę, pakenčiamą kasdienį žmoniškumą, o tai labai daug, ir už tai esu tau dėkingas, mano kvapioji kumelaite. Tačiau kartais jaučiuosi baisus cinikas, visi mano giminės tabu erzina mane savo žnyplėmis; tuomet, man regis, negerai elgiuosi: sudaiktinu tave, atleisk už tokį mokslinį terminą, piktnaudžiauju tavo džiaugsmingumu, tampau tave tai šen, tai ten, tai užkemšu, tai atkemšu, visur tave vežioju, o paskiau palieku, kai ateina metas paliūdėti ar pabūti vienam. Tu, priešingai, niekada nelaikei manęs savo daiktu, nebent širdies gilumoje manęs gaili ir tausoji mane kaip kokį kasdienį gerą darbą, skautės nuopelną ar dar kažin ką.

– Aha, prabilo patino išdidumas, – tarė Telė, spirdama Chuanui tiesiai į veidą. – Pasišalinkit! suriko toreadoras. Prisimeni, tuomet, Arlyje? Visi pasišalino, ir, Dieve mano, kai pagalvoju, kas ten atsitiko... Ne, vaikeli, man tavęs negaila, daiktas negali gailėti žmogaus.

– Tu – ne daiktas. Aš ne tai turėjau galvoje, Tele.

– Tu ne tai turėjai galvoje, bet vis dėlto pasakei.

– Šiaip ar taip, pasakiau lyg priekaištaudamas sau, lyg kaltindamas save.

– Ak vargšeli, vargšeli, – nusišaipė Telė, pėda glostydama jam veidą. – Na, gana, nereikia, jeigu ir toliau taip kalbėsime, žinau, kas gali atsitikti, atitrauk rankytę, man regis, pusę vienuoliktos tau posėdis.

– Po perkūnais, tikrai, o jau be dvidešimties dešimt.

– Senė! – sušuko Telė ir pašokusi atsitiesė visu auksaplaukės valkirijos žavesiu. – Tu renkis, o aš tau papasakosiu, stačiai už širdies griebia.

Nebuvo ten kažin ko, kas griebtų už širdies, bent jau iš pradžių, toje dalyje, kai Chuanas iki vėlumos tysojo lovoje, o Telė, ori, nors ir sielvartinga, pati viena nusileido pusryčių į „Ožiaragio“ restorano oranžinę salę ir ta proga visai netyčia nugirdo senės ir angliukės pokalbį, senė iš pradžių sėdėjo prie galinio staliuko, jau tada elementariąja anglų kalba užšnekino jaunutę turistę, paskiau netikėtai paklausė, ar negalėtų atsisėsti prie jos staliuko, taip, prašom, ponia, ir aš, beveik visa pasislėpusi už didžiulio ąsočio su greipfrutų sultimis, stovinčio ant mano staliuko, pamačiau, kaip senė įsitaisė prie merginos staliuko, ir gana nelengvai, nes visa atsisėdimo ceremonija reikalavo iš pradžių užsiropšti ant kėdės, o paskiau nutūpti, ak, ačiū, ponia, įprastas pokalbis apie tai, iš kur atvykusios, kur keliavusios, ką mačiusios, apie muitines ir orą, ak, taip, ponia, ak, ne, ponia. Chuanas, o juo labiau Telė niekada nesugebės suvokti, kodėl prireikė taip atidžiai ir vis įdėmiau klausytis pokalbio ir kodėl klausantis vis labiau stiprėjo įsitikinimas, kad būtina klausytis ir toliau, o tam būtina nedelsiant išsikraustyti iš šito viešbučio, tai jiedu ir padarė tą patį vakarą ir persikėlė į „Vengrijos karaliaus“ viešbutį, seną ir nušiurusį, bet užtat taip arti Blutgasės, pilkame nuo dulkių barokiniame Vienos senamiesčio gatvelių labirinte. Gyventi netoli Blutgasės buvo vienintelė paguoda Chuanui, palikusiam „Ožiaragio“ patogumus ir higieną, ir barą, bet kitaip būtų buvę neįmanoma klausytis Frau Martos per pusryčius, kai angliukė – ak, taip, ponia, ačiū, kad patarėte persikelti į šį viešbutį, kur kas pigesnį ir įprastesnį, – atsisėsdavo prie Frau Martos staliuko ir imdavo pasakoti apie savo vakarykštes ekskursijas, itin plačiai apie Šėnbruną* ir Šuberto namus, tačiau visada kildavo toks įspūdis, kad tai buvo ta pati ekskursija ir apskritai visos ekskursijos, raudonviršis Nagelio miesto vadovas anglų kalba, ak, taip, ponia.

* Habsburgų rūmai ir parkas, viena turistų lankomiausių vietų Vienoje.

Nikolė baigė plauti teptukus ir kruopščiai uždarė dažų dėžutę; ant stalo krašto džiūvo žvilgantis nykštukas, apstatytas žurnalų ir knygų siena.

– Čia labai tvanku, – tarė Marastas, tebevaikščiodamas po kambarį. – Gal verčiau eitume pasivaikščioti, užuot narstę kitų kaulelius? Mudu kaip vaiduokliai, šnekučiuojantys apie vaiduoklius; kas per daug, tas nesveika.

– Gerai sakai, Marai, – pritarė Nikolė. Ji neketino jam priekaištauti už tai, kad jis pirmas ėmė minėti vardus, iš pradžių Chuano, paskiau Elenos, įterpdamas juos tarp kregždžių ir anekdotų apie Ostiną, ir pasakojimo apie begalinę kelionę metro traukiniu drauge su Kalaku ir Polanku. Marastas neturėjo jokių kėslų, bet vis dėlto pirmas lengvabūdiškai lyg tarp kitko užsiminė apie Chuaną, o paskiau, pastraipos pabaigoje, lyg netyčia nukratydamas cigaretės pelenus, – apie Eleną, paskutiniu štrichu tobulai užbaigdamas piešinį. Nebuvo pagrindo nei apmaudui, nei priekaištams, būtų buvę nedora priekaištauti Marastui, gerajam, kantriajam ir sielvartingam Marastui, kuris rūkydamas nelyg didelis meškinas vaikščiojo po kambarį; buvo beveik logiška, kad kada nors, kai pristigs kamšalui reikalingų žodžių pakulų, Marastas pagaliau neatsispirs vieninteliam dalykui, vis dar pajėgiančiam juodu suartinti, pasibaigus ankstesnėms, tokioms netolimoms ir vis dėlto tokioms skirtingoms dienoms, ir kad vidury sakinio šmėkštelės Chuano vardas, nes nebuvo jokios aiškios priežasties, galinčios sutrukdyti jam šmėkštelėti pramaišiui su kitų draugų vardais, ir kad jis tuojau pat prisimins tąnakt sapnavęs Eleną ir pasakys jai, teberūkydamas ir monotoniškai tebevaikščiodamas po kambarį. Beveik nežiūrėdama į jį – dabar jai būdavo vis sunkiau susidurti su juo akimis, – Nikolė prisiminė ankstesnį Marastą, karį, skulptūros riterį, amžinai metantį

iššūkius, visiškai nepanašų į šitą meškiną, kuris nutyla ir susigūžia kiekvieną kartą, kai prieina pažiūrėti į nykštukus arba pabučiuoti Nikolės, vos atsakančios į bučinį ir šnekančios apie visokius kasdienius niekniekius, kaip štai dabar, kai jis kalba apie kregždes, o ji – apie enciklopedijas, kol viskas tarytum sustingsta paminėjus Chuaną ir Eleną, tačiau Marastui tai atleistina, visai nesunku jam atleisti pažvelgus į liūdnas akis, netgi atleisti nereikia, nes kaltas – ne jis, ir niekas nekaltas, pati didžiausia kaltė įsitaisė čia kaip neprašytas svečias, ir galų gale teko su tuo susitaikyti.

Jeigu jis mane pabučiuos dar kartą, atsakysiu kaip dera, kad bent valandėlei išbristų iš nevilties, betgi ne, jis nė neketina, vis rūko vaikščiodamas po kambarį, štai vėl prašneko apie daktarą Laisonsą ir net pamiršo, kad metas eiti, juk pavėluosime į muziejų, vėl kaip ir daugelį kartų anksčiau pabučiuosime durų staktą, ir, lyg visa tai neturėtų jokios reikšmės, pasipils visokie lengvabūdiški pasiūlymai, ką reikėtų prasimanyti – nudrožti iki Čaring Kroso arba užsukti į kiną, arba pasėdėti Lesterio aikštėje ir pažiopsoti į balandžius, kol ateis laikas susitikti su Kalaku ir Polanku, arba grįžti į viešbutį, vėl piešti nykštukus ir skaityti romanus ir laikraščius, įterpus tarp jųdviejų mažytį tranzistorių, nelyginant dar vieną pakulų gniūžtę, priemonę žodžiams tausoti, vien duodančią valią žvilgsniams, tiems liesiems katinams, kurie nedrąsiai klaidžioja lubomis, glustelėja vienas prie kito ir staigiai išsiskiria, stengdamiesi nebesusitikti iki tos akimirkos, kai reikės eiti gulti ir gesinti šviesą.

Štai dabar jis užsirūkys cigaretę, atsisės prie vakarėjančio lango ir nukreips akis į nykų reginį – Bedfordo prospektą su biurų pastatais kitoje gatvės pusėje, autobusais, kuriais mes taip žavėjomės, pirmąsyk atsidūrę Londone, ir žadėjome metodiškai važinėti, kol išmėginsime visus maršrutus (priėjome iki 75A, paskiau mums išsibaigė pinigai, ir teko grįžti į Paryžių, kur Maras turėjo darbą). Nesunku įminti visus jo judesius:

kai jis liūdnas, elgesio modeliai sustabarėja. Išsitraukia iš pakelio cigaretę, keturi žingsniai iki pinto krėslo, vangus žvilgsnis krypsta pro langą į tolį, su palengvėjimu tolsta nuo manęs ir nuo viso to, kas mudu supa. Tikriausiai bus pamiršęs muziejų, pamiršęs, kad jau keturios ir kad pavėluosime, jei apskritai važiuosime. Tarytum būtų atsivėrusi properša, spraga. Kodėl neišsiima cigaretės iš burnos ir nesutraiško jos man ant krūtinės? Kodėl neprieina ir neprimuša, nenuplėšia nuo manęs drabužių, neišžagina ant nešvaraus linoleumo, netgi nepasivarginęs kaip skuduro nutrenkti manęs ant lovos? Visa tai jis turėtų padaryti, gali padaryti, jam būtina tai padaryti. Ak, Marai, kaip aš tave užkrečiu savo įprastu pasyvumu, pritrėškiančiu mane prie tavęs, kaip laukiu, kada tu mane nubausi, nes pati savęs nubausti nesugebu. Įteikiu tau į rankas budelio diplomą, tačiau taip slaptai, kad tu nė nenujauti, mudviem taip gražiai šnekučiuojant apie kregždes. Dabar negalėčiau pažvelgti į veidrodį, pamatyčiau juodą skylę, piltuvą, kuris, šlykščiai gurguliuodamas, ryja dabartį. Man pritrūks jėgų ir nusižudyti, ir pabėgti, man pritrūks jėgų jį išvaduoti, kad jis pagaliau vėl išeitų į gatvę. Jeigu tu būtum čia, Tele, jeigu tu viską pamatytum! Kokia tu buvai teisi aną vakarą, kai sakei man, jog mano vieta hareme, jog aš moku tik patarnauti. Tu įsiutai, kad nevažiuoju su tavimi į Prancūzijos pietus pas kažką į svečius, prikaišiojai man, jog aš nesugebu imtis iniciatyvos kaip tu, pati spręsti, ką reikia daryti, paprasčiausiai palikti pieštuku pakraigliotą laiškelį arba duoti žinią telefonu. Tu buvai teisi, aš nesugebu nieko nuspręsti, tarytum žudau Marą, kuris pažino mane kitokią, kovojo su manimi, stodamas į dviejų laisvės siekiančių žmonių grumtynes, paėmė mane jėga, kai mudviejų jėgos susivienijo, pažinusios viena kitą ir susitaikiusios. Būtų ne pro šalį jam tai pasakyti, būtų ne pro šalį atnarplioti tą glitų mazgą, būtų ne pro šalį spėti į muziejų ir pamatyti tą portretą.

– Supranti, kregždės!

– Įsivaizduoju, kaip atrodė toji dama rausva suknele metro traukinyje.

– Tiesą pasakius, tai buvo ne dama, o tarytum koks rausvais spurgais papuoštas prikaistuvis. Šiek tiek panaši į ponią Cinamomą, pameni, tą pirmąjį vakarą, kai mano artimas ir Polankas ištraukė iš narvelio Osvaldą ir paleido ant stalo.

– Žinoma, pamenu, – sako Nikolė. – Bet galiausiai mes susidraugavome su ponia Cinamoma, tai buvo didelė pergalė.

– Tik jos dukters dėka, o duktė beprotiškai įsimylėjo Kalaką. Ji pati vėliau jam prisipažino, kad tą vakarą buvusi devintame danguje, Kalakas persakė mums jos žodžius, ir mano artimas ko nesprogo iš juoko.

– Žavumėlis, – tarė Nikolė. – Ar nenorėtum vėl atsidurti *Cluny* kavinėje? Nežinia kodėl Paryžiuje viskas atrodo sava, artima.

– Kol neatsiduri Paryžiuje, – tariau jai. – Po kelių savaičių vėl imi ilgėtis Romos arba Niujorko, kaip kažin ką.

– Nekalbėk beasmene forma. Be abejo, turi galvoje ir mane, ir dar Chuaną ir Kalaką.

– Ak Chuanas, Chuanui, tam beduinui poliglotui, klajokliui vertėjui, tai – profesinis iškrypimas. Tačiau Kalakui ir tau, man regis, pasireiškia kažkokios kitos ligos, sakyčiau, *tædium vitae**, simptomai.

– Tam *tædium vitae* įveikti galėtum man parodyti portretą, kuriuo taip mėgaujies šiomis dienomis, – tarė Nikolė atsistodama. – Jau beveik penkiolika minučių penktos.

– Penkiolika minučių penktos, – pakartojo Marastas. – Kaip kažin ką pavėluosim. Verčiau atidėkime išvyką rytojaus rytui, manding, susirinks keli anoniminiai neurotikai, studijuojantys augalą. Patikėk, artėja dideli įvykiai.

– Kurie mus smagiai nuteiks, – tarė Nikolė.

* Pasibodėjimas, persisotinimas gyvenimu (*lot.*).

– Savaime suprantama. Ar aš tau pasakojau apie Haroldą Haroldsoną?

– Truputį. Papasakok.

– Verčiau rytoj muziejuje, mįslingosios šakelės paunksnėje.

– Mes viską atidedame rytojui, Marai, – tarė Nikolė.

Marastas priėjo prie jos, lyg vedamas kokių norų, bet tik paglostė jai galvą.

– O ką gi daryti, mieloji? Bent jau aš kaip paskutinis kvailys vis tikiuosi, kad rytoj bus kitaip. Kad atsibusime kitaip, kad visada kur nors spėsime. Aš tau sakiau, kad sapnavau Eleną, tiesa? Kaip kažin ką, manding, tas sapnas buvo kur kas tikroviškesnis negu visa ši popietė.

– Žinau, Marai, – lyg iš toliausių tolių atsiliepė Nikolė.

– Tik pagalvok, pabudęs aš viską mačiau aiškių aiškiausiai: tą norą būti geram ir vieniems, ir kitiems, kai štai čia visa širdimi jauti tiesą, tą pačią tiesą, kurios vėliau, atsimerkę, išsižadame. Tuo metu aš tave pavadinau kitu vardu, tikru vardu, kuris tau labai tinka: Nepatenkintoji.

Iš pradžių Nikolė dirstelėjo į mane, lyg nieko nesupratusi, pakartojo tą žodį veikiau lūpomis negu balsu, mostelėjo ranka, tarytum gindama šalin šmėklą; man buvo toks įspūdis, lyg, pavadindamas ją tuo vardu, būčiau jai šmaukštelėjęs šlapia šakele.

– Nepatenkintoji, – pakartojo Nikolė. – Taip, dabar prisimenu, Venecijos kanalas, Paladijo rūmai. Moteris, kalinama vienuose rūmuose, laiptai tarp medžių. Taip, Marai. O ką gi aš galiu padaryti, Marai?

Kai ji vadina mane Maru, mes visada jaučiamės artimesni, tačiau dabar tai veikiau panašu į išplėštą kyšį, ir man skaudu. Negaliu susivaldyti nepaėmęs jos rankos ir delnu nepriglaudęs prie savo veido, švelniai stumčioju šen bei ten, kad glostytų man veidą, valdoma glamonė, ekskursija, kurioje viskas numatyta, arbatpinigiai, muziejų lankymo išlaidos, būstas ir maistas.

Ranka nuolankiai leidžiasi vedžiojama, nusliuogia mano skruostu ir pagaliau krinta Nikolei ant kelių, pageltęs lapas, negyva kregždė.

– Paaiškinimas ne ką prastesnis ar geresnis už kitus, – sakau jai. – Paladijo rūmuose atsitiktinai susitinku su moterimi, staiga susivokiančia, kad ji mane myli. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, jog čia trūksta garsiojo operacinio stalo, betgi ne, gerai apsižiūrėjus, ir jį galima pastebėti, štai jis.

– Nereikia, Marai, – sako Nikolė. – Būk geras, Marai, liaukis.

– Puikiai prisimenu, tu staiga nuliūdai, vidury dienos, mudu važiavome į Mantują apžiūrėti Džulijo Romano milžinų, ir aš išgirdau tave tyliai šniurkščiojant, sulėtinau greitį, prisimenu kiekvieną akimirką, kiekvieną daiktą, po kairei buvo keli raudoni namai, aš sustojau norėdamas pažiūrėti tau į veidą, bet nebuvo reikalo, viskas atrodė be galo aišku, nors mudu neprasitarėme nė vienu žodžiu, aš supratau, kad jau kelios savaitės, kai mudu gyvename bergždžiai stengdamiesi apgauti save ir vienas kitą, ir kad ūmai tu nebeištvėrei ir prisipažinai, kad esi nepatenkintoji, kalinė, ir jau nebeprisimenu, ar tau pasakiau ką nors, bet žinau tik viena, kad nuvažiavome į Mantują ir kad mus sužavėjo Leono Batistos Alberčio bažnyčia ir Tė rūmai.

Nikolė turi įprotį netikėtai kilstelėti galvą ir pažvelgti tiesiai į akis, tarytum praskleidžia šakas, nubraukia voratinklį, skindamasi kelią.

– Betgi aš ne kalinė, Marai. Tu manęs nelaikai nelaisvėje.

– Deja, laikau, tik savaip. Aišku, be jokių užraktų ir spynų. Laikau tuo, kad retkarčiais pasibučiuojame, nueiname į kiną.

– Tu nekaltas, Marai. Tau nederėtų dėl to graužtis, jau nebederėtų. Tu rūpiniesi manimi, esi su manimi, dienos bėga.

– Penkiasdešimt du nykštukai.

– Tu nekaltas dėl to, kad aš nepatenkintoji. Tu sugalvojai labai tinkamą apibūdinimą, betgi ne tu mane laikai šiame

inercijos kalėjime. Tik vieno dalyko nesuprantu: kodėl tu vis dar su manimi, Marai?

– Sacheris-Mazochas*, – sakau, glostydamas jai galvą.

– Betgi tu ne toks, Marai.

– Būtis nulemia esmę, mieloji.

– Ne, tu tikrai ne toks, tu gimei, kad nebūtum toks. Matai, aš turėčiau...

– Cit, nekalbėk apie pareigas. Visa tai aš žinau, be to, nieko neišeitų. Bėglio lėktuve visada atsirastų dar viena vieta, užpakaly arba šalia, visada galima būti šešėliu arba aidu. Nedaryk to, ką turėtum padaryti, aš vis viena būsiu su tavimi, nepatenkintoji.

Vėliau, kaip paprastai, keiksiu save dėl tų sentimentalių kalbų, lyg šantažo, lyg keršto, šiaip ar taip, beprasmiškos kankynės. Nikolė tikriausiai tai suprato, nes, nuleidusi galvą, ėmė paeiliui dėlioti piešinius ir krauti pieštukus į dėžutę. Aš vėl paglosčiau jai galvą, paprašiau atleisti, ir ji staigiai išbėrė: „Ne, ne tu...“ ir nutilo, ir nežinia kodėl mudu abu nusišypsojome ir ėmėme bučiuotis; man pasirodė, kad mudviejų veidai ir lūpos tapo lyg smėlio laikrodžiu, kuriame vėl ėmė byrėti plonytė tylaus ir tuščio laiko srovelė. Buvo jau per vėlu eiti į muziejų, šviesa kambaryje priblėso, prisiderino prie koridoriaus kvapų ir šurmulio. Šios paliaubos, kaip ir daugelis ankstesnių nuo anos popietės kelyje į Mantują su keliais raudonais namais iš kairės, atvėrė erdvę ritualams ir žaidimams, senovinėms ceremonijoms, skatinančioms mylėtis egoistiškus kūnus, atkakliai kovojančius su vienatve, tykojančia jų lovos kojūgalyje. Tai buvo trumpas atokvėpis, niekieno žemė, kurioje jiedu kris apsikabinę, nusirengs kuždėdami, nesuvokdami, kur kieno rankos ir drabužiai, skubėdami kuo greičiau laimėti tariamą

* *Leopold von Sacher-Mazoch* (1835–1895) – austrų rašytojas, pirmasis aprašęs pojūtį, kai kankinamasis patiria lytinį pasitenkinimą.

grįžtamąją amžinybę. Jiedu ims žaisti, vadindami vienas kitą visokiais vardais ir žvėreliais, nuosekliai vartodami tuos pačius, bet visada širdžiai mielus žodžius. Kvailiuk, sakys Nikolė. Aš visai ne kvailas, sakys Marastas. Kvailiukas ir blogiukas / Nieku gyvu / Kaip kažin kas / Ne / Taip / Ne / Taip / Tuomet nusiaubsiu tavo darželį / Mano darželis gražus, nedrįsk man jo nusiaubti / O aš nusiaubsiu, prileisiu ten visokių žvėrelių / O man vis viena / Pirmiausia suleisiu visus kurmiukus / Tavo kurmiukai – bukučiai / Tris švilpikus / Ir jų nebijau / Būrį švilpikų / Blogiukas / Ir visą pulką ežiukų / Mano darželis yra mano, ir niekam nevalia jo trypti / Darželis tavo, bet aš į jį suleisiu žvėrelius / Aš nebijau tavo žvėrelių, mano darželis aptvertas tvorele / Tavo tvorelė – tuščia vieta, mano žvėreliai sušlemš visas tavo gėlytes / Ne / Kurmiukai sugrauš šaknis / Tavo kurmiukai – kvailiukai ir blogiukai / O švilpikai apšlapins rožes / Tavo švilpikai – smirdžiukai ir kvaišiukai / Negražu taip kalbėti apie tris švilpikus / O jie kvaišiukai / Tuomet suleisiu ne tris švilpikus, o visą būrį / Vis viena jie kvaišiukai / Ir visą būrį miegapelių / O man vis viena / Na, išeik į darželį ir pažiūrėk, ką pridarė mano žvėreliai / Tu – kvailiukas ir blogiukas / Nejaugi iš tikrųjų aš kvailiukas ir blogiukas? / Tu ne blogiukas, bet kvailiukas / Tuomet atsiimu tris ežiukus / O man vis viena / Ar aš kvailiukas? / Ne, ne kvailiukas / Tuomet atsiimu visas miegapeles ir vieną kurmiuką / Atsiimk ką tik nori, man nė motais / Na, matai, koks aš geras, atsiimu visus žvėrelius / Tu – blogiukas / Vadinasi, aš blogiukas? / Taip, blogiukas ir kvailiukas kvaišiukas / Tuomet še tau du kurmiukus / Man vis viena / Ir visą būrį ežiukų.

Tamsiai šilkinis Elenos portretas, nugludintas paupio akmenukas, apsimeta, kad šyla saujoje, o iš tikrųjų taip šąla, jog net degina, Mobijaus juosta, kuria slapčia juda žodžiai ir veiksmai, ir staiga – herbas ar skaičius, dabar

arba niekada; Arpo Elena, Brankuzio Elena, daugelkart Hajdu Elena su dviašmenio kirvio akuotu ir smiltainio prieskoniu lūpose, Elena – strėle pervertas lankininkas, jaunojo Komodo biustas, Elena, Elčės dama, Elčės jaunikaitis, šaltas, suktas, atsainus, mandagus infantės žiaurumas tarp prašytojų ir nykštukų, Elena, *mariée mise à nu par ses célibataires, même**, Elena, marmuro alsavimas, jūrų žvaigždė, sliuogianti mieganČiu žmogumi ir amžinai prisisiurbianti prie jo širdies, svetima ir šalta, tobulybė. Elena tigrė, anksčiau buvusi kate, buvusi vilnų kuodeliu. (Elenos šešėlis sūdresnis nei kitų žmonių, šaltesnis; tas, kas įžengia į tą guveinių tankmę, pajus, kaip smelkiasi į kūną nuodai, kurie pasmerks jį amžinam ir neišvengiamam delyrui.) Prieš Eleną ir po jos – tvanas; telefonai, lyg milžiniški skorpionai, laukia Elenos įsakymo nutraukti ryšį, siejantį su laiku, liepsnojančiu geluoniu išdeginti meilės vardą odoje tam, kas tebesitiki gerti arbatą su Elena, išgirsti Elenos skambutį.

Kaip netrukus sužinojome, žaidime būta be galo daug visokių dalykų, tačiau iš pradžių svarbiausią vaidmenį atliko Frau Martos rankos ir pelėsių kvapas „Vengrijos karaliaus“ viešbutyje, slūgsančiame Šulerštrasėje, viena akimi – mūsų kambario langu – žvelgiančiame į Domgasę, į praeitį (ten, už kelių metrų, prasidėjo Blutgasė labai nedviprasmišku pavadinimu, nors ir be užuominos į grafienės rūmus, ten atsidūręs, patekdavai į kažkokių spėjamų sutapimų, jėgų, netiesiogiai primenančių gatvės pavadinimą, kurį tikriausiai pakuždomis tarė žmonės didžiojo siaubo dienomis, galią), malonus pelėsių ir senų odų kvapas, įtartinai laukęs mūsų kambaryje, kur mus atvedė pats administratorius, istoriniame kambaryje, *Ladislavo Boleslavski*

* Viengungių nurengta jaunamartė (*pranc.*).

*Zimmer**, su užrašu gotiškomis raidėmis ant dvivėrių durų ir storomis sienomis, pro kurias nebūtų prasiskverbęs nė šiurpiausias klyksmas, kaip, galimas daiktas, kitados (nes mes žinojome, kas yra už vidinės sienos, į kurią rėmėsi mūsų girgždančios lovos galvūgalis) jos nuslopindavo Mocarto balsą ir fortepijoną tuo metu, kai jis gretimame name kūrė „Figaro vedybas", bent taip aiškino ir Nagelio vadovas po Vieną, o angliukė žavėdamasi tai pasakojo per pusryčius Frau Martai, juo labiau kad niekas neišvykdavo iš Vienos neaplankęs *Figaro Haus* su Nagelio vadovu rankose ir nesijaudinęs nuo devintos valandos iki dvyliktos ir nuo keturioliktos iki septynioliktos, įėjimo bilietas – penki šilingai.

Nei Telė, nei aš negalėtume tiksliai pasakyti, kada gimė šios asociacijos, ir, savaime suprantama, nei ji, nei aš aiškiai nesuvokėme, jog senė galėtų būti lyg ir grafienės apsireiškimas, nes visada melancholiškai sutikdavome, kad persikūnijimų nebūna, o jeigu ir pasitaiko, tai persikūnijęs asmuo to nesuvokia, todėl ir tas reiškinys nevertas dėmesio. Matyt, veikė viešbučio atmosfera arba retkarčiais mus nugalintis nuobodulys, su kuriuo mes taip stengdavomės kovoti, dar nesuvokdami, kad čia slypi kai kas daugiau, kad ne vien dykaduonių lengvapėdiškumas mus paskatino persikelti iš „Ožiaragio", atsižadant švarutėlių rankšluosčių, baro su patogiais krėslais, ir kad mes nežinia kodėl privalome žaisti toliau – ironiški ir nusivylę, ir drauge nekantriai laukdami, kada gi pagaliau įvyks tai, ko mes negalime numatyti. Nuo pat pradžios mūsų dėmesį (tiesiogine ir perkeltine prasme) patraukė Frau Martos rankos, nuo tada, kai vieną rytą „Ožiaragyje" Telės dėmesį patraukė tai, kad Frau Marta kaip voras stačiai apnarpliojo angliukę, stengdamasi pelnyti teisę užsiropšti ant kėdės prie jos stalo. Jos rankos mus tiesiog apkerėjo (aš perdedu, tačiau mes vi-

* Vladislavo Boleslavskio kambarys (*vok.*).

sada taip sakydavome, iš anksto mėgaudamiesi isterikais mus išvadinančio mano artimo pasipiktinimu), rankos, beveik be perstojo naršančios po senovinę juodą rankinę, traukiančios ir kišančios atgal užrašų knygutes klijuotės viršeliais, popiergalius, monetas, trumputėlius pieštukus, skaidrią liniuotę, kurią pridėjusi pabraukdavo kai kuriuos savo ranka angliukei rašytus paaiškinimus, kad ji nepasiklystų vaikščiodama po Vieną, o ši – na, žinoma, ponia, – džiūgaudama ir drauge baugščiai žiūrėdama, kaip Frau Marta suvytusiu ir raukšlėtu lyg pernykštis obuoliukas veidu, nutaisiusi šelmės moksleivės miną, dviem brūkšniais pabraukia „Vengrijos karaliaus“ viešbučio pavadinimą ir adresą, kur, kaip nusiklausė Telė, žinovė naudojosi ypatinga pagarba ir gerais nuokainiais.

Kalakas ne kartą tvirtino, kad turiu liguistą polinkį spoksoti į rankas ir kad koks nors psichologas ir t. t. Per vieną tų retų pasimatymų *Closerie des lilas** kavinėje, kur ji sutiko išgerti su manimi vyno ir laikėsi nebe taip atokiai kaip anksčiau, Elena man pasakė, kad jai negera žiūrėti į mano rankas, kad jos pernelyg nervingos, tarytum duoda žinią kažkam, ko jau nebėra, tačiau nestygsta vietoje jo ieškodamos, naršo stalais, po kišenes, po pagalvėmis, moters kūnu, spurda šukuojantis, rašant laiškus, be galo be krašto atidarinėjant duris viešbučiuose, kuriuose prabėga vertėjo gyvenimas. Argi buvo verta jai atsakyti, jog yra kam duoti žinią, jog adresatas čia pat, pašonėje, kad jos plaukai ir jos pagalvė, ir jos kūnas nė iš tolo neprisileidžia žygūno? Elena, ko gero, nusišypsotų tarytum iš tolo, ką nors pasakytų apie *Closerie des lilas* apšvietimą, kaip ir anksčiau vis dar jaukesnį nei kituose Paryžiaus restoranuose. Pasak Telės, Frau Martos rankos savotiškai primena pelėdas, juosvus nagus; kiekvieną rytą stebėdamas jas nuo savo staliuko, galiau-

* „Alyvų sodas“ (*pranc.*) – menininkų mėgstama kavinė, joje lankėsi Ernestas Hemingway, Henry Milleris.

siai pagavau tai, ką, matyt, pagavo Elena, tą vakarą stebėdama šmirinėjant mano rankas, spinduliuojant nesuprantamą kalbą, tolydžio mirgant hieroglifus ore virš pusryčių stalo, tarp bandelių ir stiklainių su uogiene, lėtą hipnozę, atliekamą su skaidria liniuote, užrašų knygute klijuotės viršeliais, triukais juodoje rankinėje, o tuo tarpu angliukė pasakojo apie savo pasivaikščiojimus ir klausėsi patarimų aplankyti Belvederį, *Maria am Gestade* bažnyčią, Hofburgo lobyną.

Keisčiausia (pripažįstu tai su tam tikru apmaudu), kad mintis apie grafienę dingtelėjo į galvą Telei, iš pradžių ji pavartojo ją kaip metaforą, o vėliau – norėdama mane įtikinti persikelti į „Vengrijos karaliaus" viešbutį. Kai mane ėmė kamuoti Frau Martos rankos ir pusryčiai apšiurusiame restorane ilgainiui virto rafinuota kankyne tarp uogienių ir bandelių, beprotiškai geidžiant klausytis, suprasti, nenusižengiant mandagumo taisyklėms ir malonių rytmetinių šypsenų ritualui, aš pagaliau sutikau, kad grafienė tinka kaip darbinė hipotezė, jeigu jau šiuo metu, mums beprasmiškai persikėlus į kitą viešbutį, mes nematome kitos išeities, kaip baigti pradėtą darbą ir iššniukštinėti tikruosius Frau Martos kėslus. Tad, man grįžus iš konferencijos posėdžių, Telė nuodugniai išpasakodavo ką nuveikusi – ji pasiutusiai mėgavosi sekdama angliukę arba Frau Martą, kai neturėdavo ko veikti, o ji iš tikrųjų neturėjo ko veikti. Telei aš nieko apie tai nesakiau, bet man nedavė ramybės dvasinis vampyrizmas, kuriuo grafienė užkerėjo Telę, ir tik dėl mano kaltės: mat jau pirmaisiais vakarais, mums vos atvykus į Vieną, aš ilgai ir nuosekliai pasakojau jai apie grafienę, iš „Ožiaragio" nuvedžiau apžiūrėti Blutgasės, nė neįtardamas, jog po kelių dienų gyvensime už kelių metrų nuo jos pilkų kaip pelenai fasadų ir spoksosime pro langą, pakibusį suslūgusiame senamiesčio ore. Dabar Telė kamavo mane savo naujienomis: pakvaišėlės danės vaizduotėje Frau Marta kažkaip išstumdavo grafienę, tačiau aš juk ne šiaip sau daviau va-

lią vaizdinių ir nuotaikų srautui, ir jis pagavo mus, nors ir kaip mes šaipėmės ir juokavome, tik iš dalies tikėdami tuo, kuo širdies gilumoje, ko gero, jau iš pat pradžių buvome persiėmę. Mudviem įsileidus į tą žaidimą, aš turėjau daugiau kortų negu Telė, kaip tik tomis dienomis scenoje pasirodė *Monsieur* Okso lėlė, basilisko bareljefas papildė Vienos šokį dar keliomis figūromis, daugmaž taip pat, kaip vėliau Paryžiuje prisidėjo Mišelio Biutoro knyga, ir pagaliau (tačiau tai, ką miniu pabaigoje, tikriausiai buvo pati pradžia) – klinikoje mirusio jaunuolio paveikslas. Žaidžiant savo kasdienės sumaišties pusėje, Telei nereikėjo daug kortų: senė, angliukė, viešbutis, pilnas vaiduoklių, į skutus sudraskančių laiką, ir neapčiuopiamoji grafienė, ji kaip ir bet kas galėjo gyventi viešbutyje bent jau todėl, kad nutarė perdažyti savo rūmus, – taip sugalvojo Telė, pasitelkusi vaizduotę, ir netgi rimtai pridūrė: be kita ko, jai daug patogiau laikinai apsistoti „Vengrijos karaliaus“ viešbutyje. Man mėgaujantis širdies gilumoje, Telė pradėjo žaidimą su šiomis nekaltomis ir dviprasmiškomis kortomis. Iki tos akimirkos mus žavėdavo personažų paieškos ir jų sugretinimas, tad kiekvieną vakarą, sutemus, kai, stengdamasis pamiršti dienos darbą, pripuldavau prie viskio arba mylėdavausi su Tele Vladislavo Boleslavskio kambaryje, mudu leisdavomės pritilusiomis gatvelėmis, bastydavomės po senamiesčio kvartalą su jėzuitų bažnyčia pačiame vidury, ir vienu tarpu atsidurdavome Blutgasėje, nepatikliai vildamiesi kiekviename prastai apšviestame užkampyje pamatyti Frau Martos siluetą ir puikiai suvokdami, jog šiuo metu tikrai jos nesutiksime bent jau todėl, kad grafienė veikiausiai klaidžioja prie kitų griuvėsių, prie pilies bokšto, kur prieš daugelį metų mirė sušalusi, vieniša, gyva užmūryta, idant nebegaluotų mergaičių, gerdama jų kraują.

Leidausi Vordoro gatve, be jokio pasimėgavimo čiulpdamas cigaretę, pasiduodamas gilėjančios nakties ir gatvių ma-

lonei, vienoje vietoje pasukau į šalį nuo Temzės, pasirinkau alinę ir ėmiau gerti, miglotai mintydamas, kad Nikolė tikriausiai atsigulė nelaukdama manęs, nors, regis, žadėjo šį vakarą pradėti pirmuosius enciklopedinio žodyno eskizus: abatas, abortas, adata, admirolas, adonis. Kodėl leidėjas nesudaro sutarties su manimi, kaip niekur nieko sugebėčiau pailiustruoti tokius abstrakčius žodžius kaip „abejingumas“, „abstrakcija“, „absurdas“, „abuojybė“, „agonija“, „aitra“? Būtų taip paprasta, tik reikėtų nebent išgerti kadaginės ir užsimerkti: jokių pastangų – čia pat ir abuojybė, ir aitra, ir agonija. Nors, deja, ir užsimerkus dūlavo miesto apribai, vaizdas, koks sušmėžuoja snūduriuojant, nukilus kur nors mintimis arba bandant susikaupti, šmėkšteleja visada netikėtai, niekada neatitinka nei norų, nei lūkesčių. Dar kartą išgyvenau – nes miesto vaizdiniai siejosi ir su regimąja, ir su jausmine atmintimi, buvo tam tikra būtis, akimirkos tarpuvaldis, – tą valandėlę, kai susitikau su Chuanu arkadų gatvėje (dar vienas iliustruotinas žodis, Nikolė nupieštų jas plonomis linijomis, su gilia perspektyva, ko gero, ji taipgi prisimintų begalines rausvojo akmens kolonas, jeigu jai tektų atsidurti šioje miesto dalyje, nupieštų jas savo enciklopediniam žodynui, ir niekas niekada nesuprastų, kad rausvojo akmens kolonų gatvė – tai miesto gatvė), mudu su Chuanu ėjome šalia vienas kito nesikalbėdami, kelis kvartalus ėjome lygia greta, paskiau staiga išsiskyrėme, Chuanas ūmai įšoko į tramvajų, važiuojantį skersai didelės aikštės, lyg viduje pastebėjęs pažįstamą, o aš pasukau kairėn, viešbučio su verandomis ir bambukinėmis žaliuzėmis link, ketindamas vėl – kaip ir daugelį kartų anksčiau – ieškoti vonios kambario. Ir dabar, šioje alinėje, kur šviesa labiau priminė tamsą, džiaugčiausi sutikęs Chuaną ir jam pasakyčiau, kad jis laukiamas viename Londono viešbutyje, pasakyčiau draugiškai, kaip pasakytų žmogus, apsiėmęs iliustruoti žodį „abuojybė“ arba žodį „abejingumas“, abu šiuo atveju netinkami. Tikėtina, kad Chuanas

lyg su nuostaba, lyg atsainiai (dar vienas abstraktus žodis) kilstelėtų antakius, ir rytojaus dieną jo švelnus ir mandagus elgesys su Nikole taptų apvalios arba apvalainos formos, kaip saldainių dėžutės, nupirktos viename iš tų oro uostų, kur jis tolydžio užklysta, arba kaip angliški galvosūkiai, žavintys Nikolę, o paskiau jis vėl išvyktų į kokią nors tarptautinę konferenciją, beveik ramia širdimi vildamasis, kad atstumas išgydys žaizdas, kaip nedovanotų nepasakiusi ponia Cinamoma, kurią mes su Polanku, Kalaku ir Nikole taip dažnai kvatodami minėdavome tomis dienomis.

Savaime suprantama, abstrakčiai samprotaujant, Chuanas dabar Vienoje, bet aš nepasakyčiau jam nė žodžio netgi tuo atveju, jeigu, netikėtai pasikeitus planams, jis atsirastų Londone. Nė vienas iš mūsų neturėjo išties rimtų ketinimų (gal nebent Elena, bet mes, tiesą pasakius, taip menkai ją pažinojome), ir mieste, zonoje, gyvenime mus vienijo ne kas kita, kaip giliai įsišaknijęs pomėgis smagiai trypti dešimt Dievo įsakymų. Kiekvieną iš mūsų praeitis savaip išmokė, jog neverta būti rimtam, kritišku momentu susikaupti ir rimtai apsvarstyti susidariusią padėtį, griebti sau už atlapų ir pareikalauti iš savęs atsakomybės arba apsisprendimo, arba pasiaukojimo; negalėjo būti nieko logiškesnio nei ši nerašyta sutartis, sutelkusi mus aplink mano artimą, kad kitaip suvoktume gyvenimą ir jausmus, eitume keliais, kurių nevalia pasirinkti bet kokiomis aplinkybėmis, pasiduoti likimo valiai, įšokti į tramvajų, kaip mieste įšoko Chuanas, arba gulėti lovoje, kaip gulėjome mudu su Nikole, be jokio pagrindo ar itin didelio susidomėjimo manydami, jog visa tai savaip padeda išvengti ar bent jau laikinai užtęsti tai, ką, vadovaujantis sveiku protu, derėtų spręsti pasiteisinimais, laiškais, begaliniais telefono skambučiais, gal netgi bandymais nusižudyti arba staigiais išvykimais į politines akcijas arba Ramiojo vandenyno salas. Mano artimas, regis, kartą pareiškė, kad mes kur kas labiau linkę remtis mažiausiu

bendravardikliu nei didžiausiu bendradaugikliu, ir suprask, kad gudrus, ką jis turėjo galvoje. Keisčiausia, jog po penktos taurės kadaginės, šį vakarą nežinia kodėl atsiduodančios muilu, visa tai, ką bandžiau apmąstyti, teikė veikiau džiaugsmą (iliustruotinas žodis), kone smagų pasitenkinimą (dar vienas, tikrai turėtų sudaryti su manimi sutartį), kad nepatenkintoji pagaliau užpildys tuštumą, tiesą pasakius, ne ji pati, o nepatenkintosios sąvoka, šio žodžio prasmė, galų gale užtaisysianti pernelyg ilgai žiojinčią tuštumą. Šiandien popiet aš pavadinau ją nepatenkintąja, ir ji, ūmai nuleidusi galvą, ėmė dėlioti savo teptukus. Žodžiu, sugebėjome šiaip taip užglaistyti pastaraisiais mėnesiais atsivėrusią tuštumą: abejonė – tuštuma, viltis – dar didesnė tuštuma, apmaudas – tuštumų tuštuma, kitaip sakant, milžinišką įvairiapusę tuštumą, vieną iš tų, su kuriomis grūmiausi visą savo gyvenimą, apsiginklavęs plaktuku ir kaltu, – meilė ne vienai moteriai ir tonos veltui sugadinto molio. Dabar nieko nebeliko, gruntas išlygintas, galima drąsiai eiti tvirtais žingsniais, savaičių savaites neryžtingai trypčiojus vietoje, tuštumoje, nuo anos popietės, kai sustojome kelyje iš Venecijos į Mantują, ir aš, pastebėjęs, kad Nikolė liūdi, pirmą kartą aiškiai supratau, jog dabar ji – nepatenkintoji. Visa kita, besaikis prasimanymas visokiausių tuštumų, iš pradžių – paneigimas su vilties spindulėliu. Ne, tai neįmanoma, na, pamėginkime dar kartą, o paskiau – bandymai laikinai užpildyti tuštumas, pavyzdžiui, *hermodactylus tuberosis* šakele ir anoniminiais neurotikais. Ko mudu atvažiavome į Londoną? Kokia prasmė toliau būti drauge? Iš jųdviejų Marastas bent jau turėjo neblogų savybių (tik jis taip galvojo), šiaip ar taip, stengėsi kaip nors užtaisyti tą tuštumą, prasimanė savotišką lygiagretų veiksmą, vaikščiodamas į *Courtauld* institutą, tikrindamas savo veiklos rezultatus ir Haroldo Haroldsono reakciją, tuo tarpu Nikolė perėjo savo nykštukus, retkarčiais klausydamasi tranzistoriaus ir drungnai sutikdama su viskuo, ką siūlydavo

Kalakas ir Polankas, ir Marastas, eidavo į kiną arba miuziklus, aptardavo naujienas, gautas iš Telės, kuri pastarosiomis dienomis pasidarė labai mįslinga ir artima Šeridanui Le Fanu*. Ak, taip, Marastas turi nemaža neblogų savybių, galvojo Marastas, gerdamas šeštą taurę kadaginės, kurią kelneris pastatė šiek tiek dvejodamas, nors būtų galima pademonstruoti pačią geriausią savo savybę – pasiųsti viską velniop ir atsidėti vien derviniam akmeniui, galutinai užkišti tą prakeiktą tuštumą, sviedžiant į ją dervinį akmenį, kurio Nortumberlando akmens skaldyklose ieško ponas Vaitlas, pulti jį su plaktuku ir kaltu, kaip Hamletas puolė į tuštumą, kuri anksčiau vadinosi Ofelija, iškirsti Vercingetorikso figūrą iš pačios buvusios kiaurymės stormens, išsižadant jos ir sudaužant plaktuku, įdedant daug darbo, aplaistant prakaitu ir raudonuoju vynu, atskleisti, velniai rautų, dervinio akmens ir žilos senovės karžygių laikotarpį, kur nėra nei raudonų namų, nei mandagiai dovanojamų galvosūkių, nei džiūvančių ant stalo nykštukų. O ji, ką ji veikia šiuo metu? Tikriausiai verki manęs, savaime suprantama, manęs, o ne savęs, vargšele, nes tu irgi neapkenti tuštumos, ir savigaila tau pasirodytų pačia kokčiausia skyle, ir visą savo meilę Chuanui (dovanojančiam tau saldainius ir galvosūkius) buvai lyg prislopinusi dievaižin kurį laiką, bijodama mane įskaudinti, bijodama, kad ją atskleisiu ir krisiu į neviltį, nesiryždamas tavęs pamesti kaip užbaigtos statulos. Ir taip aš nepadariau galo tai kankynei, pats kankinamas vilties, ir dar kartą išėjau trinktelėdamas durimis (beje, kartais jas užverdavau be galo atsargiai, kad jos nepažadinčiau arba nesutrikdyčiau), vėl puldamas į klajones, į anoniminių neurotikų draugijas, į alkoholio liūną, užuot galų gale pripuolęs prie dervinio akmens ir grąžinęs nepatenkintąją prie jos enciklopedijos ir būsimų

* *Joseph Sheridan Le Fanu* (1814–1873) – airių rašytojas, gotikinių ir siaubo romanų autorius.

saldainių dėžučių. „Tačiau dabar visai kas kita, – pagalvoju, – dabar nebėra vilties, mudu jau ištarėme egzorcizmų žodžius. Dabar yra nepatenkintoji, ir šis žodis galutinai užtaisys vilties spragą, tai tikras dervinis akmuo. Man lieka tik viena: išvykti, nes aš žinau, jei grįšiu, mudu vėl imsime bučiuotis, vėl mylėsimės, bus dar vienos paliaubos, begalinis gumos tempimas, dar viena netvari taika, papuošta pasivaikščiojimais ir mandagumu, ir jausmingumu, nykštukais ir naujienomis, ir netgi naujais projektais, smarvių smarvė, juk viskas pasibaigė aną antradienį popiet, kai mano dešinė koja numynė stabdį prie raudonų namų." Išėjus iš alinės, jam buvo toks įspūdis, jog gatvės kyla į kalną, jog eiti nebe taip lengva kaip anksčiau. Savaime suprantama, gatvės kilo į kalną, nes vėl vedė atgal į viešbutį.

Kartais, kai nėra Chuano, diena nepaprastai prailgsta. Ką gali svarstyti tie birmiečiai, turkai, visi tie žmonės, kuriuos mano vargšas kvaišiukas turi prašnekinti ispaniškai ir kurie taip jį nualina, kad jis grįžta namo išsekęs ir viskuo pasibodėjęs? Jeigu nebūtų manęs, jo laukiančios – sakykime tai nė kiek nesikuklindami, – jis išgertų butelį slyvinės, o rytojaus dieną jo sinchroniniai arba polichroniniai vertimai atvertų naują erą tarptautinių santykių srityje, tuo nėra ko nė abejoti. Čia kalbant, čia paliekant, aš išgalvoju jam naktį, ir ne vien įprasta prasme, kuri Polankui sukeltų juoką, – aš nuplaunu nuo jo žodžius, skausmą, kad jis tik taip moka pelnytis duonos kąsnį, kad jam trūksta ryžto atsisakyti nemėgstamo darbo, kad ne Elena, o aš iš lėto nusirengiu, trokšdama numalšinti kartėlio apnuodytą jo aistrą.

Visad taip būna, Tele, be reikalo žiūri į mane tokia mina iš veidrodžio (beje, reikėtų pašalinti plaukus pažastyse, dar turiu laiko, iki pareis Chuanas, nes jis nepakenčia depiliacinio kremo kvapo, nors ir ką jausmingai tvirtintų ponia Elizabe-

ta Arden). Jeigu nėra rytojaus, dėl kurio verta dėti pastangas, kitaip sakant, rytojaus su Elena, – vadinasi, jį reikia išgalvoti ir žiūrėti, kas bus, leisti ten aitvarus, oro balionus, siųsti pašto karvelius, laiškus neaiškiu adresu, kreipti lazerių ir radarų spindulius. Tarkime, pramogos dėlei turėčiau Elenai nusiųsti lėlę, kurią nei iš šio, nei iš to man padovanojo mano kvaišiukas. Antroje taurėje kampario (ne kartą esu išbandžiusi, moksliškai, vaikeli) esama lašelio vilties, be jokios abejonės, alkoholis, pasak Lerojaus*, *sends me***, man padeda išgalvoti kur kas įdomesnį rytojų su Frau Marta ir jaunutėmis turistėmis, ir su šiuo iškandijusiu, šmėklų pamėgtu viešbučiu, kur kas nors atsitiks, esu tuo tikra. *Yes, it sends me*, nesyk kartojo Lerojus, kai klausydavomės plokštelių, kiaurą naktį rūkydami ir planuodami keliones, į kurias niekada neišvykome, vargšas Lerojus, nuotrauka Klivlando laikraštyje, neštuvai, ant kurių jis gulėjo gabenamas į ligoninę, jo raudonas automobilis, įsirėžęs į medį. Vargšas Lerojus, visada taip neišradingai su manimi mylėdavosi, toks skirtingas nuo Chuano, kuris tarytum amžinai tikisi, kad aš privalau sugalvoti, kaip jis turėtų remtis keliais, glostyti man liemenį, kaip mane vadinti. Vargšas Lerojus, toks įspūdis, kad amžinatilsį juodaodis mirė du kartus. *Copenhaguen Blues*, jeigu iš tikrųjų tai *Copenhaguen Blues****. Dar vieną kampario, apskritai antra taurė nieko gera nedavė, vien daniški prisiminimai, aukštielninka praeitis atviromis akimis, visi tie negyvėliai, kartais siunčiantys atvirukus arba prisimenantys mane gimimo dieną, miela mamytė, tėtukas inžinierius, broliai, kasmet negailestingai padovanojantys man dar po vieną sūnėną, *damn the dirty bunch*****. Geriau, ak, nepalyginti

---

* *Leroy* (g. 1965) – roko dainininkas.

** Suteikia polėkį (*angl.*).

*** Kopenhagos bliuzas (*angl.*).

**** Kad ji prasmegtų, ta prakeikta gentis (*angl.*).

geriau, merguželė veidrodyje (štai čia vis dėlto dar liko keli plaukeliai), mudviejų išmonė apie kvailą, bet smagų rytojų, kurį mudu su kvaišiuku kuriame, griebdamiesi Frau Martos su jos klostytais sijonais ir milimetrine liniuote, rytą panašios į nevalą žiurkę, lyg ji būtų miegojusi su tais pačiais drabužiais. Savaime suprantama, nieko ypatinga neatsitiks, bet vis dėlto tai gerai, šiaip ar taip, juk visų geriausia – išprovokuoti tai, ką norėtume matyti, nors širdies gilumoje baisoka ir koktu (man kur kas labiau nei Chuanui, kuris įmanytų susitaikyti su bet kuo arba prasimanyti bet ką, kad tik nereiktų taikytis su tuo kitu rytojumi be Elenos), kaip dažnai pasitaiko, kai jie, vyrai, grįžę iš miesto sukepusiomis lūpomis ir su miglotų nakties baisybių prisiminimais, pagaliau ima suvokti, kad tie šlykštūs, atgrasūs žygiai – tai ne kas kita, kaip troškimų išsipildymas, ir kad, visai galimas daiktas, būtent mieste jiems atsitiks tai, kas čia jiems atrodo pasibaisėtina arba neįmanoma, arba *nevermore**. Žinoma, ponia, pasakytų vienietis Zigmundas. Pakvaišėlė danė, pasakytų Chuanas. Tai trečia ar ketvirta taurė kampario? Išsaugokime bent lašelį sveiko proto iki to laiko, kol grįš kvaišiukas, perdėm apsibjaurojęs žodžiais ir keturių kalbų nuostatomis. Bet aš įsitikinusi, tvirtai įsitikinusi, kad, jeigu už kelių žingsnių nuo Blutgasės, kur ji kankino parankinių atgabentas mergaites ir siurbė jų kraują, mes vis dar atkakliai lauksime, kada prasidės taip dažnai pasikartojanti ceremonija, tai bus nebe paprastas žaidimas, jauste jaučiu, kad diduma mudviejų prasimanymų jau buvo pramanyta anksčiau, iki mūsų. Nusiųsti lėlę Elenai? Vargšas mano kvaišiukas, koks būtų jo veidas, jeigu jis tai sužinotų, o gal širdies gilumoje nusijuoktų, juk iš jo visko galima tikėtis. O ji, kas be ko, tokia ori, neprieinama, atrodo, kad dabar ją matau, *damn it***, Tele, tu pasigėrei. Viešbu-

---

* Niekada (*angl.*).

** Po velnių (*angl.*).

čio aplinka, tik pamanyk, čia pat, šalimais, vargšas Mocartas... *Tiens**, dabar prisimenu, kad vakar vakare paklausiau Chuaną, o gal mudu, patys to nenujausdami, esame Frau Martos parankiniai. Jis neatsakė, persidirbęs ir persigėręs, rūškanas kaip paprastai, kai jį apsėda Elenos šmėkla. Taip apsėda, kad jis kaip nesavas. Vis dėlto, jeigu visa tai ir toliau tęsis, galų gale man nusibos, štai šį vakarą nė kamparis negelbsti. Ak, jei čia būtų Nikolė su Marastu, kad man būtų bent sąlygiškai linksma (betgi man linksma, ta prakeikta ketvirtoji taurė mane iškirto, lyginiai skaičiai man visad lemia nelaimę, na, dar per du pirštus, peršoksim į laimingą langelį, *easy does it***), arba abu argentiniečiai, mano gyvenimo angelai sargai, geraširdžiai, aptemptais kostiumais. Ir Ostinas, Ostinas! Visi jie stačiai sujžūlėjo rašydami apie Ostiną atvirukuose, kuriuos man siunčia su Londono Tauerio arba milžiniškos pandos vaizdais, man toks įspūdis, jog su Ostinu man būtų pašėlusiai smagu, nors reikia pripažinti, kad tikrai sunku įsivaizduoti Ostiną su savo liutnia šiame viešbutyje, kur pilna kandžių ir šmėklų. Polanko žodžiais tariant, tas jaunutis anglas labai primena Parsifalį, skaistuolis pažas liutnininkas, Ostinas *der Reine*, *der Tor*, tačiau aš velniškai menkai panaši į Kundri***, kaip kažin ką. Chuanai, ar tau neatrodo, kad aš – neprilygstama, kad esu tokia kekšė, kokia geriausiai tinka TDO, PSO ir TATENA**** vertėjui? Tele, pakvaišusi dane, tu pasigėrei, kai iš tavęs ima srautais trykšti įvairios kalbos, vadinasi, tu girta ir jau gali įsivaizduoti Ostiną lovoje, Ostiną, dar tokį vaikelį su savo liutnia ir sergančia

---

* Pala (*pranc.*).

** Bus lengviau (*angl.*).

*** Klingsoro vergė, bandžiusi sugundyti Parsifalį (Richardo Vagnerio misterija „Parsifalis").

**** TDO – Tarptautinė darbo organizacija; PSO – Pasaulio sveikatos organizacija; TATENA – Tarptautinė atominės energijos agentūra.

mama (Polankas *dixit**). Na, Ostinai, paliesk rankute šią vietą, daniškai tai vadinasi *kinni*, tačiau visomis kitomis kalbomis – tai tas pats savaime standėjantis pumpurėlis, ak, kaip stebėsis mažylis Ostinas. Būtų smagu kada nors sutikti jį mieste, juk jeigu laukiniai jį užkrės, galų gale jis irgi ten atsidurs, nors aš turbūt tikrai pasigėriau, jeigu jau vaizduojuos, kad mieste gali atsitikti kas nors smagaus, o kodėl gi ne, velniai rautų, kuriame nors viešbučio kambaryje su verandomis, ten taip karšta, jog nusirengti būtų savaime suprantama. Eikš pas savo pakvaišėlę danę, ji tave išmokys, kad nepasidarytum gėdos lovoje. Nesikandžiok, mažyli, turbūt supainiojai vadovus, *damn it*, jūreivių vadove apie tai nėra nė žodžio. O dabar, jeigu jau įsigalvojau apie tai, nes, begerdama penktą taurę kampario, visada apie tai įsigalvoju, nors apskritai kam man to reikia, kodėl išvadinau save kekše ir lengvabūdiškai paleidau vaizduotę prieš veidrodį, kuriame aiškiai matyti, jog esu vienui viena, Chuano dar nėra, ir viskas aplink prasmirdę „Vengrijos karalium", fui? Aš nieku gyvu neatitinku to žodžio reikšmės, šiaip ar taip, esu didžioji guodėja, nuplaunu meilės žaizdas savo vargšui kvaišiukui, kuris, be kita ko, serga rumunais ir kongiečiais. Šneku čia apie savo kvaišiuką, o jis – sveikutė, *there you are***. Pasižiūrėk, kaip atrodai, iš karto matyti, jog laižai viso pasaulio žodynus. Tuoj paskambinsiu, paprašysiu, kad mums atneštų ledo ir butelį apolinario. *On the rocks, my dear?**** O aš toliau siurbsiu kamparį, nesveika maišyti. Še. Ant pirmos kojos. O dabar ant antros, še. *Good boy*****.

* Pasakė (*lot.*).

** Štai ir tu (*angl.*).

*** Įmesti ledo, meiluti? (*Angl.*)

**** Šaunuolis (*angl.*).

Rytą Čaring Kroso metro stotyje jie susitiko su Kalaku ir Polanku ir sužiuro į juos kaip į kokius neregėtus gyvius.

– Jūs ir Paryžiuje rėžiate akis prancūzams savo argentinietiškais ruoželiniais kostiumais prigludusiu liemeniu, ką jau kalbėti apie jūsų šukuosenas. O čia, tarp londoniečių, į jus apskritai koktu žiūrėti.

– Jis – skulptorius, – paaiškino Kalakas Polankui. – O tai daug ką sako.

– Tavo teisybė, bičiuli, – pritarė Polankas. – Klausyk, vaikeli, mes laukėme tavęs dvidešimt minučių Grinvičo laiku, o aš, be to, turiu polinkį į klaustrofobiją.

– Mikliai raunam į šitą traukinį, – pasiūlė Kalakas, ir, kalbėdami apie kasdienius drabužius ir švarkus prigludusiu liemeniu, jie įsispraudė į savotišką anglų tirštymę, plūstančią į Londono pietus. Jiems privažiavus daugmaž antrą stotį, Polankas ir Kalakas įniko svarstyti kregždžių bylą, tuo tarpu Marastas laikėsi kuo tvirčiau įsikibęs į odinę kilpą, abejingai stebėdamas didumoje vagono dviejų pampos gyventojų sukeltą ornitologinę sumaištį. Jie atsikvošėjo tik tada, kai praleido aštuonias stotis, nė nesusiprotėję pasitikrinti, ar važiuoja reikiama kryptimi. Teko išlipti Batersi stotyje ir klaidžioti begaliniais tuneliais, kol netyčia pataikė į Beikerlu liniją, kuria, kaip spėjo, galėjo grįžti atgal į Sitį.

– Jie žinduoliai, – tvirtino Polankas, – žinau tai iš patikimų šaltinių. O kaip tu manai, brolau? Na, pažiūrėkit į jį, miega stačias, jam mokslas ne galvoj. Jeigu jam neįkiši į rankas akmens luito ir plaktuko, jis tavęs, žmogau, net nepastebės.

– *Foutez-moi la paix**, – pasiūlė Marastas, turintis savo nuomonę apie kregždes ir jau kurį laiką klausęsis, kaip jos čirškia virš Šventojo Jurgio salos, kur ne kartą lankėsi, norėdamas nuo kito lagūnos kranto pasigrožėti auksinių pava-

* Atstokit nuo mano galvos (*pranc.*).

kario dulkių apsiausta Venecija ir pasišnekėti su Nikole apie Baroną Korvą*, o ypač – apie Ternerį, anaiptol ne tokį jau nežinomą Prancūzijoje, kaip manė ponas Vaitlas. Įdomu, ar Nikolė tylutėliai tebetupi Grešemo viešbučio kambaryje, gal jau baigė piešti Merlino susitikimo su leprekonais sceną, ar ji prisimena, kad Marastas žadėjo šiandien popiet ją nuvesti į muziejų, apie kurį pastarosiomis dienomis prikalbėta visokių stebuklų? Ko gero, ne, žinoma, ne; Šventojo Jurgio sala, be abejo, neturi nieko bendra su vaizdais, kuriems ji laisva valia ir niekieno neverčiama skiria tiek dėmesio, ilgesingais prisiminimais gali mėgautis jis, o Nikolė pasirenka liūdesį, niekuo nesusijusį nei su laiku, nei su aplinka, neperžvelgiamą miglą, apsaugančią ją nuo prisiminimų, galbūt nuo vilčių, o apskritai – nuo kregždžių.

– Antai laisva vieta, – tarė Kalakas, – rubuilė su kirpčiukais taisosi išlipti.

– Ir mums metas, – atsiliepiau aš. – Mes visiškai pasiklydome tarp tų prakeiktų kregždžių. Nejaugi niekas neturi metro plano?

Mes išlipome Svis Vilidžo stotyje ir kita linija nuvažiavome į šiaurę, Vest Endo link. Turėjome tikslą susitikti su liutnininku, mano prancūzų kalbos mokiniu, kuris laukė manęs ketindamas paasmenuoti veiksmažodžius, bendratyje turinčius galūnę *-er*, ir drauge papietauti (*dé-jeu-ner*), pavalgyti minėto *steak and kidney pie*, šnekučiuodamas apie Viljamą Berdą** su Kalaku ir Polanku, pasigviešusiais pasinaudoti proga ir pagilinti anglų fonetikos ir muzikologijos žinias. Polankas, matyt, jau ruošėsi, nes pastarojoje kelio atkarpoje leidosi į samprota-

---

* *Frederick William Rolfe*, arba *Frederick William Serafino Austin Lewis Mary Rolfe* (1860–1913), vadinamas Baronu Korvu (Baron Corvo) – anglų rašytojas, romanistas, ekscentrikas.

** *William Byrd* (1534–1623) – anglų renesanso kompozitorius.

vimus apie modalinio pobūdžio muziką, kurią, regis, neblogai išmanė, bent jau nesant Ostino, nes pastebėjome, kad, Ostinui girdint, jis apdairiai tyli, išėjus kalbai apie akustiką.

– Įsiklausykite į *Le martyre de Saint Sébastien** ir įsitikinsite, kaip gražiai modalinio pobūdžio muzika dera su bizantine dvasia, – dėstė Polankas.

– Jie – žinduoliai, – nesiliovė Kalákas, be kita ko, labai susidomėjęs mergina pūpsančiais papukais, iš pažiūros lyg mašininke.

Vėliau aš papasakosiu Nikolei, jog šie Polanko žodžiai man netikėtai priminė Eleną, ir aš, taip retai mintimis nuklystantis prie Elenos, prisiminiau, kad praeitą naktį, man kniostelėjus iš miegų ir šalia kažką pro miegus burbant Nikolei, tarytum pasivaideno Elena, pririšta prie medžio ir suvarstyta strėlėmis, miniatiūrinis šventasis Sebastijonas tamsiais garbanotais plaukais, smulkmeniško žiaurumo grimasa, kokios niekada nebuvau pastebėjęs Nikolės lūpose, nors truputis žiaurumo būtų jai pravertęs gyvenime ir su manimi, ypač su manimi. Kadaise, tolimoje jaunystėje, aš mokėjau atmintinai ilgokas tos poemos ištraukas ir ypač tą, kur viskas tarytum susitelkia ir sukasi apie fantastišką eilutę, *j'ai trop d'amour sur les lèvres pour chanter***, drauge su kankinamos Elenos paveikslu grąžinančią man netikrų dievų tarybą, laiką, kai Sebastijonas šoko prieš Cezarį ir pats gyvenimas atrodė kaip nesibaigiantis šokis, kol pagaliau begalė moterų ir statulų, ir poemų amžinai sustingo praeityje tą popietę, kai kažkurioje Pasi gatvėje žvilgsniu susidūriau su Nikolės akimis ir pajutau, kad ši moteris – pirmoji, iš tikrųjų šokanti man, kaip kad aš šoku jai, ir vis dėlto sapne šmėkštelėjo Elena, pririšta prie medžio, bet ne Nikolė, mieganti šalia, taip arti ir taip be galo toli. Savaime

---

* Šventojo Sebastijono kankinystė (*pranc.*).

** Mano lūpose per daug meilės, kad galėčiau dainuoti (*pranc.*).

suprantama, labai lengva paaiškinti, kodėl ji man pasivaideno: aš pagalvojau apie Eleną, panūdęs pakeisti ja Chuaną, ištrinti Chuaną iš atminties – kvailas mėginimas griebtis cenzūros, kaip ir apskritai bet kokios cenzūros, kurią, vos pastebėjęs, atmeti su panieka. Aš vėl užsnūdau (Nikolės ranka virpėjo ant pagalvės kaip paparčio šakelė), ironiškai mąstydamas, kad vagiu vaizdinius iš Chuano, kad tikriausiai jam nemigos naktimis vaidenasi Elena, tokia arba kitokia, suvarstyta strėlėmis arba laidanti strėles, bet visada žiauri ir nepasiekiama, kad jis trokšta išvysti Elenos šypseną, kurią kartais ji padovanoja kuriam nors iš mūsų, tik nieku gyvu ne jam, Elenos šypseną, tą žvitrų žvėrelį, retkarčiais šmėkštelėjantį jos lūpomis ir sudrumsčiantį mums gyvenimą staigiu, abejingu krimstelėjimu. Ir štai dabar aš mąstau apie visa tai, užuot pasižvalgęs metro plano ir radęs arčiausią prie Soho stotį, regis, tai turėtų būti *Tottenham Court Road.*

– Nieko panašaus, – tarė Polankas. – Reikia išlipti Čelsio stotyje ir eiti iki Haid Parko, o nuo ten – vieni niekai, nudrošim per penkias minutes.

– Vagono gale matau planą, – tarė Kalakas, – prašom nueiti ir pažiūrėti.

– Eikite ir pažiūrėkite pats, mielas pone, jūs gerai pažįstate Londoną, – tarė Polankas. – Man šis miestas tebėra toks, koks buvo Konano Doilio laikais.

– Visa bėda, jog esate krankis, – tarė Kalakas.

– O jūs – niekingas bizdukas, – tarė Polankas.

Traukinys sustojo stotyje, ir visi žmonės išlipo.

– Jūs, done, ieškote priekabių, trokšdamas su manim susiimti, – tarė Kalakas.

Teko ir mums išlipti, prižiūrėtojas mums piktai mojo nuo platformos, ir beveik tuojau pat paaiškėjo, kad esame stotyje, labiausiai nutolusioje nuo Soho. Tuo metu, kai Polankas baigė Marastui aiškinti apie modalinio pobūdžio muziką, Kalakas

nuėjo pasiteirauti prižiūrėtojo ir grįžo su pritrenkiančia žinia, kad jiems reikia persėsti tik du kartus ir kad jie greitai nuvažiuos, jeigu neapsiriks persėsdami antrą kartą, nes ten būsią painiau. Jie leidosi ilgu ilgiausiu tuneliu, ir, kad nepasiklystų, Kalakas garsiai kartojo prižiūrėtojo nurodymus, ir tiek Marastas, tiek Polankas netrukus aiškiai suvokė, jog jo antrasis žodinis variantas gerokai skiriasi nuo pirmojo, tačiau kelionei jau buvo išleista tiek pensų, kad viskas atrodė nebesvarbu, išskyrus prancūzų kalbos pamoką – vargšelis Ostinas tikriausiai laukė gatvės kampe, nes jo kambarėlis pensiono mansardoje buvo toks mažas, be to, prigrioztas senovinių instrumentų, ką jau kalbėti apie jo mamą, paralyžiuotą senučiukę.

Taip, *on the rocks*, geras gurkšnis paskutiniam gličiam prisiminimui apie popietinį plenarinį posėdį nuplauti. Užsimerkti, pabučiuoti samarietišką ranką Telei, glostančiai jam skruostą, valandėlę pagulėti ant istorinės lovos Vladislavo Boleslavskio kambaryje, susitaikyti su naktimi – tyla, švelnia melsvos naktinės lempos šviesa, Telės kvepalais, atsiduodančiais lyg citrinomis, lyg pelėsiais. Užsimerkti, kad geriau būtų klausyti Telės murkimo, naujausių žinių apie Frau Martą, tačiau tuo metu Chuanas paprastai leisdavosi pasroviu kitais vandenais, nuolankiai pritardamas, jog Frau Marta kažkaip atsirado iš praeities, galbūt iš to vakaro, kai jis vienas, be Telės, įgulusios į romaną apie šnipus, išėjo pasibastyti gatvėmis aplink katedrą ir nuo Grichenštrasės ir Zomerfeldštrasės nuslinko silpnai apšviesto jėzuitų bažnyčios kvartalo link, kaip paprastai po sunkios darbo dienos spiečiamas padrikų žodžių, byrančių iš nebūties, išsiskaidančių, šviesos taškeliais mirgančių po nemigos vokais, štai kad ir žodis „spąstai“, iškart peršantis tokius vedinius kaip „staigmena“, „menamas“, „masalas“, „laisvė“, „vėtra“, „trobos“, „Bosforo sąsiauris“, ir, kryptelėjus minčiai, atėjo į atmintį karštas vėjas, kartais pūkšnodavęs

vaikystės laikais Mendosoje. Pripratęs prie tokių savo darbo pasekmių, Chuanas stabtelėjo gatvės kampe, laukdamas, kas gi dar galėtų iššokti iš skrynelės su spąstais. Dar trūko kokio nors žodžio su baigmeniu *-spą*, bet jis šmėkštelėjo ir dingo po „staigmenos“ – paskutinio šviesos taškelių derinio, kuriam išblėsus fejerverkai užgeso. Grichenštrasėje, kaip ir reikėjo tikėtis, dar slampinėjo vienas kitas miestelėnas, ieškodamas *Keller*, kur galėtų nusilakęs padainuoti; Chuanas žingsniavo toliau, stabtelėdamas prie tarpuvarčių, kur jį kaip paprastai viliojo galimybė slapčia su kuo nors pabendrauti, surūkyti tamsoje cigaretę ir paslankioti po kiemą – Vienos senamiestyje, užsukus į grįstą kiemą, galima pasigrožėti baroko stiliui būdingomis atviromis galerijomis kiekviename aukšte, panašiomis į gūdžias apleisto teatro ložes. Pastoviniavęs vienoje iš tų tarpuvarčių (*Haus mit dem Renaissance Portal**, paaiškinta tokiais atvejais būtinai prikaltoje lentelėje – didžiausia nesąmonė, nors, beje, savivaldybės biurokratams juk reikia ką nors prikabinti, jeigu šis namas – tikrai istorinis paminklas, neišsprendžiamas uždavinys: aiškinama tai, kas ir šiaip jau aišku kaip diena, prisegami užrašai kaip beveik prie visų paveikslų muziejuose, moters portretas su užrašu „Moters portretas“, obuoliai ant stalo su užrašu „Natiurmortas su obuoliais“, o štai dabar, sprendžiant iš Polanko ir Marasto naujausių pranešimų, dar ir gydytojo su *hermodactylus tuberosis* šakele rankoje portretas, savaime suprantama, su atitinkamu užrašu, ir, kaip labai teisingai sakė mano artimas, būtų visiškai logiška, jeigu žmonės vaikščiotų gatvėmis su užrašu „žmogus“, tramvajai važinėtų su užrašu „tramvajus“, gatvėse kabotų milžiniški užrašai „gatvė“, „šaligatvis“, „šaligatvio kraštas“, „gatvės kampas“), Chuanas baigė pasivaikščiojimą prie basilisko namų, savaime aišku, irgi su užrašu *Basilisken Haus*, pastoviniavo rūkydamas

* Pastatas su renesanso portalu (*vok.*).

ir apmąstydamas naujausias žinias, gautas iš Polanko, o ypač didžiausią naujieną, jog Marasto dervinis akmuo jau keliauja į Prancūziją, – šią naujieną Polankas pabraukė keliais brūkšniais, lyg Chuanas labai domėtųsi Marasto gyvenimu.

Mane visada žavėjo basiliskai, ir dabar buvo labai malonu, kad šiąnakt čia pat yra senovinis namas su basilisko bareljefu, basiliskas skiauterėtas, dygliuotas, su gausybe kojų ir visa kita, kokie būna basiliskai, pakliuvę į dailininkų rankas. Nė iš tolo nepanašus į mažytį, paprastą basiliską, kurį labai retai segi Elena, nes basiliskas, jos žodžiais tariant, labai jautrus spalvoms (ir kai ji tai sakydavo, o ji visada taip sakydavo, kai Selija arba Nikolė ją klausdavo apie sagę, mano artimui ir man visada patikdavo, kad ji šypsosi, klausydama mūsų aiškinimų, jog ši savybė būdinga chameleonui, o ne basiliskui), kaip ir mažasis Elenos basiliskas nė iš tolo nepanašus į tą, kurį kadaise turėjo *monsieur* Oksas ant sidabrinio žiedo, žalią basiliską, iš uodegos nežinia kaip išskeliantį ugnį. Taip tą naktį Vienos gatvelės mane nuvedė pas basiliskus, vadinasi, beveik pas Eleną, juk ir sename sudususiame ore, tarytum dvelkiančiame nuo tarpuvarčių akmenų, visada justi Blutgasė, ir tuomet *monsieur* Oksą, ko gero, man priminė ne tiek basilisko namai, perkėlę mane į praeitį pro Elenos sagę, kiek lėlės, nes lėlės buvo vienas iš Blutgasėje gyvenusios grafienės ženklų, juo labiau kad visos *monsieur* Okso lėlės galų gale buvo nukankintos ir sudraskytos į skutelius, atsitikus tai istorijai Šerš Midi gatvėje. Tą istoriją aš papasakojau Telei, mudviem važiuojant traukiniu į Kalė, ir tuomet įvyko nelaimė rudaplaukei keleivei, keistai susiklosčius aplinkybėms, tačiau dabar Vienos senamiestyje, prie basilisko namų, visi tie ženklai grąžino mane prie grafienės, kaip niekad priartino ją prie tos vietos, kur patyliais tvinksėjo baimė, ir todėl, kai Telė man papasakojo apie Frau Martą, gal kitą rytą, o gal po dviejų dienų susidarė toks įspūdis, jog Frau Marta atkilo iš praeities, įsitaisė ir įsikūrė, ir lyg apsisprendė susidū-

rusi su neapibrėžtais ženklais prie basilisko namų, melsvose sutemose, naudodamasi tuo, kad nebuvo Elenos.

Chuanas nebeprisiminė, ko jiedu važiavo traukiniu į Kalė, tikriausiai tai buvo tada, kai Kalakas su Polanku kolonizavo Londoną ir viliojo juos atvirukais ir pažadais, tačiau gerokai prieš tai, kai Marastas ir Nikolė nutarė prie jų prisidėti ir jie visi leidosi į nuotykius, gana miglotai aprašomus gausybėje atvirukų, kuriuos tomis dienomis gaudavo Telė, šiaip ar taip, jiedu išvyko, nes vienas draugas, pakliuvęs į bėdą, šaukėsi pagalbos iš kažkokio viešbučio, esančio netoli Britų muziejaus, argentiniečiai ir prancūzai kaip apsėsti turi būtinai apsigyventi šalia Britų muziejaus, ir anaiptol ne todėl, kad ten viešbučiai pigesni, ne, stačiai Britų muziejus, jų akimis žiūrint, – Londono bamba, gairė, nuo kur galima nieko nesibaiminant važiuoti kur tinkamiems. Tad vieną lietingą popietę Telė ir Chuanas važiavo traukiniu į Kalė, šnekučiuodami apie audrapaukščius ir kitus hiperborėjų gyvius, pakvaišėlės danės mėgstamiausia tema, ir vienu tarpu Chuanas ėmė jai pasakoti lėlių istoriją, o Telė, išmetusi audrapaukščius pro langą, – klausytis istorijos apie lėles ir *monsieur* Oksą, jas gaminusį rūsyje kažkur netoli Biut Šomono.

– *Monsieur* Oksui – šešiasdešimt, jis – viengungis, – paaiškino Chuanas, kad Telė geriau perprastų kimštos lėlės istoriją, tačiau Telė nesidomėjo biografijomis ir spyrė Chuaną tiesiai šviesiai išdėstyti, kodėl *madame* Deniza nuėjo į septintojo rajono policijos komisariatą, į plastikinį maišelį įsidėjusi sulūžusią lėlę. Chuanas mėgo pasakoti istorijas šiek tiek padrikai, kaip ir dera menininkui, o tuo tarpu Telė, matyt, nekantriai laukė atomazgos, tikriausiai trokšdama kuo greičiau grįžti prie audrapaukščių ekologijos. Taigi, patyręs nesėkmę ir atsisakęs savo meninės raiškos priemonių, Chuanas atlyžo ir papasakojo, kad pirmoji suradusi tą daiktą, paslėptą lėlės kamšale,

madame Denizos dukrelė, o jis tuomet gyvenęs netoli Astroliabijos aklagatvio – kurgi kitur gyvensi, kai yra gatvelė tokiu pavadinimu, – ir su *madame* Deniza, namsarge pagal profesiją, susipažinęs daržovių krautuvėje, kurios savininkas Rožė mėgo su žmonėmis pašnekėti apie vandenilinę bombą, lyg kas nors būtų ką nors apie ją išmanęs, kaip ir jis pats. Taip vieną rytą Chuanas sužinojęs, jog *madame* Deniza buvo nuėjusi į policijos komisariatą, nešina lėle, ir jog lėlėje jos dukrelė radusi tą daiktą, ką jau kalbėti apie tai, kad Rožė, gavęs žinių iš pirmųjų šaltinių, tai yra iš pačios *madame* Denizos ir vieno inspektoriaus, jo krautuvėlėje perkančio burokus, Chuanui ir kelioms ponioms, kurios klausėsi jo išsižiojusios, išsamiai papasakojo, kas atsitiko komisariate.

– Pats komisaras asmeniškai priėmė *madame* Denizą, – aiškinęs Rožė. – Savaime suprantama, po to, kai ji padėjo tą daiktą komisariate ant stalo. Apie lėlę nieko tikra negaliu pasakyti, nors, sprendžiant iš inspektoriaus žodžių, lėlė irgi buvo įkaltis. Kaip jūs manote, argi ne sarmata, kad nekalta pusseptintų metų mergytė, žaisdama su savo lėle, staiga ateina pas mamą, nešina tokiu?..

Ponios susidrovėjusios nukreipė akis į šalį, nes Rožė, stengdamasis kuo vaizdingiau nusakyti, kas atsitiko iš tikrųjų, pastatė stačią ant prekystalio atitinkamą daržovę ir, Chuano nuomone, nepaprastai įspūdingu mostu parodė į ją susirinkusiems pirkėjams. Komisaras, aišku, *madame* Denizą nusivedęs į savo kabinetą, o vienas policininkas tuo tarpu, kaisdamas iš gėdos, pasirūpinęs, kad suniokota lėlė ir tas daiktas nebadytų visiems akių. Remiantis pareiškėjos parodymais, darytina išvada, jog, žaisdama su minėtąja lėle, mažametė Evelina Ripajė pasidavė pernelyg ankstyvam motinystės jausmui ir viršijo saiką, atlikdama higienos procedūras, todėl, žaislui esant prastos kokybės, dalis minėtosios lėlės korpuso ištirpo ir iš jo išlindo didelis kiekis pakulų, savaime suprantama, tai sužadino

mažametės smalsumą, kurio skatinama ji ištraukė nuspalvintą daiktą, tapusį ponios Denizos Ripajė, mergautine pavarde Giudiulon, skundo priežastimi. Visa tai davė pagrindą apygardos policijos komisarui pradėti ikiteisminį tyrimą, turint tikslą išaiškinti niekingą nešvankaus pasikėsinimo į pačius dorovės pamatus kaltininką.

– Kaip tu manai, ar mergytė suprato, ką ji turi rankoje? – paklausė Telė.

– Aišku, kad ne, vargšas angelėlis, – tarė Chuanas, – tačiau motinos rypavimai tikriausiai sukrėtė jos psichiką visam gyvenimui. Susipažinęs su *monsieur* Oksu, supratau, jog jis – pernelyg rafinuotas žmogus, kad gaištų laiką nekaltoms mergaitėms; jis taikė kur kas aukščiau arba, kaip pasakytų Rožė, leido trijų pakopų raketas. Pirmoji pakopa atliko savo vaidmenį, mergaitei sugadinus lėlę, ir, be kita ko, šiuo atveju jis sukurstė jos sadistinius instinktus; antroji, nepalyginti įdomesnė *monsieur* Oksui, buvo įspūdis, kurį mergaitės atradimas padarė motinai ir kitiems artimiesiems; trečioji, kapsulę su sprogmeniu išvedusi į orbitą, buvo policijai pateiktas skundas ir žiniasklaidos priemonių deramai išnaudotas visuomenės pasipiktinimas.

Telė pasidomėjo, kaip pasibaigė ta istorija, tačiau Chuanas, jau nuklydęs mintimis kitur, galvojo apie Heliogabalo loterijas, apie kitas mergaites, kurios, praplėšusios savo lėlei pilvuką, suranda naudotą dantų šepetėlį arba kairės rankos pirštinę, arba tūkstančio frankų banknotą, nes *monsieur* Oksas labai dažnai įkišdavo tūkstantį frankų į savo lėles, kainuojančias ne daugiau kaip penkis šimtus, ir, kai per teismą kažkas tai paliudijo, tai buvo pačios įspūdingiausios lengvinančios aplinkybės, kokios tik įmanomos kapitalistiniame pasaulyje. Chuanui vėl susitikus su *monsieur* Oksu (netoli Fontenblo, Laršan le Rošė, tą popietę, kai Polankas motociklu nuvežė jį parodyti, jog užmiestis irgi turi savito žavesio, bet patyrė nesėkmę), jie

prisiminė tą bylą, ir *monsieur* Oksas papasakojo, kad teismas paskyrė jam gana nuosaikią baudą ir kad kelios savaitės kalėjime labai pravertė, nes jo kameros draugas buvo *tiercé** ir labirintų topologinės teorijos specialistas; tačiau įdomiausia – ir Chuanas su Polanku jam karštai pritarė, – jog, pasibaigus bylos nagrinėjimui, visoje Prancūzijoje, šalyje, pagarsėjusioje beveik prietaringa pagarba seniems rakandams ir nereikalingam šlamštui, tūkstančiai susivėlusių motinų žnyplėmis ir žirklėmis draskė savo dukrelių lėlėms vidurius, nepaisydamos mažylių siaubo klyksmų, ir draskė sukurstytos anaiptol ne švento troškimo ginti krikščioniškąją dorą – paprasčiausiai jos perskaitė visą tą tūkstančio frankų istoriją, kurią kaip reikiant ištrimitavo vakariniai laikraščiai. *Monsieur* Oksui net akys sudrėko įsivaizdavus, kaip klykia šimtai mergyčių, kurioms motinos plėšia iš rankų lėles, ir Heliogabalo loterija, Chuano akimis žiūrint, ūmai įgavo kitą prasmę, visiškai jai nebūdingą tomis dienomis, kai jis nerūpestingai sklaidė Elijo Spartiečio metraštį, arba dabar, daug vėliau, metraštį apie grafienę, tą žavią skerdikę; dar tik artėjo ta valanda, kai jis gaus žinią, kad operacinėje ant stalo guli žmogus, labai panašus į jį, guli nuogas ir išskrostas, kaip Evelinos Ripajė lėlė Astroliabijos aklagatvio kampe.

Vienu tarpu, kai, leisdamasis laiptais į Paryžiaus metro stotį, vis dar matai gatvę, žmones ir saulę, ir medžius, susidaro toks įspūdis, kad leidžiantis tavo akys tolydžio keičia padėtį: čia jos žiūri sulig juosmeniu, čia sulig strėnomis ir kone tuojau pat – sulig keliais, kol pagaliau viskas baigiasi tuo, kad matai tik batus, o paskutinę akimirką atsiduri sulig šaligatviu, ir tuomet visi batai tarytum susimerkia, ir majolikinės tunelio lubos tampa tarpsluoksniu, skiriančiu batų lygmenyje matytą

* Trijų lygių dalių heraldinis skydas (*pranc.*).

gatvę nuo jos atvirkščios naktinės pusės, kuri akimoju sugeria tavo žvilgsnį, panardindama jį į įkaitusią sudvisusio oro tamsą. Kiekvieną sykį, leisdamasi į Malerbo metro stotį, Elena užsispyrusi žiūrėdavo į gatvę, nepaisydama to, kad gali suklupti ir netekti pusiausvyros, pratęsdama nenusakomą malonumą, drauge šiurpinantį tuo tolydiniu, pakopa po pakopos leidimusi apačion, tarytum stebėdama savanorišką kismą, kai pamažu dingsta dienos būvio šviesa ir erdvė, ir ją, kasdienę Ifigeniją, praryja juokingų lempelių karalystė, drėgme alsuojantis rankinių ir senų laikraščių verpetas. Dabar ji vėl kaip paprastai leidosi į Malerbo metro stotį, tačiau tą pavakarę, nenorėdama gaišti laiko, atsisakė savo žaidimo: išėjo iš klinikos, nežinodama, kur dėtis, nieko kita nenorėdama, tik dingti kuo toliau ir pabūti viena. Gatvėje ją apžilpino paskutiniai spinduliai, birželio saulė kaip ir kitais kartais pažadino norą sėsti į autobusą arba ilgai ilgai eiti pėstute iki pat Lotynų kvartalo. Kolegė palydėjo Eleną iki pirmo gatvės kampo, kažką pasakodama, bet, vos atsisveikinusi su mergina, ji iškart viską pamiršo; ausyse kurį laiką dar skambėjo įprastas „iki pasimatymo“, viltingas atsisveikinimas, įpročio paverstas dviem tuščiais žodžiais, ženklu, kurį gali atstoti rankos mostas arba šypsena, tačiau dabar tiedu žodžiai nukėlė ją į tą dieną, kai ji atsisveikino su kitu žmogumi, priminė to žmogaus tartus paskutinius žodžius, kurių jis niekam nebepakartos. Galimas daiktas, kaip tik todėl ji vėl nusileido į Malerbo metro stotį, neištverdama saulės ir bulvaro medžių lapijos, labiau linkdama prie prieblandos, kuri bent jau nurodydavo jai kelią, nukreipdavo jos mintis reikiama linkme, Port de Lila arba Levalua Perė, Neji arba Vensenai, dešinėn arba kairėn, į šiaurę arba į pietus, ir, jau padarius pirmąjį bendrą sprendimą, paskatindavo pasirinkti galutinę stotį, o atsidūrus toje stotyje – patogiausius laiptus, kad galėtų išeiti į tą gatvės pusę, kur namai poriniais arba neporiniais numeriais. Visa ta apeiga vykdavo taip, lyg kas nors būtų vedęs

ją už parankės, šiek tiek prilaikydamas ir rodydamas kelią: ji nusileidžia laiptais, pasuka reikiama kryptimi, paduoda bilietą perono prižiūrėtojai, eina ten, kur paprastai sustoja pirmosios klasės vagonas. Tuo pat metu galvoje sukdavosi miglotos mintys apie miestą, kur nereikia svarstyti, kokį kelią rinktis, nes ten kelias visada aiškus ir neišvengiamas, netgi lemtingas, jei būtų leistina pavartoti šį prašmatnų žodį. Jai visada kuo mažiausiai rūpėdavo, kas gali jai atsitikti mieste, veikiau keldavo nerimą jausmas, kad anaiptol ne savo valia ji vaikščioja tais keliais – stačiai miesto topografija, dengtų gatvelių, viešbučių ir tramvajų maršrutų labirintas visada savaime, jai pačiai nieko nesvarstant, neišvengiamai nukreipia ją ten, kur jai skirta eiti. Tačiau dabar, atsidūrusi požeminiame Paryžiuje, traukinyje, kuris turėjo ją lakinti kelias minutes per peizažų ir kelių raizgyną, ji lengviau atsikvėpė, savotiškai išvaduota nuo savo laisvės, galėdama pabūti pati viena, atsisieti nuo visko ir drauge sutelkti dėmesį į klinikoje praleistas pastarąsias valandas, į tai, kas atsitiko pastarosiomis valandomis. „Lyg būčiau mieste“, – pagalvojo ji, žiūrėdama į laidų ir kabelių išraizgytą pilką betoną, siūbuojantį ir drebantį už vagono lango. Dabar ji buvo tikra tik tuo, kad iškart nevažiuosianti namo, kad protingiausia iki pat vakaro praleisti Lotynų kvartale, ką nors paskaityti kavinėje, apsiginti atstumais ir kompresais, vieną po kito dėti higroskopinės vatos sluoksnius, tad metro – pirmas toks sluoksnis tarp klinikos ir kavinės, o paskiau kavinė bus tvarstis, apsaugantis odą nuo pernelyg šiurkščių atminties prisilietimų, – daugiasluoksnė smūgių poveikio susilpninimo ir izoliacijos sistema, kurią panaudoja jos protas, kaip paprastai šią popietę atitverdamas nuo rytojaus ryto, o tai, kas rytojaus rytą atlieka nuo šios popietės, – nuo kitų, tolesnių dienų, iki galutinės užmiršties. „Todėl, kad aš viską pamiršiu, – ironiškai tariau pati sau, – ir, tiesą pasakius, tai ir bus baisiausia, jog vėl vaikštinėsiu sau medžių paunksnėje, lyg nieko nebūtų atsitikę,

užmiršties išrišta ir atgavusi visus gebėjimus ir visas galias." Mano artimas tikriausiai mane geraširdiškai pavadintų gaišlia savižude, pasakytų: „Mes einame į miestą, o tu sugebi nebent sugrįžti, tu nieko kita nemoki, tik sugrįžti iš miesto", ir, nors man būtų sunku suvokti, ką jis turi galvoje, nes, galimas daiktas, mano artimas kiekvieną sykį lyg prieštarauja pats sau, šią popietę širdies gilumoje aš jam pritarčiau, nes protu pagrįstas gyvenimas, iš visų pusių apdėtas vatos ir izoliacinės medžiagos sluoksniais, man atrodė kaip pats šlykščiausias spjūvis į tai, kas atsitiko visai neseniai, pusę penktos, antrame aukšte, antroje operacinėje, kur operavo mano viršininkas, ir mintis, jog viskas neišvengiamai nueis į užmirštį, jog išganingą paguodą laiduoja dvigubas sugeriamųjų paviršių sluoksnis, buvo pati prasčiausia paguoda, nes aš stengiausi paguosti pati save, tą pačią akimirką trokšdama sugebėti visam laikui įsiminti kiekvieną absurdo ir niekšybės pasireiškimą, atmesti gyvenimo peršamus vatos sluoksnius ir kompresus, be jokių išlygų sutikti, jog žemė slysta iš po kojų, nors tvirtais žingsniais einu plytelėmis išklotu šaligatviu. „Vargšele, – pagalvojau susigraudinusi, – kaip tu klysti, širdies gilumoje taip tauriai save įsivaizduodama, kokia tu panaši į visas moteris, tik neturi jų privalumų, Elena, neturi jų privalumų." Nes mane pražudys puikybė, puikybė, apsaugota nuo tuštybės, statulos rūstumas, statulos, pasmerktos vaikščioti, valgyti, sirgti mėnesinėmis. Ar tai autobiografija? Ak, ne, liaukis, šiuo metu ir dar metro traukinyje! Į kavinę, tuojau pat į kavinę. Pirmąjį kompresą, sesute, ir kuo greičiau.

Kai ji ėjo į kitą peroną, norėdama persėsti į traukinį, važiuojantį Sen Mišelio stoties link, vaikino, gulinčio ant neštuvų, vaizdas vėl priminė jai Chuaną, nors ji niekada nebuvo mačiusi Chuano nuogo, kaip dabar kad matė tą kūną be lašelio kraujo. Vis dėlto jau iš pat pradžių, kai ji rytą, kaip priklauso anestezuotojai, aplankė tądien operuoti numatytą ligonį, savo

šukuosena, ryžtinga nosies linija, raukšlelėmis, susimetusiomis lūpų kampuose, jis kažkaip pasirodė jai panašus į Chuaną. Tai buvo įprastas mandagus pokalbis, kurio tikslas – susipažinti su ligoniu ir išsiaiškinti kai kuriuos jo būdo bruožus ir reakcijas, tačiau, vos tik vaikinas pasikėlė lovoje ir padavė jai kaulėtą ranką, o paskiau ėmė pagarbiai ir atidžiai klausytis, tapo visiškai aišku, kad jis – kaip iš akies trauktas Chuanas, nereikėjo nė laukti tos valandėlės, kai popiet operacinėje pamatė jį jau nuogą ir kai, jai pasilenkus prie jo rankos, jis, atpažinęs ją, nusišypsojo kaip ir Chuanas mėšlungiškai trūkčiodamas lūpomis ir tarė „iki pasimatymo“, ir daugiau nė žodžio, laukdamas, kol jį nusineš juodas pentotalo viesulas, užuot paistęs niekus kaip diduma kitų, kurie, stengdamiesi nuslėpti baimę, laido lėkštus sąmojus, kaip, pavyzdžiui, „pabandysiu jus susapnuoti“ ar ką nors panašaus. Paskiau, švirkšdama vaistus į veną, matė tik jo nejudrų profilį, blyškų ir drauge tokį ryškų jo veidą, kad būtų galėjusi perkelti ant bet kurio reklaminio skelbimo, kuriais buvo nuklijuotos perono sienos, matė jį tiek atsimerkusi, tiek užsimerkusi, kaip štai dabar, priėjusi perono galą, prie laiptelių, vedančių į tunelį, matė jį tame, kitame, kvaitulingame tunelyje po akių vokais, kur kaupėsi ašaros, nepajėgdamos nuplauti atkaklaus, nejudraus profilio. „Aš tave pamiršiu, – tariau jam, – labai greit tave pamiršiu, žinai, taip reikia. Aš irgi tau pasakysiu „iki pasimatymo“, kaip ir tu man pasakei, ir abu būsime sumelavę, vargšeli. Betgi palauk, mes dar spėsime, turime pakankamai laiko. Kartais ir ten viskas kaip mieste.“

Vargšas Ostinas, dar nespėjo kaip reikiant apžiūrėti portreto ir atsipeikėti iš susijaudinimo, kuris, be abejo, turėjo apimti atsidūrus *Courtauld* institute ir įsistebeilijus į *hermodactylus tuberosis* šakelę drauge – kad ir ne savo valia – su būreliu anoniminių neurotikų (prisirinkusių skyrium, po vieną, bet

gana gausiai), ir štai prie jo prieina Marastas paklausti, kelinta valanda, ir, prasimesdamas šia labai nuvalkiota dingstimi, užmezga pokalbį, visiems ar bent jau beveik visiems laikams susiesiantį jį su totoriais. Susėdę vidury salės ant plačios sofos, nelyginant uolėtos salos, Kalakas ir Polankas gana abejingai stebėjo tą manevrą, patys vieni svarstydami, kodėl Marastas pasirinko tą iš pažiūros baugštų jaunikaitį, kai aplink stumdėsi tiek kitų spėjamų anoniminių neurotikų, tomis dienomis plaukte plaukusių slapčia apžiūrėti Tilio Ketlio paveikslo, vis labiau stebintis muziejaus prižiūrėtojui.

– Tai toks testas, – vėliau paaiškino jiems Marastas. – Prireikus užmegzti ryšį su grupe, Ostinas, mano akimis žiūrint, gali puikiausiai atlikti bandomojo triušio vaidmenį. O kaipgi kitaip sužinosi bandymo rezultatus? Man negana to, kad matau juos čia būriuojantis; aš nusižiūriu kurį vieną ir patikrinu, kaip jį veikia kolektyvinio poveikio priemonės.

– Jis – mokslininkas, – pranešė Polankas Kalakui.

– Kas be ko, – pritarė Kalakas, ir jiedu kuo giliau susmego į sofą, stengdamiesi užgniaužti juoką, kuris muziejaus aplinkoje galėjo nuskardėti pernelyg garsiai.

Paskiau jiedu drauge išėjo ir, įlipę į greitąjį autobusą, grįžo į Grešemo viešbutį, ir Marastas nuėjo pakviesti Nikolės, kad ji susipažintų su Ostinu ir moterišku žavesiu pagyvintų jų draugiją, virš kurios jau pakibo nuobodulio grėsmė. Tačiau Ostinas iškart nusikratė baugštumo ir neurotiško anonimiškumo, įsileido mums pasakoti apie liutnios muziką ir ypač apie Valderabaną* ir kitus ganėtinai mįslingus ispanus. Mums teko pripažinti, jog Marastas neapsiriko iš savo bandomųjų triušių pulko pasirinkęs Ostiną, nors tuo tarpu dar menkai suvokėme jo išprotavimus, išskyrus tai, kad labai pravartu kuo daugiau

* *Enríquez de Valderrábano* (1500–1557) – ispanų renesanso kompozitorius.

kalbėti angliškai, o tai minčiai mes visi nuoširdžiai pritarėme. Aš niekad Maro ir nepaklausiau, kodėl iš penkių ar šešių spėjamų neurotikų jis taip tvirtai nutarė pasirinkti Ostiną; pasak Kalako, jis nesvyruodamas puolė prie Ostino, nors būtų buvę kur kas maloniau prisigretinti prie tokios merguželės violetine suknele, kuri, kad ir neurotikė, iš pažiūros atrodė pasakiškai gašli. Ko gero, Maras laikė ne tik logiška, bet ir būtina įtraukti Ostiną į mūsų būrelį ir ėmė mokyti prancūzų kalbos, nes Ostinas iškart to paprašė, tvirtindamas, jog susimokės – jo motina skirianti jam pinigų tobulintis. Šiaip ar taip, iš pradžių visi mes nustebome, bet paskiau su tuo susitaikėme, ir Ostinas lyg niekur nieko pritapo prie mūsų būrelio, prisiglaudė po Polanko sparneliu, ir šis – tai susigraudinęs su ašaromis akyse, tai mirdamas iš juoko – klausydavosi jo samprotavimų apie žmonijos ateitį, o Ostinas tuo tarpu ėmė mus vedžioti po muzikinį ir skautiškąjį Londoną, retkarčiais smagiai mus nuteikdamas. Ilgainiui man patiko Maro mintis atvesti pas mus Ostiną, kuris, nieko nenutuokdamas, įėjo į mūsų gyvenimą, tapo lyg jūrų kiaulyte, lyg knyga, savotiškai užpildydamas mūsų būties tuštumą. Vakare, likę vieni du, šnekėdavome apie paveikslą ir Haroldą Haroldsoną, tikriausiai kenčiantį nenusakomas moralines kančias, taipgi apie Ostiną, stropiai besimokantį kalbėti prancūziškai. Buvo toks įspūdis, lyg Maras bandytų apstatyti kambarį, kad nebūtų taip tuščia, – tai misteris Vaitlas, tai Nortumberlande jau užtikto milžiniško dervinio akmens šešėlis, o štai dabar Ostinas, apskritai – anaiptol ne neurotikas. Ištaikęs spragą tarp dviejų tokių apystatos daiktų, tarp pastabos apie Tilį Ketlį ir kitos apie Ostino liutnios skambesį, Maras mane pabučiavo į nosies galiuką ir lyg tarp kita ko paklausė, kodėl negrįžtu į Paryžių.

– Betgi ir tu grįši, – atsakiau, suvokdama, kad viskas beprasmiška, kad apystatos daiktai virsta dulkėmis kaip negyvos kandys, kad šiuo metu ir šioje Grešemo viešbučio lovoje

viskas prasidės iš naujo, kaip ir daugelį kartų anksčiau, ir kad nieko gera iš to nebus.

– Aš važiuosiu dirbti į Arkėjų, – tarė Maras. – Man nėra ko belstis į Paryžių, ir pas tave nebereikės lankytis. Turi studijos raktą, turi darbo, jau priėjai raidę B. Ten puiki šviesa, tik piešk ir norėk.

Svaiginančiu greičiu mudu smigome atgal, tiems amžiniems pasikartojimams negalėjo užtverti kelio nei Haroldas Haroldsonas, nei Ostinas: keli raudoni namai kairėje greitkelio pusėje, Rekoaro mineralinio vandens reklamos skydas. Prisidegęs cigaretę, lyg tuo norėdamas pateisinti sustojimą kelionės vidury, Maras laukė, tikėdamasis, jog pasakysiu ką nors, pasiaiškinsiu, kodėl skruostais ritasi ašaros, tačiau trūko žodžių, būčiau galėjusi pasakyti nebent – Rekoaras, raudoni namai, bet ką, tik nieku gyvu ne Chuanas, nors tą akimirką viskas buvo Chuanas – ir kelias, ir raudoni namai, ir Rekoaro mineralinis vanduo. Ir mudu kažkaip, vos susižvelgę, iškart tai supratome (Maras švelniai nušluostė man ašaras, tiesiai į nosį išpūtęs kamuolį dūmų), buvo toks įspūdis, jog vienas mudviejų atliekamas ir automobilyje, ir lovoje, arba, ir tai baisiausia, mums abiem atrodė, kad kažkas trečias mus stebi, užsiglaudęs už lagaminų ir kelionės prisiminimų, tarp kriauklelių ir plačiakraščių meksikietiškų skrybėlių, arba atsisėdęs krėsle prie lango ir įsmeigęs akis į Bedfordo gatvę, kad nereiktų žiūrėti į mudu.

– Tas dervinio akmens luitas va tokio didumo, – tarė Marastas, ūmai atsisėsdamas lovoje ir rankomis apibrėždamas kažką panašaus į kubilą, kuriame, sprendžiant iš jo staigaus mosto, būtų tilpęs ne tik kambarys, bet ir kone visas Grešemo viešbutis.

– Mums abiem labai sunku, Marai, – glausdamasi prie jo, tarė Nikolė. – Tu be perstojo paistai niekus, be reikalo jauki gyvenimą kitiems, vargšui Haroldui Haroldsonui, betgi,

Marai, mūsų santykiai nė kiek nepasikeis, nors ir kiek mes žaistume su Ostinu, nors aš ir grįžčiau į Paryžių, nors ir kas atsitiktų.

– Tas dervinis akmuo – stačiai pasaka, – neatlyžo Marastas. – Kuo gražiausiai susitvarkysiu čia, Londone, kol užbaigsiu visus tuos vargus su akmeniu, puikiausiai praleisiu laiką su abiem laukiniais argentiniečiais ir liutnininku.

– Aš nenoriu taip grįžti į Paryžių.

– Išdidumas neleidžia? Kitaip sakant, puikybė. Kodėl negalėtum truputį nuleisti skiauterę, sudėti ginklus, nepatenkintoji?

– Tau labai sunku pripažinti mane tokią, kokia esu, – tarė Nikolė. – Matyt, aš labai pasikeičiau, Marai.

– Mudu buvome laimingi, – tarė Marastas, išsitiesdamas aukštielninkas lovoje ir įsmeigdamas akis į lubas. – Paskiau, kaip žinai, išdygo tie raudoni namai, ir viskas suakmenėjo, lyg būtume iš tikrųjų atsidūrę vidury to dervinio akmens luito. Įsidėk į galvą ir pabandyk suvokti: aš esu pirmas skulptorius, staiga atsidūręs vidury akmens, tokia naujovė išties verta dėmesio.

– Išdidumas čia niekuo dėtas, – tarė Nikolė. – Tiesą pasakius, aš nesijaučiu kuo nors kalta, aš niekuo dėta, kad man taip atsitiko. Kodėl aš turėjau išsaugoti nėmaž nepakitusį savo paveikslą, kurį, beje, tu pats išgalvojai? Aš tokia, kokia esu, anksčiau tu mane laikei kitokia, o dabar aš esu nepatenkintoji, tačiau apskritai aš nė kiek nepasikeičiau, myliu tave, Marai, kaip ir mylėjau.

– Niekas čia nekaltas, – tarė Marastas. – Chuanas irgi nekaltas, kad tau taip patinka jo Adomo obuolys, man regis, jam, vargšeliui, visa tai nė motais. Ką gi, sutarta, grįžkime abu į Paryžių, juk išties nėra prasmės čia tupėti vienam, juo labiau kad viešbutyje toks prastas šildymas, ir, be to, ką pasakytų Kalakas ir Polankas, ir mano artimas. Apskritai pabandyk už-

migti ir gerai išmiegoti, bent jau tuo galime džiaugtis, nieko kita mums nebeliko.

– Kas be ko, Marai.

– O aš tikriausiai visą naktį sapnuosiu dervinį akmenį. Įspirk man, jei imsiu blaškytis arba knarkti. Jungiklis iš tavo pusės, regis, šiame viešbutyje niekas niekada nesikeičia.

Basiliskas tamsoje skendinčiame portale buvo beveik nematomas, tačiau, geriau įsižiūrėjus, dūlavo – ar bent jau taip atrodė – kaip erškėčių vainikas. Tiek *monsieur* Okso, tiek Elenos basiliskai buvo be vainikų, beje, Elenos basiliskas buvo toks mažytis, kad, galimas daiktas, turėjo ir vainiką, o *monsieur* Okso basiliskas, regis, pernelyg stengėsi padegti savo uodegą. Ar grafienės herbe būta kokio mitologinio žvėries, kad ir salamandros? Vėliau, Vladislavo Boleslavskio kambaryje gurkšnodami slyvinę ir kiekvienąsyk, koridoriuje pasigirdus žingsniams, paeiliui priglusdami prie akutės dvivėrėse istorinėse duryse, jiedu su Tele išneko apie lėles ir prisiminė rudaplaukę, prisiminė, kaip į pat *monsieur* Okso istorijos pabaigą, Kalė traukiniui išvykstant iš kažkokios rūko gaubiamos stoties, jųdviejų jaukią vienatvę vagono kupė sudrumstė toji rudaplaukė jau vien todėl, kad įsibrovė su cigarete dantyse ir, beveik į juos nežiūrėdama, atsisėdo arčiau prie koridoriaus ir šalia savęs pasidėjo rankinę su kyšančiais žurnalais, atitinkančiais jos lytį, šukuoseną ir cigaretę, ir, be kita ko, lyg dėžutę nuo didžiausio numerio batų, ir po penkių minučių (Telė jau buvo begrįžtanti prie audrapaukščių, veikiau prie to, prijaukintojo, gyvenusio jų namuose Klegberge) paaiškėjo, kad ten būta lėlės, Sen Žermen de Prė stiliumi aprengtos juodaplaukės, kurią moteriškė ėmė be galo atidžiai apžiūrinėti, lyg būtų ką tik nusipirkusi. Pamiršusi audrapaukštį, Telė nukreipė į Chuaną žvilgsnį, paprastai žadantį laisvos minties proveržį, ir Chuanas, jausdamas, kaip per nugarą perbėga šaltis, uždėjo

jai ant kelio ranką, kad ji verčiau patylėtų, kad nesugadintų akimirkos žavesio, nes kažkas turėjo atsitikti, lyg prasidėti, lyg pasibaigti, – po tokių ilgų kalbų apie *monsieur* Oksą jiedu pamatė, kaip moteriškė, vis dar įsikandusi cigaretę, kruopščiai apžiūrinėja lėlę, varto ir šiaip, ir taip, užverčia sijonėlį, numaukia rausvas miniatiūrines kelnaites ir be jokios sarmatos šaltai rodo viską, blauzdytes ir šlaunytes, apvalų užpakaliuką, nekaltutę gaktytę, paskiau, užsmaukusi kelnaites, įninka čiupinėti rankytes ir galvytę ir galiausiai, ko gero, patenkinta pirkiniu, paguldo lėlę į dėžutę, tuomet, tarytum prisiminusi seną kelionės įprotį, prisidega naują cigaretę ir, atskleidusi *Elle* žurnalą, 32–33 puslapius, ir įgulusi į juos, nepastebi, kad pravažiavo jau tris stotis.

Savaime suprantama, tai buvo ne *monsieur* Okso lėlė, nes po teismo, nebegalėdamas gaminti lėlių, *monsieur* Oksas įsidarbino panaktiniu Sent Uano statybose, kur tai Chuanas, tai Polankas retkarčiais nuveždavo jam butelį vyno ir kelis frankus. Tuo metu *monsieur* Oksas nustebino keistu poelgiu: vieną vakarą, Chuanui nuvažiavus jo aplankyti, užsiminė, jog Polanku neverta per daug pasitikėti, nes, būdamas abstraktaus mąstymo, galų gale išrasiąs atominį ginklą, paskiau, išgėręs pusę butelio Chuano atvežto medoko, ištraukė iš lagaminėlio ryšulėlį ir padovanojo jį Chuanui. Chuanui knietėjo sužinoti, kas įdėta į lėlę, kad nereiktų jos ardyti, tačiau jis suprato, jog būtų negražu to klausti *monsieur* Oksą: klausti – tai lyg suabejoti jo pasitikėjimo ir dėkingumo liudijimu. Paskiau atėjo kiti laikai – mažųjų basiliskų, neregėtų augalų, švietimo ministrų konferencijų, liūdnų draugų ir restoranų su veidrodžiais, o lėlė tuo metu ramiai sau miegojo tarp marškinių ir pirštinių, pačioje tinkamiausioje lėlėms miegoti vietoje, – dabar ji tikriausiai keliauja į Vieną registruotu paštu, nes po visų tų traukiniuose nutikusių istorijų su lėlėmis Chuanas nutarė ją padovanoti Telei ir paskutinėmis lankymosi Paryžiuje die-

nomis paprašė mano artimą išsiųsti banderolę į „Ožiaragio“ viešbutį, iš kur, savaime suprantama, ji bus persiųsta į „Vengrijos karalių“. Lėlė atsidurs viešbutyje, kai jiedu abu kuo mažiausiai to tikėsis, ypač Telė, nė nelaukianti tokios dovanos; vieną pavakarę, grįždamas iš konferencijos, jis aptiks ją su lėle rankose prisimenantčią vakarą Kalė traukinio vagone, ir kaip ji apsidžiaugs, pamačiusi, kas jai atsiuntė tą lėlę, aišku, jeigu pakvaišėlė danė nebus spėjusi pasidarbuoti žirklėmis arba nagų dildele. Vargu ar įmanoma numatyti, ką gali padaryti Telė, kuri, štai dabar prigludusi prie akutės duryse, staiga grįžtelėjusi mostu pašaukia Chuaną, slyvine gaivinantį prisiminimus, tai sutartinis pavojaus ženklas, tenka vargais negalais skirtis su sena istorine sofa ir kėblinti prie durų, nors jis pašėlusiai pavargo, ištisą dieną dirbdamas liežuviu per plenarinius posėdžius, o vėliau klaidžiodamas po senamiestį, tenka priėjus klausytis Telės kuždesio – naujienos, kurioje, be abejo, daugiausia vietos bus skirta Frau Martai ir koridoriui, ir laiptams, vedantiems į viršutinį aukštą, kur gyvena angliukė.

Metro stoties perone buvo nedaug žmonių – pilkų dėmių ant suoliukų išilgai lenktos, menine keramika papuoštos sienos, nukabinėtos reklaminiais skydais. Elena nuėjo iki pat perono galo, kur trumpais laiptais buvo galima – bet draudžiama – patekti į tunelį; ji gūžtelėjo pečiais ir, atgalia ranka perbraukusi sau per akis, grįžo atgal į apšviestą zoną. Štai šitaip, beveik ir nežiūrėdami, žmonės nejučia vieną po kito pamato visus tuos milžiniškus skydus, kurie braunasi į jūsų vienatvę ir smelkiasi į atmintį, iš pradžių sriuba, toliau akiniai, toliau nauji televizoriai, milžiniškos nuotraukos, kuriose kiekvienas *Knorr* sriubą mėgstančio vaiko dantukas – didumo sulig degtukų dėžute, o televizorių žiūrinčio vyro nagai panašūs į šaukštus (kuriais, tarkime, būtų galima semti sriubą gretimoje reklamoje), tačiau vienintelis dalykas, kuris galėtų

patraukti mano dėmesį, – tai mergaitės, alpstančios *Babybel* sūrio, kairė akis, sakytum įėjimas į tunelį, keletas koncentrinių ratų, pačiame vidury – tunelio kūgis, dingstantis tolumoje, kaip ir anas kitas tunelis, į kurį norėčiau patekti, nusileidusi uždraustais laiptais, ir kuris jau ima drebėti, vaitoti, prisipildo šviesų ir džeržgimo, kol pagaliau atsidaro durys, ir aš įlipusi atsisėdu ant suolo, skirto invalidams arba seniems žmonėms, arba nėščioms moterims, priešais kitus suolus, ant kurių sėdi pasigailėtini pigmėjai su mikroskopiniais dantukais ir neįžiūrimais nagais, sustingusiais ir įtariais veidais, kaip ir visi paryžiečiai, prisieti prie badmirių atlyginimų ir tokių serijinės gamybos jovalų kaip *Knorr* sriubos. Keturias ar penkias stotis pravažiuoju, vos atsispirdama idiotiškam norui išprotėti, žūtbūt įsiteigti, jog viskas įmanoma, reikia tik įsigeisti, mintyse žengti į priekį, pulti į tunelį reklaminiame skyde, kad jis taptų tikrove, tikruoju gyvenimo matu, o tie juokingai mažyčiai žmogiukai vagone būtų vos ant vieno danties mergytei, alpstančiai *Babybel* sūrio, visi kaip vienas sutilptų televizorių žiūrinčio milžino saujoje. Ten, prie pat laiptų į uždraustą tunelį, kažkas gundančio, šiurpaus, ta reklama... Gūžtelėti pečiais, dar sykį nuginti šalin pagundas; juk tu čia, Elena, ir niekur nedingo šios kartėlio apnuodytos popietės potyris; diena dar nesibaigė, reikia išlipti Sen Mišelio stotyje, žmonės įprasto ūgio, reklamose viskas padidinta, nuogas žmogus nedidelis, gležnas, niekas neturi nagų, didumo sulig šaukštu, akių kaip tunelių. Jokie žaidimai tau nepadės užsimiršti: tavo siela – bejausmis mechanizmas, registracijos knyga, kurioje viskas surašyta aiškiai ir nedviprasmiškai. Tu niekad nieko nepamirši, įtraukta į tą sūkurį, kuris nušluoja viską – ir tai, kas didu, ir tai, kas menka, nublokšdamas tave į kitą dabartį; netgi dabar, kai klaidžioji po miestą, tu esi tu, ir ne kas kita. Vis dėlto, pasinaudojusi savo metodu, nusigriebusi visų „anksčiau“ ir „vėliau“, tu sugebėsi pamiršti, neskubėk, diena dar nepasibaigė. Aha, štai čia.

Vos įėjusi pro duris, pamatė virš staliuko svyrančią pažįstamą plaukų sruogą – Selija linksojo prisikišusi prie puodelio su kažkokiu tamsiu skysčiu, nepanašiu į kavą. *Cluny* kavinėje lankytojų buvo ne per daugiausia, o mano artimo mėgstamiausias staliukas – laisvas; Selija sėdėjo prie kito, lyg susigraužusi, jog nėra totorių, ir ji būtų norėjusi, kad visi tai matytų. „Ko gero, ją labiausiai žavi sraigė Osvalda", – pagalvojo Elena, linkusi laikyti Seliją tokio amžiaus, kai niekas daugiau nerūpi, tik žaislai ir saldumynai. Pamojusi ranka, pasisveikino su Kuru, ir dviejuose veidrodžiuose atsispindėjo Kuro rankos mostas, kuriuo jis parodė į totorių staliuką: drauge su tikrąja ranka visi trys smiliai rodė į tris priešingas puses. Elenai dingtelėjo mintis, jog šiuo metu niekas negalėtų jai nurodyti geresnio kelio, ir priėjo prie Selijos kaip tik tą akimirką, kai ši nuvarvino ašarą tiesiai į vidurį dubenėlio su koncentrato sultiniu.

– Sugalvok tu man, ką valgyti, – tarė Elena. – Dvokia arklių prakaitu.

– Šiuo metu nieko geresnio nesugalvosi, – sukuždėjo Selija: su nusvirusia ant veido plaukų sruoga ji priminė mergaitę, alpstančią *Babybel* sūrio. – Pasidažai džiūvėsėlį, ir sriubos užsrebi, ir drauge suvalgai antrą patiekalą. Gal ir iš arklienos, bet vis viena gardu.

– Pasidažai džiūvėsėlį, – tarė Elena ir, atsisėdusi šalia ant sofutės, nė nežiūrėdama atskleidė *Nouvel Observateur*. – Su tokiu proteliu kaip tavo jau prieš valandą reikėjo gulėti lovytėje, tavo psichologinis amžius – nuo devynerių iki vienuolikos metų: pasidažai džiūvėsėlį, sumeti penkis gabaliukus cukraus į bet kokį gėrimą, užskleidi plaukais veidą... Ir dar ašaras varvini į tą garuojančią šlykštynę. O sakai, kad tau septyniolika ir mokaisi Sorbonoje.

Selija kilstelėjo galvą ir nusijuokė; dar kelios ašaros nusirito skruostais, bet ji staigiai jas nusišluostė ta pačia nusvirusia plaukų sruoga.

– Taip, daktare. Gerai, daktare. Žinai, aš išėjau iš namų. Šįkart galutinai.

– Oho, – tarė Elena. – Manding, galutinai reiškia iki poryt.

– Aš tau sakau, kad galutinai. Mūsų namai – tikras pragaras, narvas su skolopendromis.

– Kaip gyva nesu mačiusi skolopendros narve.

– Ir aš, ir netgi nelabai įsivaizduoju tas skolopendras, bet, pasak Polanko, jos tupi narvuose.

– Ir iš ko tu gyvensi?

– Aš jau apskaičiavau. Du mėnesius išgyvensiu iš tų pinigų, kurių man dar atliko, apie penkis šimtus frankų. Jei pasiseks parduoti knygas ir kailinius, turėsiu visą tūkstantį...

– Vadinasi, nejuokauji, – tarė Elena, užskleisdama žurnalą.

Ji užsisakė konjako ir beveik vienu matu išlenkė taurę. Selija vėl nuleido galvą prie sultinio, ir Kuras, atnešęs Elenai antrą taurę, nutaisė klausiamą miną, kuri ją nei iš šio, nei iš to sugraudino. Jiedvi taip sėdėjo gana ilgai, nei žiūrėdamos viena į kitą, nei kalbėdamos; Selija retkarčiais pačiulpdavo sudrėkusį džiūvėsėlį, alkūnėmis užsikvempusi ant staliuko ir kumšteliu parėmusi smakrą. Beveik nejučia Elena švelniai paglostė nusvirusią plaukų sruogą, ir tik tada, kai atitraukė ranką, šis prisilietimas priminė jai kažką panašaus, kvailą, beprasmišką poelgį (tuomet ji nieko neglostė, tikrai nieko neglostė, betgi kodėl dabar vėl panašiai pasielgė), ir ji pamatė, kaip jos ranka paliečia nuogo vaikino plaukus, pamatė, kaip staiga atitraukia ranką, lyg visi žmonės aplink – beprasmiškai tūpčiojantys žmonės baltais chalatais, visas tas beprasmiškas cirkas aplink neštuvus, jau tapusius lavonine, katafalku, – galėtų ją pasmerkti už tą prisilietimą, paskatintą anaiptol ne blaivaus proto, kuriuo jie visi vadovaujasi, neturintį nieko bendra su širdies masažu, koraminu arba dirbtiniu kvėpavimu.

Antrą taurę konjako ji išgėrė lėčiau ir sušilo: Elenai patiko, kad konjakas degina lūpas, kažkur galugerkly žnybčioja

liežuvį. Selija pasidažė dar vieną džiūvėsėlį ir atsidususi beveik visą nurijo drauge su paskutinėmis ašaromis. Regis, ji nepastebėjo švelnaus Elenos prisilietimo; netardama nė žodžio, paėmė pasiūlytą cigaretę ir palaukė, kol draugė pridegs. Pustuštėje kavinėje, kur Kuras stovėjo užpakaly prie durų lyg sarginis buldogas, jiedvi leidosi pasroviui, tylos liūliuojamos, atsitvėrusios dūmais, nubaidančiais skolopendras ir išsiskyrimus. Šį kartą prekyvietėje, kur žuvininkės stovėdavo prie savo prekystalių, buvo tuščia, lyg neseniai išplauta, pažįstama buvo nebent perspektyva tolumoje dingstančių galerijų ir arkadų, taipgi nenusakoma balsva ir tolygi šviesa, užliejanti miestą. Elena suprato, kad, nepaspartinusi žingsnių, tikrai pavėluos į pasimatymą, tačiau šiame kvartale buvo labai painu, gatvės netikėtai užsibaigdavo kiemais arba ankštomis landomis tarp apšepusių namų arba atsiremdavo į keistus sandėlius, užgriozdintus senais maišais ir kalnais skardinių. Nieko kita nelikdavo, kaip eiti toliau, vilkti tolydžio sunkėjantį paketą, ketinant paklausti kelio vieną kurį iš daugelio praeivių, kurie pasirodydavo gatvėse, tačiau, likus vos keliems žingsniams, staiga dingdavo už kampo kaip tik tą akimirką, kai ji jau ketindavo prisivyti ir paklausti. Teko eiti toliau turint viltį, kad kaip paprastai netrukus prieš akis išdygs viešbutis su verandomis, su nuleistomis bambukinėmis žaliuzėmis ir pintomis širmomis, karšto vėjo plevenamomis užuolaidomis. Gatvė tarytum susiliedavo su viešbučio koridoriumi, staiga atsidurdavai prie virtinės durų, atsiveriančių į kambarius, kur sienos išklijuotos šviesiais išblukusiais popieriniais apmušalais rausvais ir žaliais ruoželiais, kur lubos papuoštos lipdiniais, kur kabo sietynai su karuliais, o kai kur vidury musių spiečiaus iš lėto sukasi senovinis dvimentis ventiliatorius, tačiau kiekvienas kambarys – tai kito kambario prieškambaris, nors ir vienas, ir kitas – visiškai panašūs, tik skiriasi tuščiomis gėlių vazomis ir gipsinėmis statulėlėmis nustatytos išklerusios

raudonmedžio komodos, kiekviena vis kitokio stiliaus ir stovi kitoje vietoje, kai kur stalų per daug, o kai kur – nė vieno, ir niekur nėra nei lovos, nei vonios kambario, per juos galima nebent vaikščioti, eiti ir eiti be galo, kartais prisiartinti prie lango ir iš antro aukšto pamatyti tas pačias tolumoje dingstančias arkadas, o kartais, atsidūrus kitame aukšte, – kanalo spindesį tolumoje arba aikštę, kuria tyliai, be garso važinėja tramvajai, zuja kaip skruzdėlės šen bei ten, neketindami kada nors stabtelėti.

– Žinai, kai ėjau čionai, buvau pamiršusi, kad visi mūsų ponai Londone, – staiga tarė Selija. – Užsukau, ketindama Kalaką paklausti patarimo – jis žino, kur patys pigiausi viešbučiai. Telė irgi žino, bet nežinia kur išvažiavusi su Chuanu.

– Į Vieną, – tarė Elena, ir tuščia konjako taurė vėl atsidūrė dėmesio centre, suakmenėjo ir susikristalizavo tokia, kokia turėjo būti ir kokios reikėjo tikėtis, įsmigus į ją akims, kurios įsistebeilijo į ją, apibrėždamos jos formą ir vietą, kaip joms dera ir pritinka.

– Aha. Ir mano artimas Londone drauge su visais mūsų ponais. Čia likome tik mudvi ir *Feuille Morte*, betgi pati žinai...

– *Feuille Morte*, kas be ko.

– Tėvas vis šnekėjo, kad nūnai jaunimas sugedęs, – tarė Selija ir taip prunkštelėjo, kad vos neišliejo sultinio likučių ant staliuko. – O mama sėdėjo siuvinėdama staltiesėlę, įsivaizduoji, jiems net į galvą neatėjo mintis, jog netrukus susikrausiu savo mantą ir išsinešdinsiu. Knygas nunešiau pas mokslo draugę, bet pati negaliu ten apsistoti, jos tėvai dar bjauresni už maniškius. Šiąnakt nueisiu kur nors čia pat į viešbutį, o rytoj imsiu ieškotis būsto. Reikia surasti kuo greičiau, o viešbučiai brangiai kainuoja.

– Vadinasi, nejuokauji, – tarė Elena.

– Argi nesakiau, – sumurmėjo Selija. – Juk aš-ne-mažas-vaikas.

– Atleisk, Selija.

– Na jau, tu man atleisk, juk mane pažįsti.

Elena stumdė pirštais tuščią taurę. Savaime suprantama, Selija – ne mažas vaikas. Su mažu vaiku galima kaip nors susitvarkyti, įgrūsti jam žinduką, įlašinti į pieną raminamųjų, pabarstyti talko pudros, pakutenti, paglostyti plaukučius, kad užsnūstų.

– Gali pagyventi pas mane, – tarė Elena. – Būstas mažytis, bet yra dvigulė lova, atsiras vietos tavo knygoms. Turiu sulankstomą stalelį, tau tikrai pravers.

Selija pirmą kartą pažvelgė jai tiesiai į akis, ir Elena vėl išvydo mergytės, alpstančios *Babybel* sūrio, veiduką, mažyčius tunelius, atsiveriančius jos vyzdžiuose.

– Tikrai? Betgi, Elena, juk aš žinau, kad tu...

– Nieko tu nežinai, išmanai nebent savo džiūvėsėlius žiaumoti. Kas be ko, mano vienatvė dramblio kaulo bokšte, mano tvirtovė Rakto gatvėje: ačiū už dėmesį. Įsidėk į galvą, aš gyvenu, kaip noriu, o dabar siūlau tau apsistoti pas mane, kol susitaikysi su skolopendromis arba susirasi tinkamą mansardą.

– Juk sakei, kad tavo būstas mažytis, o aš tokia nevala, viską sujaukiu.

– Pamatysi, kad mano būste tau nieko neišeis. Kartais ir man pašoka noras viską sujaukti, bet nieko neišeina. Daiktai įpratę būti savo vietoje, pamatysi, nieko neįmanoma padaryti.

– Vis viena prie lovos mėtysis mano kojinė, – nuoširdžiai prisipažino Selija. – Negaliu priimti tavo pasiūlymo, nevalia.

– Puskvaišių pokalbis, – tarė Elena ir vėl atsivertė žurnalą.

Truputį palinkusi į priekį, Selija prisiglaudė prie Elenos, ir plaukai visiškai užskleidė jos veidą – labai patogu prireikus ramiai paverkti, o dabar ji kaip tik norėjo taip pabūti, įsigūžusi į save, ir patylėti, kad netrukdytų Elenai, kuri skaitė rūkydama ir vienu tarpu, pašaukusi Kurą, užsakė du puodelius kavos, gana guosti švelniomis glamonėmis ir gailios

širdies vaikų gydytojos žodžiais, savaime suprantama, ji sutiks įsikelti į mano būstą, ir tuomet, ko gero, bus kvaila arba malonu, arba nei šiaip, nei taip, bet vis dėlto šiąnakt bent nebūsiu viena, ji bus drauge ir, pati to nesuvokdama, padės man išsivaduoti nuo to blyškaus sustingusio profilio, nuo tų beprasmiškai jaukių ir patogių ligoninės neštuvų. Karšta karti kava, dar viena nuoširdi bičiulė, bet vis viena burnoje pelėsių prieskonis, o galvoje tas pats klausimas – kuriems galams aš liečiau tuos juodus plaukus, kuriuos dabar tikriausiai kas nors šukuoja, kad paskubomis pakviestų artimųjų – tik tada, kai lavonas bus tinkamai paruoštas, – nesukrėstų permainos, įvykusios siūbtelėjus siaubingam lediniam viesului, ir kad jie atpažintų savo giminaitį, vaikiną, kuris įėjo į operacinę, kaip ir Chuanas aukštyn sušukuotais plaukais, tačiau niekas nesugebėtų grąžinti jam tos šypsenos, su kuria jis pasitiko Eleną aną rytą, lyg suprasdamas, jog ji atėjo jo apžiūrėti, prasimetusi mandagiu pokalbiu apie būsimą anesteziją. Niekas jau nebesugrąžins jam tos šypsenos, tokios pat kaip Chuano, niekad jau nebesišypsos tos pajuodusios lūpos, tos praviros sustiklėjusios akys. Jai vėl pasigirdo jo balsas, naivus ir viltingas „iki pasimatymo“, du žodeliai, kuriuose, regis, įsikūnijo pasitikėjimas visais aplink esančiais žmonėmis, du žodeliai, dabar, be galo maudžiant širdžiai, šioje pusėje neribojantys jai laiko, dosniai skiriamo metro peronams, konjakui ir pabėgusioms iš namų mergiščioms. Atidariusi dar vienas duris, o jų buvo be skaičiaus, Elena įėjo į kambarį, daug didesnį už kitus, bet tais pačiais apmušalais nuklijuotomis sienomis ir išklerusiais, į kampus išstumdytais baldais; galinėje sienoje buvo išgverusio lifto narvas – laukė jos jau atviromis durimis. Elena mielai būtų truputį pailsėjusi, pasidėjusi paketą ant kokio nors stalo, bet tai buvo neįmanoma: pavėluotų į pasimatymą, juo labiau kad viešbutis dauginosi be galo, buvo neįmanoma įsivaizduoti arba atpažinti kambario, kur jos laukiama, ir netgi

įspėti, kas jos laukia, nors šią akimirką viskas buvo laukimas, ir laukti darėsi vis sunkiau, kaip ir laikyti rankoje paketą, geltoniems virželiams pjaunant pirštus, kaip ir žengti prie lifto, laukiančio, kol Elena įeis į kabiną ir paspaus kažkelinto aukšto mygtuką, nors gal ir nereikės paspausti, kad liftas pajudėtų iš vietos, imtų kilti arba leistis visiškoje tyloje, užlietas šviesos, nepanašios į jokią kitą šviesą.

– Niekaip negaliu patikėti, – staiga prabilo Selija. – Kai pamačiau tave įeinant, o aš, prisipažįstu, tave puikiai mačiau, nors ir užskleistais ant veido plaukais, žinai, mane stačiai persmelkė baimė. Na ir duos man pipirų daktarė, dingtelėjo man mintis ar kažkas panašaus. O štai dabar siūlai eiti pas tave, gyventi su tavimi... Ar tikrai ne iš pasigailėjimo siūlai?

– Aišku, iš pasigailėjimo, – lyg nustebusi atsiliepė Elena. – Savaime suprantama, kad man tavęs gaila. Mergaitei, alpstančiai *Babybel* sūrio, nevalia eiti bet kur ir miegoti vienai, ji bijos viena be mamytės. Kai visur pilna tarakonų, panaktinių kinų, susivienijusių į grėsmingas brolijas, ir satyrų, klaidžiojančių koridoriais, o svarbiausia – nepamiršk to, kas baisiausia, to daikčiuko, paslėpto sieninėje spintoje arba po lova.

– Kvailystės, – tarė Selija ir prisilenkusi staigiai pabučiavo jai į ranką, paskiau nukaitusi atsitiesė. – Tu visados tokia. O kas tokia toji mergaitė, alpstanti *Babybel* sūrio? Pala, pažiūrėk į mane. Tau taip liūdna, Elena, dar liūdniau negu man. Supranti, ką aš turiu galvoje, aš žinau, tu niekada nebūni linksma kaip Polankas ar *Feuille Morte*, tavo veidas visados toks... Elena, ar visos anestezuotojos tokios, ką?

– Nebūtinai. Žinai, ši profesija neturi nieko bendra su veidu. Svarbiausia sekti pulsą ir ypač gerai uždėti kaukę, nes kartais kelionė būna tik į vieną pusę.

Selija nesuprato, buvo dar beklausianti, bet susilaikė, įtardama, kad Elena vis tiek neatsakys. Jai atlėgo širdis, stebuklas, toks jausmas, jog ji išgelbėta, jog drauge su Elena grįžta į zoną,

atgauna pasitikėjimą savimi, jog šalia daktarė, pašaipi ir svetima, bet atitinkamu momentu sugebanti atkišti pirštą, kad ji, Selija, ant jo užsiropštų, kaip Osvalda ant arbatinio šaukštelio, pašiurpindama ponią Cinamomą. O jeigu Elenai liūdna...

– Ponia Cinamoma jau visa savaitė čia nebesirodo, man Kuras sakė, – išpoškino Selija. – Manding, ar nebus užsikrėtusi kelionių karštlige ir išvažiavusi su savo dukterėčia, užsivožusi tą savo skrybėlę, panašią į televizorių. Ar aš tau sakiau, kad šįryt gavau Nikolės atvirutę? Jie ten, Londone, visi iš proto išsikraustė, regis, Marastas aptiko kažkokį paveikslą.

– Beprotybė užkrečiama, – tarė Elena.

– Kalakas ir Polankas susipažino su tokiu liutnininku, griežiančiu viduramžių balades, o štai apie Osvaldą Nikolė nieko nerašo.

– Ar jie išsivežė Osvaldą, tą tokį jautrų gyvūnėlį?

– Ją išsivežė mano artimas, aš buvau čia, kai jis suvyniojo narvelį į salotos lapą ir įsikišo į palto kišenę. Aš nelabai supratau tavo žodžių apie kelionę į vieną pusę, – ūmai pridūrė Selija.

Elena dirstelėjo jai į akis, tuos koncentrinius tunelius, juodus taškelius, svaiginamu greičiu lakinančius į mergaitės, alpstančios *Babybel* sūrio, pasaulį.

– Matai, kartais pas mus kai kas miršta, – tarė. – Prieš dvi valandas mirė dvidešimt ketverių metų vaikinas.

– Ak, atleisk. Atleisk, Elena. O aš vis malu kaip... Be saiko.

– Toks darbas, vaikeli, nėra ko atleisti. Verčiau reikėjo drožti tiesiai namo, palįsti po dušu ir plempti viskį, kol viskas išsivadėtų iš galvos, o aš, matai, irgi atėjau padažyti savo džiūvėsėlio, ir tai nėra blogai, mudvi pabūsime dviese, kol galiausiai atsipeikėsime.

– Nežinau, Elena, gal man neverta, – tarė Selija. – Tu tokia gera man, ir tau taip liūdna.

– Eime, pamatysi, drauge mudviem bus geriau.

– Elena...

– Eime, – pakartojo Elena, ir Selija, dirstelėjusi į ją, nuleido galvą ir sugraibė savo rankinę ant sofutės.

Polankas kiekvieną rytą klauso Ostino išpažinties nuo tos dienos, kai pastebėjo, koks įdomus būna Ostinas, išvyniodamas savo anoniminės neurozės kamuolį subrendusiam bičiuliui, savotiškam tėvui argentiniečiui sidabriniais smilkiniais ir pasitikėjimą įkvepiančia dailaus kirpimo eilute. Prancūzų kalbos pamoka su Marastu prasideda dvyliktą valandą, aišku, jeigu ateina laiku, bet paprastai jam kas nors atsitinka, ir Ostinas kantriai laukia gatvės kampe arba brunzgina liutnią; tuomet Polankas išsiruošia visa valanda anksčiau ir atlieka Ostino nuodėmklausio vaidmenį, jiedu traukia išgerti alaus ir pomidorų sulčių – vienas alaus, kitas sulčių, – ir Ostinas palengvėle dėsto Polankui kai kurias savo bėdas, bet tai visada būna viena vienintelė bėda, tik su begale variantų, pavyzdžiui, aukšta šukuosena. Ostinas pageidautų, kad mergina būtų nuolanki ir liauna, kad sutiktų jo glėbyje susiriesti į kamuoliuką ir valandėlę ramiai pasėdėti, paplepėti arba parūkyti, arba pasiglamonėti, švelniai grybštelėjant tai čia, tai ten, tačiau ką beveiksi, dabar jų visų šukuosenos kaip Nefertitės, didingi katafalkai, kuriuos joms kirpyklose sukrauna ant galvos, nešykštėdami lako ir dėtinių sruogų. *Tu comprends, ça me coûte très cher, mon chéri**, pavyzdžiui, pasakė jam Žoržetė, *alors tu vas être sage et tu vas voir comme c'est chouette***. Ostinas bando paglostyti Žoržetei veidą, bet ji bijo, kad gali sugriūti jos Babelio bokštas, *ah ça non je te l'ai déjà dit, surtout il faut pas me décoiffer, j'en ai pour mille bailes tu comprends, il faut*

* Supranti, man tai baisiai brangiai kainuoja (*pranc.*).

** Taigi, būk gerutis, pamatysi, kaip bus saldu (*pranc.*).

*que ça tienne jusqu'à après demain**. Ostinas stačiai kaip šlapia višta, nuodėmklausys Polankas netveria juokais, klausydamasis jo pasakojimo apie pirmąją jo kelionę į Paryžių. Tai ką gi daryti? klausia Ostinas, nelabai suprasdamas, ką šneka Žoržetė. *Là tu vas voir***, aiškina Žoržetė, kuri Ostinui atrodo vis panašesnė į vaikų gydytoją – ji moka taip švelniai puprašyti daryti tai, ko nori. *Maintenant tu vas te coucher comme ça sur le dos, comme ça c'est bien.**** Toliau viskas vyksta taip, kaip pageidauja tos merguželės, nors Ostinas verčiau pageidautų duoti laisvę rankoms, tačiau Žoržetė jį parverčia aukštielninką, ir raudonas jos šukuosenos baubas, nelyginant grėsmingas debesis, pakimba virš jo tarp lubų ir nosies. *Surtout ne dérange pas ma coiffure, mon chou, je te l'ai déjà dit. Tu as aimé comme ça, non? Il est bien maintenant, mon chéri?***** Ostinas sutinka, nes jis nedrąsus, bet toli gražu nėra patenkintas, ir Žoržetė tai žino, bet jai nė motais. *Tu vas voir, on va le faire d'une façon qui va drôlement te plaire, mais alors drôlement. Ne touche pas mes cheveux, mais si, tu vas me décoiffer. Bon, maintenant écoute, on va le faire à la duc d'Aumâle, bouge pas, surtout ne bouge pas******, nes Ostinas vis dėlto bando apkabinti Žoržetę, priglausti, bet iš jos akių mato, jog tik veltui gaišta laiką, nes šiame pasaulyje ir šioje lovoje Žoržetė pasiryžusi viskam, kad tik jos galva būtų kuo toliau nuo priegalvio. Ostinas nedrą-

---

* Na jau ne, aš tau sakiau, šiukštu nesuvelk man šukuosenos, suplojau tūkstantį frankų, turi išsilaikyti bent tris dienas (*pranc.*).

** Tuoj pamatysi (*pranc.*).

*** Dabar atsigulsi va šitaip aukštielninkas, va šitaip, gerai (*pranc.*)

**** Svarbiausia, nesuvelk man šukuosenos, pupuliuk, aš tau sakiau. Patinka va šitaip, ką? Ar dabar gera, širduk? (*Pranc.*)

***** Pamatysi, va šitaip tau velnioniškai patiks, velnioniškai patiks. Neliesk mano plaukų, neliesk, o suvelsi. Gerai, dabar paklausyk, darysim pagal kunigaikščio d'Omalio metodą, nejudėk, svarbiausia, nejudėk. (*Pranc.*).

sus („jau sakei“, suniurzgia Polankas), supranta, kad nepermaldaujamai susiaurėjo diapazonas jo sumanytų šėlionių su Žoržete, Segalio gatvėje pasirinkta dėl blauzdų, gundžiusių artimiau su ja susipažinti, ir, be to, jau nėra ko veltui gaišti laiko, nes pediatrės dėka jis pateko ir į gerą padėtį, ir į keblią, į gerą todėl, kad gera, o į keblią – kad jau nebėra laiko tęsti derybas. „Pasakok, kas toliau atsitiko“, – sako Polankas, kuriam visai neįdomu gilintis į tokias smulkmenas, o juo labiau blaivaus proto Žoržetei, parengiančiai mokslinį pagrindą tolesnei seanso eigai, *tu vas voir, c'est très bien, maintenant je vais m'asseoir doucement sur toi, comme ça tu pourras voir mes fesses**. O kadangi tokios drausmės paralyžiuotas Ostinas jau nebekruta, Žoržetė atbula užsirabždina ant viršaus ir, jam beveik nespėjus pasigrožėti tokiais geidžiamais sėdmenukais, be galo atsargiai užsismeigia, kol pagaliau patogiai atsisėda, vis dėlto kažkaip įtartinai sudejuodama ir užsimindama apie kiaušides, tačiau jos užuomina Ostinui atrodo kone priimtina, juo labiau tokioje mokslinėje atmosferoje, kokią sugebėjo sukurti kunigaikštis d'Omalis.

– Koks tu mulkis, – pasipiktinęs sako Polankas. – Kodėl neužvožei jai per ausį ir neištratinai jos taip, kaip patinka tau, o ne kunigaikščiui d'Omaliui?

– Kad buvo nepatogu, – suniurna Ostinas. – Nenorėjau suvelti jai šukuosenos.

– Ir tau patiko kunigaikščio d'Omalio metodas?

– Ne per daugiausia, tupėjo ant viršaus ir, be to, nusisukusi.

– Šiurpu, priimtina nebent kaip viena iš padėčių, – atsidūsta Polankas. – Aš, tavimi dėtas, būčiau abiem rankomis įsikibęs jai į gaurus, kad šuoliuotų kaip patrakusi.

– Jojo veikiau ristele, – sako Ostinas.

---

* Pamatysi, bus labai gera, dabar švelniai užtūpsiu ant tavęs, galėsi matyti mano sėdmenis (*pranc.*).

Tą pirmadienį misteris Vaitlas pranešė Marastui, jog dervinio akmens luitas atvyksta į Bromptono prekinę geležinkelio stotį ir jog jis, Marastas, turi būtinai pats ten atvažiuoti pasirašyti kažkokių popierių, kad krovinys būtų išsiųstas į Prancūziją.

– Kalakai, bičiuli, ar negalėtum su savo žemiečiu pabudėti *Courtauld* institute, – paprašė Marastas. – Man reikia pasirašyti tuos prakeiktus popierius, o šiandien kaip tyčia ten suplūs minia neurotikų, kaulais jaučiu, kaip čia, Londone, sakome.

– O man reikia apmąstyti keletą svarbių dalykų, – susigūžė Kalakas, – be to, man tie tavo neurotikai nei galvoj, nei uodegoj, kaip ten, Buenos Airėse, sakome.

– Apmąstymams nėra nieko geresnio, kaip sofa salėje Nr. 2. Aš ten perskaičiau kone visą Raskiną.

– Ir kas iš to, kad mes ten budėsime?

– Pala, – įsiterpė Polankas. – Manęs šis tipas nieko neprašė.

– Ir tave prašau, mielasis mano gaučai. Kas iš to? Man pranešite, kas nauja, o naujienų bus be galo svarbių, kaip visada atsitinka, nesant suinteresuotam asmeniui. Haroldas Haroldsonas priėjo liepto galą, ir galima laukti pačių netikėčiausių dalykų.

Jie užsisakė tris alaus ir pomidorų sulčių Ostinui.

– Ar tau iš tikrųjų tatai labai rūpi? – paklausė Kalakas.

– Ne, – nuoširdžiai prisipažino Marastas. – Jau nebe. Bet, matai, kai išleidi erelius į laisvę, labai pravartu pažiūrėti, kur jie, šėtonai, nutūpė. Savotiška demiurgo atsakomybė, jei būtų galima taip pavadinti.

– Ar tai koks eksperimentas, ar ką?

– Eksperimentas, eksperimentas, – suniurzgė Marastas. – Jūs iškart reikalaujate etikečių. Matot, aš jau nebe pirmą kartą išleidžiu laisvėn erelį, jeigu jums patinka šis tropas, – iš dalies

bėgdamas nuo kasdienybės, be to, man atrodo mįslingai gera mintis amžinai ką nors sukurstyti, nesvarbu ką.

– Puiku, – tarė Kalakas. – Kai tik imi ką nors aiškinti, griebiesi tokio žodyno, kokio ir Gurdžijevas* nesugalvotų. Mįslingai gera mintis, še tau, kad nori. Tu niekuo nenusileidi šitam tipui, mechaniškai eksperimentavusiam viešbutyje, – nieko kita jam nerūpi, tik kaminus valyti.

– Visa bėda, kad jūs esate paprasčiausias bizdukas, – tarė Polankas. – Nekreipk į jį dėmesio, bičiuli, aš, priešingai, puikiai tave suprantu, esi mūsiškis.

– Ačiū, dauguži, – tarė Marastas, truputį nustebęs dėl tokio besąlyginio jam pačiam nelabai suprantamų dalykų pripažinimo.

– Tu, bičiuli, – toliau kalbėjo Polankas, sužavėdamas Ostiną didingu mostu, – kuri neįkainojamus variklius, drumsti neliečiamus vandenis. Tu – neregėtų debesų išradėjas, švirkšti purslojančias putas stačiai į niekingą cementą, leidi pasaulin skaidrius ir metafizinius kūnus.

– Tiesą pasakius...

– Ir tuomet tau gimsta žalioji rožė, – džiūgaudamas tarė Polankas, – ar, priešingai, jokia rožė tau negimsta, o viskas sprogsta, bet užtat pritvinsta tiek kvapų, ir niekam neaišku, iš kur gali būti tiek kvapų, jei nėra gėlių. Kaip ir aš, nesuprastas, bet neįbauginamas išradėjas.

– Gana ir vieno krankio, – suniurzgė Kalakas. – Tik pamanyk, tiedu sumušė rankas ir dabar jau ims mane skalpuoti.

Paskui vyko įprastas, kaip ir dera, disputas tema, kad, šiaip ar taip, krankiai labai praverčia ir, svarbiausia, esti ištikimi draugai / Vienui vienas bizdukas vertas kai ko daugiau nei begalvio skulptoriaus apkvailintas krankis / Jeigu imsite dėl manęs

* Georgijus Gurdžijevas (1866–1949) – armėnų mistikas, šventųjų šokių mokytojas, dvasinis vadovas.

peštis, paprašysiu Ostiną nueiti į muziejų / Kas tau sakė, kad mes neisime, bent jau aš galiu nueiti kaip draugas, ir man nėra ko kvaršinti sau galvos dėl tavo erelių / O man vis viena, tu tik papasakok man, kas šiandien turėtų atsitikti / Ko gero, nieko neatsitiks / Priešingai, kai nieko neatsitinka – vadinasi, tai ir atsitinka / To dar betrūko, kad tas mulkis imtų vaizduoti metafiziką / Bičiuli, liežuvis be kaulo, nesunku gražiai kalbėti / Va, kad tarp tų neurotikų atsirastų koks išvaizdus pupuliukas / Jeigu visame Londone nesugebi susirasti moters, nesuprantu, ko tau aikštytis muziejuje / Ar tu matai, jis prašo mus ten nueiti ir, negana to, dar įžeidinėja / Gal tave ir įžeidinėja, tik ne mane – man nereikia jokių neurotikių, bėdai prispyrus, visada randu išeitį / Leiskite nusijuokti / Ir taip dar aštuonias minutes.

Jeigu su manimi būtų buvęs mano artimas arba Polankas, mes gana lengvai būtume radę angliukės kambarį, tačiau Telė, visada pasišovusi sekti Frau Martą gatvėse arba parkuose, viešbutyje pasidarydavo stebėtinai nedrąsi – įkūrusi savo vyriausiąjį štabą Vladislavo Boleslavskio kambaryje, stropiai stebėdavo pro dvivėrių durų akutę, nesiryždama kokia nors dingstimi palypėti į viršutinius aukštus ir išžvalgyti vietovės. Nėra reikalo aiškinti, kad turėdavo visą dieną prieš akis, galėdavo pasinaudoti laisvalaikiu, kurio Vienoje jai nestigo kiaurą parą; grįžęs iš darbo, aptikdavau ją poste kaip pareigingą sargybinę, tačiau ji nė karto nenuėjo toliau mūsų aukšto, o man būdavo nepatogu klaidžioti tokiu vėlyvu metu arba anksti iš ryto, be to, pernelyg pavojinga. Iš pradžių mudu dėjome viltis į lentą su raktais, kabančią ankštame drėgname administratoriaus kambarėlyje, tačiau pastebėjome, kad ten pilna raktų, nenaudojamų nuo priešistorinių laikų, o užrašai kortelėse – gotiškomis raidėmis, nepataisomai pražudančiomis bet kurį anglišką vardą. Taipgi aptarėme galimybę iškamantinėti vieną kurį tarnautoją, iš anksto patepę ranką, tačiau mums nežadino

pasitikėjimo jų išvaizda – atrodė lyg liokajai, lyg zombiai. Jau tris naktis mudu stebėjome koridorių, ir netgi tada, kai mane galutinai įveikdavo nuovargis ir slyvinė, iki pirmos valandos nakties ji stovėdavo prikepusi prie dvivėrių durų, nesitraukdama iš savosios Elsinoro terasos. Po pirmos tardavome, jog Frau Martai kaip ir visiems žmonėms metas miegoti, o ne leistis į įtartinus žygius; tuomet Telė nerdavo į lovą, prisiglausdavo prie manęs žiovaudama, rąžydamasi ir murkdama kaip apsikvailinusi katė, aš akimirkai išsprūsdavau iš miego, mudu apsikabindavome, lyg dievaižin kiek laiko nesimatę, o kartais galų gale ir pasimylėdavome apsnūdę, švyksant žalsvai naktinei lempelei, kurios šviesoje Telė atrodo kaip vinkli, žavi žuvytė akvariume. Taip mes gyvenome, beveik nieko nauja nesužinodami, nebent tai, jog Frau Marta apsistojusi mūsų aukšte, pačiame koridoriaus gale, o angliukės kambarys – kažkelintame viršutiniame aukšte; kiekvieną vakarą, vos pradėję stebėti koridorių, moksliniu tikslumu nustatydavome angliukės žingsnius tarp aštuntos ir pusės devynių, – protas neneša, kaip galima tokiu metu eiti gulti, tačiau turistai tokiu metu paprastai pasijunta visiškai nusivarę, girdėdavome, kaip vargšelė, truputį vilkdama kojas, grįžta su savuoju Nagelio vadovu. Įsitikinę, kad jai negresia pavojus (ketvirtame ar penktame aukšte), mudu eidavome vakarieniauti, iki pat vienuoliktos valandos nusikratę bet kokių priedermių; tuo metu gyvenimas viešbutyje dar virte virdavo, tad iš savo kambario Frau Marta galėdavo išeiti nebent ketindama apsilankyti koridoriuje esančiame istoriniame tualete.

Ketvirtąjį vakarą, mums pavakarieniavus serbų restorane Šonlatengasėje, kur prie kiekvieno mėsos gabalėlio tekdavo nueiti kelią pagaliuku, nusmaigstytu svogūnų ir pipirų griežinėliais, man pasirodė, lyg kažkas krustelėjo tamsiame koridoriaus gale. Nebežiūrėdamas į tą pusę, atidariau dvivėres duris ir, tik atsidūręs kambaryje, pasakiau apie tai Telei.

Savaime suprantama, Frau Marta, niekas kitas nemokėjo taip vaikščioti prietemoje. Be penkių minučių dvyliktą (man buvo suteikta privilegija prikepti prie akutės, nes tuo metu, nedovanotinai pasidavusi silpnybei, Telė vėl įgulė į Džono Le Karė*, rašytojo, mano nuomone, visiškai atitinkančio savo pavardę, romaną), drumzlinai šviečiant istoriniam žibintui, laiptų aikštelėje pamačiau šmėkštelėjant Frau Martą tarytum pilką kurmį su kažkokiu nelabai įžiūrimu daiktu dešinėje rankoje, greičiausiai visrakčiu – atminimu tų senų privilegijų, kadaise jai suteiktų viešbutyje iki gyvos galvos ją apgyvendinusio administratoriaus, ko gero, mainais į Austrijos-Vengrijos laikų meilės romaną, kurio, žvelgiant į tai, kas liko iš Frau Martos, jokia vaizduotė nesugebėtų atkurti. Jai dingus viršutinėje laiptų aikštelėje, dar palaukiau dvidešimt sekundžių, sutartiniu ženklu paprašiau Telę neuždaryti durų tam atvejui, jeigu turėčiau netikėtai leistis į kojas ir, paskutinįsyk gurkštelėjęs slyvinės, išsėlinau į koridorių. Vargu ar tokiu metu po viešbutį galėjo slankioti koks gyventojas, panaktinis tikriausiai knarkė administratoriaus užnarvyje, o jeigu prie lauko durų paskambintų koks naktinėtojas, spėčiau laiku niurktelėti į savo istorinį kambarį, nes jau anksčiau buvau patikrinęs ir įsitikinęs, kad skambučio čirškimas puikiai girdėti lipant laiptais. Man nereikėjo skaityti Džono Le Karė, pats susivokiau apsiauti mokasinus kaučiukiniais puspadžiais, tad, laikydamasis turėklo, ėmiau kopti ten, kur beveik nesiekė mūsų laiptų aikštelės šviesa.

Telė laukė Vladislavo Boleslavskio kambaryje, prigludusi prie dvivėrių durų ir vis įdėmiau klausydamasi spengiančios viešbučio tylos, ant naktinio stalelio tiksinčio žadintuvėlio aido. Tai jau buvo ne juokai, ne šiaip sau pramoga iš tuščio

---

* *John le Carré* (tikroji pavardė – *David John Moore Cornwell,* g. 1931) – anglų rašytojas, romanų apie šnipus autorius. (*Carré* prancūziškai – kvadratas, kvadratinis.)

buvimo; Chuanas leidosi į žygį, atsidūrė toli nuo kambario, kur mudu taip šaipydavomės iš Frau Martos, ir aš likau viena, turėdama aiškią užduotį – pavojaus atveju dengti jo atsitraukimą. Aš pavargau bežiūrėdama pro akutę, nes reikėjo stovėti pritūpus, ir nutariau praverti abejas duris, pasirengusi jas uždaryti kiekvieną akimirką, jeigu tik koridoriuje pasirodytų koks svečias; žiūrėjau čia į laiptus, čia į kambarį, vis labiau jausdama, jog kažkur ten, prie staktos, veriasi ertmė ir kažkur ten baigiasi tai, kas priklauso mums, kas mūsų išgalvota, užleisdama vietą kažkam, ko negali būti ir kas vis dėlto vyksta, vadinasi, mūsų tiesa, Frau Marta išeina vakarais ir kopia į viršutinį aukštą, o viršutiniame aukšte gyvena angliukė, vadinasi, dukart du – keturi, ir taip toliau. Man nebuvo baisu, bet kūnas ėjo pagaugais ir gomuryje pasidarė lipnu; buvau vienui viena Vladislavo Boleslavskio kambaryje, viena su *monsieur* Okso lėle, pasodinta ant komodos. Ne, nieko neatsitiks, Chuanas grįš it musę kandęs, mudu eisime gulti, ir tai bus visos tos kvailos siaubo istorijos epilogas, mes netgi nelabai norėsime juokauti; Chuanas pasiūlys grįžti atgal į „Ožiaragį“, nes turi dar penkias dienas dirbti Vienoje. Iš savo sekyklos – tomis dienomis mes vadindavome savo darbus skambiais žodžiais – mačiau žalios lempelės apšviestą lėlę ir voką, iš kurio kyšojo mano laiškas Nikolei, aš nežinojau, ką jai rašyti, svarstydama, ar nereiktų man nuvažiuoti į Londoną, kad galėčiau geriau perprasti ne per seniausiai Marasto aprašytą istoriją. Tuomet sukosėjo Frau Marta, sukosėjo tyliai, lyg tyčia, – taip atsikrenkščia žmogus, kai, svariai viską apmąstęs, galų gale nutaria ką nors padaryti, atsisėsti kita poza arba pareikšti, jog šį vakarą ketina eiti į kiną arba anksčiau atsigulti. Dėl viso pikto Chuanas liuoktelėjo per penkis laiptelius žemyn ir apskaičiavo, per kiek laiko spėtų niurktelėti į Vladislavo Boleslavskio kambarį tuo atveju, jeigu Frau Martos krenkštimas reikštų, kad ji grįžta, atsisakiusi savo ketinimų. Tačiau tą pačią akimirką jis išgirdo,

kad ji eina toliau, tvyrojo gūdi tyla, ir vis dėlto jis suprato, kad ji tolsta, kad anaiptol neatsisakė savo ketinimų, ir, nors nebuvo girdėti jos žingsnių, tyla tarytum davė žinią, veikdama kitas jusles, keisdama savo sūdrumą arba tūrį. Kai užlipau į ketvirto aukšto laiptų aikštelę, senolė stovėjo prie ketvirtų durų iš kairės klasikine poza žmogaus, pasirengusio kišti į spyną raktą arba visraktį. Vadinasi, visa tai tiesa, vadinasi, tas tylutėlis durų girgždesys – tarytum atomazga ir drauge naujas proveržis, kuriam, tiesą pasakius, aš visiškai nepasiruošęs, nebent galėčiau griebtis įprastų apmaudžių priemonių, pavyzdžiui, pulti Frau Martą, nors būtų negražu taip elgtis su pagyvenusia dama, arba pažadinti panaktinį, reikalaudamas laikytis padorumo ir viešbučio taisyklių, tačiau panaktinis, ko gero, nieko nesuprastų, eitų pakviesti administratoriaus, visa kita būtų lėkšta ir nuvalkiota, – arba luktelėjus prieiti prie durų, kai pasalus kurmis (dabar ji veikiau panėšėjo į didelę žiurkę) įsmuks į kambarį, na, žinoma, ponia, ko gero, tik taip ir derėjo daryti, nors traukė skrandį, ir gerkle kilo aukštyn slyvinė su visais gamintojo garantuotais keturiasdešimt penkiais laipsniais.

Mano artimo labas tilpo portfelyje, be daugybės privalumų, turinčiame dar vieną: jį buvo galima kaip niekur nieko įkišti atėjusiam pasitikti draugui į rankas, šiuo atveju – Kalakui, vidurdienį, Viktorijos stotyje. Jie buvo įpratę susitikti kone kiekvieną vakarą, patys nesuvokdami ko, ir jų londoniškiai pokalbiai nenueidavo toliau tokių posakių: še, ką sakai, duok cigaretę, čionai, koks rūkas, *they call it smog**, linkėjimai nuo *Feuille Morte*, kaip laikosi ta katatonikė, šiaip sau, svarbiausia, kad sveika, duok man šiek tiek *English money***, viešbutyje išsikeisi, tikiuosi, kad nepristigs šilto vandens, vandens per akis,

* Jie tai vadina smogu (*angl.*).

** Angliškų pinigų (*angl.*).

bet užtat pusryčiai nekokie, tai ko gi nepersikeli kitur, matai, kai atidarai lagaminą, geriau jį palikti ant grindų ir negadinti sau kraujo, gerai sakai, na, o ko tu atvažiavai, nežinau, kaip tai nežinai, Marastas man parašė, jog ieško dervinio akmens, ir tuomet man dingtelėjo mintis, nematau jokio ryšio, ir aš nematau, todėl ir atvažiavau, be to, penkias dienas nereikia eiti į darbą, turi gerą darbą, matai, dabar streikas, aha, tuomet kas kita, ir mane tikriausiai išmes iš darbo, nes streikuoju aš vienas, tad geriau pabūti su draugais, gerai padarei, kaip kažin ką, juo labiau kad Marastui, man regis, prasti reikalai, šit kaip, o ypač Nikolei, šit kaip, todėl ir atvažiavau, neturėjo boba bėdos – nusipirko ožką, kelintą valandą pietaujate su Polanku ir kitais, Londone aš nepietauju, kaipgi tu nepietauji Londone, ogi taip, Londone niekas nepietauja, betgi tu sakei, jog pusryčiai labai prasti, prasti, bet sotūs, svarbiausia – kokybė, savaime suprantama, tamsta esi persiėmęs prancūzų prietarais, tamstos žodžiais tariant, argentiniečiai pampia kas pakliūva, kuo daugiau – tuo geriau, na, nevisiškai, čia, šiame metro, kvepia mėtomis, tai nuo arbatos, kurią geria anglės, ir taip toliau iki *Tottenham Court Road* ir viešbučio už trijų kvartalų nuo stoties. Beeinant mano artimas sužinojo, kad Kalakas ir Polankas argentiniečių papročiu nuomojasi kambarėlį sulig gaidžio ašara didumo, tačiau viešbučio savininkė – airė, todėl nepripažįstanti Euklido ir labai lengvai suprasianti, jog ten, kur telpa du, gali sutilpti trys; taipgi sužinojo, kad šiomis dienomis jie susipažino su liutnininku, kad Marastas ir Nikolė gyvena viešbutyje už kelių kvartalų ir kad Polankas jau išmokė Ostiną skambinti bagualą, ir kad šis ją atlieka Perselo stiliumi, o tai nedovanotina, ir dar daugiau naujienų.

Jiems įėjus į keturioliktą kambarį, Polankas darė mokslinius bandymus, tai yra, panardinęs elektrinį skustuvą į prikaistuvį su avižine koše, stebėjo tų dviejų skirtingos struktūros objektų sąveiką. Buvo girdėti kliurksėjimas, ir retkarčiais aukštyn

šaudavo avižinės košės kunkulas, tačiau, nepasiekęs lubų, nutikšdavo ant grindų, gūdžiai plekštelėdamas. Tai buvo rūstus ir pamokomas reginys.

– Sveikas, – tarė mano artimas, kai Kalakas tuo tarpu paskubomis stūmė iš kambario *Mistress* O'Lyri, pūsdamas jai į akis miglą apie rankšluosčius ir pakabus.

– Sveikas, – atsiliepė Polankas. – Atvykai pačiu laiku, brolau, bendromis pastangomis galima ištaisyti klaidas, kurių atsiranda paralakso atveju, ir panašiai.

Jis panardino elektrinį skustuvą iki pat laido, ir iš avižinės košės gelmių atsklido kažkoks pirmapradis dūzgimas, tikriausiai kažką panašaus būtų buvę galima išgirsti pleistoceno laikotarpiu arba neįžengiamose paparčių giriose. Visa bėda, kad, be dūzgimo, nieko daugiau nebuvo, nors mano artimas prisidėjo prie stebėtojų komandos vos spėjęs nusivilkti švarką ir padėti portfelį ant lovos, – apskritai kambaryje viešpatavo mokslinė atmosfera, žadanti didžius laimėjimus.

– Ar galėčiau sužinoti, kam visa tai daroma? – po kokių penkiolikos minučių paklausė mano artimas.

– Nesiardyk, – patarė jam Kalakas. – Jau visa savaitė, kai jis dirba, geriau plaukti pasroviui.

Tą akimirką, lyg atėjus metui pradėti lemiamą fazę, Polankas pajudino elektrinį skustuvą, ir avižinė košė suburbuliavo, pagal visus požymius primindama ugnikalnį prieš pat išsiveržimą Nikaragvos plokščiakalniuose, netgi pakilo dūmų sruoga, tačiau netikėtai atsisuko kažkokia veržlė, ir eksperimentą teko skubotai baigti.

– Tik pamanyk, o juk parduoda su trejų metų garantija, – suniurzgė Polankas. – Dabar turėsiu sugaišti penkiolika minučių, kol nuvalysiu avižinę košę ir vėl prisuksiu veržlę, jau penktą kartą man taip atsitinka, velniai rautų.

– Tegu sau dirba, – patarė Kalakas, – o mes tuo tarpu aptarsime padėtį.

Polankas susiraukęs įniko valyti elektrinį skustuvą dantų šepetėliu. Tuo metu, didžiai nustebindamas mano artimą, sučirškė telefonas *in every room**, ir Kalakas, nutaisęs orią veido išraišką, nukėlė ragelį; skambino liutnininkas, norėdamas paklausti, ar galima sakyti *Je très fort vous aime***, ar esama kur kas veiksmingesnių, bet lygiai tokių pat taisyklingų posakių.

– Paaiškink jam, kad tu – ne mokytojas, o juo labiau – telefonu, – griežtai tarė Polankas. – Jeigu duosime jam valią, nebegalėsime ramiai gyventi, o juk aš, brolau, jau kaip reikiant įsivariau į savo eksperimentą.

– *Oui, oui*, – kalbėjo Kalakas. – *Non, c'est pas comme ça****, Ostinai, *my boy*****, *bien sûr qu'elle vous tomberait dans les bras raide morte, c'est le cas de le dire. Comment?****** Listen, old man*******, *il faudrait demander ça à votre professeur, le très noble monsieur Marrast. Moi je suis bon pour un petit remplacement de temps en temps, mais le français, vous savez... D'accord, il n'est pas là pour l'instant, mais enfin, passez-lui un coup de fil plus tard, bon sang. Oui, oui, la baguala, c'est ça, tout ce que vous voudrez. Oui, parfait*******, aš laisvas / aš stiprus / aš moku mylėti, *mettez du sentiment sur******** mylėti. *Allez, bye bye et bonne continuation.********

* Kiekviename kambaryje (*angl.*).

** Labai stipriai jus aš myliu (*darkyta pranc.*).

*** Ne, ne taip (*pranc.*).

**** Vaikeli (*angl.*).

***** Ji kris į tavo glėbį kaip pakirsta, kitaip nepasakysi. Ką? (*Pranc.*)

****** Klausyk, bičiuli (*angl.*).

******* Verčiau paklauskite savo mokytojo, garbiojo pono Marasto. Aš kartais galiu jį pavaduoti, bet prancūzų kalba, žinot... Sutarta, dabar jo čia nėra, bet galite skambtelėti vėliau, velniai griebtų. Taip, taip, baguala, puiku, ko tik pageidausite. Taip, gerai. (*Pranc.*).

******** Ypač jausmingai tarkite (*pranc.*).

********* Puiku, viso labo, sėkmės. (*Pranc., angl.*)

– Šįryt jau trečią kartą skambina, – tarė Kalakas, atidarydamas du butelius alaus. – Man labai gėda, brolau, kad negaliu tavęs pavaišinti vynu.

– Marastas man rašė apie dervinį akmenį ir kažkokią šakelę, – tarė mano artimas.

Jiems begeriant alų, Kalakas ėmė aiškinti, ir valandėlę visi kalbėjo apie šį bei tą, iš pažiūros nukrypdami nuo pagrindinės temos, tai yra nesidalydami naujienomis ir įspūdžiais, kaip paprastai totorių įprasta, pavyzdžiui, aptariant silkių kainas Biusi gatvės turguje, tačiau dabar daugiausia dėmesio buvo skiriama Nikolei ir Marastui, ypač Nikolei, ir, be kita ko, apmaudžiu ir niekinamu tonu, nes mes laikomės nerašyto susitarimo – niekada bendrai nespręsti ir juo labiau nesvarstyti tokių klausimų, ką jau kalbėti apie tai, kad vargu ar jie apskritai laikytini dėmesio vertais klausimais. Aš ėmiau dantų šepetėliu valyti aklinai užakusį elektrinį skustuvą ir vėl užkaičiau avižinę košę, ketindamas išbandyti motorinių impulsų tangentinių pagreičių galimybę. Buvau užsibrėžęs tikslą išgauti tolygų ir pastovų avižinės košės išmetimą, pavyzdžiui, idant vienodas jos srautas trykštų iš prikaistuvio tiesiai ant Apletono žodyno (priklausančio Kalakui), savaime suprantama, patiesus seną laikraštį, kad netikštų į šalis. Mano artimas su Kalaku svarstė Nikolės atvejį, lyg ką nors išmanydami, lyg būtų įmanoma imtis kokių nors priemonių; na, o aš tuo tarpu mąsčiau apie Bonifaso Pertejo mokomosios miškų urėdijos man siūlomą šienapjovės variklį, *grosso modo** veikiantį tokiu pačiu principu kaip ir elektrinio skustuvo varikliukas, tai yra tangentiniu pagreičiu įsukantį velenus. Pagalvojau, jog būtų nuostabu tą variklį įtaisyti į valtį ir plaukioti ja mokomosios miškų urėdijos tvenkinyje, o kadangi dirbdamas Bonifaso Pertejo įmonėje turėjau nemažai laisvo laiko – tiesą pasakius,

* Bendrais bruožais (*lot.*).

laisvą laiką prasimanydavau pats, tarp sodinukų slapstydamasis nuo žmonių akių ir darydamas tai, kas man labiau prie širdies, juo labiau kad sukau ramunį aplink Bonifaso Pertejo dukterį, – tad atrodė visai logiška šienapjovės variklį įkelti į kokią seną, niekam nebereikalingą valtį, drauge su Kalaku užkamšyti plyšius, o tada jau duokis po tvenkinį, kur tik nori, galima netgi gaudyti karpius ir upėtakius, jeigu, aišku, jų ten yra. Štai kodėl tuo metu, kai mano artimas pasakojo Kalakui Paryžiaus naujienas, o Kalakas pažindino su Haroldo Haroldsono byla ir Marasto lūkesčiais dėl tiesioginio poveikio priemonių, aš stebėjau, kad avižinė košė būtų daugmaž tokios pat temperatūros kaip tvenkinio vanduo birželio mėnesį, turint galvoje skirtingą tiriamų medžiagų tankį, nes niekaip kitaip negalėjau įsitikinti, jog šienapjovės variklį įmanoma panaudoti vietoj vandens turbinos, kaip elektrinį skustuvą pagramzdindamas į kuo tankesnę medžiagą, žodžiu, tankesnę nei vanduo, – vadinasi, jeigu avižinė košė ištrykš ant Apletono, o to dar neatsitiko, bus pasiektas didelis tikimybės laipsnis, jog šienapjovės variklis patikimai dirbs tvenkinio vandenyje. Atkaitindamas avižinę košę, turėjau dar vieną tikslą – suteikti tam nesuvirškinamam valgiui plastiškumo, kuris, neprarasdamas atsparumo, būtino sistemos veiksmingumui patikrinti, sudarytų sąlygas velenėliams stumti ją jėga, tiesiai proporcinga valties greičiui tvenkinyje birželio mėnesio vidury.

– O jeigu nueitume aplankyti Marasto, – dvidešimtąjį kartą pasiūlė mano artimas.

– Luktelėk, – paprašė Polankas, – man regis, jau susidarė optimalios sąlygos.

– Marastas tikriausiai užsiėmęs, siunčia dervinį akmenį į Prancūziją, – įsiterpė Kalakas, – tačiau vis viena galėtume susitikti su Nikole, juk, šiaip ar taip, manding, tik dėl jos ir atvažiavai.

– Tiesą pasakius, man ir pačiam nelabai aišku, ko aš atvažiavau, – tarė mano artimas. – Paryžiuje toks vaizdas, lyg po mūšio būtų išblaškytos pagrindinės pajėgos, paskutinį kartą, kai buvau užsukęs į kavinę, vargšelis Kuras atrodė lyg apdujęs vienas be mūsų.

– Kažkas jiems atsitiko Italijoje, – padarė išvadą Kalakas. – Jiedu kalba ne per daugiausia, bet kiekvienas žmogus turi radarą, iš tolo pajunta svetimkūnius.

– Vargšė Nikolė, vargšai jiedu abu. Aišku, kad Italijoje jiems kažkas atsitiko, bet iš tikrųjų tai atsitiko daug anksčiau. Širdis jaučia, prie mūsų staliuko vis mažiau susirinks. Nebent aš kartais ateisiu su Osvalda ir *Feuille Morte*.

– Ir mes, – tarė Kalakas, – nesuprantu, kodėl gi mes negalėtume ateiti, jeigu nustotų lankytis Chuanas ir mes nebematytume Nikolės. Kas be ko, gerai sakai, prie mūsų staliuko... Atsiprašau, tikriausiai padauginau alaus, nuo šito gėralo sušvelnėji, kaip sakydavo juodukas Akosta. Ak, jeigu tu būtum jį pažinojęs!

– Tavo užjūrio prisiminimai mane visada žaviai verčia iš koto, – tarė mano artimas. – Apskritai nieko nepadarysi, jei per plačiai užsimoji, bet užtat kartais taip atsitinka, kad... Ką čia šnekėti apie tokius dalykus, ar ne tiesa?

Aiškiai nukrypusi nuo Polanko numatytos trajektorijos, avižinės košės čiurkšlė trykštelėjo Kalakui ant dešinio kelio, ir jis pašoko įsiutęs.

– Klausyk tu, mulki, – tarė jis nė kiek nesušvelnėjusiu nuo alaus balsu, – per visą savo sušiktą gyvenimą nesu matęs didesnio krankio.

– Užuot džiaugęsis, kad man pagaliau pavyko eksperimentas, jis galvoja tik apie savo kelnes, bizdukas nelaimingas.

– Jūs, gerbiamasis, apmokėsite valyklos sąskaitą.

– Kai grąžinsite man tuos du svarus, kuriuos jums daviau beveik prieš tris savaites, kai išlipome iš traukinio.

– Ten nebuvo nė penkiolikos šilingų, – tarė Kalakas, lango užuolaida valydamasis nuo kelnių avižinę košę.

Kaip tik tuomet paskambino Nikolė ir pranešė, jog į Londoną ką tik atvažiavo Telė. „Dar viena“, – atsiduso Polankas, nukraustydamas savo mokslinę įrangą tokia veido išraiška, kokią panašiomis aplinkybėmis nutaisė Galilėjus.

Jos mielai būtų ėjusios pėsčiomis iki Elenos būsto, tačiau pernelyg sunku buvo nešti Selijos lagaminą ir knygų ryšulį. Kai pagaliau jiedvi išlipo iš taksi Rakto gatvėje, Selija nuėjo pirma, nešina lagaminu, ir vienu tarpu, atsiskaitant su taksi vairuotoju, nuovargio palaužtai Elenai viskas susimaišė galvoje ir dingtelėjo miglota mintis, nejaugi jai vėl reikės tempti tą paketą, dabar jau su Selijos knygomis, kaip visai neseniai ji vilko geltonu virželiu surištą paketą, kurį turėjo kažkam atiduoti miesto viešbutyje.

Jiedvi vos sutilpo senoviniame hidrauliniame lifte, kuris pūkšdamas ir vaitodamas užkėlė jas į šeštą aukštą. Selija žiūrėjo nudūrusi akis į žalio linoleumo grindis, linguodama tai įstiklintai medinei dėžei drebant ir staigiai trūkčiojant sulig kiekvienu aukštu. Kad ši kelionė tęstųsi kuo ilgiau, metų metus, šimtmečius, amžinai, stačiai galva neišnešė, kad ji keliasi drauge su Elena, artėja prie Elenos būsto. „Niekas jos iš tikrųjų nepažįsta, – pagalvojo ji, kai liftas lyg sukūkčiojęs sustojo, ir aš pamačiau, kaip, išstūmusi lagaminą į koridorių, Elena rausiasi rankinėje, ieškodama rakto, – niekas iš mūsiškių niekada nėra buvęs šiame būste, gal nebent Chuanas kada nors žiūrėjo į langus, stovėdamas gatvėje ir mąstydamas, kaip atrodo jos kambariai, kur Elena laiko cukrų ir pižamas. Na, žinoma, Chuanas tikriausiai vakarais ateidavo prie kampo, žiūrėdavo, ar dega šviesa šešto aukšto languose, ir, atsirėmęs į štai šitą reklamomis nuklijuotą sieną, rūkydavo vieną cigaretę po kitos.“ Elena beveik iškart nutarė, kad pati pirmoji eis maudytis,

o paskiau, kai aš paląsiu po dušu, ką nors pagamins vakarienės. Gerai, daktare, kas be ko, daktare. Išgirdusi, kaip šnara vanduo, klastelėjau ant kėdės, pakaušiu atsiremdama į atkaltę; nesidžiaugiau, anaiptol, tai buvo kažkas kita, lyg savotiškas atlygis už tai, ko nebuvau netgi padariusi, nenusakoma dovana, malonė. Mano artimas arba Kalakas būtų nusijuokę, išgirdę šiuos žodžius, visi iš manęs juokdavosi, kai aš pasakydavau ką nors, kas jiems nepatinka. Elena man jau užleido dalį sieninės spintos, viską nurodė, prieš užsidarydama vonios kambaryje; aš atvožiau lagaminą, kur nebuvo beveik nieko, kas reikalinga, – priešingai, skubėdama ir nesitverdama pykčiu, įmečiau į jį dėžutę spalvotų pieštukų, vadovą po Olandiją ir maišelį su karamelėmis. Tiesa, vis dėlto radau tris vasarines sukneles, batelius ir Aragono eilėraščių rinkinį.

– Prauskis žalia kempine, – tarė Elena. – Tavo rankšluostis irgi žalias.

Atsukau čiaupą (vadinasi, Elena ne tokia, štai Elenos buteliukai su vonios druskomis ir gražutėliai spalvoti rankšluosčiai – mano žalias, – vadinasi, Elena, ak, jeigu mano artimas ir Telė galėtų pamatyti šias lentynėles, ak, jeigu Chuanas, vadinasi, Elena); kaip gera, vanduo srūva per pečius, kvepia žibuoklių muiliuku, sprūstančiu iš rankos nelyginant voveraitė, o dabar nusišluostysime žaliu rankšluosčiu, kurį Elena pakabino po kairei ant vagio, mano drabužiai irgi gulės spintoje po kairei, ir aš tikriausiai miegosiu lovoje iš kairės pusės. Buvo lengva orientuotis pagal daiktus, reikėjo tik klausyti Elenos nurodymų, žiūrėti žalios spalvos, laikytis kairės pusės. Būstas buvo nedidukas, Elena labai skoningai jį apsistatė (kaipgi dabar neprisiminsi savo namų, neaprėpiamo barono Osmano laikų buržuazinio buto, kur vos gali prasmukti pro dešimtis nereikalingų kėdžių, komodų, stalų ir staliukų, sustatytų kaip tik ten, kur jiems nederėtų stovėti, kur amžinai užsibedi ant tėvų, brolio, o kartais ant brolio žmonos, dviejų kačių ir tarnaitės).

Koks mielas šis kvapas, sausokas ir aštrus, o ten trenkia naftalinu, stiraksu, nudėvėtais drabužiais, katenų liemenėmis, pastilėmis nuo kosulio, virtuvės išgaromis, per pastarąjį šimtmetį įsigėrusiomis į sienų apmušalus, smardžiomis amžinai kosinčių senių iškvėpomis. Ir šviesa čia stačiai pasaka, lyg šviečia, lyg ne, tokia švelni, kad miešiasi su oru, liedamasi iš miegamojo arba svetainės lempų, priešingai nei ten, kur vien šalti sustingę sietynai, virtinės tamsių pakampių ir šviesos užtvindytų vietų, kur mes pasirodome šmėkštelėdami kaip kvailos marionetės. O štai gardžiai pakvipo skrebučiais ir kiaušiniene, taip skubėjau apsirengti, kad įėjau į virtuvę su kojine rankoje tuo metu, kai Elena buvo bebaigianti dengti stalą. Žinia, su kojine rankoje, veidas šviežutėlis, spindi iš susižavėjimo, vargšelė žiūri kaip užkerėta į lėkštes ir taures. „Greičiau, o ataušׅ“, – tariau, ir tik tuomet ji apsiavė kojinę, pasimaivė prisisegdama ją, paskiau atsisėdo prie stalo tokia išbadėjusi ir tokia laiminga, kad vos susitvardžiau nenusijuokusi.

Kiaušinienė su kumpiu – pirštus laižykis, *beaujolais*, *gruyère*, jiedvi dar suvalgė perpus po apelsiną ir kriaušę, Elena itališkai užplikino kavos ir paaiškino, kur sudėta visa, kas reikalinga, kad Selija rytais ruoštų pusryčius. Vis dar apsalusi iš laimės, Selija stengėsi nieko nepamiršti: žalias rankšluostis, kairioji pusė, pusryčiai. Gerai, daktare, kas be ko, lyg iš šalies svarstydama, kad toks smulkmeniškumas vyrus tikriausiai erzintų.

– Man viskas kris iš rankų, – tarė Selija. – Pamatysi, aš sukulsiu tavo puoduką ar dar ką nors.

– Gali būti, bet jeigu tu iš anksto viską žinai...

– Na, o kur cukrus? Juk tu miegosi, ir aš bijosiu tave žadinti. Ak, taip, čia, šioje dėžutėje. O šaukšteliai...

– Kvaiša, – tarė Elena. – Iškart visko neįsiminsi. Ilgainiui išmoksi.

Gerai, daktare, kas be ko, išmoksiu; na, o tu tikrai jau nieko nebeišmoksi, neprilygstamoji cukraus ir puodelių dėliotoja.

Kaip čia tau įgelti, brūkštelėti per nosį, kad bent akimirką nesijaustum tokia tobulybė? Juk tu ne tokia, aš tave pažįstu, visi tie dalykai, kaip žalias rankšluostis ir trečia lentynėlė, – geometriškai apskaičiuota vienatvės savigyna, kažkas tokio, ką bet kuris vyras nublokštų į šalį vienu rankos mostu, beveik to nepastebėdamas, tave pabučiavęs arba cigarete pradeginęs kilimą, Chuanas. Ne, tiktai ne Chuanas, nes jis irgi savotiškai be saiko mėgsta kilimus, visiškai dėl ko kita, bet vis dėlto mėgsta; todėl ne Chuanas, ir kaip tik todėl ji tokia...

– Pavargau, – sukuždėjo Selija, išsipleikdama krėsle. – Čia taip gera, sakytum prieš kino seansą arba koncertą, žinai, lyg katė murktų tavo pilve.

– Galime surengti koncertą, jeigu nori, – tarė Elena. – Eikš į svetainę, atnešk kavinuką.

Pagaliau ilga užmirštis, murkiančios katės palaima, plokštelė su styginių trio, Filipas Morisas ir čigonai prie žemo staliuko, konjako butelis nelyginant šilta ugnelė. Ir galima kalbėti, kalbėti lyg pamažu užsnūstant, vis labiau įveikiant miegui, kai Elena sėdi čia pat klausydamasi, tikra palaima kalbėti, šiltai sėdėti su kuo nors, kaip Elena, kuri rūko, siurbčiodama konjaką ir klausydama mergaitės, alpstančios *Babybel* sūrio, kalbų, tuo tarpu užpakaly, kažkur ten – reikėtų tiksliai sužinoti kur, nors miglotai jauti, kad kažkur ten, užpakaly, tolėliau, žodžiu, vietoje, neturinčioje nieko bendra su tuo, kas vyksta čia, reikia mėšlungiškai susitraukus laukti, kol liftas pakils iki to aukšto, kur ji laukiama, tačiau ji nenuspaudė to aukšto mygtuko, nes lifte nėra mygtukų, tai baltas, spindintis liftas tokiomis lygiomis sienomis, kad, vos pasisukus, nebeįmanoma įžiūrėti durų – stovėk ir lauk laikydama rankoje paketą, surištą geltonu virželiu, pjaute pjaunančiu pirštus. Liftas sustos, durys tyliai atsidarys, ir prieš akis atsivers begalinis koridorius, nustatytas senomis pintomis kėdėmis, virtinė viešbučio durų su užuolaidomis nusišėrusiais kutais, viešbutis neturi nieko

bendra su chirurgiškai švariu ir pliku liftu, tačiau, prieš liftui stabtelėjant, ne tiek sustojant, kiek veikiau sulėtinant greitį, ir vėl judant toliau, Elena kaip paprastai jau žinos, jog dabar liftas sliuogia horizontaliai vienu iš daugelio vingių, kurie mieste nieko nestebina, nestebina nė tai, kad pro langelį matyti stogai ir bokštai, o tolumoje – didelio prospekto žiburiai ir kanalo atšvaitai tuo metu, kai liftas šliaužia tiltu, nematomu juo važiuojančiai moteriai, kuri abiem rankomis laiko paketą, nieku gyvu nenorėdama jo padėti ant grindų, lyg įpareigota jį laikyti, nors jis nepakenčiamai sveria rankas, kol pagaliau durys atsidaro viename iš viršutinių viešbučio aukštų, ir Elena, lengvai atsidususi, stato taurę su konjaku ant stalo krašto.

– Tau reikia pailsėti, – tarė Selija. – Po to, kas atsitiko šiandien popiet... Jei nori, užplikysiu dar kavos, mudviem abiem pravers. Daugiau neplepėsiu, aš tokia tauškalė.

– Et, kartais aš tavęs nė neklausau. Man labai gera, kad tu čia, tokia patenkinta gyvenimu.

– Aš patenkinta gyvenimu? Na, žinai, daktare, šneki kaip mano mama. Kas per mada manyti, kad tu daugiau... Atsiprašau, verčiau patylėsiu. Matai, kartais tu esi tokia... Aš patenkinta gyvenimu nė kiek ne daugiau negu tu. Tai va, įsidėmėk, turiu galvoje ne tave, bet save, ir tu man neuždrausi kalbėti. Ak, Elena, mano protas nenešа, kaip su tavimi elgtis. Tu tokia... O kartais man kyla noras... *Merde, alors**. Nežiūrėk į mane va šitaip.

– Geros mergaitės nesako blogų žodžių.

– *Merde, alors*, – pakartojo Selija ir įsikišo du pirštus į burną, lyg prisiminusi savo seną įprotį graužtis nagus.

Mudvi drauge nusikvatojome, užkaitėme kavos ir galiausiai pašnekėjome apie draugus Londone ir Nikolės laišką, kurį Selija gavo tą rytą. Kiekvienąsyk, kai išeidavo kalba apie draugus,

* Et, šūdas (*pranc.*).

man būdavo juokinga, kad Selija visada kalba apie Chuaną užuominomis, lyg tarp kita ko, o juk Chuanas ir Telė žaisdavo su ja kaip su katyte, nešykštėdavo jai dovanų ir dėmesio, kariaudavo dėl jos su mano artimu ir Polanku kiekvieną kartą, kai grįždavo į Paryžių, leisdamiesi į painius ginčus *Cluny* kavinėje, kur girdavosi prieš mėnesį įsigytais teatro bilietais, ekskursijomis į Vensenų zoologijos sodą, be galo įdomiomis paskaitomis ir savaitgaliais, praleistais mokomojoje miškų urėdijoje, kur dirbo Polankas. Vargu ar įmanoma apie visa tai kalbėti neminint Chuano; vargu ar Selijai įmanoma suprasti – aš pati, žinoma, apie tai jai nesakysiu, – kad jo vardas man – lyg kvepalai, kurie ir vilioja, ir atstumia, kaip pagunda paglostyti auksinę varlytę, nors ir žinai, jog pirštu paliesi kažką glitaus. Kaip apie tai pasakysi kitam žmogui, jei netgi tu niekada nesužinosi, kad, kam nors paminėjus tavo vardą, tave prisiminus, staiga pasijuntu it nuoga, pažeidžiama, atsiveriu pati sau taip atvirai ir begėdiškai, taip žiauriai, kaip negalėčiau pamatyti savęs veidrodyje, meilės akto metu, dingtelėjus negailestingai minčiai, nes savaip tave myliu, ir toji meilė – tavo lemtis, ji paverčia tave mano teisėju, kuris – kaip tik todėl, jog mane myli ir yra mylimas, – mane nurengia, apnuogina, parodo tokią, kokia esu iš tikrųjų: baimės kamuojama moteris, kuri niekada neišsiduos bijanti, moteris, kuriai baimė suteikia jėgų gyventi taip, kaip ji gyvena. Tokią mane matė Selija, širdis jautė, jog matė mane tokią ir smerkė mano griežtą gyvenimo tvarką. Tiek darbe, tiek apskritai visame kame: ji, Elena, bijo ką nors įsileisti į savo gyvenimą, kad įsibrovėlis nesugriautų jos drausmingos būties pagrindų, ir atsiduoda vien kūnu, kai neabejoja, jog vyras jos nemyli, ir tik su ta sąlyga – kad dabartis neturėtų nieko bendra su ateitimi, kad vėliau niekas jausmų vardu nesibelstų į duris.

– Jie tokie... – tarė Selija. – Žiū, ką man rašo Nikolė, štai ši pastraipa. Jie jau visiškai...

– Linksmi savižudžiai, – tarė Elena. – Ne, jie anaiptol ne bepročiai, tarp mūsų nėra bepročių. Kaip tik šiandien popiet man dingtelėjo mintis, kad ne kiekvienas gali išprotėti, to reikia nusipelnyti. Tai kas kita nei mirtis, supranti, ne visiškas absurdas kaip mirtis arba paralyžius, arba aklumas. Tarp mūsų esama tokių, kurie apsimeta bepročiais iš ilgesio arba mesdami iššūkį; kartais, beje, kai žmogus stengiasi apsimesti... Bet jiems nepavyks, bent jau Marastui nepavyks, jau gana ir to, kad jis smaginasi ir visą Londoną verčia aukštyn kojomis.

– Nikolei taip liūdna, – tarė Selija. – Rašo apie Telę, girdi, labai norėtų, kad Telė būtų šalia, pasak jos, Telė jai pagyvinanti gyvenimą.

– Aha, prisiminiau! – staiga sušuko Elena. – Tu mėgsti lėles, ar ne? Pažiūrėk, ką Telė man atsiuntė iš Vienos. Beje, kalbant apie beprotybę, niekaip nesuprantu, kodėl ji man atsiuntė lėlę. Telė niekada man nieko nėra padovanojusi nei aš jai. Ir še tau – iš Vienos. Gal Chuanas patarė, bet tai būtų dar didesnė nesąmonė.

Selija dirstelėjo į ją, paskiau, nuleidusi akis, sužiuro į lėlę, kurią jai padavė Elena. Ji buvo beįterpianti vieną kitą žodį, besakanti, kad gal ir taip, kad tikriausiai Chuanas norėjęs jai atsiųsti dovaną, vadinasi – vadinasi, kas čia tokio, kuriems galams Chuanas būtų dangstęsis Tele, juo labiau kad šiuo atveju būtų netaktiška dangstytis Tele, nors Elenai visiškai nerūpi, jog Telė – Chuano meilužė; šiaip ar taip, geriau patylėti, betgi kodėl tuomet Elena užsiminė apie Chuaną, užsiminė taip, lyg norėdama atšaukti veto, lyg siūlydama pašnekėti apie Chuaną, kad Chuanas irgi nebūtų apeitas šiame pokalbyje, kuriame jau buvo paminėti visų mūsų draugai. Nejučia prisiminiau vieną nereikšmingą scenelę – anksčiau neatkreipiau į ją dėmesio, bet vėliau, geriau juos pažinusi... Stačiai pasaka. Sėdėjome kavinės terasoje, Respublikos aikštėje, dievaižin kodėl ten, tas kvartalas mums buvo visiškai neįdomus, galimas

daiktas, Kalakas arba mano artimas ten surengė vieną tų savo kvailų sueigų, tai va, kai ant staliuko atsirado kavos ir kažkas padavė cukrinę, ir visi kaišiojo pirštus traukdami cukraus gabaliukus, tą akimirką, turbūt laukdama savo eilės, dirstelėjau į cukrinę ir pamačiau, kaip Chuanas įkišo du pirštus, tokius pat ilgus ir laibus kaip to chirurgo, kuris man išpjovė apendicitą, įgudusius chirurgo pirštus, tarytum snape nešančius cukraus gabaliuką, tačiau, užuot įmetę jį į jo puodelį, jie prisėlino prie Elenos puodelio ir švelniai nuleido cukrų, ir tuomet aš pamačiau – dar menkai juos pažinojau ir todėl nieko nepamiršau, – pamačiau, kad Elena žiūri į Chuaną, žiūri tokiu žvilgsniu, kuriuo niekas neimtų stebėtis, jeigu tuo pat metu nematytų Chuano, bet aš jį mačiau, ir man pasirodė, jog kažkas negerai, jog tai atsisakymas, besąlygiškas „ne" Chuano siekiui, atmetimas to gabaliuko cukraus, kurį Chuanas įdėjo į Elenos kavą, ir Chuanas tai suprato, nes staigiai atitraukė ranką ir net nepasiėmė sau cukraus, tik pažvelgė į Eleną ir tuojau pat nudūrė akis, lyg iššyk pasijuto nuvargęs arba nusišalino, arba kartėlio pilna širdimi susitaikė su neteisybe. Ir tik tuomet Elena tarė: „Dėkui."

– Kvaila dovana, – tarė Elena, – bet vis dėlto žavu, manding, man negresia toks pavojus, kad Telė ims man siuntinėti Vienos šokolado dėžutes. Gaila, kad man lėlės buvusios nebuvusios.

– Gražutė, stačiai pasaka, – tarė Selija, apžiūrinėdama lėlę iš visų pusių. – Ima noras nusimesti dešimtį metų ir pažaisti, žiū, kokie apatinukai, su visais drabužėliais, va kelnytės, netgi turi *soutien-gorge**, gerai pagalvojus, lyg ir nešvankiai atrodo, nes veidelis visiškai vaikiškas.

Kaip ir tavo, dievaži. Išgirdusi jos žodžius: „Ima noras nusimesti dešimtį metų", vos susitvardau nenusišypsojusi, juk

* Liemenėlę (*pranc.*).

prieš penketą metų ji tikriausiai dar žaidė su meškučiu ir lėle, maitino juos ir maudė. Net tas pabėgimas iš namų – tai sakytum žaidimas su lėlėmis, nikis, kuris beregint išgaruos, kilus pirmiesiems sunkumams, kai gyvenimas jai duos sprigtą į nosį. Viena lėlytė žaidžia su kita, dabar namie turiu dvi lėles, beprotybė stačiai užkrečiama. Vis dėlto taip geriau, bent jau šį vakarą, galima suprasti tuos bepročius, savaip žaidžiančius su lėlėmis Londone, ir Chuaną, žaidžiantį su Tele, ir Telę, atsiuntusią man lėlę šiaip sau, nes smagu kvailioti. Ar skaitei, Selija, kas šią savaitę atsitiko Burundyje? Na, žinoma, tu netgi nenuvoki, kad esama tokio Burundžio, kad tai nepriklausoma ir suvereni valstybė. Ir aš nenuvokiau, bet juk tam ir yra *Le Monde**. Taigi, mieloji, Burundyje maištas; maištininkai pagrobė visus deputatus ir senatorius, apie devyniasdešimt žmonių, ir visus sušaudė. Beveik tuo pat metu Burundžio karalius neištariama pavarde, bet užtat su nepriekaištingu romėnišku III, susitiko čia su de Goliu, iškilminga ceremonija Veidrodžių salėje, liaupsės ir tikriausiai kas nors apie techninę pagalbą ir visa kita. Kaip reikėtų suprasti, kad Marastas ir Telė, jautrūs tokiems dalykams, ir Chuanas, ne toks jautrus, nes šiek tiek iš to gyvena, nutarė, jog nieko kita nebeliko, kaip apnuodyti gyvenimą muziejaus direktoriui arba beregint nusiųsti lėlę vienišai draugei į Rakto gatvę.

– Stačiai nagai niežti ją išmaudyti, – tarė Selija, kuriai kuo mažiausiai rūpėjo Burundžio parlamentarai, – pamaitinti, pervystyti. Bet, deja, kai geriau įsižiūri, matai, kad čia ne kūdikis, ir apskritai...

Susidarius kraštutinėms, ribinėms situacijoms, „anksčiau“ ir „vėliau“ susiliečia ir susilieja, pagalvojo Elena, atsilošdama krėsle ir markstydamasi nuo akis graužiančių gailių cigaretės dūmų. Vaikinas šypsojosi, jai aiškinant, kas daroma prieš

* „Pasaulis“ (*pranc.*) – Prancūzijos dienraštis.

operaciją ir po jos, paskiau tarė: „Ačiū, kad atėjote prieš“, ir ji atsakė: „Visada taip darome, tai tiesiog dingstis patikrinti paciento savijautą ir artimiau su juo susipažinti“, irgi jam nusišypsojo, stengdamasi įkvėpti pasitikėjimo, kad ligonis būtų ramus, pasikliautų gydytojais ir nesijaustų toks vienišas. Galbūt kaip tik tuo metu, kai, žiūrėdama į chronometrą, tikrino pulsą, ji staiga suvokė, jog vaikinas labai panašus į Chuaną, susidarė ribinė situacija, vyriškis lovoje buvo tarytum kūdikis, kuriuo būtina pasirūpinti, atnešti rankšluosčių ir švarių baltinių, pamaitinti sultiniu, o ir vėliau, popiet, jis kažkuo priminė vaiką, nuogas ir bejėgis ant neštuvų, vos pakreipė galvą, kai adata įsmigo į veną, tik spėjo pasakyti „iki pasimatymo“ ir nugrimzdo į užmirštį, kuri pagal visas taisykles neturėjo užsitęsti ilgiau nei pusantros valandos.

– Aš niekad neturėjau tokios lėlės, – žiovaudama tarė Selija.

Vadinasi, metas miegoti, trumpam nugrimzti į užmirštį. Išsivalyti dantis, pasiimti dėžutę su raminamaisiais, ne kiekvienas gali išprotėti, tačiau visada galima užmigti, pasinaudojus *Sandoz* laboratorijų gaminiais; galimas daiktas, kad galėtų paskui kietai miegoti, prieš tai spėtų nueiti į tą kambarį, kur ji laukiama, nes dabar ji nusileido į gatvę sraigtiniais laiptais su ištemptomis virvėmis vietoj turėklų, be galo ilgai ir beprasmiškai vaikščiojusi po viešbučio kambarius, galiausiai atsidūrusi lifte, paskui atsidūrusi kažkur, bet Elena negalėjo prisiminti kur, kol pagaliau, išėjusi į gatvę, vėl leidosi klaidžioti po miestą, nešina paketu, vis labiau sverianèiu ranką.

Trečiadieniais *Courtauld* institutan anoniminių neurotikų mįslingai prigužėdavo nepalyginti daugiau nei kitomis dienomis, ir kaip tyčia, kai atsirado proga patyrinėti kokį nors įdomesnį reiškinį, muitinė raštu paragino Marastą tą patį trečiadienį pakrauti į laivą dervinio akmens luitą, niekaip nepajudantį iš Jos didenybės valdų. Grįžus iš Grešemo viešbu-

čio, Ronaldo espreso kavinėje, prie spagečių ir margaspalvių kremų, vyko to klausimo aptarimas, nes niekas iš principo nesutiko užimti Marasto vietos ant sofos antrojoje muziejaus salėje. Pasirodo, Viktorijos krantinėje mano artimas aptiko barą, kur turėjo neatidėliotinai apsilankyti, o Polankas tą pačią popietę ruošėsi ieškoti savo eksperimentams būtinos spyruoklės. Netrukus paaiškėjo, kad visų mažiausiai užsiėmę Kalakas ir Nikolė, nes niekas rimtai nežiūrėjo į Nikolės įsipareigojimus enciklopedijos leidėjui nei į literatūrinius tekstus, Kalako siuntinėjamus į Rio de la Platą ar kitas tokios pat reikšmės vietoves. Vargšas Ostinas, visa širdimi siūlęsis į talką, buvo iškart nušalintas, nes dar negalėjo suvokti Tilio Ketlio paveikslo svarbos, ką jau kalbėti apie tai, kad jo, kaip buvusio anoniminio neurotiko, liudijimas būtų vienpusiškas ir šališkas. Negana to, vakar dieną savo prancūzų kalbos mokytojui ir Polankui Ostinas prisipažino, jog jis, kaip socialistas, būrelio veiklą laiko mažų mažiausiai beprasmiška ir netgi pavojinga; tikrindamas, kaip jis asmenuoja veiksmažodį *jouir**, parinktą Polanko patarimu, Marastas turėjo išklausyti paskaitą apie masių auklėjimą ir kovą prieš rasizmą. Netgi dabar, kilnojant šakutes su pasmeigtais spagečiais, dar skambėjo daugiau ar mažiau miglotos tos temos nuotrupos: Jūs neturite teisės va šitaip veltui gaišti laiką / Užsiberk druskos, kitaip neįmanoma dėti į burną / Argi tu nesupranti, kad taip irgi skatiname žmoniją pasukti kur kas teisingesniu keliu? / Kaip išsiilgau paryžietiškos duonos, vargeli tu mano / Čia niekur neapsieinama be pomidorų padažo / Kaip kažin kas, labai jau keistai jūs skatinate žmoniją / Kuo keisčiau, tuo veiksmingiau, brolau, žmonės tau – ne vabalai / Vadinasi, tai, kas vyksta Konge, jums nesvarbu / Svarbu, Ostinai, labai svarbu / O Alabamoje / Mes viską žinome kuo nuodugniausiai, Polankas turi tie-

* Mėgautis, naudotis (*pranc.*).

sioginį telefono ryšį su pastorium Kingu / Na, o Kuboje / Ir Kubą pažįstame kaip savo kišenę, šiaip ar taip, neparduosime jiems autobusų flotilės, o nuskandins juos drauge su laivu, ir baigta / Jūs – klajojantys komediantai, ir tiek / Visai galimas daiktas, liutnininke, na, o ką tu veikei prieš susipažindamas su klajojančiais komediantais / Aš, iš tiesų / Ne, ne iš tiesų, bet savo paranojikų klube, tik mums turi dėkoti / Bent jau suvokiau, kad esama tokių problemų / Kas be ko, todėl ir miegojai kaip suvystytas / Šūktelėk Džovaniui, kad atneštų vyno, nes šneki itališkai San Sepolkro tartimi / O dabar prisipažink, jog klubas tau buvęs nebuvęs, jog tau, priešingai, knieti padaryti ką nors gera ir kad griebtų už širdies / Ką gi, prisipažįstu, kad jūs man atvėrėte naujus horizontus / (Nešvankus juokas) / Tačiau tai nepateisina jūsų kaip asmenybių / Paprašyk Džovanį atnešti flano, tik tirštesnio, kad gerklę jam užkimštų / Tegu sau pliauškia, o aš tuo tarpu pabandysiu įkalbinti Kalaką, kad šiandien pabudėtų / Ką gi, sutinku, jeigu dar kas nors eis su manim, man nesmagu sėdėti vienam ant tos gauruotos sofos / Juk sakiau, kad eis Nikolė / Aha, tuomet gerai / Jūs negalite įsivaizduoti, kaip sunku Londone rasti spyruoklių / Va, dailiausia, dabar šitas paleis liežuvį / Įsidėk į galvą, kad aš kalbu moksline tema / Tai apie žmoniją, tai apie mokslą – ir tai, jūsų nuomone, pietūs / Visa bėda, kad jūs – krankis / O jūs – bizdukas / Žiū, kaip valgo Nikolė, tikra prancūziukė, kaip gyva nepatikės, kad spagečiai – pagrindinis patiekalas / Betgi Italijoje spagečiai niekada nebuvo pagrindinis patiekalas / Kas be ko, mažyle, bet štai šitam ponui aš kalbu apie Buenos Aires / O kuo čia dėtos Buenos Airės? / Spagečiai, manding, italų pagrindinis patiekalas / Ir Buenos Airėse irgi / Tikrai? / Laikas būtų žinoti / Bet aš nesuprantu, kodėl Buenos Airės – italų miestas, jeigu ten spagečiai – pagrindinis patiekalas / Todėl, kad mes sočiai užsipilame pomidorų padažo, sutaisyto su pakepintais svogūnais ir kitokiais

prieskoniais, ir, be to, dar užsisakome mėsos troškinio – toks gardumėlis, tik žiūrėk, kad liežuvio neprarytum / Visi mane klausinėja, kam man reikia tos spyruoklės, bet aš negaliu taip paprastai imti ir paaiškinti / Kiek aš žinau, niekas tavęs nieko neklausinėjo / Man reikėtų grįžti į tuos laikus, kai Vil d'Avrė šokiuose susipažinau su savo storuliuke / Baigta, čia jau bus pasaka be galo, visi septyni Kazanovos tomai / Ir ji bemat sutiko apžiūrėti mano kuklaus kambarėlio lubas / Dabar jis prišnekės būtų ir nebūtų dalykų, kad tik mes sužinotume apie visas jo pergales / Va tuoj ištaisysiu jums marmūzę, tada žinosit / Tik tiek jis ir laimėjo iš savo storuliukės, kad gavo darbelį senio Pertejo mokomojoje miškų urėdijoje, kur jam moka skatikus / Kas be ko, moka nedaug, bet užtat turiu storuliukę pašonėje, o koks tvenkinys, perdėm prižėlęs nendrių / Džovani, keturis puodelius kavos, keturis / Penkis, brolau, Ostinas jau geria kavą, mama leido / *Allez au diable** / Ne, vaikeli, negražu taip sakyti, aš tave išmokysiu kitokių posakių Belvilio tarme – bet kam duoninę skylę užkimši. Žinia, trumpesnio ir šmaikštesnio kaip *ta gueule*** nėra, pažymėkim jį pirmuoju numeriu. *Ta soeur**** irgi neblogas, turi neginčijamo žavesio, kai nori užkabinti visą giminę / Ačiū, mokytojau / *Y a pas de quoi, mon pote.*****

Pokalbis baigėsi tuo, kad Nikolė ir Kalakas sutiko važiuoti į muziejų, prie jų turėjo prisidėti Marastas, kai tik bus išsiųstas dervinio akmens luitas. Mano artimas apmokėjo sąskaitą, atliko dalybos veiksmą ir negailestingai išreikalavo iš kiekvieno, kiek priklauso, pareiškęs, kad arbatpinigių palieka iš savo kišenės. Muziejus buvo pustuštis, ir, matydamas, jog vienas

* Eikit po velnių (*pranc.*).

** Užsikišk (*pranc.*).

*** Užsičiaupk (*pranc. pažodžiui*: tavo seserį).

**** Nėr už ką, bičiuli (*pranc.*).

kitas lankytojas, kaip ir reikėjo tikėtis, beveik nestabtelėdamas antrojoje salėje, skuba prie Gogeno ir Manė, Kalakas vos nesusijuokė pagalvojęs, kad Marastas visai be reikalo taip rūpinosi budėjimu; tačiau, kai jiedu su Nikole atsisėdo ant sofos, vos kelioms minutėms praslinkus Kalako dėmesį patraukė tai, jog salėje net trys prižiūrėtojai ir itin budriai saugo paveikslus, į kuriuos niekas nežiūri. Ant sofos buvo labai patogu, tik rūkyti draudžiama, be to, Nikolė atrodė kaip paprastai liūdna ir susimąsčiusi. Vienu tarpu, kad ir puikiausiai viską žinodamas, Kalakas paklausė, kodėl ji tokia.

– Tikriausiai ir pats supranti, Kalakai, – tarė Nikolė. – Nėra ko pasakoti, stačiai viskas blogai, nebežinome, ką daryti. O dar blogiau, kad abu puikiai suprantame, ką reikia daryti ir jam, ir man, bet nieko nedarome.

– Vadinasi, viltis, ta kekšė žalia suknele?

– Et, jau senokai neturiu jokių vilčių. O Maras, kaip jam įprasta, priešingai, turi, ir čia aš kalta. Aš nesitraukiu nuo jo, mudu žiūrime vienas į kitą, miegame vienoje lovoje, ir jis kas dieną puoselėja vis daugiau vilčių.

Iš lifto išlipo keturi žmonės, elgesiu panašūs į bulius koridos arenoje, žvalgėsi aplink nieko nematydami, mintyse vargais negalais apmesdami ekskursijos planą: iš pradžių kairė siena su primityvistais, paskiau natiurmortai ant priešinės sienos – ir staiga, kryptingai nusiteikę, virtine nužygiavo į antrąją salę ir nė kiek nedvejodami susispietė priešais daktaro Laisonso, K. T. D., M. D., portretą.

– Patys tikriausi neurotikai, – tarė Kalakas. – Jie nepažįsta vieni kitų, bet mes, kaip Dievo akis, iškart atskiriame pašauktuosius nuo išrinktųjų. Dievaži, puola prie *hermodactylus* kaip musės prie medaus.

– Pasišalinti turėčiau aš, – tarė Nikolė. – Tačiau pasišalinti be juokų, nepalikdama jokių pėdsakų. Tuomet jis pasveiktų. Kaip matai, puikus planas, tačiau įgyvendinti jį kur kas sun-

kiau nei išgyventi tai, kas dabar vyksta ir ką būtų galima pavadinti puikiu beprotybės pavyzdžiu.

– Aha, tikrai, mieloji, pasakei nemirtingą tiesą. Antai dar du ateina, žiū, kaip kruta ūseliai, kaip sakydavo viena giminaitė iš Vilja Elisos. O tame būryje, kuris štai dabar išeina iš lifto, mažų mažiausiai trys neurotikai. Matai, Nikole, jeigu jo nebemyli – tik suprask teisingai: kai sakau „myli", neturiu galvoje, kad alpsti dėl jo ar esi jam gera, ar dar kokių nors malonių pakaitalų, mūsų civilizacijos laimėjimų, – jeigu jo nemyli, nesuprantu, kodėl tau trūksta taurumo pasišalinti.

– Taip, žinoma, – tarė Nikolė. – Juk taip paprasta, tiesa?

– Nekalbėk niekų. Puikiai suprantu, kaip tai sudėtinga.

– Jeigu ir man kas nors atsiųstų laišką, – tarė Nikolė. – Na, sakykime, anoniminį laišką, patardamas, pavyzdžiui, daryti tai ir nedaryti to. Žiū, kaip jie susidomėjo paveikslu ir kaip sunerimo prižiūrėtojai. Visi puikiai žino, ką reikia daryti, nes kiekvienas gavo po anoniminį laišką, kažkas juos siuntinėja šiaip sau, be niekur nieko.

– Šiaip sau, be niekur nieko? – tarė Kalakas. – Kad jie prasmegtų, kodėl čia negalima rūkyti? Ar tau niekada nedingtelėjo į galvą mintis, kodėl Marastas veltui gaišta laiką tokioms, tavo nuomone, visiškoms nesąmonėms? Jau daugiau kaip prieš du mėnesius jis turėjo imtis darbo ir pradėti užsakytąją statulą, ir še tau, kad nori, jis gaišina ir mus, prisiprašęs, kad tuščiai praleistume visą popietę ant šios sofos, panašios į šunį.

Nikolė nieko neatsakė, ir Kalakui buvo toks įspūdis, kad ji nenori nieko galvoti ir vis giliau grimzta į niūrią tylą.

– Jei būčiau bent penkiolika metų jaunesnis ir turėčiau šiek tiek daugiau sterlingų, nusivežčiau tave į Helsinkį ar į kokią nors kitą panašią vietą, – staiga tarė Kalakas. – Šiaip sau, draugiškai, savaime suprantama, duočiau papildomą postūmį, kurio, pasak tavęs, tau taip reikia. Nesijuok, aš rimtai sakau. Nori, važiuojam drauge, arba aš tave palydėsiu iki traukinio ir pro langą

tau paduosiu maišelį karamelių? Nebūk kvaila, nežiūrėk į mane tokiomis akimis. Aš čia niekuo dėtas, tarkime, esu nusiteikęs atlikti pagalbinį vaidmenį, lyg tu būtum vienos mano knygos veikėja, o aš tave būčiau įsimylėjęs ir norėčiau tau padėti.

– Puikiai žinai, kad nors ir į kokį traukinį sėsčiau, jis mane nuvežtų į Vieną, – tarė Nikolė taip tyliai, kad Kalakas vos galėjo ją išgirsti, – bet aš nenoriu ten važiuoti.

– Aha, aišku. Jokio tarpusavio supratimo. Žvilgtelėk į aną storulę, atsinešė kažką panašaus į inkunabulus, norėdama sužinoti, kas tai per augalas, tikriausiai tą patį botanikos traktatą, kurį minėjo mano artimas. Na, dabar jau prasideda, žiū, kaip nestygsta prižiūrėtojai, vargšeliai neišmano, ką reikėtų daryti. Salėje nė vieno žmogaus, išskyrus tuos švilpius, susigrūdusius prie tos teplionės su šakele, na, stačiai protas nenеša. Sakai, į Vieną? Jeigu jau taip pagerbei mane, parodydama tokį pasitikėjimą, man kyla klausimas, ar tu žinai, kad ir Chuanas išgyvena daugmaž tą patį kaip ir tu.

– Aišku, žinau, kaipgi nežinosiu, – tarė Nikolė. – Galvoj netelpa, kad jo kas nors gali nemylėti.

– Taigi, kad nemyli, vaikeli, ir jeigu tavo minėtas traukinys nuvežtų tave ten, kur traukia širdis, įsitikintum, jog jis taip pat svajoja įšokti į Paryžiaus traukinį, tačiau tvardosi dėl tos pačios priežasties, dėl kurios tu nevažiuoji į Vieną, ir taip toliau. Žaisti laisvą kampą labai smagu, kai tau aštuoneri, bet vėliau gali apimti neviltis, ir nieko čia nepakeisi. Pažiūrėk į aną džiūsną prižiūrėtoją, tikriausiai turi nurodymą kuo smulkiausiai surašyti labiausiai įtartinų lankytojų žymes, vargšelis jau prirašė du sąsiuvinius, gerai prisimenu, kad anądien turėjo sąsiuvinį kitos spalvos viršeliais, nebent jie kasdien naudoja vis kitokią spalvą, kaip kadaise actekai. Gal nori, kad papasakočiau tau apie actekus?

– Neverksiu, nebijok, – tarė Nikolė, spūstelėdama man ranką. – Liaukis kvailiojęs, ir nėra ko man pasakoti apie actekus.

– Šią temą esu nuodugniai išstudijavęs, nors, beje, ji neturi nieko bendra su Viena. Na, jeigu neketini verkti, bemat įsikišk nosinaitę ir nepaikiok. Vargeli tu mano, tik pamanyk, juk Marastą, galima sakyti, išauklėjome mudu su Polanku ir, aukodamiesi tam mulkiui, atsižadėjome kone visų gyvenimo malonumų. Nejaugi tik dėl to palikau savo tėvynę? Šimtai eseistų ir literatūros kritikų savo priekaištais man aitrina širdį, o aš čia terliojuos su tais lepšiais. Ostinas teisus, jums visiems derėtų įstoti į partiją, į bet kurią partiją, svarbiausia – į partiją, kad galų gale duotumėte naudos, jūs, mandarinų gauja.

Jis buvo taip įsiutęs ir drauge taip aiškiai stengėsi mane pralinksminti, kad aš išsišnypščiau, įsikišau nosinaitę ir atsiprašiusi padėkojau už karameles, kurias jis man paduos pro vagono langą, ir pridūriau, jog labiausiai mėgstu mėtines. Mudu sėdėjome truputį susigėdę, nežiūrėdami vienas į kitą, jausdamiesi bejėgiai kaip ir kiekvienas civilizuotas žmogus, kai jis negali užsidegti cigaretės, įprastais judesiais nukreipti nuo savęs dėmesio, pasislėpti už dūmų uždangos. Kaip nuogi jautėmės ant tos sofos, į kurią godžiai spoksojo neurotikai iš įvairių salės kampų.

– Nebežinau, ką reikėtų daryti, – tariau. – Visiems kaip paprastai viskas aišku. Tačiau ateina Maras, ir, žinai, šiandien vėl kaip vakar, jokios permainos, gerai pasakei, kekšė žalia suknele.

– Iš jo tau nėra ko tikėtis, – tarė Kalakas. – Jis nieko nedarys, kad jūsų padėtis pasikeistų. Nebent, manydamas, jog jeigu nieko nedarys...

Žvilgtelėjau į prižiūrėtoją, kuris, nepatogiai įsitaisęs, kažką rašėsi į sąsiuvinį; nutilau pusiau žodžio, negalėdamas užbaigti minties, ir keisčiausia, kad prižiūrėtojas nustojo rašyti tą pačią akimirką, kai aš nutilau, ir mudu susižvelgėme iš tolo tokia sutrikusia ir apmaudžia veido išraiška, kokia žmonės paprastai žiūri, kai nesumeta, kaip elgtis toliau, spėdami, jog tolesnis el-

gesys turėtų viską nulemti, kaip sapno pabaiga, kurią akimoju pamirštame, nors ten turėtų būti raktas, visi atsakymai. „Nebent, manydamas, jog jeigu nieko nedarys…“ Man buvo labai smalsu, ką būtų galėjęs rašyti prižiūrėtojas ir, taip pat kaip aš, kokios minties nebaigė. Apskritai kuriems velniams, kuriam galui turėčiau rūpintis tos moters reikalais? Paprasčiausia būtų pasakyti, kad aš čia niekuo dėtas, kad mielai padėčiau iš draugystės, nes mudviem su Polanku Marastas – tai lyg sūnus, na, o ji, vadinasi, lyg mūsų mieliausioji dukrelė, tačiau aš buvau daugiau nei tikras, kad tą akimirką, kai pasakiau: „Aš čia niekuo dėtas“, pasakiau – nejučia, o gal ir tam tyčia, bet iš visos širdies – tai, ką Nikolė puikiausiai žinojo, ir kad tai kvaila ir neišvengiama, ir sena, ir liūdna, kad myliu ją truputį labiau nei mūsų mieliausiąją dukrelę, ir kad man toli gražu nebūtų lengva lydėti ją į Helsinkį vien kaip geram dėdei, pasišovusiam pataisyti nuotaiką ilgesio kamuojamai dukterėčiai.

– Ne, jis nieko nedarys, – tarė Nikolė. – Pamatysi, kad bus mano teisybė.

– Čia tuojau užvirs košė, – tarė Kalakas, – jauste jaučiu, kaip kažkas tvenkiasi, aiškiai matyti, jog prižiūrėtojai kažko laukia, niekad nesu matęs, kad jie būtų tokie įsitempę. Štai šitie trys, ką tik atėję, – patys tikriausi neurotikai; jų viso labo devyni, nors dėl vieno kito nesu visai tikras. Apskritai, dukrele, man visų jūsų nuoširdžiai gaila.

Šiuos žodžius visi mes dažnai kartojame, kalbėdami apie kitus, ir tariame juos paprastai nieko neimdami į širdį, tačiau Nikolė pasijuto lyg antausį gavusi. Jai vėl kilo noras atsidurti viešbutyje, vienui vienai užsidaryti kambaryje; ji pasijuto tarsi nešvari šalia Kalako, kuris jau ir pats gailėjosi ištaręs tuos žodžius.

– Žinai, aš netgi neverta to, kad manęs kas nors gailėtųsi.

– Et, neimk į galvą.

– Netgi to, kad mane lydėtum į Helsinkį ar Dubrovniką.

– Tiesą pasakius, neturiu nė mažiausio noro.

– Juo geriau, – tarė Nikolė šypsodama ir vėl išsitraukė nosinaitę.

Prisirišk prie stiebo, jei bijai giesmių, būk kaip buvusi su Marastu ir jauskis nešvari, ir vis viena prisirišk prie stiebo, jei bijai beprasmiškos laisvės, kuri Vienoje neišvengiamai atsirems į užrakintas duris arba šaltą mandagų pasiaiškinimą ir antakių kilstelėjimą, reiškiant tiek nuostabos, kiek leidžia geras tonas, Chuanas meiliai į ją pažvelgs ir pabučiuos į skruostą, nusives vakarieniauti, į teatrą, bus išsiblaškęs ir paslaugus, negalės nusikratyti paveikslo, užvaldžiusio jo mintis, ir jeigu jis neatsispirs lengvabūdiškumo protrūkiui ir, bučiuojant jai į skruostą, jo lūpos prisilies prie jos lūpų, jei paskiau jo ranka užguls Nikolės pečius ir stipriau ją priglaus, visa tai jai atrodys kaip išmalda vilčiai pavargėlei, prideramas užmokestis kekšei žalia suknele, pasak Kalako, kuris staiga atsistojo ir apstulbęs sužiuro į tris prižiūrėtojus, pagarbiai apspitusius vienarankį džentelmeną, kaire ranka, energijos pertekliumi atstojančia ligi pat peties prarastąją dešinę, rodantį į penkių ar šešių anoniminių neurotikų apgultą daktaro Laisonso portretą.

– Ar aš nesakiau? – sėsdamasis sukuždėjo Kalakas. – Tuojau užvirs košė, tik pažiūrėk, kaip įsismagino tas vienarankis.

– Tai direktorius, – tarė Nikolė. – Haroldas Haroldsonas.

– O aš maniau, jog tokių vardų pasitaiko tik Borcheso knygose, dar vienas įrodymas, kad gamta pamėgdžioja meną. Na, žinoma, tik jo čia ir trūko. Ateini pačiu laiku, nepavėlavai nė sekundės į griūties reginį, brolau, šiam vienarankiui neprilygtų nė pats Višnus su visais savo čiupikliais.

Marastui nespėjus nei pabučiuoti Nikolės, nei susivokti, kas vyksta, visi trys prižiūrėtojai priėjo prie Tilio Ketlio paveikslo, mandagiai, bet be jokių ceremonijų išsklaidė apstulbusius neurotikus, paskiau du nukabino paveikslą nuo sienos, o trečias stebėjo akciją laikydamas atstu neurotikus, kol dak-

taro Laisonso portretas dingo koridoriuje, kur sinchroniškai, nustebindamas Kalaką tokia veiksmų darna, kažkas atidarė dureles, ligi šiol nepastebėtas tarp gausybės varinių puošmenų ir konsolių, tad operacija pasibaigė lygiai taip pat gražiai, kaip ir prasidėjo. Vienintelė strateginė klaida, kaip beregint paaiškėjo, buvo ta, kad Haroldas Haroldsonas neišėjo iš salės, nes tą pačią akimirką prie jo pripuolė storulė su botanikos tomu, lydima dviejų draugių ir kelių neurotikų, nelaimės valandą iškart atpažinusių savus ir pasiryžusių atsižadėti ligi šiol puoselėjamo anonimiškumo, ir pareikalavo paaiškinti, kas atsitiko, ir visam laikui įsidėmėti, jog žmonės, išsiruošę į muziejų, niekada nepakęs, kad jiems iš panosės nukabintų paveikslą, kuriuo jie grožisi / Vadovautasi tam tikrais sumetimais, ponios ir ponai / Prašom paaiškinti, pone / Administraciniais ir, be kita ko, estetiniais / Kodėl kaip tik šitą paveikslą, o ne kurį kitą? / Todėl, kad mes ketiname jį pakabinti kitoje, labiau apšviestoje vietoje / Ir šioje vietoje visiškai pakanka šviesos / Tai jums taip atrodo / Betgi tai tiesa, ponios ir ponai man pritars / *Hear, hear** / Tokiu atveju patariu parašyti skundą / Kurį jūs įmesite į šiukšlių dėžę / Taip aš nesielgiu, ponia / Mes ką tik matėme labai pamokomą jūsų elgesio pavyzdį, pone / Leiskite jums pasakyti, kad man jūsų nuomonė netrukdys ramiai miegoti / Ir tu, brolau, neįsikiši? Pats užvirei tą košę ir dabar nusiplauni rankas / O ką čia pasakysi, bičiuli, tai pranoko visus mano lūkesčius. Drožiam iš čia, kol neužsegė antrankių, jau nebėra ko laukti. Nikole, katyte, tu neturi lietpalčio, o lauke lynoja.

Tačiau alinėje nelynojo, ir jie užsuko išgerti portveino po to, kai, išėjus iš muziejaus, Kalakas atsisveikino prie durų tokia mina, kad jam viskas nusibodo iki gyvo kaulo. Šiltas portveinas taip gražiai derėjo prie cigaretės dūmo ir šio senu raudonmedžiu apkalto kampelio, kur, susijaudinęs po tokio žaidimo

* Girdite, girdite (*angl.*).

finalo, Marastas niekaip negalėjo nurimti ir vis prašė Nikolę kuo nuodugniau viską papasakoti, kol Nikolė šypsodama iš-klojo viską iš panagių ir galiausiai paglostė jam veidą, baidydama paukščius, ir tuomet Marastas dar užsisakė portveino ir pranešė, jog dervinio akmens luitas rytoj *Rock & Roll* laivu, kapitonas Šonas O'Breidis, iškeliauja į Kalė uostą. Jis spėjęs gerai apžiūrėti akmenį, kol muitininkai, įrėmę kopėčias, po jį karstėsi, niekaip negalėdami patikėti, kad jame nėra nei plutonio, nei gigantozauro skeleto. Na, o ką pasakys Arkėjaus savivaldybė, gavusi misterio Vaitlo faktūras, tai jau kitas dalykas, iki to dar kelios dienos laiko, o tuo tarpu antroji taurė portveino jiems maloniai glostė gomurį.

– Beje, mano artimas gavo Selijos laišką, mums išeinant iš espreso kavinės, sakė, kad ji žada atvažiuoti, ir dar kažką panašaus. Didelio čia daikto, kad atvažiuoja ir kad akmuo pagaliau išsiųstas, papasakojau tik tam, kad daugiau nereiktų apie tai kalbėti. Nukabino paveikslą! – sušuko vis labiau džiūgaudamas Marastas. – Negali būti! Pats Haroldas Haroldsonas! Kur tai girdėta!

Nikolė mėgavosi tuo gaivališkumu, jam kalbant apie tokius kasdienius dalykus, tačiau praslinko gera valandėlė, kol Marastas apsiramino, pagaliau suvokęs, kad regimoji ir apčiuopiamoji akcijos dalis pasibaigė ir kad neurotikai nuo šiol bus dar anonimiškesni nei anksčiau, išskyrus nebent vieną blankią išimtį – Ostiną.

– Viskas ir toliau bus kaip buvę, – tarė Nikolė, – tik truputį kitaip, ir mes jau nieko nebematysime.

Marastas žvilgtelėjo į ją, degdamasis dar vieną cigaretę. Lėtai pastūmėjęs portveino taurę į šalį, sužiuro į vos pastebimą drėgną ratilėlį ant stalo, menkutį to, kas būta, pėdsaką, kurį kelneris abejingai nušluostys.

– Kai ką visada įmanoma nuspėti, pirmuosius koncentrinius ratus. Daktaro Laisonso portretas bus pakabintas kitur

arba veikiausiai muziejaus saugykloje palauks ramesnių laikų. Mes grįšime į Paryžių, Haroldas Haroldsonas ilgainiui pamirš visą tą biurokratinį košmarą, o Skotland Jardas, jeigu jie ką nors bus suuodę, padės į archyvą vos pradėtą bylą.

– Gogenas ir Manė vėl taps padėties viešpačiais. Antrojoje salėje liks tik vienas prižiūrėtojas.

Kas be ko, bet tai dar ne viskas. Marastas jautė, kad kažkas sprūsta jam iš rankų, kažkas artima, kaip Nikolė, irgi sprūstanti jam iš rankų, visa tai nebeturėjo nieko bendra su spėjamais rezultatais ir galimais variantais. Žaidimas, pradėtas iš nuobodulio ir ilgesio, suardė visą tvarką, priežastinei grandinei įsiaikštijus, įvyko staigus posūkis, vadinasi, paštu nusiųsti keli žodžiai sujaukė visą pasaulį, na, tarkime, kišeninį pasaulį; Ostinas, Haroldas Haroldsonas, galimas daiktas, policija, dvidešimt anoniminių neurotikų ir du papildomi prižiūrėtojai laikinai išėjo iš orbitos, susiėjo viename taške, susimaišė, susidūrė, susikirto, ir radosi jėga, paskatinusi nukabinti istorinės vertės paveikslą ir sukėlusi padarinius, kurių jis jau nebepamatys, Arkėjuje, savo dirbtuvėje, grumdamasis su dervinio akmens luitu. Nikolės pirštai suprakaitavusiame, trūkčiojančiame jo dešinės rankos delne atrodė kaip niekad plonyčiai. Kaire jis nupiešė labai švelnius įsivaizduojamus antakius virš švelnių Nikolės antakių ir jai nusišypsojo.

– Kad tai būtų įmanoma, – tarė jis. – Ak, mieloji, kad visa tai būtų įmanoma.

– Kas būtų įmanoma, Marai?

– Nežinau, nukabinti paveikslus, piešti kitus antakius, apskritai ką nors panašaus.

– Neliūdėk, Marai, – tarė Nikolė. – Aš pasistengsiu priprasti prie tų antakių, kuriuos tu nupiešei pirštu, tu tik palauk.

– O katalogas, įsivaizduoji? – tarė Marastas, lyg nebūtų klausęsis. – Dabar, leisdami katalogą, jie turės nebeminėti pa-

veikslo, pažymėto aštuntu numeriu, ir jį pakeisti kitu. Visose pasaulio bibliotekose iškart pasikeis tūkstančiai katalogų, jie bus tie patys ir podraug kitokie, nei buvo, nes jau sakys netiesą apie aštuntą paveikslą.

– Matai, viskas keičiasi, – nuleisdama galvą, gailiai tarė Nikolė. Paėmęs už smakro, Marastas pamažu ją pakėlė ir vėl paglostė kaktą ir antakius.

– Čia tau plaukelis išaugo, anksčiau jo nebuvo.

– Visada buvo, – tarė Nikolė, įsikniaubdama Marastui į petį. – Visa bėda, kad tu nemoki skaičiuoti.

– Ar norėtum nueiti į kiną pažiūrėti Godaro filmo?

– Mielai. Ir papietautume Soho kvartale, tame ispaniškame restorane, kur, kaip tu sakei, man kitaip blizga plaukai.

– Niekad nesu tau nieko panašaus sakęs.

– Esi, esi. Sakei, kad ten kažkokia ypatinga šviesa ar kažkas panašaus.

– Netikiu, kad gali pasikeisti tavo plaukų spalva, – tarė Marastas. – Netikiu, kad tavyje, mieloji, kas nors apskritai gali pasikeisti. Juk tu pati sakei, jog šitas plaukelis jau anksčiau čia buvo, pameni. Visa bėda, kad aš nemoku skaičiuoti, tu irgi tai sakei.

Užsisėdėjome iki vėlumos beplepėdamos ir begurkšnodamos konjaką, kartais ilgokai patylėdavome, ir Elena tuomet atrodydavo tolima ir abejinga, bet staiga vėl griebdavosi cigaretės arba taurės, arba ūmai nusišypsodavo, nors ką tik visiškai nekreipė į mane dėmesio, nenutraukdama mano kvailo monologo. Kai vėl pažvelgdavo, tarytum sutelkdama į mane visą dėmesį, lyg norėdama atsiprašyti, kad buvo tokia neatidi, aš stengdavausi ją pamėgdžioti – kaip ir ji prisidegti cigaretę, nusišypsoti – irgi lyg skatinama iš šalies, lyg trokšdama susigrąžinti pasitikėjimą ir laimę, ką tik trumpai išblėsusius atsivėrusioje nebūtyje – neveizdžiose Elenos akyse. Man buvo

skaudu suvokti, jog tomis pertraukėlėmis aš kankinuosi, esu vienui viena, jog Elena turi neginčijamą teisę žiūrėti į mane kaip į mažvaikę; paskiau persitardavome tik vienu kitu žodžiu, nes nebuvo nieko svarbesnio, kaip pasitikėjimas, pojūtis, kad esi čia ir kad Elenai visiškai nereikia tavęs raminti, na, žinoma, gali čia gyventi, kiek tik nori, susitvarkysime, žodžiai paravanai, ir Nikolė, ir Telė, ir visos mes, moterys, tolydžio jų griebiamės, savaime suprantama, neįmanoma be jų apsieiti, kitaip jausies tokia vieniša kaip Elena, niekada jų nesigriebianti. Kaip lengva tą vakarą buvo jaustis laimingai drauge su Elena, be jokių patikinimų ir atsivėrimų, tačiau greta tvylojo kažkas negera, juoda nebūtis, kokia tapdavo Elena, kai mintimis tarytum nukildavo kažkur, įsmeigusi žvilgsnį tai į taurę, tai į ranką, tai į krėsle pasodintą lėlę. Ir man knietėdavo padaryti ką nors, ko niekada nepadaryčiau, na, tarkime, atsiklaupti, taip, daktare, atsiklaupti, nes atsiklaupus tu atsiduri arčiau, galima įsikniaubti į karštą kūną greta, skruostu prisiglausti prie šilto vilnonio megztinio, visa tai, kas iš tikrųjų svarbu arba liūdna, arba nuostabu, nuo pat mažumės mėgdavau daryti klūpomis, arba laukti atsiklaupusi, tyliai laukti, kol ji man paglostys galvą, nes Elena tikrai paglostytų: jeigu prisiartinsi prie žmogaus iš apačios, kaip šunytis arba vaikas, žmogaus ranka pati savaime nusileis ant galvos, švelniai nusliuogs plaukais ir palies petį, pamyluos, ir tuomet bus galima jai pasakyti tai, ko apskritai niekada nepasakyčiau, pasakyti, kad ji.– kaip negyva, kad jos gyvenimas, mano akimis žiūrint, panašus į mirtį, o svarbiausia – tačiau tai pasakyti būtų dar sunkiau, beveik neįmanoma, – kad ji tokia atrodo ir Chuanui ir kad mes niekada nesuvoksime to gėdingo dalyko ir niekada su tuo nesusitaikysime, toks įspūdis, jog mes amžinai šokame aplink ją, dievindami Eleną šviesulį, Eleną išmintį; ir tuomet ji pažiūrės į mane anestezuotojos žvilgsniu, ak, taip, daktare, be apmaudo, be nuostabos, pirmiausia iš tolo, lyg pamačiusi

kažką nesuvokiama, o paskiau nusišypsos, vėl graibydamasi cigaretės, netardama nė žodžio, nesutikdama nė su kuo, ko, savaime suprantama, niekas iš mūsų neišdrįstų jai pasakyti, net mano artimas, kuris viską išrėždavo į akis tam, kas to nusipelnęs.

Vis dėlto buvo dar kai kas, žvelgiant to mielo, romaus šuns akimis, to paties, kurį, sėdėdama krėsle priešais Eleną, įsivaizduoju, jai netgi to neįtariant, – sėdėjau čia laiminga: saugi nakvynė, konjakas, nebylus bendravimas, susitaikymas su tuo, kad Elena – štai ši moteris, retkarčiais atsainiai glostanti sagę su salamandros ar driežo atvaizdu, tačiau – na, žinoma, daktare, tikrai to nepaneigsi – ji nesibodi buteliukais su įvairių spalvų vonios druskomis, tualetiniu muilu ir kvepalais, tokiais pat, kokiais kvėpinasi Telė ir Nikolė, kokių kada nors turėsiu ir aš, kai gyvensiu viena savo namuose. Tu niekuo nesiskiri nuo mūsų, tu mūsiškė, kvėpiniesi, esi pilna kaprizų, mėgsti žiūrėtis į veidrodį. Vis dėlto mudviejų tai nesuartina, protas neneša, bet visa tai nė kiek mudviejų nesuartina, štai čia maudžiausi, šluosčiausi tavo rankšluosčiu, negalėdama atsistebėti, kad tavo būstas visiškai kitoks, nei mes būtume galėję įsivaizduoti, ir štai dabar vėl sėdžiu priešais tave – tu viską man duodi, palengvindama gyvenimą, kad nekentėčiau, bet atstumas, skiriantis mudvi, didėja svaiginamu greičiu, aš jaučiuosi vis menkesnė, netenku paskutinės galimybės kaip nors tau paaiškinti, kuo tu, daktare, skiriesi nuo mūsų, tuo žavėdama mus ir drauge varydama į neviltį. Elena man visada atrodė daug vyresnė už mane (tačiau kas gali žinoti, kiek metų Elenai iš tikrųjų, ar ji vyresnė už mane penkeriais, ar dešimčia metų, ir kas šiuo atveju svarbiau – amžius ar kas kita, veidrodis ar kalbėsena?), ir kas iš to, kad sėdžiu priešais ją, kad ji paduoda man konjako taurę, tokią pačią kaip ir josios, jeigu niekada neatsitiks tai, kas neįmanoma, Elena nepažvelgs man į akis ir nepasakys nuoširdaus žodžio, tarytum atskriejusio iš tolimos kelionės

pro Elenos papartynus, Elenos ežerus, Elenos kalvas, žodžio, neturinčio nieko bendra su nugyventos dienos paravanais nei su klinikoje mirusiu žmogumi, nei su Telės atsiųsta lėle, su tais alibi, kuriuos pakišo laikas ir įvykiai, kad, esant su mumis, jai niekada nereiktų kalbėti apie save, būti Elena.

Tas daiktas atrodė visiškai nepanašus į visraktį, vadinasi, visa operacija neteko prasmės, kuria, širdies gilumoje nenorėdamas to pripažinti, Chuanas nelabai tikėjo; veikiau į įprastą viešbučio raktą, ir Frau Marta tyliai atsirakino dvidešimt antro kambario duris, kurių, sprendžiant iš ankšto ir drėgno koridoriaus, niekada nebuvo varstę istoriniai asmenys. Chuanas buvo beketinąs trauktis – nusileisti žemyn ir pašaukti Telę, ilgu pasiaukojamu sekimu nusipelniusią tokio atlygio, tačiau motorinė veikla (kaip ir priklauso) pralenkė protinę; nusėlinęs pasieniu, kai tik Frau Marta dingo vidun atsiveriančių durų angoje, įkišo koją tarp durų ir slenksčio, kad durys neužsidarytų, ir pasiruošė neišvengiamam skandalui. Buvo aišku, jog įėjusi senė uždarys duris, tokiomis aplinkybėmis niekas kitaip nesielgtų, niekas, išskyrus Frau Martą, nes durys liko praviros ir Chuano batas nepatyrė to, ko tikėjosi pėda, mėšlungiškai susitraukusi ir užėmusi savaime suprantamą gynybinę padėtį. Kambaryje buvo tamsu, kvepėjo pušų muilu – pagirtina naujovė „Vengrijos karaliaus“ viešbutyje, tačiau dėkoti už tai tikriausiai derėjo angliukei. Neišmanydamas, ką daryti, netekęs visų tokiomis aplinkybėmis būtinų loginio mąstymo gebėjimų, Chuanas neturėjo kitos išeities, kaip stovėti ta pačia poza, kuo labiau glausdamasis prie sienos ir dėl viso pikto nekeldamas kojos nuo slenksčio, nes logikos proveržiai įvyksta žaibiškai ir iš abiejų tvykstelėjusios išimties pusių atsiveria bedugnės gryno, nepaneigiamo priežastinio ryšio prarajos. Pavyzdžiui, aklinis žibintuvas, taip buvo likimo lemta, kad tą akimirką iš aklinio žibintuvo ištrūktų violetinės šviesos pluoštas, ir tai at-

sitiko už dviejų metrų nuo durų; ant grindų išsiplėtė virpantis ratas, sliuogtelėjo į dešinę, į kairę, lyg pasirinkdamas reikiamą kryptį. Chuanas antrąsyk susivokė, kad veikia neatsiklausęs aukštesniųjų instancijų; jis vos ne vos šonu pralindo pro durų tarpą, visiškai tyliai atlikdamas šį manevrą, paskiau, pasisukęs ant vienos kojos, prisiglaudė prie durų iš kitos pusės ir pamažėle jas privėrė, silpnai pastūmėjęs petimi. Dar kiek, ir būtų spragtelėjusi durų spyna, tačiau petys sustojo pačiu laiku; sustojo mįslingai, kaip ir visa kita, kas tuo metu vyko, ir Chuanui dingtelėjo mintis, jog šis durų tarpas jį išgelbėjo nuo galutinio kryčio į kažką tokio, kas jau reiškėsi skrandžio spazmais, ką jau kalbėti apie tai, kad kitoje šio nežinomo rūškano pasaulio pusėje, ko gero, laukė Telė, ir tai buvo savotiškas lieptas, sąlytis su blaivaus proto likučiais; tad, šviesos ratui atkakliai šmėžuojant tam tikrame grindų plote, kur prasidėjo violetinis kilimas, buvo beveik malonu (jei spazmai būtų nustoję traukyti skrandį) pasvarstyti apie blaivaus proto sąvoką, pažiūrėti netinkamą nei vienoje durų pusėje, nei kitoje; kodėl vis dėlto buvau toks tikras, kad kitoje pusėje, koridoriuje, vedančiame į laiptus ir Vladislavo Boleslavskio kambarį, – ramybę teikianti tikrovė, Telė ir slyvinė, ir mano prakeikta tarptautinė konferencija? Šitaip galvoje vykstant kažkokiam dingsėjimui, kurį vargu ar buvo įmanoma pavadinti galvojimu, aš supratau, kad šviesos rato šmėžavimas violetiniu kilimu atitinka kažkur tamsiame kambaryje pradingusios Frau Martos dusulingą kvėpavimą. Sulig kiekvienu šviesos pluošto kryptelėjimu mano baimė sustiprėdavo, ir aš prisimindavau Raflesą*, Niką Karterį**, vieną kitą vaikystės dienų knygą, kurioje visada būdavo aklinis žibintuvas ir stebuklinga, nes nesuvokiama, šių dviejų žodžių samplaika; tačiau, vadinasi, visa tai ne juokai, vadinasi, Frau Marta

* Vagis džentelmenas, vaikiškų knygų personažas.

** Seklys, vaikiškų knygų personažas.

turi ir aklinį žibintuvą, ir raktą, štai čia dusulingai kvėpuoja, ir, nepaisant tamsos, justi, jog visa tai vyksta kur kas didesniame nei Vladislavo Boleslavskio kambaryje („Kur tai matyta, kad žibintuvas būtų aklinis?" – kartą paklausiau tėtį), ir, dingtelėjus šiai minčiai, labai įsižeidžiau, nes tame kambaryje angliukė gyveno viena, o administratorius tvirtino, kad skiria mums patį didžiausią viešbučio kambarį („Neklausinėk kvailysčių", – atsakė man tėtis). Sunku buvo suvokti, kaip visiškoje tamsoje tikrasis kambario dydis tampa kone apčiuopiamas, nors jau lyg pro miglą mačiau Frau Martą, violetiniu kilimu velkančią šviesos skritulį, kuris šmaižiojo staigiais trūkiais tai atgal, tai į vieną pusę, tai į kitą, iki lovos kojos (tačiau lova stovėjo per kelis metrus nuo durų, kambarys buvo milžiniškas, jame galėjo miegoti penki žmonės, ir angliukė tikriausiai turėjo jaustis nei šiaip, nei taip toje, sakyčiau, daržinėje su dviem didžiuliais langais, pamažu įveikiančiais tamsą ir jau vos vos prasišviečiančiais galinėje sienoje), akimirką stabtelėjo ir nelyginant auksinis voras ėmė ropštis aukštyn rausva dygsniuota antklode (bene galėtų būti kitos spalvos, *England, my England**?), prigludo šalia rankos, gulinčios ant antklodės, rausvos pižamos rankovės (*England, my own!***), kol pagaliau ryžosi ilgu šuoliu peršokti ant priegalvio krašto, nušliaužė milimetras po milimetro, spazmui vis labiau traukiant man skrandį ir iš pažastų srūvant prakaitui, ir sustojo užslinkęs ant šviesių plaukų sruogos, nusvirusios ir, regis, vos vos virpančios, betgi ne, negalimas daiktas, ji nevirpėjo, šviesos skritulys atkakliai šmaižiojo svyrančia sruoga, o jeigu sruoga svyrojo, vadinasi, galva tikrai negulėjo ant priegalvio, vadinasi, jeigu šviesos skritulys galų gale išdrįstų pergalingai šoktelėti ant miegančiosios veido, neišvengiamai paaiškėtų, kad miegančioji žiūri išplėtusi

* Anglija, mano Anglija (*angl.*).

** Mano gimtoji Anglija (*angl.*).

akis, kad ji ne miega, o sėdi lovoje, susidėjusi rankas ant antklodės, sėdi su rausva pižama, išplėtusi akis, nė nemirksėdama laukia, kada šviesa plykstelės jai tiesiai į veidą.

– Tu jau krenti iš nuovargio, – tarė Elena. – Na, eime gulti.

– Tikrai, daktare. Tik leisk man dar truputį čia pabūti, man taip gera pas tave, ir šviesa – stačiai pasaka.

– Kaip sau nori, aš einu miegoti.

Selija atsilošė krėsle, pasirąžė, visa esybe priešindamasi minčiai, jog štai ir pasibaigė šis vakaras, kai viskas atrodo nuostabu, kai taip gera netgi pasirąžyti ar sumaigyti nuorūką peleninėje, ir norisi, kad tai tęstųsi be galo. „Kodėl viskas baigiasi, kai atrodo stačiai pasaka“, – pagalvojo žiovaudama. Miegas ėmė viršų, švelniomis skruzdėlių kojytėmis kutendamas akis po vokais, ir ta mieguista būsena irgi buvo dalis palaimos.

– Būk gera, suplauk puodelius prieš eidama gulti, – iš miegamojo tarė Elena. – Tau padėti vieną priegalvį ar du?

Selija nunešė puodelius į virtuvę, suplovė ir sudėjo į spintelę, stropiai stengdamasi įsiminti, kur reikia padėti kiekvieną daiktą. Elenos dantų pastos kvapas, daina kažkur toli gatvėje, gili tyla, nuovargis. Viename krėsle sėdėjo lėlė; paėmė ją, apsisuko kelis kartus ir nuėjo į miegamąjį, kur Elena, jau atsigulusi į lovą, sklaidė laikraštį. Tebešokdama Selija nurengė lėlę, paguldė ant taburetės prie durų, užklojo žalia servetėle ir, patyliukais niūniuodama, apkaišė. Truputį gėdydamasi Elenos, sukrizeno dirstelėjusi jos pusėn, tačiau lėlės migdymas buvo anaiptol ne vien žaidimas, reikėjo tik pažvelgti į jos veidą tuo metu, kai ji pasilenkė pataisyti žalios servetėlės, iš rankų ir lūpų iškart buvo matyti, kad tai – maža mergytė, oriai viešpataujanti savo pasaulėlyje: ką tik išėjusi iš vonios kambario, kur atliko savo priedermes pagal asmeninės higienos reikalavimus, prieš nusirengdama ji akimirkai atsigręžta į tai, kas

priklauso jai vienai ir ko negali atimti jokios skolopendros. Pagaliau užverčiau laikraštį, dabar jau visiškai įsitikinusi, jog esu taip išvargusi, kad nebegalėsiu užmigti, ir vėl nukreipiau akis į Seliją, kuri lygino improvizuotos antklodės klostes ir šukavo lėlę, išskleisdama garbanas, vietoj priegalvio padėjusi sulankstytą rankšluostį. Naktinių lempų šviesa nesiekė lėlės ir Selijos, mačiau jas lyg pro nuovargio ūką, bet štai Selija išnėrė iš prieblandos, išsitraukė suglamžytą pižamą, ko gero, ne visai švarią, pasidėjo ant lovos krašto ir, darsyk atsigręžusi ir paglosčiusi lėlę, tarsi susimąstė.

– Aš taip pat nusikaliau. Džiaugiuosi, tikrai džiaugiuosi, kad išėjau iš namų, bet, žinai, štai čia... – Šypsodamasi ji palietė daugmaž apie paširdžius. – Kas be ko, rytoj reikės pradėt ko nors ieškoti. Šįvakar pirmą kartą nelaukiu rytojaus, kaip kažin ką... Čia taip gera, galėčiau gyventi ir gyventi... Ak, nepagalvok, kad... – skubiai pridūrė, baugščiai žvilgtelėjusi į mane. – Nesakau, kad... Turiu galvoje...

– Liaukis tauškusi niekus ir gulkis, – tariau ir, numetusi laikraštį, apsiverčiau ant kito šono. Buvo toks įspūdis, kad girdžiu ją tylint, jaučiu lyg šaltuką, kone malonią įtampą, kaip dažnai atsitinka ligoninėje, operacinėje, kai kieno nors ranka ima neryžtingai atsagstyti kelnes ar palaidinukę.

– Et, gali žiūrėti, – tarė Selija. – Ko nusisukai? Juk mudvi...

– Gulkis, – pakartojau. – Netrukdyk man miegoti ar bent jau ramiai pagulėti.

– Gal gėrei migdomųjų?

– Gėriau, tikriausiai jau ima veikti, ir tau būtų ne pro šalį pasekti mano pavyzdžiu. Balta dėžutė spintelėje virš kriauklės. Tik ne daugiau kaip pusę tabletės, nėra ko pratintis.

– Et, aš ir šiaip užmigsiu, – tarė Selija. – Nebent jeigu iškart neužmigčiau... Elena, tu nepyk, jeigu aš dar pakalbėsiu, na, truputuką. Man tiek susikaupė širdyje... Na, aš egoistė, juk tu tiek iškentėjai, o aš...

– Liaukis, – tariau, – duok man ramybę. Žinai, kur knygos, jei norėtum paskaityti. Saldžių sapnų.

– Gerai, Elena, – tarė mergaitė, alpstanti *Babybel* sūrio, ir įsiviešpatavo tyla, jos pusėje įdubo lova ir beveik tuo pat metu užgeso naktinė lempa. Užsimerkiau, puikiai žinodama, kad neužmigsiu, kad migdomieji daugių daugiausia atmegs kilpą, tai silpniau, tai stipriau veržiančią gerklę. Praslinko gera valandėlė, jaučiau, kad Selija, irgi nusigręžusi, tyliai verkia, tuomet gatvelė ūmai pasisuko, ir, priėjusi kampą, staiga atsidūriau aikštėje, pilnoje tramvajų. Regis, bandžiau grįžti pas Seliją, užjausti, paguosti, kad nustotų verkti, nes ji verkė iš nuovargio ir vaikiško paikumo, tačiau drauge reikėjo saugotis – tramvajai važiavo iš visų bekraštės aikštės kampų ir bėgiai netikėtai kryžiavosi plynoje esplanadoje, išgrįstoje rausvomis trinkelėmis, ir, be to, aiškiai suvokiau, jog turiu kuo greičiau pereiti per aikštę ir surasti Lapkričio Dvidešimt Ketvirtosios gatvę, dabar jau nebebuvo nė menkiausios abejonės, kad pasimatymas paskirtas toje gatvėje, nors ligi šiol apie tai net nebuvau pagalvojusi, ir drauge man buvo aišku, jog nuvažiuoti į Lapkričio Dvidešimt Ketvirtosios gatvę įmanoma tik vienu iš tos nesuskaitomos gausybės tramvajų, kurie, rusvi, nusišėrusiais dažais, šmaižė kaip žaisliniai tramvajai pramogų parke, nesustodami lenkė vienas kitą, kibirkščiuojant jų ūsams ir nežinia kodėl beprasmiškai, tarsi tyčiomis be paliovos dzingsint skambalams, pilnutėliai žmonių blausiais, išvargusiais veidais, žiūrinčių pro langus žemyn, lyg žvilgsniais ieškančių šuns, pasiklydusio tarp rausvų grindinio trinkelių.

– Atsiprašau, daktare, – tarė Selija šniurkščiodama ir pižamos rankove kaip maža šluostydamasi nosį. – Aš kvaiša, ir tiek, čia su tavimi stačiai pasaka, bet aš nieko negaliu padaryti, taip visad būna, toks įspūdis, lyg koks augalas staiga būtų sudygęs ir kaltųsi pro akis ir nosį, ypač pro nosį, aš idiotė, prilupk mane. Aš tau daugiau netrukdysiu, Elena, atsiprašau.

Alkūne pasirėmusi į priegalvį, Elena pasikėlė, uždegė naktinę lempą ir, pasivertusi Selijos pusėn, paklodės kraštu nušluostė jai ašaras. Beveik nežiūrėdama į ją, nes jautė, jog Selija žodžio negali ištarti iš gėdos, paskiau ištiesė suglamžytą paklodę, nejučia pagalvojusi, kad tiksliai pasikartoja kvailas ritualas su visomis ceremonijomis: paguldžiusi lėlę, mergaitė tikisi tokio pat dėmesio, nori, kad ir ją kas nors paguldytų, sušukuotų plaukus ant priegalvio, užtrauktų paklodę iki pat smakro. Kažkur toli, kitoje vietoje, ne aikštėje su tramvajais ir ne lovoje, kur Selija užsimerkia ir, paskutinįsyk šniurkštelėjusi, giliai atsidūsta, ligoninės rūsyje, galimas daiktas, vyko ar jau įvyko kažkas siaubinga, kažkas iki pat smakro užtraukė baltą paklodę ant mirusio vaikino, ir tuomet Telės lėlė tapo Selija, o Selija – mirusiu vaikinu, ir aš nuskyriau ir atlikau visas trejas apeigas, įsitempusi ir drauge atsipalaidavusi, nes migdomieji jau traukė mane žemyn, lenkė prie miego, veikiau pusiaumiegio, ir kažkas – vis dar aš, dar sekiau savo mintis – klausė, kas iš tiesų man atsiuntė lėlę, nes atrodė vis menkiau tikėtina, kad būtų atsiuntusi Telė, nors gal ir Telė, tik ne pati savaime, tikrai ne pati savaime, Chuanas bus pakišęs jai tą mintį, galimas daiktas, vieną vakarą prieš miegą, lyg juokais, ta savo lengvabūdiška maniera, bet anaiptol ne lengvabūdiškai, kaip buvo įpratęs vertimo kabinose, baruose per tarptautines konferencijas ir prie operacinės stalo, veikiausiai tarė: „Galėtum padovanoti lėlę Elenai“ ir, prieš nugrimzdamas į miegą, iki pat smakro užsitraukė paklodę, ir Telė, ko gero, žvilgtelėjo į jį nustebusi, gal net su apmaudu, nors Telei tokie dalykai kuo mažiausiai rūpėjo, o vėliau turbūt ji pamanė, kad, šiaip ar taip, neblogai sugalvota, nes tai, kas kvaila, niekada nėra bloga, ir kad aš būsianti maloniai nustebinta, kai atplėšiu pašto siuntinį ir aptiksiu lėlę, kuri man buvus nebuvus – kaip ir ją padovanojusi Telė.

– Na, liaukis, gana žliumbti, – pasipiktino Elena. – Gesinu šviesą, ir miegam.

– Gerai, – tarė Selija, užsimerkdama ir nuolankiai šypsodamasi. – Miegam, daktare, tavo lova – stačiai pasaka.

Užmigti jai nebus sunku, jau dabar ji kalbėjo apsnūdusi, tačiau mano ranka, paspausdama jungiklį, pakartojo kažkokio kito paveikslo judesius, be reikalo užsimerkiu tamsoje ir atsipalaiduoju, ta kvaila manija skelbti tai, ką darai – gesinu šviesą, ir miegam, – puikiai dera su profesiniu įžvalgumu ir tikslumu: atsisėsti ligonio kairėje, truputį pasitraukus atgal, kad jis turėtų daugiau erdvės, apčiuopti veną, patrinti spiritu sudrėkinta vata ir tuomet pasakyti švelniai, beveik lengvabūdiškai, kaip tikriausiai Chuanas kalbėjo su Tele, pasakyti: „O dabar aš jums įdursiu", kad ligonis suprastų, būtų perspėtas ir, smilktelėjus skausmui, staigiai netimptelėtų rankos ir nesulenktų adatos. Gesinu šviesą, o dabar aš jums įdursiu, miegam, vargšelis, toks panašus į Chuaną, dovanojantį lėles per pakištinius asmenis, vargšelis, taip patikliai nusišypsojo ir atsisveikindamas taip mandagiai pasakė: „Iki pasimatymo", įsitikinęs, kad viskas bus gerai, kad galima gesinti šviesą, kad atsibus jau sveikas kitoje košmaro pusėje. Tikriausiai skrodimas jau padarytas, pažiūrėta, kas yra viduje, kaip žiūri vaikai, išskrodę lėlę, ir tas lygus, gražus, nuogas kūnas, pražydęs skaisčiu balso žiedu, kai atsisveikindamas vaikinas tarsi dėkodamas pasakė: „Iki pasimatymo", dabar, be abejo, panašus į šiurpų mėlynomis, raudonomis, juodomis gijomis išraizgytą anatomijos modelį, kurį paskubomis užklojo sanitaras, galimas daiktas, apdairiai iki pat smakro užtraukdamas baltą drobulę, kad ne taip susigraudintų koridoriuje laukiantys giminės ir draugai, manipuliavimo pradžia, pirmoji šarvonė, laikinoji, balta ir netvari, pagalvėlė po sprandu, skaisti šviesa palatoje, kur tikriausiai rauda seni tėvai, kur, negalėdami patikėti, žiūri vienas į kitą bendradarbiai ir draugai, kartu lankę kavines, žiūri vos nepratrūkdami isteriškai kvatoti, jausdamiesi tokie pat nuogi ir išskrosti kaip ir balta drobule uždengtas velionis, kol

pagaliau ir jie taria, taria sau vieni, taria jam: „Iki pasimatymo" ir eina išgerti konjako arba išsiverkti patys vieni kur nors tualete, gėdydamiesi, drebėdami ir pešdami dūmą.

Selija giliai atsiduso tamsoje, ir Elena išgirdo, kaip ji pasirąžė, tingiai ir jaukiai lyg katė. Saldus miegas, mergaitė be kalbų krito kaip į vandenį. Nė penkių minučių nepraėjo, kai užsnūdo pažaidusi su lėle ir paverkusi; atrodė neįtikėtina, jog miegas čia pat, šalia Elenos, ir ji lėtai pasivertė Selijos pusėn, prieblandoje pamatė išdrykusius ant priegalvio plaukus, vos sulenktos rankos apribus; neįtikėtina, kad miegas perveikė vieną kūną, o kitas būdrauja, pritvinkęs įsisenėjusio kartėlio, aklo nuovargio, geltonu virželiu surištas paketas atrodė vis sunkesnis, nors pasidėjo jį ant kelių, sėdėdama tramvajuje, kuris važiavo žvangėdamas ir tarytum plūduriuodamas savotiškoje terpėje, kur tyla ir žvangesys buvo du vienyje suderinami dalykai, kaip nuolankus sėdėjimas tramvajuje ant sėdynės ir noras kuo greičiau nusigauti į Lapkričio Dvidešimt Ketvirtosios gatvę, kur ji laukiama, gatvę su jau matytomis aukštomis tvoromis iš abiejų pusių, už kurių tikriausiai sandėliai arba tramvajų depai, visur pilna tramvajų – ir gatvėse, ir dykvietėse už aukštų tvorų, o tvorose šen bei ten aprūdiję geležiniai vartai, po jais dingsta bėgiai, neilgai trukus reikės išlipti iš tramvajaus ir pasukti (ne, tai dar ne Lapkričio Dvidešimt Ketvirtosios gatvė) į šalinę gatvelę, tokią keistą, lyg būtų ne vidury miesto, o užmiestyje, tarp grindinio akmenų prižėlusią žolės, gerokai aukščiau grindinio iškilusiais šaligatviais, kur bastosi perkarę šunys, kartais praeina vienas kitas žmogus, svetimas ir abejingas, ir ten atsidūrus, reikės labai saugotis, kad nesukluptum ir nenuvirstum ant grindinio, kur riogso surūdiję statinių lankai, kuokštais želia žolė ir perkarę šunys laižosi nusišėrusius šonus. Tačiau jai nepavyks nueiti į pasimatymą, nes ji vėl girdi trūkčiojantį Selijos kvėpavimą, paskiau, atsimerkusi ūmai užtvinusioje tamsoje, įsiklauso į jos šnopavimą ir jau nebegali apsispręsti, ar eiti toliau, ar

būti čia, šalia Selijos, kuri kvėpuoja taip, lyg tebekūkčiotų per miegus. Galbūt pagaliau užsnūsiu, pagalvojo ji apsidžiaugusi, kvaila, bet kažką vapančios Selijos artumas veikė raminamai, ir nors, nuo Selijos kūno svorio neįprastai įdubus čiužiniui, buvo nebeįmanoma gulėti kaip anksčiau, išsitiesti įžambiai lovos, ten, kur paklodė tebėra vėsi, priešingai, reikėjo slinktis prie krašto, saugotis, kad nenusiristų į vidurį, neprisiliestų Selijos, neišblaškytų jos sapnų apie įsiutusius tėvus arba Jugoslavijos paplūdimius, vis dėlto niekas nežadino jai ankstesnio noro griežtai laikytis tvarkos, atmesti bet kokį pokytį kasdieniame gyvenime. Ji pašaipiai pagalvojo apie Chuaną, apie tai, kad jis nebūtų patikėjęs savo akimis, jeigu būtų atsidūręs čia, lovos kojūgalyje, ar stovėjęs kur nors kambaryje ir nuolankiai laukęs, vildamasis, jog ji atiduos Cezariui tai, kas priklauso Cezariui, ir suvokęs, kadgi ne, kad šįsyk kažkodėl nėra jokio nepasitenkinimo, kad ji tarytum susitaikiusi su padėtimi, tarytum nė kiek nesipiktina ta suirute, kurią sukėlė Selija, įsibraudama į jos būstą ir jos naktį. Vargšas Chuanai, toks tolimas ir kartėlio graužiamas bičiuli, galimas daiktas, panašiai būtų atsitikę, jeigu tu būtum atsidūręs čia, lovos kojūgalyje, tamsoje, darsyk tikėdamasis atsako, bet dabar jau per vėlu, ir niekas jo negirdi. „Reikėjo atvažiuoti pačiam, užuot siuntus lėlę“, – pagalvojo Elena. Vis dar plačiai atsimerkusi tamsoje, ji nusišypsojo tolimam atvaizdui, kaip nusišypsojo vaikinui, prieš sulenkdama jo ranką ir apčiuopdama veną, tačiau jos šypsenos nė vienas jų negalėjo pamatyti, vienas aukštielninkas, nuogas ir atšalęs, kitas Vienoje, siunčiantis jai lėles.

Kartais ji prisimindavo dainą, kurią Kalakas dainuodavo, niūniuodavo ir švilpaudavo, veikiau jos nuotrupas, tango apie tai, kaip meilužiai, stengdamiesi išsaugoti meilę, ją pražudo, apie kažką panašaus, nors Kalako paslaugiai pateiktame vertime, regis, gerokai nukentėjo prasmė. Vėliau Nikolė ketino

paprašyti, kad jis dar kartą jai primintų tuos žodžius, tačiau kai, pasirodžius Haroldui Haroldsonui ir išnešus daktaro Laisonso portretą, jie išėjo iš muziejaus, Marastas be perstojo kalbėjo, reikalaudamas kuo smulkiau papasakoti, kaip viskas atsitiko, paskiau Kalakas, švilpaudamas tango, nėrė į dulksną, ir Marastas nusivedė ją į aludę išgerti portveino, o vakare – į kiną. Tik po kelių dienų, atsainiai glostydama šalia miegančiam Ostinui plaukus, ji suvokė, kad iš dalies turi teisę pritaikyti sau tango žodžius, ir vos nenusijuokė, nes prancūzams tango visada skamba gana juokingai ir nejučia primena senovines nuotraukas, kuriose puikuojasi juodaplaukiai gražuoliai blizgančiomis it vabalų galvomis, juo labiau ėmė juokas, kad ne kas kitas, o Marastas išmokė šalia miegantį Ostiną tų kelių prasmingesnių posakių, kuriuos, laikydamas ją savo glėbyje, jis vargais negalais išlemeno, supainiodamas visus kirčius.

Galima sakyti, jog Ostinas ne kažin kiek skyrėsi nuo nykštukų; kai žiūriu į jį miegantį ir glostau jam plaukus, per ilgus, mano požiūriu, mąstydama, koks jis, tas paauglys vikingas, kone skaistuolis, beviltiškai nepatyręs, nemokša ar kvailai drovus, jaučiuosi nelyginant motiniškai nusiteikusi sena kekšė. Dvasiškasis tėve, aš nusidėjau suvedžiodama nesubrendusį jaunuolį / Kas tu tokia? / Dvasiškasis tėve, mano artime, aš – nepatenkintoji, *mi chiamano così / Ma il tuo nome, figliola / Il mio nome e Nicole / Ahimè, Chalchiuhtotolin abbia misericordia di te, perdoni i tuoi peccati e ti conduca alia vita eterna / Confesso a te, paredro mió, che ho peccato molto, per mia colpa, mia colpa, mia grandissima colpa / Va bene, lascia perdere, andate in pace, Nicole. Visto: se ne permette la stampa** / O kas gi tas *Chalchiu-*

* Mane taip vadina / Bet kuo gi tu vardu, dukrele / Mano vardas – Nikolė / Aiman, tepasigaili tavęs Nežiniakągalis, teatleidžia tavo nuodėmes ir tedovanoja tau amžinąjį gyvenimą / Prisipažįstu, artime mano, kad labai nusidėjau, esu kalta, esu kalta, esu labai kalta / Ką gi, viską pamiršk, eik sau ramia širdimi, Nikole. Skaityta: galima spausdinti. (*It.*).

*nosecuanto**? / Tai tamsybių dievas, amžinasis griovėjas, kurio paveikslas atsispindi tik aukų kraujyje, neįkainojamame vandenyje, koks tampa kraujas, pralietas ant kančių aukuro. Jame įsikūnija moterys, paaukotos ir sudievintos, priešingai nei aukojamieji kariai / Betgi aš, dvasiškasis tėve, toli gražu ne auka, aš nenoriu būti auka, aš pirma kirtau smūgį, mano artime, aš sąmoningai žudau savo meilę, o visa kita tegu padainuoja Kalakas savo kalba, jis moka. Na, o dėl to, kad *se ne permette la stampa,* – tai šiurkšti mano artimo klaida, nes jis nelabai supranta tą kalbą, kuria nepatenkintoji laikė reikalinga reikšti savo mintis, kai, be kitų košmarų, susapnavo tas liturgines apeigas. Tačiau, kita vertus, ji nesapnavo Markio klubo, esančio Vordoro gatvėje, niūraus senų laikų džiazo klubo, kur neprekiaujama alkoholiu ir jaunimas sėdi ant grindų, kad būtų maloniau klausytis užsukusio į Londoną senio Beno Vebsterio** solo, kur Marastas ateina iš anksto nusitašęs, žinodamas, kad Markio klube gaus daugių daugiausia arbatos ir sulčių, o Ostinas, užsisakęs kiaušinienės su kumpiu ir dvi stiklines pieno, postringauja lyg apie Kropotkiną, lyg apie Potiomkiną – nesuprasi, kai jis kalba savo pusiau prancūzų, pusiau anglų šneka. Ir vienu tarpu, pasibaigus *Take the A Train* ir dar neprasidėjus *Body and Soul****, Nikolė staiga prisiminė tango žodžius, kuriuos, lietučiui dulkiant, jai pakartojo Kalakas, jai vienai, kai nusibodo jos gailėti, siūlyti karameles pro vagono langą, nors ji niekur nevažiuotų; ji palengva palietė ranką Ostinui, sėdinčiam tarp jos ir Marasto ant sofos, kuri, iš visų pusių apstota žmonių, atrodė lyg tamsus apkasas, nusišypsojo jam, *per mia grandissima colpa*, nepatenkintoji paglostė ranką

* Nežiniakastoks (*it.*).

** *Benjamin Francis Webster* (1909–1973) – garsus amerikiečių džiazo tenoras saksofonistas.

*** „Sėsk į traukinį“ A; „Kūnas ir siela“ (*angl.*).

vikingui Ostinui, nusišypsojo sutrikusiam ir geismingam Parsifaliui, *der Reine, der Tor,* ir Ostinas akimoju prarijo kino filmo epizodą su visais Odesos laiptais (vadinasi, vis dėlto kalbėjo apie Potiomkiną), ir jo Adomo obuolys mėšlungiškai trūktelėjo, kai jis nedrąsiai pasitikrino, kad jo ranka iš tikrųjų žaidžia jo prancūzų kalbos mokytojo draugė, o mokytojas sėdi apsvaigęs nuo *Body and Soul* ir kelių apdairiai išmauktų taurių raudonojo vyno, ir jųdviejų rankos lyg nakvišos tarantulai leidosi klaidžioti po odinę sofutę, tai susikibdamos, tai išsiskirdamos, tai smilius prie nykščio, tai keturi pirštai prie trijų, tai sudrėkęs delnas prie apžėlusio riešo, *per mia colpa*, ir Ostinas vėl mėšlungiškai prarijo Rusijos ir Japonijos karą ar dar kažką panašaus, kol galop baimingai įsitikino, kad Marastas apsvaigęs ir nukilęs toli, ir visa širdimi su Benu Vebsteriu, ir tuomet įsikniaubė į Nikolės kaklą, pakštelėdamas pirmąjį drungną bučinį, reiškiantį veikiau sūnaus meilę. *Visto, se ne permette la stampa*, eime iš čia, labai karšta, ir ironiška baimė, kad paskutinę akimirką Parsifalis paklaus: *What about him?**, gatvėje maloni vėsa, pirmas tikras pasibučiavimas tarpuvartėje, papuoštoje skelbimais apie importinius šveicariškus žaislus ir garantinius terminus, į Ostino būstą pirštų galais, nors misis Džons miega kitame pensiono gale. Ne, ne taip, Ostinai, ir ne šitaip, kad tau būtų gera, *ándate in pace*. Ar tikrai pirmą kartą, Ostinai? *Well, not exactly, but you see.*** Nieko baisaus, vaikeli, vienu nykštuku daugiau ar mažiau, irgi savotiškai malonu, kai užsimerki ir matai kitą veidą, kai atrodo, jog tave glamonėja kitos rankos ir bučiuoja kitos lūpos. *Chalchiuhtotolin abbia misericordia di te*, tamsybių viešpatie, neįkainojamasis vandenie, žydintis griovėjau. *Selah*.

* Na, o jis? (*Angl.*)

** Na, ne visai, bet matai (*angl.*)

Neįmanoma paaiškinti, kodėl ji, atidėjusi į šalį skaitomą romaną, ėmė vis atidžiau iš visų pusių apžiūrinėti Chuano padovanotą lėlę, mąstydama apie jo užgaidas, apie tai, kad jam irgi kartais patikdavo apžiūrėti ją kaip lėlę iš visų pusių, ir svarstydama, kokia *monsieur* Okso keistybė laukia savo eilės tame apvaliame, pakulų prikimštame pilvelyje, o gal ten apskritai nieko nėra, gal Chuanas pramogos dėlei jai pasakojo visus tuos prasimanymus traukinyje, kai jie naktį važiavo į Kalė. Be to, vis labiau veikė slegianti tyla Vladislavo Boleslavskio kambaryje, gliti žeminanti baimė, ir Telė neištvėrusi paskubomis apsirengė, išėjo pro dvivėres duris, iš pradžių baugščiai žvilgtelėjusi pro akutę, paskiau užlipo istoriniais laiptais ir tekina nubėgo iki pirmųjų pravirų durų, o ten jau niekas negalėjo jai uždrausti mėšlungiškai įsikibti į Chuaną ir netikėtai nežinia kodėl apsidžiaugti įsitikinus, kad ir Chuanas dreba ir kad, vos pajutęs Telės rankas prie savo veido, iškart kaire smūgiuoja kabliu ir tik skandinavų angelo sargo dėka, užuot smogęs, dėkingai apkabina, ir jiedu pasisuka drauge su Frau Marta, kuri eina aplink lovą, nenukreipdama šviesos pluošto nuo angliukės veido, o ši, išplėtusi akis, tarytum nepastebi lėto aklinio žibintuvo slinkimo. Telė vos nesuriko, tačiau Chuano ranka apdairiai šovė prie jos lūpų ir užklijavo burną kažkuo panašiu į penkis ledinius pleistrus, ir Telė viską suprato, ir Chuanas, atitraukęs ranką, įsikibo į jos petį, tarytum duodamas žinią: aš čia, nebijok, – bet tai Telės nė kiek nepadrąsino, nes Chuanas be paliovos drebėjo, o ji kaip užkerėta negalėjo atplėšti akių nuo veido, tarytum laukiamai šypsančio geltoname skritulyje. Vadinasi, jie pavėlavo, jie tai suprato nepersitarę nė vienu žodžiu, būtų beveik juokinga dabar šaukti, uždegti šviesą, sukelti ant kojų visą viešbutį dėl to, kas įvyko ir kas nebūtų blogiau, nors kartotųsi be galo be krašto, tad geriau stovėti prisišliejus prie durų ir žiūrėti, šiaip ar taip, tik dėl to jie ir persikėlė į „Vengrijos karaliaus“ viešbutį, na, ne vien dėl to, tačiau, jeigu

jų geri ketinimai žlugo, nieko kita nebeliko daryti, juo labiau kad angliukė atrodė tokia romi ir laiminga, žiūrėjo, kaip Frau Marta žingsnis po žingsnio eina artyn, dūluodama už aklinio žibintuvo lyg išdžiūvęs kerokšlis krūmas, vienoje rankoje laikydama žibintuvą, kitą iškėlusi aukštyn, žilų plaukų aureolė šviesavo nuo spindulio, tikriausiai praspindusio pro kokį nors skardos plyšelį, visų žibintuvų galinėje sienelėje būna plyšelių, praleidžiančių šviesą, Ersebetos Batori* žibintuvas taip pat, ko gero, vos vos apšviesdavo juodus grafienės plaukus, kai ji eidavo prie lovos, kurioje blaškydavosi tarnaičiukė surištomis rankomis ir kojomis ir kaiščiu užkimšta burna, priešingai nei angliukė, nors, galimas daiktas, po pirmojo apsilankymo visos jos va šitaip laukdavo grafienės, sėdėdamos lovoje nesurištos ir neužkimšta burna, kur kas tvirtesniais saitais susaistytos su naktine viešnia, kuri statydavo aklinį žibintuvą ant naktinio staliuko, kad jis apšviestų sustingusios merginos veidą ir kaklą, kurio jau siekė Frau Martos ranka, pamažu praskleisdama rausvos pižamos nėrinių apykaklę.

„O jeigu aš ją pažadinčiau, – pagalvojo Elena, – jei papasakočiau apie tai kaip apie tikrą dalyką, lyg Chuanas iš tiesų būtų ten buvęs ir aš jam būčiau nusišypsojusi, jeigu jai pasakyčiau tiesiai šviesiai: Su tavimi į šiuos namus atėjo Chuanas, arba jeigu jai pasakyčiau: Šiandien ligoninėje aš nužudžiau Chuaną, arba galbūt pasakyčiau: Dabar aš žinau, kad tikroji lėlė – tu, o ne šis aklas žaislas, paguldytas ant kėdės, ir tasai, kuris tave čionai atsiuntė, atėjo drauge su tavimi, po pažastimi nešdamasis lėlę, kaip aš nešiau ir nešiau geltonu virželiu suriš-

* Grafienė Ersebeta Batori (Erzsebet Bathori, 1560–1614) nukankino daugiau nei šešis šimtus moterų, kai kurioms iškandžiodama kaklą ir krūtinę, kai kurias žiemą nuogas laistydama kieme vandeniu, kol jos sušaldavo į ledą, maudydavosi mergaičių kraujyje, norėdama išsaugoti baltą jaunatvišką kūną.

tą paketą, jeigu jai pasakyčiau: Jis buvo nuogas ir toks jaunas, aš niekada nesu žiūrėjusi į pečius, lyties organus kaip į ką kita nei pečius ir lyties organus, niekada negalvojau, kad kas nors galėtų būti toks panašus į Chuaną, nes, manding, nežinojau, kaip atrodo Chuanas, jeigu jai pasakyčiau: Aš tau pavydžiu, pavydžiu, pavydžiu, kad miegi kietai kaip akmuo vandenyje, pavydžiu tavo rankai, nuslinkusiai ant mano priegalvio, pavydžiu, kad gali išeiti iš namų, grumtis su skolopendromis, būti skaisti ir gyvybinga tam, kas ateis pas tave kuriuo nors laiko keliu, pavydžiu, kad virpi kaip vandens lašelis, pakibęs ant ateities kraštelio, kad esi tokia sodri, tokia daigelis, tokia vikšrelis, iš po žemių lendantis į saulę. Jei galėčiau tai pasakyti tau, neprižadindama tavęs, tačiau kaip nors įeidama į tavo širdį, jei pakuždėčiau tau į ausį: Saugokis katarų. Jei galėčiau pasiskolinti iš tavęs truputėlį trykštančios gyvybės, tau nepakenkdama, be pentatolo, jei man būtų lemta turėti valią tam amžinam rytmečiui, kuriuo tu mėgaujies, jei galėčiau jį nunešti į rūsį, kur nieko nesuvokdami rauda žmonės, dar kartą prisiartinti ir pasakyti: O dabar aš jums įdursiu, neskaudės, kad jis atsimerktų ir pajustų, kaip į veną plūstelėja sugrįžimo, atgimimo šiluma, ir tuomet galėčiau vėl atsigulti šalia tavęs taip tyliai, kad tu nesuvoktum, jog buvau išėjusi, jog Chuanas tebėra čia, tamsoje, jog šią naktį mus suartino nesuvokiamos lėtos apeigos, atvedė vieną prie kitos iš toliausių tolių, išplėšdamos iš Chuano liūdesio, iš tavo gaivališko kaip jaunos kumelaitės džiugesio, iš mano nusvirusių rankų, – betgi ne, gal man jau nebereikės grąžyti rankų, gal būsiu išsigelbėjusi, pati to nenujausdama, – iš Telės užgaido, iš lėlės, kuri yra ir Telė, ir Chuanas, ir svarbiausia – tu, ir tuomet galėčiau miegoti, kaip miegi tu, kaip miega lėlė tavo paklotoje lovelėje, ir atsibusti arčiau tavęs, arčiau Chuano ir pasaulio, ir ateitų susitaikymas arba užmirštis, kai nebereikia baimintis, kad išbėgs pienas, kai iki pat vakaro gali stovėti neplauti indai, kai galima nesijau-

dinti, kad lova nepaklota, kad vyras visur išmėto savo drabužius ir iškrato pypkę į lėkštutę prie kavos puodelio. Ak, betgi tokiu atveju kam reikėjo šiandien taip mirti tam vaikinui, kodėl iš pradžių jis, o paskiau tu, kodėl jis anksčiau, o tu vėliau? Ir patikėk tu man, jog įmanoma pakeisti įvykių eigą, pašalinti tą mirtį, kad jos čia nebeliktų, išguiti iš nemigoj gimusios tuščios vilties, kokia kvailystė! Ne, Elena, neapgaudinėk savęs, dukrele, nebėra išeities, nepuoselėk vilčių, kad šitos mergelės ir jos lėlės pažadinta valia gyventi gali ką nors pakeisti, ženklai aiškiai sako, iš pradžių kas nors miršta, vėliau – gyvenimas ir lėlės, bet jau po laiko. Įsiklausyk, kaip ji kvėpuoja, įsiklausyk į tą kitą pasaulį, kur jau niekada nebeįžengsi, įsiklausyk, kaip tvinksi jos kraujas, kuris niekada nebus tavuoju; tuo mažiau bus vilčių, kuo arčiau būsi prie velionio, panašaus į Chuaną, jei nebent pasikeistų įvykių eiga, jei nebent jis atgautų sąmonę ir tesėtų pažadą, tą nedrąsų „iki pasimatymo“, ir tuomet, galimas daiktas, taip, galimas daiktas, ir lėlė, ir mergaitė, alpstanti *Babybel* sūrio, jau nebestebintų, ir aš galėčiau laukti Chuano, ir visa tai, ką šiuo metu įsivaizduoju kitoniškai, tai, ką ironiškai galima pavadinti ilgesiu, sutaptų su gauta lėle, su tikrąja Chuano žinute, su šios laimingos mergelės kvėpavimu. Vadinasi, negali būti jokio atotrūkio, aš privalau toliau eiti šiuo skaudžiu keliu, vėl nešti sunkų paketą, virželiui pjaunant pirštus? Pakalbėk su manimi per miegus, Selija, kvailai pasvaičiok neatsibusdama, tark pirmą žodį, pasakyk, kad aš klystu, kaip daugelis jau sakė man ne vieną kartą, ir aš patikėdavau, tačiau vėl atkrisdavau, kai tik pasiduodavau buičiai arba profesijai, arba puikybei, pasakyk, kad Telė anaiptol ne be reikalo atsiuntė man lėlę ir kad, nepaisant protui nesuvokiamos mirties po baltomis lempomis, tu išties esi čia, šalia. Aš neužmigsiu, neužmigsiu iki pat ryto ir – kaip ir daugelį nemigos naktų – šiame lange pamatysiu pirmuosius aušros spindulius, ir pamačiusi suprasiu, kad niekas nepasikeitė, kad nebus pasigailėjimo. Saugokis katarų,

vaikeli, arba padėk man išsikapanoti iš to akivaro. Bet tu miegi, tu nesuvoki savo galios, nežinai, kokia sunki tavo ranka, gulinti ant mano priegalvio, ir tikriausiai niekada nesužinosi, kad koktų šios popietės siaubą, mirtį šaltoje šviesoje akimirkai nustūmė tavo šiltas kvėpavimas, tavo kūnas – saulės užlietas smėlėtas paplūdimys, viliojantis mane pasinerti į bangas, laisvas, nepripažįstančias jokių suvaržymų, priimančias visus į savo glėbį. Nepabusk, tylėk, leisk man klausytis, kaip šiušena vilnelės, skubėdamos į tavo paplūdimį, leisk man įsivaizduoti, kad, jeigu Chuanas stovėtų čia, žiūrėdamas į mane, kažkas, kas būtų jau nebe aš, ištrūktų iš begalinės apgaulingos vienatvės, tiesdamas į jį rankas. Žinau, kad tai vaizduotės žaismas, žinau, kad tai nakties chimeros, bet tu, Selija, nejudėk, leisk man pabandyti dar kartą pakeisti įvykių eigą, atsisveikinimas, adatos dūris į ranką, pašto siuntinys, staliukas *Cluny* kavinėje, pavydas, viltis ir dabar štai dar kitkas, Selija, tai, kas galbūt padės viską suprasti arba galutinai mane pražudys, nejudėk, Selija, dar palauk, palauk, Selija, tik nejudėk, nepabusk, dar palauk.“

– Vadinasi, ji jau?..

– Na, žinoma, tu tik pažiūrėk į jos akis, – sukuždėjo Chuanas. – Nesugebėjome susekti, dabar jau per vėlu, kaip paprastai kad atsitinka.

– Verčiau niekam apie tai nesakykime, – tarė Telė, – rimti žmonės pagalvos, kad juokaujame.

– Tarp mūsų pažįstamų ne per daugiausia rimtų žmonių, – tarė Chuanas, jis labai greit pavargdavo, kai tekdavo kalbėti prislopintu balsu. – Rimti žmonės visada sužino apie tokius dalykus, per pusryčius skaitydami laikraščius. Sakyk, kas čia atsitiko, kad ji mūsų negirdi?

– Todėl, kad mudu kalbamės pakuždomis, – tarė Telė. – Savaime suprantama, tokiu metu ir tame pačiame kambaryje...

– Palauk, palauk, – pertraukė ją Chuanas, bandydamas sugaudyti ryšius, išslystančius it gijos, kurios galėjo tapti ryšiais, bet staiga pradingo, kai jis jau tarėsi netikėtai ir miglotai pradedąs suprasti, kodėl Frau Marta visiškai nekreipia į juos dėmesio, lyg čia jų nė nebūtų, kodėl durys buvo praviros ir Telė galėjo taip lengvai prie jo prieiti, kodėl angliukė nemiegojo; lygiai taip pat, pažeisdamas visus laiko dėsnius, iš kažkur, tik ne iš atminties, viesulu atskriejo vakaras Polidoro restorane, ir atrodė, jog netrukus viskas paaiškės, nors paaiškinti nieko neįmanoma; ir, be to, neįveikiamas noras duoti į padus pakišo – kaipgi kitaip pasakysi? – mintį, kad Frau Martos lūpos dar neprisilietė angliukės gerklės ir kad nusikaltimo pėdsakai tėra du rausvi taškeliai, pažiūrėti kaip du vandens lašai panašūs į apgamėlius, kas be ko, menkniekis, su kuriuo, užuot kėlus triukšmą ar iš baimės lipus ant sienų, lengva abejingai susitaikyti, ir tai, kaip sumetė Chuanas – beprasmiška tai neigti, – buvo dar viena gija, kurią jam knietėjo sumegzti su kitomis, kad pagaliau paaiškėtų tas dalykas, atpažįstamas ir įvardijamas, tačiau tą pačią akimirką Telė taip suspaudė jam bicepsą, kad skausmas paveikė kaip starterio šūvis, žaibiškai sugriaunantis tobulą pusiausvyrą ir bloškiantis į vandenį būrį visiškai sausų žmonių, išsirikiavusių išilgai baseino. *Ah merde*, dorovingai suniurzgė Chuanas, suvokdamas, kad jam vis tiek nepavyktų sumegzti pavienių gijų, kaip nepavyko aną vakarą Polidoro restorane, kad – ir jau nebe pirmą kartą – nepasiteisino jo karštos viltys ir kad Telės ranka, gniaužianti jo bicepsą, yra lyg ir netyčinis alibi dabar, kai viršų vėl paėmė susitaikėliškas abejingumas, kone prilygstantis bendrininkavimui.

– Nelauk, kol ji įkąs, – sukuždėjo Telė. – Jeigu tik ji kąs, aš pulsiu ir ją nudėsiu.

Chuanas tik žiūrėjo, nepajėgdamas daryti nieko kita. Jautė, kaip dreba prigludusi Telė, jo drebulys netikėtai persimetė į jos kūną. Jis atsainiai apkabino ją per liemenį, priglaudė prie

savęs. „Žinoma, nevalia laukti, kol ji įkąs, – pagalvojo. – Ir nors jau nieko nebepakeisi, vis dėlto reikia laikytis principų.“ Kad ir apimtas apatijos, kiekvieną ceremonijos smulkmeną matė nepakenčiamai ryškiai ir iškiliai, nors viskas atrodė beprasmiška, neturėjo nieko bendra su sąžine; tiesą pasakius, žmogiškas buvo tik Telės drebulys, siaubas, krečiantis bežiūrint, kaip Frau Marta pamažu lenkiasi, lyg trokšdama kuo ilgiau mėgautis malonumu, paskiau netikėtai nuleido rankas prie angliukės liemens ir užvertė rausvąją pižamą, nesulaukdama nė menkiausio pasipriešinimo, negana to, kai tik apsinuogino krūtys, mergina, lyg to tik ir laukusi, nė kiek nesigėdydama, it balerina iškėlė rankas, kad nereiktų per daug vargintis, ir pižamos švarkelis, numestas prie lovos ant grindų, liko begulįs tarsi kambarinis šunytis, susirietęs prie šeimininkės kojų.

– Neleisk jai, neleisk / Palauk, juk matai, kad ji dar nieko nepadarė / Siaubas, neleisk / Palauk / Nenoriu, nenoriu / Man regis, jeigu... / Žiū, tuoj kąs jai į krūtinę, neleisk / Palauk / Chuanai, dėl Dievo meilės / Sakau, palauk, reikia pažiūrėti, ar... / Koks siaubas, Chuanai / Ne, tu pažiūrėk / Nenoriu, sakau, kad jau taikosi kąsti / Žiūrėk, matai, kad nekanda / Įkąs, stačiai laukia, išgirdusi mūsų balsus, bet tikrai įkąs / Ne, Tele, nekąs / Arba padarys dar ką nors baisesnio, jei nesutrukdysi / Aš neleisiu / Nieko nelauk, tuojau pat, Chuanai / Gerai, mieloji, luktelėk, čia kažkas įtartina, jaučiu, nebijok, ji nekąs, juk ne todėl ją nurengė, kad nori įkąsti, ji pati nebežino kodėl, žiūrėk, stovi, lyg pamiršusi, ką ketino daryti, visai suglumusi, žiūrėk, na, gerai pažiūrėk, matai, pakėlė nuo grindų pižamą ir padavė merginai, padeda ją apsivilkti, juk apsivilkti pižamos švarkelį ne ką lengviau nei aprengti numirėlį. Kodėl gi tu, Tele, negalėtum padėti jai apvilkti švarkelį? Moterys moka taip gražiai padėti viena kitai, uždenk tuos nekaltučius papukus, matai, jie dar neliesti, turbūt čia turėjo atsitikti kas kita, Frau Martai visiškai nereikėjo nuvilkti pižamos, ji atėjo čia

dar kartą suleisti jai dantų į gerklę, bet... Mes niekad to nesužinosime, Tele, nedrebėk, liaukis, viskas grįžta į savo vagą, iš pradžių viena rankovė, paskiau antra. Žinoma, mieloji, būsime budrūs, o kaklas vis dar nuogas, paženklintas dviem mažyčiais taškeliais, bet pamatysi, ji nekąs, viskas sutriko, pakrypo ne taip, kaip buvo sumanyta, galimas daiktas, mes kalti, o gal kas kita, ką tik jau buvau benuvokiąs kas, bet nenuvokiau.

– Sujudėjo, – tarė Telė.

– Aha, – tarė Chuanas. – Dabar galima neabejoti tik vienu dalyku: šiandien jai pavyko išsisukti.

– Ji velkasi chalatą.

– Žydrą, – tarė Chuanas. – O vilki rausva pižama. Nebūtų anglė.

– Tuojau išeis pro anas duris, – tarė Telė. – Štai ten tarp dviejų langų yra durys, anksčiau mes jų nebuvome pastebėję.

– Aha, – abejingai pritarė Chuanas. – Frau Marta eis jai iš paskos, o mudu seksime įkandin. Aha, ponia, mudu seksime įkandin. Pati supranti, kad turime sekti, nieko kita negalime padaryti.

Tikriausiai ten buvo paplūdimys, o gal nelygus labai didelio baseino kraštas, apskritai kažkas panašaus, kas atsidavė druska ir ryškiai spindėjo, akimirkos palaima, kurios nepavyko įvardyti nei nusakyti tuo metu, kai Selija atsimerkė tamsoje ir suprato, jog visa tai sapnavo; kaip paprastai, kaip ir visiems mums, jai pasidarė apmaudu, kad atsibudo taip toli nuo sapnuotos vietos ir kad negali netgi prisiminti, kas ką tik buvo su ja, ko gero, kas nors, išnėręs iš vandens, nes vis dar buvo justi drėgmė, įdegusio kūno ir vasaros kvapas. Nusivylusi ji užsimerkė, paskiau vėl atsimerkė, pagalvojusi, jog nevalia per daug vartytis, kad neprižadintų Elenos. Į veidą dvelktelėjo kito žmogaus alsavimas, artėjančio veido šiluma; ji tyliai pasivertė, stengdamasi pasislinkti kuo toliau, bet staiga ant ka-

klo pajuto Elenos pirštus sliuogiant įžambiai nuo smakro prie krūtinės. „Sapnuoja, – tarė sau Selija, – irgi ką nors sapnuoja." Tuo tarpu ranka kilo kaklu, palietė skruostą, blakstienas, antakius, išskėstais pirštais paniro į plaukus, slysdama plaukais ir oda, lyg išsirengusi į begalinę kelionę, vėl slinko per nosį prie burnos, stabtelėjusi prie lūpų, vienu pirštu apibrėžė jų linijas, ilgokai glostė jas, kol pagaliau vėl pradėjo savo amžiną kelią smakru ir kaklu.

– Nemiegi? – nei šiam, nei tam paklausė Selija, ir jai pasirodė, kad jos balsas atsklinda iš labai toli, nuo ano paplūdimio ar baseino, sumišęs su druskos kvapu ir kūno šiluma, dvelkiančia nuo kaklu sliuogiančios rankos, lyg teikiančia jai daugiau jėgų, juo labiau dabar, kai pirštai vis tvirčiau spaudė kaklo apačią ir šalia kilo tarytum juoda banga, tamsesnė už miegamajame tvyrančią prieblandą, o kita ranka gniaužė petį. Staiga šalia tarytum išdygo visas Elenos kūnas, Selija pajuto jį ir kulkšnimis, ir šlaunimis, Elena prisiplojo prie šono, iš sapno atsklidusiu jūros kvapu dvelkiančiais plaukais kutendama jai lūpas. Selija bandė atsitiesti, švelniai ją atstumti, vis dar stengdamasi įsiteigti, kad miega ir sapnuoja; staiga ji pajuto, kaip Elenos rankos siekia kaklo, glosto jį skausmingai spaudydamos. „Ei, liaukis, ką darai!" – pralemeno ji, dar nenorėdama nieko suprasti, bejėgiškai stumdama ją šalin. Kažkas karšta ir sausa užspaudė jai burną, rankos vis dar glostė kaklą, lindo po paklode, glamonėdamos jos kūną, vėl sliuogė aukštyn, painiodamosi pižamoje, prie pat ausies tvino maldaujamas šnabždesys, visą kūną prislėgė kažkas sunkaus, vis labiau mygdamas čia vienur, čia kitur, nepakenčiamas karštis tvoskė krūtinėn, prispaudė visa jėga, ir staiga Elenos pirštai apgniaužė krūtis, vaitojimas, ir Selija suklykė, iš paskutiniųjų stengdamasi išsprūsti, smogti Elenai, bet netikėtai pravirko ir, tarsi įkliuvusi į tinklą, ėmė blaškytis, beveik nebesipriešindama, – vos jai prisidengus lūpas ar kaklą, glamonė sliuogia

pilvu žemyn, abi suvaitoja, jųdviejų pirštai susipina ir atsileidžia, joms kūkčiojant ir kažką lemenant, nuogi kūnai, putoti, plakdami vienas kitą, tolydžio susivydami, grimzta į savo bangas, smegdami tarp žalių kristalų, tarp apgliaumėjusių dumblių.

Dabar jiedu jau nebe sekė, o veikiau lydėjo, prisidėję prie eisenos: angliukė ir Frau Marta nuobodžiai slinko viena įkandin kitos, o Chuanas ir Telė sėlino iš paskos su tuo aklu paklusnumu, kurį Chuanas visada melancholiškai pastebėdavo, kai tekdavo eiti vorele, visi keturi traukė begale koridorių, silpnai apšviestų istorinėmis lempomis, spingsinčiomis kiekviename posūkyje, geltonam aklinio žibintuvo skridiniui iš lėto ratais šluojant kiekvieną laiptelį, kol jie pagaliau išėjo į drėgmės pritvinkusią arkadų gatvę. Tokiu metu tarp arkadų nebuvo nė gyvos dvasios, nors, kaip prisiminė Chuanas, dieną gatvėje virė tikras turgus – moterys prie prekystalių prekiavo žuvimi. Vargais negalais grįžtelėjo atgal, norėdamas paklausti Telę, ar ji suvokia, kad jiedu pirmąkart drauge atsidūrė mieste, tačiau Telė žiūrėjo po kojomis, lyg nepasikliaudama grindiniu, ir nei ji, nei Chuanas negalėtų pasakyti, kada užgeso aklinis žibintuvas, ir viską aplink užliejo blanki rausva šviesa, kokia visada esti naktimis mieste, tuo tarpu jie praėjo pro arkadas ir atsidūrė aikštėje, kur jau važinėjo ankstyvieji tramvajai, prigrūsti mieguistų keleivių, kurie skubėjo į darbą, nešini ryšulėliais su sumuštiniais, nuzulintais portfeliais, vilkėdami apsiaustais, visiškai nereikalingais per tokią tvanką. Einant per aikštę, reikėjo žiūrėti į visas puses, nes tramvajai važiavo tyliai, beveik nestabtelėdami, prasilenkdami laikėsi tiksliai nustatytų atstumų, ir, angliukei įlipus į vieną iš nedaugelio, sustojančių aikštės vidury, Frau Marta staiga sunerimo ir leidosi bėgti, bijodama nuo jos atsilikti, ir Chuanas irgi puolė bėgti (betgi kur dingo Telė?), ir žmonės, susigrūdę galinėje

aikštelėje, nenoromis jį praleido, netardami nė žodžio, bet pasyviai užstodami kelią kūnais, ryšuliais ir ryšulėliais; staigiai trūktelėjus tramvajui, toje kamšatyje susidarė tarytum nauja zona, kur tai, kas neseniai atsitiko „Vengrijos karaliaus“ viešbutyje, jau turėjo daug mažiau reikšmės, kur kas svarbiau buvo prasiskinti taką ir prisiginti angliukę, ko gero, jau atsidūrusią tramvajaus priekyje, ir Frau Martą, kuri tikriausiai įveikė vos kelis žingsnius, smelkdamasi pro kekes apsnūdusių keleivių, pakibusių ant ranktūrių, bandančių kuo ilgiau pratęsti poilsį prieš darbo pradžią.

Dar ilgai po to Selija buvo linkusi manyti, net iš paskutiniųjų ginčytis tvirtindama, kad visa tai buvo lyg ir vaikiškas žaidimas, kone gūžinėjimas, kai užrištomis akimis vaikščioji po kambarį, kliūdamas už baldų, ir stengiesi save įtikinti, kad tai ne baldai, bandė pratęsti žaidimo iliuziją, betgi ne, tai buvo apgaulė, nes viskas vyko tiek šiapus, tiek anapus akių vokų, be jokių pasikeitimų, rytmetys aušo ir viduje, ir išorėje, ar sapno paplūdimyje, ar prie baseino saulėkaitoje vienodai degė Selijos kūnas, kaip dabar kad degė nuo menkiausio sąlyčio su prisiminimais ar paklode (ir vis labiau ryškėjo pilki žaliuzių ruoželiai, vis aiškiau buvo girdėti sunkvežimių burzgimas ir ankstyvųjų praeivių balsai), kai jiedvi su Elena, nusisukusios, kuo toliau viena nuo kitos, gulėjo nejudėdamos kiekviena ant paties lovos krašto. Tiek atsimerkus, tiek užsimerkus prieš akis tavaravo tas pats vaizdas, dabar kaip ir anksčiau nosį dūrė tas pats vėsus ir gaižus kvapas, kūną kaustė tas pats bjaurus nuovargis, gerklę gniaužė tos pačios ašaros, kaip gniaužė visiškoje tamsoje prieš kelis šimtmečius kažkur kitame pasaulyje, kuris pasirodė besąs tas pats pasaulis, kur dabar kas minutė vis greičiau aušo diena, antradienis, birželio septynioliktoji. Nieko nebeliko, nieko nebevyko, ir ta tuštuma, tas niekis slėgė kaip milžiniškas akmuo be paviršiaus, be kampų, tuštumos

akmuo, kurio ertmėje nebuvo vietos niekam, netgi ašaroms, mėšlungiškai šniurkščiojant nosimi.

– Nedaryk tragedijų, – vienu tarpu pasakė Elena. – Ir būk gerutė, nevaidink, kad čia tave kas nors nuskriaudė.

Reikėtų apsisukti, lieti per ausį, nagais išakėti snukį. Nejudėdama, dusdama gličioje juodoje tuštumoje, Selija staiga suvokė, kad netgi nejaučia jai neapykantos, kad verkia visiškai ne dėl to, nors tikriausiai verkė gailėdamasi ir savęs, ir Elenos. Paskiau ji net užsnūdo, kitaip būtų neįmanoma paaiškinti, kur ji matė, kaip tėvas servetėle šluostosi lūpas, kaip atsidūrė lyg paplūdimyje, lyg prie baseino. Betgi ne, paplūdimys buvo anksčiau, prieš Elenos rankas, jeigu žodžiai „anksčiau" ir „vėliau" dar turėjo kokią nors prasmę; staiga išaušo, o užpakaly vis dar nė nekrustelėdama gulėjo Elena. „Ne, nedarysiu tragedijų, – pagalvojo Selija. – Tai, ką norėčiau padaryti, būčiau galėjusi padaryti anksčiau, bet nepadariau. Neturiu teisės dėtis nekalta, laikyti save auka." Ji beviltiškai įsmeigė akis į langą, visa esybe verždamasi į auštančią dieną, lėtutėliai iškišo vieną koją, paskiau kitą ir pagaliau atsisėdo ant lovos krašto. Chalatas gulėjo numestas po kojomis; ji pakėlė jį ir nuėjo vonios durų link, nė karto nežvilgtelėjusi į Eleną, įsitikinusi, jog ši nemiega, jog supranta, kad ji nori pabėgti, bet nejuda ir nepajudės. Ji netgi nesistengė praustis kuo tyliau, vanduo iš dušo trykštelėjo ant veidrodžio, muilas trenkėsi į kriauklės kraštą ir nukrito ant guminio kilimėlio. Paskiau ji įjungė šviesą prieškambaryje ir atsinešė tuščią lagaminą į miegamąjį, kur Elena vis dar gulėjo nusisukusi, lyg nenorėdama jai trukdyti. Selija apsirengė, atidarė spintą, sudėjo į lagaminą drabužius, knygas, spalvotus pieštukus, pižamą, vis dar gulinčią prie lovos, o norint paimti pižamą, reikėjo prisiartinti prie Elenos, prisilenkti, ir Elena būtų galėjusi ją paliesti, nė rankos neištiesdama. Lagaminas buvo prastai sukrautas ir iš vienos pusės neužsidarė, Selija bergždžiai plušėjo, beveik nematydama, ką daro, nes šviesa iš

prieškambario krito tik prie spintos ir lovos, tad pagaliau paėmė lagaminą atsiknojusiu antvožu ir nusinešė į svetainę. Pati nesuvokdama kodėl, uždarė užpakaly duris ir tuomet pamatė lėlę, gulinčią ant kėdės prie durų, galva prie atkaltės. Svetainės lempa aiškiai apšvietė jos galvytę ir plaukus, po žalia servetėle ryškėjo kiekvienas kūnelio iškilumas. Selija pastatė lagaminą, puolė į priekį, vienu matu nutraukė servetėlę ir trenkė lėlę ant grindų – lėlė dunkstelėjo, sutrūko pokštelėjusi, ir vėl stojo tyla. Stovėdama tarpduryje, Selija pirmąsyk pažvelgė į Eleną, vos įžiūrimą prieblandoje, pamatė, kaip ji iš lėto pasivertė, lyg būtų pabudusi nuo bildesio, dar nesuprasdama, kas atsitiko. Lėlė nukrito kniūbsčia, bet atsitrenkusi į grindis apsivertė ir dabar gulėjo aukštielninka, perskilusi pusiau, su išsukta rankyte. Imdama lagaminą, Selija pasilenkė, geriau pamatė perskilusią lėlę ir kažką kyšant iš plyšio. Dar nieko nesuvokdama, ji suklikо, suklikо, apimta siaubo, dar nepasiekusio sąmonės, ir puolė aklai bėgti, išgirdusi, kaip tuštumoje aidi bergždžiai ją šaukiančios Elenos balsas, trūkčiagalviais nusileido laiptais ir išlėkė į gatvę, kvepiančią duona ir pusės devynių kava su pienu.

Kažkur man reikėjo išlipti, tačiau kaip paprastai perpildytame tramvajaus vagone buvo nelengva įžiūrėti ar įspėti, kur ta gatvelė, kuria turėčiau kulniuoti pėsčiomis iki Lapkričio Dvidešimt Ketvirtosios gatvės; žodžiu, išlipusi atsidursiu gatvėje su aukštais šaligatviais ir eisiu iki tos vietos, kur geležiniai vartai ir tramvajų depai, o paskiau bus kita gatvė ir namas, kur esu laukiama, kur, galimas daiktas, pagaliau atiduosiu paketą ir pailsėsiu po tos kelionės spūstyje tarp susigrūdusių žmonių, suspaudžiančių mane kiekviename posūkyje, kiekvienoje stotelėje, kai, žvangtelėjus skambalui, tyliai sustoja tramvajus. Kai pagaliau, užsigaudama į krepšius, alkūnes ir portfelius, saugodama paketą, pjaunantį pirštus, atsidūriau stotelės aikštelėje

vidury prospekto, iškart susivokiau, kad apsirikusi išlipau lyg per anksti, lyg per vėlai, kad būsiu pravažiavusi reikiamą gatvės kampą ar dar jo neprivažiavusi; lyg stumte išstumta iš vagono priekinėje aikštelėje susigrūdusių žmonių, žiūrėjau, kaip tyliai tolsta tramvajus tarytum tolydžio platėjančiu prospektu, bet nemačiau jokios aikštės, po dešinei kūpsojo kalva vidury lyg išretėjusio apleisto parko, lyg plikos dykvietės, kalva kyšojo vidury miesto nelyginant milžinkapis, tolėliau buvo remonto dirbtuvės ir techninio aptarnavimo stotis su išsiliejusia tepalų ir benzino valka, ideali aplinka, kad pasijusčiau visiškai pasiklydusi su paketu rankose, apkvaitusi iš baimės, kad pavėluosiu, niekada nenueisiu ten, kur esu laukiama. Tramvajus, tyliai riedėjęs bėgiais, vėl sustojo tolumoje, Chuanas, žmonių ir ryšulių suspaustas iš visų pusių, įsimiklinęs šiaip ne taip dviem pirštais išmeškeriojo monetas iš kišenės dugno, tuo tarpu galinėje vagono aikštelėje storulė su valiūkiškai ant šono pakreipta kepure tiesė ranką per keleivių pečius, ir visi vargais negalais traukė monetas ir prašė kaimynų perduoti jas konduktorei, pinigai ir bilietai keliavo per rankas į vieną ir į kitą pusę, grįždami per tas pačias arba kitas rankas, kol galiausiai kieno nors pirštai juos sučiupdavo drauge su grąža, ir niekas nesiginčijo, niekas neklydo ir neskaičiavo pinigų. Vos įsispraudęs į galinę aikštelę, Chuanas beveik tą pačią akimirką vidury vagono pastebėjo Eleną ir, galimas daiktas, būtų prie jos prasiskverbęs ar bent jau išlipęs toje pačioje stotelėje, jeigu storulė tuo metu nebūtų pareikalavusi įsigyti bilietų, ir Chuanas drauge su aplink susigrūdusiais keleiviais norom nenorom turėjo padėti vieni kitiems, perduodami pinigus, paskiau bilietus ir grąžą, todėl įstrigo ir nespėjo prasismelkti iki Elenos, kuri, nė karto negrįžtelėjusi jo pusėn, tikriausiai išlipo kurioje nors stotelėje, ir Chuanas pametė ją iš akių, lyg visa ta žmonių spūstis savo akla jėga būtų išstūmusi ją iš jo regos lauko. Kai pagaliau jam pasisekė išlipti, tramvajui nuvažiavus

gerokai toliau, gatvės kampas buvo beveik toks pat kaip ir visi gatvių kampai mieste, tolumoje dūlavo namų fasadai ir arkados, toliau prasidėjo prekybos kvartalai su aukštuminių namų bokštais, mirguliuodamas tviskėjo kanalas. Buvo neįmanoma grįžti atgal ir ieškoti Elenos, gatvės šakojosi, ir kiekvienoje gatvėje tiesėsi po dvi ir net po tris tramvajų linijas. Nieko kita nebeliko, kaip atsiremti į sieną ir surūkyti trumpą kartėlio cigaretę, kaip surūkė anąsyk vienoje Paryžiaus gatvėje, tamsoje atsirėmęs į tarpuvartę, ir galiausiai paklausti pirmą pasitaikiusį praeivį, kur yra Domgasė, ir žingsnis po žingsnio pėdinti atgal į viešbutį. Ne per daugiausia prislėgta nemigos nakties, Telė skaitė romaną, atsisėdusi prie lovos.

– Kai tik mes išėjome, aš pamečiau tave iš akių, – tarė Telė. – Pagalvojau, kad geriausia grįžti, buvo labai tvanku. Jei nori išsimaudyti, vanduo tebėra karštas, nors metas vėlyvas, o ir viešbutis taupo kaip įmanydamas. Mielas tu mano vargšeli, kaip tu atrodai!

– Kaip gyvas neavėjau sunkesnių batų, – tarė Chuanas, griūdamas į lovą. – Išgerkim, manoji Lesbija, išgerkim ko nors, ką turi po ranka. Ačiū.

Telė nuavė jam batus, padėjo nusivilkti marškinius ir kelnes. Pusnuogis, lengvai kvėpuodamas, Chuanas pasikėlė ir maktelėjo viskio. Telė jau buvo pralenkusi jį dviem taurėmis, tai buvo matyti iš akių ir saviškai sučiauptų lūpų.

– Šiaip ar taip, daugiau sekti nebereikės, – tarė Telė. – Pamatysi, rytoj tuose dviejuose kambariuose jau gyvens kiti.

– Bet mes to nematysim, – tarė Chuanas. – Trečiąsyk pragydus gaidžiui, grįžtame į „Ožiaragį“.

– Puiku. Ten toks šaunus baras, be to, lyg ketvirtadieniais, lyg antradieniais per pietus būna toks skaidrutėlis sultinys.

– Ar žinai, kas važiavo tramvajumi? – paklausė Chuanas.

– Nemačiau jokio tramvajaus, – tarė Telė. – Tu bėgai kaip tikras ilgų distancijų bėgikas, ir aš pagalvojau, kad bėgti iš pa-

skos neverta, neįmanoma bėgti gatve apsiavus sandalais, tai savižudybė. Bet jeigu tu įlipai į tramvajų, be abejo, žinau. Tramvajuose visada tavęs laukia lemtis, tai jau labai seniai patyriau Kopenhagoje. Savaime suprantama, tu ją pametei iš akių.

– Kartais man kyla klausimas, kaip tu gali va šitaip sutikti su viskuo, ką aš kalbu, – suniurzgė Chuanas, atkišdamas jai tuščią taurę.

– Betgi tu irgi manimi tiki, – lyg nustebusi, atsiliepė Telė.

– Apskritai viskas buvo kaip paprastai, – tarė Chuanas. – Kaip gūdu, uogele, kaip bjauriai gūdu! Sunku patikėti, ar ne tiesa? Išvažiuoji už jūrų marių, valandų valandas skrendi lėktuvu, kopinėji kalnais ir še tau – tramvajuje...

– Tu žūtbūt nori suskaidyti tai, kas neskaidoma, – tarė Telė. – Ar nežinai, kad tramvajai – tai Nemezidė, argi anksčiau niekada nesi jų *matęs*? Visi jie visada tas pats tramvajus, kai tik įlipi, iškart įsitikini, kad nėra jokio skirtumo, nesvarbu, koks maršrutas, koks miestas, koks žemynas, koks konduktoriaus veidas. Todėl dabar jų vis mažiau, – pašmaikštavo Telė, – žmonės jau susiprotėjo ir ėmė juos naikinti, tai paskutiniai drakonai, paskutinės gorgonės.

– Tu žaviai nusilakei, – susigraudinęs tarė Chuanas.

– Ir tu, žinoma, turėjai įlipti į tramvajų, ir ji. Iš tikrųjų Edipas su sfinksu turėjo kalbėtis tramvajuje. Kurgi kitur galėjo atsidurti Elena, jeigu ne šioje niekieno žemėje? Kurgi kitur, jeigu ne tramvajuje, galėjai ją sutikti, mano mielas gudruti? Gal truputį per daug vienai nakčiai, ar ne tiesa?

Chuanas prisitraukė ją ir priglaudė prie krūtinės. Telė, abejinga ir mandagi, nesipriešino globstoma. Nuo jo tvoskė kartėliu, rytiniu tvaiku iš burnos, slyvine ir viskiu, pigiais viešbučiais ir akliniais žibintuvais, ir angliukėmis, iš senų laikų atklydusios šmėklos surištomis rankomis ir kojomis, – bergždžiu, meilės nežadinamu geismu, pakirdusiu paryčiais po klajonių ankstyvaisiais tramvajais ir žlugusių pasimatymų; dar

sykį atkišau lūpas, leidausi nurengiama, glaustoma, glamonėjama, kaip ir priklauso, savaime suprantama seka, su dievišku nuosaikumu, dovanojančiu dievišką spazmą. Jau nebe pirmą kartą, kai jis glosto ir bučiuoja mano kūną, kai jo žvilgsnis iš lėto slenka mano krūtimis, pilvu ar nugara, jaučiu, kad jis paleidžia vaizduotę, tariasi, kad esu kita moteris, ima mane kaip kitą, puikiai žinodamas, jog viską žinau, ir save niekindamas. „Kodėl jis man padovanojo *monsieur* Okso lėlę? – pagalvojau užsnūsdama. – Rytoj nusiųsiu ją Elenai, jai vienai skirta ši dovana. Man lemta imtis kitų žaidimų, šitas jau pasibaigė, Tele, šitas jau pasibaigė. Pasimaloninai savo tarptautine konferencija, savo Vienos baroku, savo Mocarto kavine, savo netikusiu siaubo filmu apie Frau Martą, savo kvailu, kartėlio pagraužtu argentiniečiu. *By the way**, reikėtų jam pasakyti apie Marasto laišką, užsakyti lėktuvo bilietą į Londoną. Kokia laimė, kad ne per karščiausiai tave myliu, mano gražuolėli, kokia laimė, kad esu laisva, kad, nieko per daug neimdama į galvą, aukoju tau savo laiką ir viską, ko tu pageidauji, ir niekada mudu nesusitiksime tramvajuje, gražuolėli, juo labiau tramvajuje, kvailiuk, vargšeli tu mano.“

Telefono skambutis buvo kaip antausis, apsaugantis nuo isterijos, beprasmiškų klausimų, noro bėgti paskui ką nors, kuris jau toli toli. Elena atsisėdo ant lovos krašto ir išklausė žinutę, kita ranka sugraibiusi pižamos švarkelį ir užsimetusi ant drebančių pečių. Penkiolika vienuoliktos būti ligoninėje, susirgo budinti kolegė. Puiku, ji išsikvies taksi. Penkiolika vienuoliktos, laiko ne per daugiausia. Stengdamasi negalvoti, apsivilko chalatą ir nuėjo užrakinti buto durų. Reikia išsimaudyti, išsikviesti taksi, apsivilkti pilką kostiumėlį, ko gero, šiuo metu vėsoka. Šluostydamasi išsikvietė taksi, kad nebeliktų jo-

* Beje (*angl.*).

kių abejonių, ir apsirengė, probėgšmais žvilgtelėdama į veidrodį. Vėlu, neverta gaišti laiko ir kloti lovos, grįžusi spės viską sutvarkyti. Ji pasiėmė rankinę, pirštinaites. Taksi tikriausiai jau laukė, o jie ilgai nelaukia, beveik iškart nuvažiuoja. Įėjusi į svetainę, iš arti pamatė lėlę, ligi šiol giedravusią kaip rausva dėmė ant grindų, kaip kažkas, apie ką nevalia galvoti iki grįžtant. Elena atsirėmė į durų staktą, jausdama, kad ji taip pat sukliks; betgi ne, niekur nepabėgs, iki ji sugrįš iš darbo, kaip ir nešvarios paklodės, ir sujauktas butas, ir prižagtas vonios kambarys. Lėlė skilusi pusiau, aiškiai matyti, kas yra viduje. Taksi nelauks, taksi nelauks. Taksi nelauks, jeigu ji nedelsdama nenusileis apačion. Taksi nelauks, jie niekada nelaukia. Vadinasi, penkiolika vienuoliktos ligoninėje. Ir taksi nelauks, jeigu ji tuojau pat nenusileis apačion.

– Taigi pati matai, – rašė Marastas Telei, – kitiems atrodys nieko ypatinga

tokie dalykai atsitinka kas mielą dieną

bet aš negaliu patikėti kad tai įmanoma paaiškinti kaip paaiškintum tu ar Chuanas ar mano artimas

kairės rankos pirštais skaičiuodami visus argumentus o dešine ranka lyg kirsdami giljotina ar vėduodamiesi vėduokle. Aš nieko nebandau aiškintis, netgi to, kad rašau šitą laišką per tris metrus nuo muzikinės dėžės; tiesą pasakius, tariuosi, jog rašau Chuanui, numanydamas, kad duosi jam perskaityti, tai būtų logiška ir teisinga, ir savaime suprantama, aš šnekuosi su juo per tavo petį, šiek tiek užstojantį jo veidą. Aš taip šlykščiuosi savimi, Tele, taip šlykščiuosi šia aline Čanseri Leine, kur maukiu jau penktą stiklą viskio ir rašau tau, ir staiga prisiminiau, kad netgi neturiu jūsų adreso. Nesvarbu, visada galėsiu iš šio laiško išlankstyti laivelį ir nuo Vaterlo tilto paleisti į Temzę. Jeigu jis tave pasieks, tikriausiai prisi-

minsi Vivjeną Li* ir tą vakarą Menilmontane, kur verkdama pasakojai man apie juodaodį, su kuriuo draugavai Danijoje ir kuris užsimušė, lėkdamas savo raudonuoju automobiliu, o paskiau tu dar graudžiau įsiverkei, prisiminusi tuomečius kino filmus ir „Vaterlo tiltą“. Galimas daiktas, tą naktį mudu vos nesugulėme, man regis, būtume labai gerai padarę suguldami, ir tuomet viskas būtų buvę kitaip ar visiškai nieko nebūtų buvę kitaip, ir, galimas daiktas, šiandien, sėdėdamas kokioje nors Bratislavos arba San Francisko kavinėje, būčiau rašęs šį laišką Nikolei, pasakodamas apie tave ir apie ką nors kitą, vardu nebe Ostinas, nes,

Tele, kiek kombinacijų būtų įmanoma padaryti su ta sučiurusia kortų malka, kurią pašo anas žuviasnukis prie staliuko pačiame salės gale?

Rytoj grįžtu į Paryžių, reikia iškalti statulą, man regis, tu žinai, ką turiu galvoje. Nieko ypatinga, deja, aš greitai atsigaivelėju; dar pamatysi, kaip aš kvatoju, susitiksime su mano artimu *Cluny* kavinėje, retkarčiais su Nikole ir su Ostinu, ir su argentiniečiais, ir, visai galimas daiktas, kada nors, viskuo pasibodėję, mudu sugulsime, bet ne todėl, kad norėtume paguosti vienas kitą, man niekada neateitų į galvą tokia mintis, jog tu galėtum kada nors pasiguosti su kuo nors, kad pamirštum Chuaną, nors, savaime aišku, taip ir padarysi, nes galų gale visi mes taip pasielgiame, bet dabar viskas bus kitaip, turiu galvoje, kad tu nedarysi to tyčia, lyg trenkdama durimis, kaip Nikolė. Žinai, galvodamas, jog vieną gražią dieną kortos išsidėstys taip, kad mudviem bus skirta sugulti

* *Vivien Leigh* (1913–1967) – anglų aktorė, atlikusi pagrindinį vaidmenį režisieriaus Mervyno LeRoy filme „Vaterlo tiltas“ (1940).

kurioje nors lovoje šiame pasaulyje, aš taip galvoju davęs valią vaizduotei, visiškai ne dėl to, kas atsitiko man arba kas gali vieną gražią dieną atsitikti judviem su Chuanu

taip galvoju todėl, kad mes draugai ir kad kadaise Menilmontane, toje kavinėje, kalbėjomės apie Vivjeną Li, tuomet mūsų pokalbis galėjo baigtis bučiniais, ir tau, ir man visada būdavo lengva prie to pereiti, mes visada be niekur nieko bučiuojamės su tais, kurie mūsų nemyli, nes ir patys savęs nemylime, man regis, ir tau tai aišku.

Noriu tau atskleisti šiurpią paslaptį: visą šį rytą praleidau parke. Tu manimi nepatikėsi, tiesa? Aš – tarp žalumynų ir balandžių. Dar nebuvau pradėjęs gerti, ir būtų buvę geriausia tau rašyti, ant kelių pasidėjus bloknotą, po kaštonu, toje idiotiškoje paukščių šalyje. Išėjau iš viešbučio kuo tyliau, nes Nikolė dar miegojo, aš įkalbinau ją pamiegoti, supranti, buvo neįmanoma pliurpti apie visa tai, apie ką tiek ir tiek šnekėta, tuomet įkalbinau ją išgerti tablečių ir užmigdžiau, dar pasėdėjau truputį, žiūrėdamas į ją, man regis, Tele, pasakoju visa tai tik todėl, kad esu girtas, man regis, Nikolė užmigo įsitikinusi, jog nebeatsibus, kažkas panašaus, supranti, ir, prieš užsimerkdama, pažiūrėjo į mane taip reikšmingai, lyg norėdama tai pasakyti, savotiškai padėkoti prieš mirtį, nes esu tikras, jog ji galvojo, kad nužudysiu ją, kai tik ji užsnūs, arba kad noriu ją nunuodyti tabletėmis. Tai va, kokia nesąmonė, aš sėdėjau šalia ir kalbėjau visokius žodžius, Nikole, vikšreli tu mano, klausyk, ką aš tau pasakysiu, nesvarbu, kad tu miegi ar dediesi mieganti, kad slampinėji po miestą ar gniauži ašaras, nelyginant šerkšnas žėrinčias ant tavo blakstienų, prisimeni, kaip žėrėjo pirmasis šerkšnas Provanso pakelėse, kai mudu dar buvome laimingi. Matai, Tele, kaip negailestingai tyčiojasi likimas, žadindamas anų dienų prisiminimus

neįmanoma ištverti

betgi matai, Nikolė miegojo ir nieko negirdėjo, aš nenorėjau, kad ji kankintųsi dėl mudviejų, dėl Chuano ir manęs, dėl to, kad ilgisi Chuano, kad aš vis dar bučiuoju ją, neturėdamas jokios teisės, bučiuoju su tokia aistra, su kokia bučiuoja žmonės, neturėdami jokios teisės. Pasakojau jai visa tai tik todėl, kad ji nieko nebegirdėjo, o prieš jai užmingant šnekėjomės kone kiaurą naktį, svarbiausia, kad ji susivoktų pasilikti viešbutyje, nes aš išvažiuoju į Prancūziją ir palieku jai kambarį, bet ji veržėsi tuojau pat kažin kur persikelti, lyg nutarusi vėl imtis iniciatyvos ir atkirsti man kelią, kad neturėčiau kur trauktis, lyg jai būtų negana mano nevilties, mano idiotiškų pastangų suvokti, bent jau pradėti suvokti visą tą beprasmybę, juk tu nebandysi nuginčyti, kad visa tai neturi jokios prasmės, kad visa tai taip vaikiška, kaip tie palangėje ant stalo džiūvantys paveikslėliai, kuriuos ji piešia iliustruodama enciklopedijos B raidės straipsnius, ir net Nikolė nebandė nuginčyti, jog tai netiesa, tik žvilgtelėdavo į mane ir nuleisdavo galvą, ir vėl pasakodavo šimtąjį kartą, ką padariusi, ir tai buvo naivu ir kvaila, ir kiekvienas, netgi tas mulkis Ostinas, būtų supratęs, kad taip ji padarė norėdama mane atstumti, kad imčiau jos neapkęsti, kad išbraukčiau ją iš atminties arba apdergčiau jos atminimą, visa tai buvo be galo kvaila, taip kvaila, jog mielai būčiau ją apkabinęs ir apvertęs aukštielninką, ir ėmęs žaisti, kaip ne kartą jau buvome žaidę, pliaukštelėdami vienas kitam per minkštą vietą, o paskiau puldami bučiuotis, ir tau tikriausiai tai ne naujiena, visuose vadovėliuose aprašyta, ypač tuose, kurie leidžiami Kopenhagoje. Supranti, Tele, aš visada puikiausiai žinojau, kad Ostinas jai buvęs nebuvęs, kad jos mintyse – vienas vienintelis žmogus, tasai, kuris skaito laišką per tavo petį

kaip laikaisi, Chuanai

ir jeigu ji permiegotų su juo, aš tik džiaugčiausi, linkėdamas jai laimės, sėdėčiau girtas girtutėlis po šiuo prakeiktu kaštonu arba toje alinėje ir džiaugčiausi, linkėdamas jai laimės, kaip kažin ką, ir duočiau jai ramybę, na, o dabar, supranti, Tele,

dabar pats išeinu, Tele, dabar, kai ji nei iš šio, nei iš to iškrėtė tokią kvailystę, atliko, taip sakant, niekuo nepagrįstą veiksmą, turėdama vienintelę *dingstį* – apvilti mane abiem to žodžio prasmėmis, ta pakvaišėlė nepatenkintoji, panūdusi duoti man gerą dingstį, ir tik man vienam tinkamą, kad tik ją mesčiau ir išvažiuočiau, o svarbiausia, Tele, svarbiausia, kad nieko negalėčiau sau prikišti, visą kaltę suversčiau jai, tyra sąžine išlipčiau iš duobės ir patraukčiau kitu keliu, staiga viskas pasisuka kitaip, nei ji buvo numačiusi, staiga apsiverčia aukštyn kojomis, staiga man padaro tokią gėdą, jau nebeišmanau, kaip čia geriau pasakius, vis ta muzikinė dėžė, o ir galva stačiai plyšta iš skausmo, taigi, nuopuolis, lyg iš tikrųjų būtų sugulusi su Ostinu, norėdama mane apgauti, supranti, arba turėdama kokią dingstį, arba apskritai be jokios dingsties, tiesiog lengvapėdiškai arba apsvaigusi nuo Beno Vebsterio džiazo

kartoju, gėda, lyg iš tiesų būtų norėjusi mane apgauti ir aš dabar būčiau supratęs, kad ji – kekšė, o aš – raguotas, ir panašiai, bet tai netiesa, Tele, kaip kažin kas netiesa, netiesa, tačiau prabyla pagieža, o to negalėjo numatyti nepatenkintoji, susivokiu, kad esu paprastas žmogus, ne ką geresnis už kitus, jos vyras, bet ne sutuoktinis, ir negaliu jai atleisti, kad ji sugulė su Ostinu, nors man aišku, jog nieko kita ji nesugebėjo sugalvoti, jei būtum mačiusi jos akis pastarosiomis dienomis, jei būtum mačiusi, kad ji kaip sugauta, lyg priremta prie sienos, jei būtum ma-

čiusi, kaip aš kvailai tyliu arba stačiai kažko tikiuosi, lyg būtų galima ko nors tikėtis, kai

žodžiu, Tele, nieko kita ji nesugebėjo sugalvoti, kad aš galėčiau išeiti ramia sąžine kaip žmogus, kuris jaučiasi esąs teisus, nes jį apgavo moteris, ir jis išeina, ir kada nors jis atsigaus, nes jis teisus, o ji

Susumavę gauname du dalykus: rezultatas tas pats, aš grįžtu į Prancūziją, ir taip toliau. Tačiau jeigu nebūčiau toks kvailas (tai antra), turėčiau išsivežti tokį jos paveikslą, kokį visada nešiojausi širdyje, kvaišos mergiūkštės prisiminimą, bet dabar širdyje, priešingai, ji sutepta, jos paveikslas suteptas ligi gyvenimo pabaigos, ir anaiptol ne ji pati susitepusi, tai aš žinau, tačiau nieko negaliu padaryti, aš paženklintas gėdos dėme ir negaliu jos nusiplauti, negaliu iš širdies išrauti to, kas kalba taip aiškiai ir blaiviai, ir kas iš to, kad sakysiu kvaiša mergiūkštė, kad sakysiu kvaiša nepatenkintoji, Nikole, kvaišas vikšreli, vis viena širdyje ji sutepta, širdyje ji kekšė, ir galbūt ji viską numatė ir sąmoningai taip padarė, galų gale

betgi tuomet būtų nuostabu, Tele, tu tikrai manai, kad ji numatė, jog aš pajusiu, kad ji kekšė, tu manai, kad ji išties? Supranti, turiu galvoje jausmus, nes apie tokius dalykus neįmanoma galvoti, visa tai kažkur gilumoje ar dar kur nors, galvoju – vargšelė ir širdimi jaučiu – kekšė, tuomet atsiveria pragaras, juk ji to nenorėjo, Tele, ji norėjo nebent mane apvilti, žinodama, kad pats nesugebėčiau išeiti, nesugebėčiau galų gale ateiti į protą ir ją pamesti, pradėti Vercingetorikso statulą ir naują gyvenimą, susirasti kitų moterų, bet ką, kas buvo prieš raudonus namus. Manai, ji tikrai pagalvojo, kad ją nužudysiu? Buvo tokia išblyškusi, Benas Vebsteris atliko patį geriausią dalykėlį *Body and Soul*, bet jie nieko negirdėjo, kairėje kelio pusėje, reikėtų tau viską paaiškinti,

Tele, vakare nuėjome į kiną, lėtai, neskubėdami pasimylėjome, tiek glamonėjomės, jos rankos,

ne, netiesa, ne jos rankos
tik mano rankos
mano lūpos
mandagus laukimas, nuolankus atsiliepimas
tik atsiliepimas
ir man to pakako, Tele,
pakako ir net buvo per daug
Ne, netiesa, juk tu supranti, kas susitepęs, Tele,

ir ji tai žinojo, ir nemokėjo meluoti, ji nemoka meluoti, iškart man prisipažino, vos grįžusi į viešbutį, tarė gulėjau su Ostinu ir ėmė rankioti piešinius nežiūrėdama į mane ir aš supratau jog tai tiesa ir supratau viską ir kodėl ir kas kaltas ir vėl išvydau raudonus namus išvydau Chuaną išvydau save – vėmalą ant grindų palei lovą ir tą akimirką viskas buvo taip kaip ji įsivaizdavo nekalta užguita nevilties palaužta

tą akimirką kaip krištolas jos pasiaukojimas tyli rauda sukišo piešinius į aplanką aplanką į lagaminą drabužius į lagaminą susiruošė išeiti nieko nelaukdama

Tele

jos liemuo, mano rankos ant jos liemens, klausimai, kodėl, kodėl, sakyk kodėl, na, sakyk kodėl, kalbantis vėmale, nelaimingas mulki,

nemiga tabletės jos išblyškęs veidas alinė
kaštonas baimė Vercingetoriksas
Jei dabar parlėkčiau į viešbutį nužudyčiau ją
paukščių apdergtas kaštone man skauda štai čia,
Tele, visos jūs
kekšės visos su paukščiais visos kekšės o aš
vyras Tele tuo įžeidimu gelbstintis savo giminę
tikras vyras vargše mano kekše

vargše vargšele kekše
vyras sveikas ir gyvas su savo kekše širdyje
vyras nes kekšė
tik todėl
vadinasi kekšė vadinasi kekšė vadinasi kekšė
Tikiu nes tai nesąmonė

Polankas sakė tiesą, bet tik iš dalies: vos tik jie įsitaisė kanojoje, variklis išvystė tokį greitį, kad įprasta vairavimo įranga pasirodė techniškai atsilikusi, ir valtis, įgijusi neregėtą pagreitį, ištėškė Polanką, Kalaką ir mano artimą į labiausiai užpelkėjusią tvenkinio dalį.

Briste perbridę ruožą, kur sunku buvo nusakyti, kas bjauriau – vanduo, sumaitojęs batus, ar nendrės, šmaižančios per rankas, – išsigelbėjusieji pasiekė salą vidury tvenkinio ir iš ten galėjo deramai įvertinti kanojos bandytojų sausumoje paliktos Bonifaso Pertejo dukters aimanavimų ir rypavimų gamą: grąžydama rankas, ji visu balsu skelbė pasiryžusi nedelsiant šauktis pagalbos.

– Ji visada taip kalba, nekreipkite dėmesio, – kukliai tarė Polankas. – Variklis atsakantis, kaip kažin ką.

Sala buvo lygiai dviejų kvadratinių metrų ploto, todėl mano artimas ir Kalakas anaiptol nesiruošė džiūgauti drauge su laivininkystės entuziastu Polanku, nors apskritai reikalai buvo ne tokie jau blogi: saulėta popietė, ketvirta valanda ir kelios *Gitanes* cigaretės, kurias jie, ilgai nedelsdami, užsirūkė. Galima buvo tikėtis, jog Bonifaso Pertejo duktė, išdėsčiusi visus gelbėjimo akcijos planus, pagaliau ryšis juos įgyvendinti, juo labiau kad tvenkinyje nebuvo kitos valties, išskyrus nukentėjusiąją, vis dėlto būta vilčių, jog, valandėlei atitrūkę nuo vėdrynų ir petunijų skiepijimo, atliekamo vadovaujant Bonifasui Pertejui, mokomosios miškų urėdijos moksleiviai galėtų iš senų lentgalių sukalti plaustą. Dėdami į tai viltis, išsigelbėjusieji turėjo

ganėtinai laiko išsidžiovinti batus ir prisiminti londoniškes dienas, o ypačiai – inspektorių Keratezą, personažą, visiškai neįtikėtiną romaniškajame Senos ir Uazos departamento kraštovaizdyje, kur juos ištiko nelaimė, tačiau idealiai derantį prie pelėsių tvaiko, būdingo Boltono viešbučiui ir kavinėms, kuriose jie lankydavosi iki inspektoriaus grėsmingo pasirodymo dienos. Kalakui ir Polankui visa ši istorija buvo nė motais, tačiau mano artimas įsižeidė įsikišus inspektoriui Keratezui, nustebindamas mus visus tuo keistu poelgiu, nes, vienam kuriam bičiuliui įklimpus į bėdą, beveik visada beregint užimdavo nerūpestingo stebėtojo poziciją. Mano artimas, Kalako spėjimu, aiškiai iš kokio nors majų kodekso pasiskolintu stiliumi tolydžio grįždavo prie tos akimirkos, kai, atvykęs į Boltono viešbutį, esantį Bedfordo gatvėje, inspektorius Keratezas pasibeldė į keturioliktojo kambario duris, už kurių Ostinas, Marasto padedamas, mokėsi prancūziškai, o Polankas montavo miniatiūrinius skrysčius, norėdamas patikrinti, ar kanoja išlaikys sunkų, nesuvokiamo proto užtemimo valandėlę Bonifaso Pertejo padovanotą šienapjovės variklį. Mano artimo prisiminimai plaukė tokia vaga: toks džiūsna, kitaip sakant, toks sudžiūvęs žmogėnas juodu apsiaustu, su lietsargiu. Tas sudžiūvęs žmogėnas juodu apsiaustu, su lietsargiu buvo inspektorius Keratezas. Kaip paprastai, kai beldžiama į duris, geriausia – atidaryti, nes kitoje pusėje tikriausiai bus sudžiūvęs žmogėnas, su lietsargiu, inspektorius Keratezas juodu apsiaustu.

– Brolau, juk ir aš ten buvau, – suirzęs tarė Polankas. – O Kalakas, nors ir nebuvo, atmintinai žino, kas ten atsitiko. Nedilink veltui liežuvio, broleli.

– Esu pasipiktinęs, – nė kiek nesijaudindamas, kalbėjo toliau mano artimas, – kad Skotland Jardas suteikia savo įgaliojimus tokiam pelėsiais ir kanceliarija prasmirdusiam tipui, sudžiūvusiam žmogėnui juodu apsiaustu ir su lietsargiu, kuris spoksojo išvertęs į mus akis, labiau primenančias sudilusius

pensus. Inspektoriaus Keratezo akys buvo kaip sudilę pensai, inspektorius Keratezas atėjo ne išsiųsti mūsų iš šalies, jis nieku gyvu negalėjo mūsų išsiųsti iš šalies. Tokiems sudžiūvusiems žmogėnams juodais apsiaustais malonu, kai viešbučių gyventojai po dviejų savaičių savanoriškai iškart išvyksta iš šalies; prasmirdę pelėsiais ir kanceliarija, jie vilki juodais apsiaustais ir nešiojasi lietsargius, beveik visada jie vardu Keratezas ir spokso išvertę akis, panašias į sudilusius pensus, veržiasi į viešbučius ir beldžiasi į duris, ypač į keturioliktąjį kambarį. Jie nieko neišsiunčia, vilki juodais apsiaustais, jiems malonu, kai viešbučių gyventojai savanoriškai išvyksta iš šalies. Beveik visi jie vardu Keratezas, sudžiūvę ir stypso už kambario durų. Et, ir tada aš pasakiau...

– Nieko tu jam nepasakei, – nutraukė jį Kalakas. – Niekas ten nekalbėjo, išskyrus Ostiną, ir tik todėl, kad jis moka angliškai. Ir tai irgi nelabai padėjo, kaip patys matome, atsidūrę ant šio uolingo rago. Dalykas tas, kad mes keliaujame iš vienos salos į kitą, tačiau kiekvieną dieną sala tolydžio mažėja, reikia žiūrėti teisybei į akis.

– O Marastas apie tai – nė žodžio, – apmaudžiai tarė Polankas. – Tokiais atvejais, brolau, kas nors žengia į priekį, išskečia rankas ir kaip Dostojevskio herojus prisipažįsta pagadinęs orą. Šiaip ar taip, Marastas pats laisva valia jau ketino išvykti, ką jau kalbėti apie tai, kad Arkėjaus municipalitetas iššvaistė krūvas pinigų grasinančioms telegramoms. Ar jūs žinote, kad dervinio akmens luitas atkeliavo be išankstinio pranešimo ir kad tenykščiai edilai ko pentinų nenukratė išvydę, koks jis didelis?

– Kokia didelė suma nurodyta faktūroje, *you mean**, – tarė mano artimas. – Bet pasakykite man, gerieji žmonės, kuo gi būtų įmanoma apkaltinti Marastą? Kad jis iškrėtė nekaltą pokštą, krestelėjusį sustabarėjusią misterio Haroldo Harold-

* Turi galvoje (*angl.*).

sono gyvenseną? Nepamirškite, kad Skotland Jardas nesugebėjo mums pateikti jokių kaltinimų, nebent parodė savo panišką, kitaip sakant, metafizinę ir noumeninę baimę. Jie suprato, kad mes galime padaryti ką nors reikšmingesnio, kad tai buvo tik eksperimentas, na, kad ir su elektriniu skustuvu. Brolau, už poeto durų visada stovės inspektorius Keratezas. O ir storulė neatplaukia savo plaustu, pačiu saulėlydžiu liksime be cigarečių.

– Užkurkim laužą, – pasiūlė Polankas, – ir vietoj vėliavos iškelkim Kalako marškinėlius, kuriais jis užsivertęs.

– Priešingai nei kai kurie žmonės, aš laikausi higienos, – tarė Kalakas.

– Man daug maloniau jausti marškinėlius ant savo kupros, – tarė Polankas, – bent širdis atsigauna. Na ir pasisekė, bičiuli, viskas nuėjo šuniui ant uodegos. Variklis, ir tas man iškirto šunybę, reikia pripažinti, kad jis pernelyg galingas tokiai geldai. Gal padėtumėte man pastatyti laivą, tik sunkesnį, tarkime, kažką panašaus į triremą? Šiurpas krečia pagalvojus, kad vieną gražią dieną mano storuliukė užsimanys sėsti į laivelį, o vidury tvenkinio gylis beveik pusantro metro, galima kaip niekur nieko nuskęsti. Nelabai norėčiau netekti darbo, o ir su storuliuke mudu neblogai sutariame, nors jos tėtukas – šlykštus bizdukas.

– Apskritai jūsų teisybė, – tarė mano artimas, – blogiau ir būti negali, bet užtat niekas negalės užginčyti, kad mes nepasismaginome lig valiai.

Per keturiasdešimt minučių, praleistų negyvenamoje saloje, esant kad ir nedideliam vietovės plotui, jie bandė kiek įmanydami naudotis judėjimo laisve, tai yra Polankas užtūpė ant akmens, ant kurio anksčiau sėdėjo Kalakas, o šis panūdo įsitaisyti savotiškoje uolos įduboje, kur prieš tai glaudėsi mano artimas, kuris dabar gulėjo ant žemės etrusko poza, ranka parėmęs smakrą. Nors ir kaip menkai judėdami, visi trys už-

kliūdavo vienas už kito batu, petimi ar ranka, o kadangi sala kyšojo vidury tvenkinio nelyginant pjedestalas, sausumoje įsikūrę stebėtojai būtų galėję aiškiai matyti, kaip išsigelbėjusieji tolydžio stumdosi, spardosi ir atlieka kitokius strateginius manevrus, stengdamiesi praplėsti savo gyvybinę erdvę. Tačiau krante nebuvo nieko, kas būtų galėjęs juos stebėti, ir Polankas, labai gerai pažinojęs Bonifaso Pertejo dukterį, numanė, kad ji zuja kaip išprotėjusi po tulpių plantacijas, ieškodama mokomosios miškų urėdijos mokinių, kurie ryžtųsi sutelkti gelbėjimo būrį.

– Apskritai gerai padarėme, kad išvykome, – pareiškė mano artimas. – Šiurpus moterų antplūdis, ir visos trys, kaip paprastai ir būna, galutinai išprotėjusios. Pasakykit man, gerieji žmonės, kurių velnių atkūrė į Londoną Telė? Išvirto iš „Lufthanzos“ lėktuvo tarsi iširęs vištienos suktinukas, žmogus savo akimis negali patikėti, o ką jau sakyti apie Seliją, lyg ką tik ištrūkusią iš lavoninės, ką jau kalbėti apie trečiąją, apsvaigusią nuo egzistencinio įkarščio, su savo nykštukais ir įpročiu išversti pusę salotų ant mano kelnių, *damn it.*

– Tu jau nepalyginti geriau kalbi angliškai, – tarė Polankas, nugirdęs tik paskutinius žodžius.

– Mes laisvai kalbame angliškai, – tarė Kalakas. – Sakai, išprotėjusios? Ką gi, tenka pripažinti, kad mūsų gyvenimas Vest Ende tau, brolau, neduos pagrindo pernelyg keltis į aroganciją arba, kitais žodžiais tariant, priekabiauti. *Oh dear.*

Taip kokią valandėlę jie kalbėjo savo puikiąja anglų kalba, kol pagaliau Polankas susirūpinęs pasiūlė pradėti visuotinę cigarečių ir kitų atsargų apskaitą. Jau kelis kartus atsklido klyksmai iš vėdrynų lauko, kur Bonifasas Pertejis mokė skiepyti rumunišku metodu, tačiau gelbėjimo būrys nesirodė. Paaiškėjo, kad trys išsigelbėjusieji turi dvidešimt septynias cigaretes, o tai buvo ne per daugiausia, turint galvoje, jog dvylika jų buvo sudrėkusios, o maisto produktų nebuvo nė kąsnelio. Visą kitą

turtą sudarė dvi nosinės, kišeninės šukos ir lenktinis peiliukas, taip pat keturiolika dėžučių degtukų, priklausančių Polankui, sergančiam didmeninių pirkimų liga. Numatydamas, kad gelbėjimo būrys gali vėluoti ir kad, ko gero, keisis musonų kryptis, mano artimas pasiūlė visas atsargas sukrauti uolos įduboje, kur buvo savotiška niša, ir traukiant burtus paskirti vyriausiąjį prievaizdą arba ūkvedį, kuris prisiimtų pareigą griežtai skirstyti atsargas, atsižvelgdamas į aplinkybes.

– Jau esi paskirtas, – vienu balsu tarė Kalakas ir Polankas, kurie, patogiai įsitaisę, neketino pajudėti iš vietos ir juo labiau darbuotis visų labui.

– Man toks sprendimas atrodo visiškai nepagrįstas, – tarė mano kaimynas, – tačiau aš paklūstu daugumos valiai. Atiduokite cigaretes ir degtukus. O tu nepamiršk atiduoti lenktinio peiliuko. Laikrodžių siūlau nenusavinti, nes juos reikia tolydžio prisukti.

– Jis man primena kapitoną Kuką*, – nuoširdžiai žavėdamasis tarė Kalakas.

– O man, brolau, – Bugenvilį**, – tarė Polankas. – Praleido kelias savaites užsieniuose ir visiškai prarado patriotizmą. Kur tu gyveni, Prancūzijoje ar kur kitur?

– Pala, – tarė Kalakas. – Jeigu tau prabilo nacionaliniai jausmai, jį derėtų lyginti su mūsų admirolais Braunu arba Bušaru***, tačiau, kaip matai, nuo to nei geriau, nei blogiau.

* *James Cook* (1728–1779) – anglų jūrų keliautojas, tyrėjas, naujų žemių atradėjas.

** *Louis Antoine de Bougainville* (1729–1811) – Prancūzijos jūrų keliautojas, Okeanijos tyrėjas.

*** *William Brown*, isp. *Guillermo Brown* (1777–1857) – Argentinos admirolas, Nepriklausomybės karų dalyvis, vadinamas Argentinos jūrų laivyno tėvu. *Hippolyte de Bouchard*, arba *Hipólito Bouchard* (1780–1843) – Argentinos jūreivis, piratas, Nepriklausomybės karų dalyvis, pirmasis argentinietis, atlikęs kelionę aplink pasaulį.

– Reikėtų eiti nakties sargybą, – tarė mano artimas. – Leiskime, kad storulė užtruks visą mėnesį, kol sutelks gelbėjimo būrį, ir tai manęs nė kiek nenustebintų, nes man puikiai pažįstama tų storaodžių giminė, arba kad jiems dingtelės mintis plaukti nakčia, tokiu atveju būtina kurti laužą ir klausti „kas čia?"

– Jeigu jau išėjo kalba apie storaodžius, tai tamsta esate plaukuotasis raganosis, – tarė įsižeidęs Polankas.

– Reikalauju pagarbos ir drausmės, – įsakė mano artimas. – Jūs išsirinkote mane vadu ir dabar, kaip ir priklauso, tvardykitės.

Paskui vyko karšta diskusija apie raganosius, Argentinos admirolus, hierarchiją ir su tuo susijusiomis temomis, retkarčiais pertraukiama teisingo cigarečių ir degtukų dalijimo. Atsirėmęs į nuožulnią uolą su įduba, Kalakas jų klausėsi ausies krašteliu, liūliuodamas save ilgesingomis mintimis apie londoniškes dienas, apie paskutinįsyk pro Paryžiaus traukinio langą matytą Nikolės veidą, apie tai, kas atsitiktų, jeigu muziejuje jis uždainuotų tango arba imtų postringauti apie kelionių naudą dvasinei higienai. Šiaip ar taip, jeigu tu ieškojai paties geriausio būdo, trokšdama nusikratyti Marasto, kodėl pasirinkai liutnininką, Nikole, kai muziejuje ant tos šiurpios sofos šalia tavęs sėdėjau aš? Aš siūliausi išvežti tave toli toli, prasiblaškyti po kitu dangumi, kad galėtum atsikvėpti visa krūtine, o tu nesugalvojai nieko geresnio kaip... Ak, tuščiagarbi, ak, įžeistasis, juk tai aiškiau nei tavo aiškios melsvos akys. Su manimi tau nebūtų taip lengva, tu žinojai, kad manęs nenuginsi vienu rankos mostu kaip liutnininko, tu būtum surišusi savo ateitį ilgiems mėnesiams, gal ir metams, o tu nenorėjai kitos ateities, tokios pat netikusios kaip ir ana, kito Marasto, tokio pat kantraus ir pakantaus kaip ir anas, vadinasi, Ostinas, vienadienė muselė, dingstis, kad išties liktum viena. Lyg būtum nujautusi, kad, vos pasirodžius Selijai strazdanotu veideliu, visa liutnių kolekcija pratrūks netramdoma pasakalija ir ūmai išsigydys

nuo vaikiškų potroškių, ilgų laukimo valandų prie tavo viešbučio durų, raudų įsikniaubus į Polanko petį, geismo nužudyti Marastą, dar neišmokus asmenuoti veiksmažodžių su galūne *-ir*. To dar betrūko, kad aš... Taigi, paragavai gyvenimo, išmokai būti tokia kaip visi, įlįsti į kitų kailį, apskritai gerai padarei, nėr už ką man dėkoti, tikrai nėr už ką, nes tuomet, iš prigimties niekam nelinkėdama bloga, vėl turėtum kentėti už visus. Gana ir to, kad švilpaudamas tango netyčia įpiršau tau, vaikeli, mintį. Tfu, kokia karti cigaretė, pakišo man vieną iš tų, labiausiai sudrėkusių, tiedu aiškiai susisuokė, reikės užbėgti jiems už akių, kai ateis žmogėdrystės valanda.

Kalakas prisimerkė, nes marino miegas, be to, kaip ir visi išsigelbėjusieji iš sudužusio laivo jis turėjo labai gerą įprotį surūkyti iki galo visą cigaretę, nepaleisdamas nuorūkos iš dantų, ir, be kita ko, prieblandoje ryškiau matė Nikolės veidą, kai Telė paskambinusi paprašė jį padėti nuvežti į stotį lagaminus, matė Nikolę, Viktorijos stoties bare geriančią karčią kavą, Nikolę prie *boat train** lango (*Nous irons à Paris toutes les deux***, – iki pat juosmens išsikišusi pro langą, dainavo Telė, šiurpindama geležinkelio tarnautojus ir palydovus), Nikolę, paduodančią jam suglebusius pirštus, akimirką apmirusius jo delne. „Jūs visi be galo geri“, – tarė ji, lyg tai turėtų kokią prasmę, o pakvaišėlė danė susigrūdo į burną visą saują karamelių, nes Kalakas, pagautas melancholiškos piktdžiugos, išlydėdamas Nikolę, vis dėlto atvežė į stotį žadėtųjų karamelių, tačiau pakvaišėlė danė, savaime aišku, pati viena jas sušveis, o Nikolė užsimerks ir, kakta atsirėmusi į langą, stovės, nematydama pro šalį šmėkščiojančio Anglijos peizažo, girdėdama, kaip kažkur tolumoje Telė pasakoja apie audrapaukščius ir jūros vėplius. Tai va, dar vienas įrodymas, kad įsikišus...

---

* Traukinys-keltas (*angl.*).

** Mudvi važiuosime į Paryžių (*pranc.*).

– Šiame tvenkinyje būna potvyniai ir atoslūgiai! – sušuko mano artimas, ūmai pašokdamas ant kojų ir rodydamas sušlapusią kelnių kišką ir žliugsintį batą. – Vanduo kyla, degtukai permirks!

Polankas buvo linkęs manyti, kad mano artimas netyčia įmerkė koją į tvenkinį, tačiau dėl visa ko padėjo akmenuką ant siauručio pakrantės ruožo, ir visi trys, užgniaužę kvapą, ėmė laukti. Vanduo beveik tuojau pat apsėmė akmenį ir, beje, taipgi Kalako batą, nes jis sėdėjo nukoręs koją, kad būtų patogiau prisiminti Londoną ir visa kita, ir jis nusikeikęs užsiropštė ant įdubusios uolos palyginti plačiu kraštu. Iš ten pratrūkęs šauktis pagalbon sausumiečius, sulaukė gana prieštaringų rezultatų – toje vietoje, kur baigėsi juodųjų tulpių lysvės, staiga pasirodė keli mažamečiai mokiniai, jie sustojo apstulbę ir sužiuro į nelaimės ištiktus keliauninkus, atsidūrusius negyvenamoje saloje, tuo tarpu prie vėdrynų lysvių išdygo vyresnio amžiaus moksleivis jau apžėlusiomis kojomis, ir tuo metu, kai mažyliai, apdują ir lyg ko laukdami, sėdosi tvenkinio krante, jis įsisprendė į šonus ir beveik susirietė dvilinkas, ūmai prapliupdamas taip pašėlusiai kvatoti, kad buvo galima pagalvoti, jog jis rauda, paskiau jis pagrūmojo mažyliams, ir tie dingo lygiai taip pat netikėtai, kaip buvo pasirodę.

– Ak, vaikystė, neprilygstamasis amžius, – suniurzgė Kalakas, jau numatydamas tą akimirką, kai visi ims kovoti dėl vietos ant įdubusios uolos, ir baimindamasis dėl savo kelnių. – Savaime aišku, tavo storulė šlamščia dešrą, nulindusi kur nors į pakampę, velniai rautų, ir visiškai pamiršusi apie mūsų nepavydėtiną padėtį. Geriausia būtų bristi iki kranto, paskiau apsidžiovinti kaimo kavinėje, o ten, menu, esama romo, kurio itin patariama išgerti, išsigelbėjus iš skęstančio laivo.

– Kuoktelėjai, – tarė pasipiktinęs Polankas. – Nuo čia iki kranto mažų mažiausia penki metrai, nejaugi tu manai, kad mes galime briste nubristi tokį kelią. O hidros, o dėlės,

o povandeniniai duburiai? Jis, matyt, tariasi esąs kapitonas Kusto*.

– Jūs vienintelis kaltas, – tarė mano artimas. – Mums buvo taip gera tarp gėlių, o tu sugalvojai sugadinti mums gyvenimą savo garsingąja turbina. Užtat dabar ir tupime vidury ežero, kur siaučia baisingi potvyniai, kaip gyvas nebuvau girdėjęs apie tokį reiškinį. Reikėtų duoti žinią admiralitetui, gal atsidėkodami mus išbrauks iš juodųjų sąrašų, ir mes galėsime kada nors grįžti į aną alinę Čanseri Leine, kur taip dažnai lankydavomės su Marastu.

– Manęs jau nebevilioja Londonas, – tarė Kalakas.

– Tavo tiesa, ten taip drėgna. Šiaip ar taip, jeigu jau apie tai prašnekome, ar jums neatrodo keistas toks moterų antplūdis į mūsų falansterį**? Nikolė buvus nebuvus, vargšelės galime neskaičiuoti, mes ir šiaip ją paregėdavome tik kada ne kada, kai ji atitrūkdavo nuo savo nykštukų ir kitokių dalykų. Ir staiga apsireiškia tiedvi, praeina vos trys dienos – ir jos drauge su inspektoriumi Keratezu paverčia gyvenimą pragaru: jos – savo atvykimu, o tas švilpis – savo užgaidu išgrūsti mus iš šalies. Na, sakykite, argi tai gyvenimas?

– Tiesą pasakius, Telė gerai padarė, kad atvažiavo, – tarė Polankas, – bent jau pasirūpino Nikole ir su trenksmais ir griausmais, kaip jai įprasta, ištraukė ją iš akivaro. Šiaip ar taip, mes gana prasti *baby sitters****, kaip sakoma pas mus Čelsyje.

– Sutinku. O ką pasakysi apie kitą? Kurių velnių jai reikėjo belstis į Londoną? Tai buvo lyg sąmokslas, broliuk, apniko mus iš visų pusių kaip kosminiai šunys.

---

* *Jacques-Yves Cousteau* (1910–1997) – prancūzų jūrų karininkas, mokslininkas, tyręs įvairias vandenyno gelmių gyvybės formas.

** Falansteris – kolektyvinės bendruomenės rūmai, aprašyti prancūzų utopisto François Marie Charles'io Fourier (1772–1837) veikaluose.

*** Auklės (*angl.*).

– Aha, Selija, – atsainiai tarė mano artimas, – kai esi jos amžiaus, bepigu važinėti šen bei ten, ne mūsų išsiilgusi ji atlėkė, gal stačiai iš įpratimo jai prireikė patarimo. Sužinok, kad gudrus, kas jai nutiko, reikėtų paklausti liutnininką, jis tikriausiai viską žino. Pasakykite man, gerieji žmonės: ar jūs matote tai, ką matau aš, o gal man pradėjo vaidentis, kaip tai atsitinka panašiomis aplinkybėmis?

– Tokie papai niekam negalėtų pasivaidenti, – tarė Kalakas. – Tai storulė, su savo safarine suknele kaip du vandens lašai panaši į Stenlį*.

– O ką aš sakiau? – iš džiaugsmo suspindo Polankas. – Manoji Zezetė**!

– Jūs, gerbiamasai, užuot puikavęsis intymiomis pravardėmis, verčiau šūktelėtumėte jai, kad esate daktaras Livingstonas, kol ji dar neapsigalvojo, – patarė mano artimas. – Žiū, brolau, ji velka virvę ir kažką panašaus į geldą, prasideda neregėto masto gelbėjimo operacija. *Help! Help!****

– Ar tu nesuvoki, kad ji nemoka angliškai? – tarė Polankas. – Tik pažiūrėkite, koks pasiaukojimas, vargu ar jūs sugebėtumėte tam ryžtis. Ji ateina su visais moksleiviais, net širdžiai saldu.

– Leisk man prisėsti ant uolos, – romiai tarė mano artimas Kalakui.

– Čia ir vienam vos užtenka vietos, – atsiliepė Kalakas.

– Matai, kad man kojinės peršlapo.

– Čia gali persišaldyti, man regis, gerokai sustiprėjo vėjas.

---

* *Henry Morton Stanley* (1841–1904) – britų žurnalistas, keliavęs į Afriką ieškoti dingusio tyrėjo Davido Livingstono. Aptikęs jį Rytų Afrikoje, pirmiausia paklausė: „Tikiuosi, jūs esate daktaras Livingstonas?“

** Mažybinis Elizabeth vardas: taip buvo vadinama karalienė Elžbieta, jai atvykus į Prancūziją.

*** Gelbėkit! Gelbėkit! (*Angl.*)

Kas be ko, padėtis pasikeitė, sužadindama gyvą diskusiją, o tuo tarpu krante Bonifaso Pertejo dukra drauge su būriu mokomosios miškų urėdijos moksleivių mėgėjiškai ruošė gelbėjimo įrangą ir taip blaškėsi, kad savo veiksmais veikiau trukdė praktiškai griebtis reikiamų priemonių. Nenusiteikę kištis į gelbėjimo operaciją, nurodymais iš salos papildydami sausumoje sklandančius potvarkius, nelaimės ištikti keliauninkai dėjosi stojiškai abejingi ir toliau svarstė savo reikalus. Pirmiausia Polankas probėgšmais užsiminė apie nutartį, kurią jie visi trys priėmė apsilankius inspektoriui Keratezui, – nepalikti Selijos vienos Londone, nes, daugmaž netikėtai išvykus Marastui, Nikolei ir Telei, nebuvo kitos išeities, kaip tik veikti išvien su ja. Vos atsipeikėję iš nuostabos, kai Ostinas panoro prisidėti prie bendrijos su savo kukliomis santaupomis ir dviem liutniomis, trys būsimieji saliečiai suprato, kad tai labai teigiamai atsilieptų bendrijos dvasinei ir moralinei sveikatai, – be to, tam tikrą poveikį padarė nedrąsūs Selijos šypsniai ir kryptingas Ostino siekis traukinyje gauti vietelę liutnioms, Selijai ir sau pačiam, – ir jie neklydo: Ostinas nepaprastai pasikeitė, ir buvo aišku, kad permainas, įvykusias tarp Čelsio tilto ir Diunkerko kavinės, kur jie laukė *ferry-boat*, nulėmė ne vien klimato kaita ir kita geografinė ilguma, ką jau kalbėti apie tai, jog Selijai nutiko kažkas panašaus Ouk Ridžo stotyje, septynioms minutėms praslinkus po išvykimo iš Londono, ir tai, regis, sutapo su atradimu, kad Ostinas, stropus Marasto mokinys, prancūziškai moka taip gražbyliauti, kad jo žodžiai beveik neturi jokios prasmės. Taigi jie sulipo į *ferry-boat* kur kas geriau nusiteikę, ir, atėjus metui vemti, tai yra beveik tuojau pat, Kalakas susigraudino pamatęs, kaip Ostinas veda Seliją prie borto, apgaubia savo apsiaustu ir vienu tarpu palaiko už kaktos, paskiau nosine nušluosto jai nosį ir padeda paau-

koti Neptūnui sausumoje išgertą arbatą su citrina. Drauge su skysčiais netekusi valios, Selija nesipriešino Ostino popinama ir klausėsi jo pamokymų, kaip dera kvėpuoti, o jis kuo toliau, tuo sklandžiau kalbėjo prancūziškai, aišku, kai nekalbėdavo angliškai, ir Selija tuomet stengdavosi atgauti sąmonę ir prisiminti licėjuje iškaltas pamokas. Šiaip ar taip, prakeiktojo sąsiaurio bangose atsispindėjo neregėto grožio saulė, švelniai glamonėdama juos savo spinduliais, popietė buvo tokia, kad nustojo pykinti, tolumoje nyko Anglijos kalvos, ir nors nei Ostinas, nei Selija nenutuokė, kas jų laukia kitapus sąsiaurio, tolydžio vis labiau aiškėjo, kad jiedu nusiteikę to laukti dviese – Ostinas iš Parsifalio staigiai tapo Galahadu*, o Selija, tritonams aukodama paskutinius arbatos su citrina gurkšnius, pasijuto saugi, remdamasi į jo ranką, laikančią ją šiapus borto, ir girdėdama jo balsą, žadantį artimiausioje ateityje pradžiuginti ją Berdo siuitomis ir Perselo vilanelėmis.

– Kad tik storulė nesugalvotų pati vadovauti gelbėjimo ekspedicijai, – sukuždėjo mano artimas Kalakui, – pirma, mums nebeliks vietos ant plausto, antra, kai tik ji užlips ant kelto ar plausto, kurį jie ten daro, jis nugrims į dugną, nenuplaukęs nuo kranto.

– Nemanau, kad ji galėtų būti tokia kvaila, – nusprendė Kalakas. – Visa bėda, kad visi vaikai veržiasi plaukti, o juk plaustas neturi nei pirmagalio, nei paskuigalio, tad pamatysi, kokia dėl to kils sumaištis.

Polankas susigraudinęs žiūrėjo į Bonifaso Pertejo dukterį ir jau buvo besušunkąs, kad tuo pačiu žygiu ji išvilktų nendryne įstrigusią kanoją. Tuo tarpu Kalakas, visų tų įvykių ir Polanko mokslinio fanatizmo prislėgtas, bandė patogiau įsitaisyti ant įdubusios uolos, vis labiau užgulančios širdį; užteko akimirką mintims nukrypti į šalį – ir mano artimas užšoko ant uolos

* Galahadas – vienas iš karaliaus Artūro apskritojo stalo riterių.

krašto, užimdamas pačią geriausią vietą su vaizdu į juodųjų tulpių plotus. Kalakas nė nebandė atsikariauti prarastos pozicijos, nes ir šiaip jautėsi visiškai neblogai, tuo tarpu mano artimo kelnės varvėjo kiaurai peršlapusios, – juk reikia užjausti žmogų. Vanduo nepermaldaujamai kilo, ir, regis, Polankas vienintelis nekreipė į tai dėmesio, žavėdamasis sekė, kaip pluša Bonifaso Pertejo duktė. Jis stovėjo kaip Viktoro Hugo herojus, nepastebėdamas, kad vanduo jau apsėmė blauzdas ir netrukus pasieks juosmenį.

– Išsaugokime bent rūkalų ir degtukų atsargas, – tarė Kalakui mano artimas. – Abejoju, kad mūsų jūreiviams pavyktų ką nors padaryti, kol kas jie tik leipsta juokais žiūrėdami, kaip mes čia vargstame. Sukraukime savo atsargas ant uolos, mano apskaičiavimu, mudviem turėtų užtekti dar kokioms trims paroms. O štai jam vanduo po pusvalandžio apsems burną, vargšas Polankas.

– Vargšas brolelis, – tarė Kalakas, o Polankas tuo tarpu žiūrėjo į juos begalinės paniekos kupinu žvilgsniu, drauge tolydžio atleisdamas diržą, nes, drėkstant kelnėms, juosmuo vis labiau traukėsi. Vakarės saulės spindulių užlietas tvenkinys tviskėjo pavirtęs milžinišku veidrodiniu stiklu, ir šio tokio poetinio virsmo hipnozinė įtaiga vis labiau lenkė į letargą bėdos tektus keliauninkus, visada linkusius regėti miražus ir fata morganas, ypač mano artimą, kuris, mėgaudamasis savo prašmatnia padėtimi, rūkė ir smaginosi prisimindamas, kaip Telė netikėtai atsirado per pačią jų londoniškės negandos sumaištį, kaip jai įprasta mandagiai ir operatyviai atsirasti, nieko neperspėjus, kaip paskambinusi jiems pareiškė, kad miršta badu ir kad jie atvažiuotų į Grešemo viešbutį ir nuvestų ją pavakarieniauti, o mano kaimynas puolė į neviltį ir drauge nudžiugo, gavęs tą žinią, kaip aš lengvai pastebėjau ir net supratau, žiūrėdama į Nikolę, kuri apdujusi blaškėsi po kambarį, rankiodama drabužius, aplankus su piešiniais ir senus laikraščius, grūdo vis-

ką į lagaminą ir vėl traukė, bergždžiai bandydama surūšiuoti daiktus ir galiausiai iš naujo mėgindama sukrauti lagaminą. Ji pasitiko mane netardama nė žodžio – tikriausiai numanė, kad Marastas bus man viską papasakojęs, tik priėjo prie manęs, laikydama pižamą vienoje rankoje, o pieštukus kitoje, ir, metusi viską ant grindų, mane apkabino ir ilgokai taip stovėjo prisiglaudusi, visa drebėdama, paskiau paklausė, ar Marastas man parašė, ar negalėčiau telefonu užsakyti dar vieno puodelio kavos, ir vėl ėmė klaidžioti po kambarį, tai kraudama daiktus, tai, viską pamiršusi, prieidama prie lango arba nusisukusi atsisėsdama ant kėdės. Nikolė jau nebegalėjo prisiminti, kada išėjo Marastas, ko gero, pirmadienį, jeigu šiandien trečiadienis, arba galbūt sekmadienį popiet, šiaip ar taip, išgėrusi tablečių, ji išmiegojo visą dieną, o paskiau, išgėrusi karčios kavos, ėmė krautis lagaminą, tačiau mano artimas ir Polankas tuo metu vis užsukdavo jos aplankyti, nutaisę nekaltą miną, nors puikiausiai žinojo, kad Marastas jau Prancūzijoje, negana to, vedėsi ją į neregėto kvailumo miuziklus, kuriuose, be kita ko, strakaliojo nykštukai ir kiti stebuklinių pasakų personažai, apskritai ji negalėjo tikrai pasakyti, kiek laiko praėjo, kita vertus, jai buvo vis viena, juo labiau dabar, kai atvažiavo Telė ir ji dar turėjo dvidešimt svarų ir keturiolika šilingų, kuriuos Marastas išeidamas paliko ant stalo, to visiškai pakako apsimokėti už viešbutį ir užsisakyti kavos ir mineralinio vandens. Marastas neatsisveikino išeidamas, nes ji miegojo išgėrusi tablečių, o vėliau Nikolė irgi norėjo išeiti, bet neklausė kojos, ir ji kiaurą dieną išgulėjo lovoje, tik retkarčiais atsikeldavo, pavaikščiodavo po kambarį ir bandydavo krautis daiktus į lagaminą, ir vienu tarpu kažkas pasibeldė į duris, ir, aišku, tai buvo Ostinas, baugščiai dirstelėjo į mane pro praviras duris, stengdamasis nusišypsoti ir parodyti, kad jam viskas nė motais, tikriausiai mano artimas arba Kalakas jam pasakė, kad Marastas mane pametė ir kad jis gali ateiti, kad po teisybei

turi ateiti, privalo ateiti, nes, vien pažvelgus į jo veidą, buvo aišku, jog jis atėjo skatinamas veikiau pareigos nei kokio kito jausmo, lagaminas vis žiojosi, retkarčiais užsukdavo Polankas arba mano artimas, arba misis Grifit smerkiamu žvilgsniu, nešina švariais rankšluosčiais ir sąskaita, Ostinas išėjo, nieko nesupratęs, išsigandęs, o gal staiga suvokęs, kad šiuo metu jis kuo mažiausiai reikalingas, netgi mažiau nei misis Grifit ar bet kuris iš daugybės daiktų, netelpančių lagamine, kurį Telė gražiai uždarė, atlikusi gimnastikos salto ir atsisėdusi ant viršaus, ir nusikvatojo, kaip tik ji viena moka.

– Pirmiausia karštas dušas, – tarė Telė, – o paskui eisime pasivaikščioti, ne tam atvažiavau į Londoną, kad spoksočiau į šiuos siaubingus sienų apmušalus.

Nikolė nesipriešino, kai Telė jai nuvilko pižamą, paguldė į nuostabiai šiltą vonią, ištrinko galvą, patrynė nugarą, kvatodama ir laidydama nelabai padorias pastabas apie jos kūno linijas ir higieną. Nesipriešino, kai Telė ją nušluostė, įtrynė odekolonu ir aprengė, net stengėsi negrabiai jai padėti, džiaugdamasi, kad Telė šalia, kad kurį laiką nesijaus vieniša, kol dar nepadarė to, ką buvo tvirtai nutarusi kada nors padaryti. Paskiau kone pasakiška arbata Šafstberio gatvėje, o Telė tuo tarpu peržvelgė laikraščius, ieškodama kokio nors spektaklio, kur galėtų nueiti tą patį vakarą, aišku, totorių sąskaita, paskambino jiems, susitarė susitikti, pavakarieniauti ir drauge nueiti į teatrą, be kita ko, pridurdama, kad bent jau tiek jie galėtų padaryti žmogui, atvykusiam pačiu laiku, o jie, netikšų trijulė, malėsi čia kaip paskutiniai mulkiai, nė nesuvokdami, jog reikėtų pasirūpinti vargše sirgulėle, ir taip toliau. Nikolė išgėrė arbatos, suvalgė kelis pyragaičius, klausydamasi, ko gero, pramanytų istorijų, Telės atsivežtų iš Vienos, ir nė karto nepasiteiravo apie Chuaną, gal todėl, kad Telė stengėsi tolydžio minėti Chuaną kaip vieną veiksmingiausių gydomųjų priemonių tokiu tonu, kad jis atrodė sukalbamas ir beveik nepavojingas, tarytum sveti-

mas jiedviem, o tai iš tikrųjų buvo tiesa, kaip paaiškėjo vėliau, kai po vakarienės, prisišveitę skanios mėsytės ir išgėrę raudonojo vyno, totoriai išsakė savo nuomonę šiuo klausimu.

– Viešpatie aukštielninkas! – sušuko Polankas. – Tik to mums betrūko!

Netikėtai pasirodžius Bonifasui Pertejui, vilkinčiam mėlynu *overall**, kokiu paprastai vilkėdavo per praktinius užsiėmimus, nešinam milžinišku laistytuvu, regis, gerokai sutriko gelbėjimo darbų ritmas, nes diduma moksleivių, ypač mažesniųjų, nedelsdami puolė slėptis tarp vėdrynų ir geltonųjų tulpių, o tuo tarpu dičkiai, ištikimi storulei, nelyginant šventojo Bernardo šunys apstojo ją iš visų pusių, sukeldami nerimą Kalakui ir mano artimui. Prišokusi prie tėvo, storulė ėmė aiškinti padėtį, mostaguodama rankomis ir rodydama salos pusėn. Tyrame pavakario ore kone su antgamtiniu aiškumu suskambėjo Bonifaso Pertejo balsas:

– Tegu sau skęsta, šūdas!

– Tėti! – sukliko storulė.

– Kartu su savo draugužiais! Čia niekas jų nepasiges! Užsičiaupk, kas jau kas, o *aš* žinau, ką sakau, ne veltui perėjau visą keturioliktųjų metų karą! Ne kas kitas, o *aš* buvau dukart sužeistas! Ne kas kitas, o *aš* esu apdovanotas medaliu už drąsą! Šešioliktųjų metų žiemą, pala, ne, septynioliktaisiais, bet tada... Užsičiaupk, taigi, šešioliktaisiais visą žiemą ištupėjau apkasuose prie Somos, tokie šalčiai spaudė, tokie šalčiai, kaip kažin kas, kai mane surado sanitarai, man buvo nušalę kiaušiai, kad kiek būtų juos nupjovę, užsičiaupk. Aš – darbo žmogus, *aš*, ne kas kitas, aš nepakęsiu, kad šitie egzistencialistai pramogautų mano įmonės sąskaita ir vestų iš kelio moksleivius. Ei jūs, prie darbo! Kas rumuniškai nepaskiepys dvidešimties sodinukų, negaus vakarienės!

* Kombinezonu (*angl.*).

– Tai nesuderinama su TDO principais, – tarė Kalakas tokiu balsu, kad neišgirstų Bonifasas Pertejis.

– Nebūkite bizdukas, gerbiamasai, – tarė Polankas. – Nejaugi nesupranti, kad statoma korton mūsų paskutinė tikimybė: jeigu storulė mane apvils, mes žuvę, teks grįžti pėsčiomis, kokia gėda, brolau.

– Sudaužė mano valtį! – subliovė Bonifasas Pertejis, atsiliepdamas į įteiklią dukters žinią, sukėlusią priešingą poveikį. – *Ça alors!**

– Ką, gerbiamasai, ar tu suvoki? – tarė Polankas Kalakui. – Jis kaltina mane, kad aš sudaužiau kanoją, kurią jis pats man iškilmingai padovanojo, aš turiu liudininkų. Puikiai prisimenu, kaip jis sakė, kad ji perdėm sutrūnijusi, nors vis dėlto esu jam dėkingas, nes, šiaip ar taip, tai buvo taurus poelgis.

– Valtį, kuri man kainavo septyniasdešimt tūkstančių frankų! – rėkavo Bonifasas Pertejis. – Nedelsdami atplukdykite ją čionai! Jūs man užmokėsite už kanoją arba aš iškviesiu žandarus, čia Prancūzija, o ne jūsų laukinė šalis! Man bus pamoka, kad nevalia samdyti užsieniečių!

– Užčiaupk savo srėbtuvus, sumautas ksenofobe, – maloniai tarė mano artimas. – Nenoriu drėkintis kojų, o briste perbrisčiau tą klaną ir nusukčiau tau sprandą, kad liežuvis išlįstų per subinę, meldžiu panelę man atleisti. Tik pamanyk, šįryt mes atnešėme jam tris butelius vyno, kad atitinkamai pagerbtų mus per vakarienę, o dabar jie galės patys juos išpampti šeimos ratelyje, dar nenusmukau iki to, kad leisčiausi taip žeminamas, patvirtinu šiuos žodžius savo parašu.

– Brolau, būk šiek tiek mandagesnis, – tarė Palankas. – Tai mano sužadėtinės tėtukas, ir tu neturi teisės užgaulioti vargšą senolį, nors jis ir elgiasi kaip paskutinis pašlemėkas.

---

* Še tau! (*Pranc.*)

– Atveskit juos čionai, – rėkavo Bonifasas Pertejis, atstumdamas dukterį, kuri, džiūgaujant moksleiviams, bandė jį pabučiuoti ir nuraminti.

– Nėra ko baimintis, pamatysite, ji nelips ant plausto, – pranašavo Kalakas. – Aha, operacija prasideda, tai bus pats tikrasis vaikų kryžiaus žygis. Dedu tūkstantį frankų, kad nuskęs dar nespėję nuplaukti nuo kranto.

– Duok Dieve, – tūžmingai tarė mano artimas. – Jeigu nuskęs moksleiviai, UNESCO paramą matys kaip savo ausis.

– Tiesą pasakius, čia mums buvo taip gera, – melancholiškai tarė Kalakas. – Trise, patys vieni savo mažytėje karalystėje, be to, persiėmę britų papročiais, kuriais taip lengvai užsikrečiama. Turėjome ganėtinai rūkalų, degtukų ir buvome trise, o trys – tai galvaninis skaičius *par excellence.*

– Žiū, kaip laivuoja, – pranešė mano artimas. – Tokį dalyką privalu įsidėmėti visam gyvenimui.

Niekaip nesugebėdami atsistumti nuo kranto, mokomosios miškų urėdijos moksleiviai stengėsi iš paskutiniųjų išplaukti į atvirą tvenkinį ir įveikti penkis metrus, skiriančius nuo salos, kur išsigelbėjusieji laivininkai ramiai sau rūkė, pagerbdami pamėlusio Bonifaso Pertejo tylėjimą ir ašaringą jo dukters sarmatą ir viską stebėdami lyg kitų žmonių gelbėjimo operaciją. Vidury plausto, atsitiesęs visu ūgiu kaip admirolas *ex officio*, komandavo apželtkojis moksleivis, duodamas įsakymus tonu, kokiu per *Movietone** žinias komentuojamos Oksfordo ir Kembridžo komandų irklavimo varžybos. Aštuoniolika skirtingo amžiaus moksleivių, apsirūpinę tiekа pat irklų, ką tik buvusių lentgaliais, šluotomis ir kauptukais, grūdosi visuose keturiuose plausto kraštuose, irdamiesi visi drauge, tad laivas tik lėtai sukosi vietoje nuo kairiojo borto dešiniojo kryptimi, o paskiau nuo dešiniojo borto kairiojo

* Tarptautinė kino kronika, rodyta 1929–1979 metais.

link, išlaikydamas bendrą tendenciją pamažu grimzti į dugną. Mano artimas ir Kalakas jau kirto lažybų, kokį atstumą spės nuplaukti plaustas prieš nuskęsdamas; Polankas, kalčiausias dėl visko, nusiteikė dvasiškai atitolti nuo visų įvykių ir atsidavė ilgesingiems prisiminimams. Katastrofą nulėmė klaidingi turbinos galingumo apskaičiavimai, pagrįsti savo ruožtu neteisingais empiriniais duomenimis, gautais Londono viešbutyje atliekant bandymus su miniatiūriniu modeliu. „Apskritai tai tikra tragedija, – mąstė Polankas. – Storulei teks rinktis tėvą arba mane, ir to gana norint įrodyti, kokią reikšmę turi avižinė košė: burtai buvo mesti Londone, tad nieko kita nebelieka, kaip grįžti pirmyn." Kaip tik tai ir darė plausto įgula, didžiai stebėdamasi savo darbo rezultatais, nes, nesuskaičiuojamą daugybę kartų apsisukęs apie savo ašį, plaustas nutolo nuo pakrantės daugių daugiausia pusantro metro, ir būta pagrindo tvirtinti, kad jis atsidūrė daugmaž pusiaukelėje nuo tos vietos, kur, sudužus laivui, išsikėlė išsigelbėjusieji keliauninkai.

– Žiū, – tarė mano artimas Kalakui, – tik šitų dar trūko, kad įkaltų paskutinę vinį į mūsų grabą, aišku, jeigu tai ne viena tų klasikinių haliucinacijų, ištinkančių mirštančius iš troškulio keliauninkus, išsigelbėjusius iš sudužusio laivo.

Vesdamas už parankės *Feuille Morte*, laisva ranka mosuojančią it vėjinis malūnas sparnu, tarp vėdrynų lysvių išdygo Marastas ir apstulbęs įsistebeilijo į tragedijos vyksmą. Bonifaso Pertejo duktė, susipažinusi su ja per sueigas kaimo kavinėje, sodriai aplaistytas vynu su Polanku ir mano artimu, puolė aiškinti jam pagrindinių uždavinio dėmenų, tuo tarpu plaustas nežinia kodėl ėmė ženkliai plaukti atgal, keikiantis Bonifasui Pertejui ir konvulsingai komanduojant apželtkojam moksleiviui.

– Sveiki, – tarė Marastas, viena ausimi išklausęs įvykio priešistorę. – Atvažiavau jūsų ieškoti, nes man jau pro pakaušį

išlindo visi tie Arkėjaus edilai ir kitokie kretinai, ir kviečiu jus visus į mano paminklo atidengimą, įvyksiantį rytoj, septyniolikt̨ą valandą P. M., ir ta proga siūlau išmesti po taurelę.

– Sakau tau tiesiai, – truputį sarkastiškai tarė mano artimas, – mes puikiausiai žinojome, kad rytoj bus atidengiamas paminklas, ir ketinome visu būriu atvykti, aišku, jei būsime laiku išgelbėti, o tuo aš labai abejoju.

– Kodėl nebrendate patys? – paklausė Marastas.

– Bisbis bisbis, – krūptelėjusi sušuko *Feuille Morte*.

– Matote, gerbiamasai, ji puikiau už jus išmano, kas čia vyksta, – tarė mano artimas. – Viena mano koja kiaurai permirko pakilus potvyniui, tačiau antroji sausa sausutėlė, o aš visada buvau įsitikinęs, kad reikia kovoti su simetrija. Kol kas dar turime rūkalų, visiškai neblogai jaučiamės, gali jų paklausti.

– Na, žinoma, – tarė Kalakas ir Polankas, su didžiausiu malonumu stebėdami gelbėtojų manevrus ir rankomis mostaguojančią Bonifaso Pertejo dukterį, kuri stengėsi paaiškinti *Feuille Morte*, kaip atsitiko nelaimė. Deja, nors ir labai norėdami, jie nieko negalėjo padaryti, kai Marastas, priėjęs prie pat vandens, kairiu batu nelyginant harpūnu pritraukė plaustą, o Bonifasas Pertejis, pripuolęs kaip erelis, užkabino jį kaustytu batu, kad nenuplauktų nuo kranto, ir ėmė skaldyti antausius į visas puses, tuo tarpu vaikai, atkišę į priekį irklus, nelyginant po jungu šmurkščiojo pro jo pažastį, kuo greičiau išsilakstydami po vėdrynų ir tulpių plotus. Apželtkojis kapitonas bėgo paskutinis, ir kaip tik tą akimirką Bonifaso Pertejo pirštai akivaizdžiai susigniaužė į kumštį; kapitonas laiku pritūpė, ir kumštis vos nepribaigė Marasto, bet šis kilniaširdiškai apsimetė nieko nepastebėjęs ir, apsiginklavęs kapliu, užšoko ant plausto. Laivininkai, išsigelbėję iš sudužusios kanojos, pasitiko jį su mandagiai atlaidžiomis šypsenomis ir sulipo ant plausto, džiaugsmingai šaukiant *Feuille Morte* ir storulei. Vos

jiems išlipus į sausumą, Bonifasas Pertejis paskelbė dekretą dėl Polanko neatidėliotino atleidimo iš darbo, prapliumpant graudžiai žliumbti storulei, kurią šokosi guosti *Feuille Morte*, o tuo tarpu laivininkai, išsigelbėję iš sudužusios kanojos, oriai tylėdami taku per margaspalvių tulpių laukus pasuko į kaimo krautuvę, kur ketino apsidžiovinti ir pasišnekėti apie statulos atidengimą.

Kokia prasmė aiškintis? Jau vien tai, jog reikia kažką aiškinti, ironiškai parodo, kad aiškintis beprasmiška. Aš negalėjau nieko paaiškinti Elenai, daugių daugiausia galėjau išdėstyti, kas atsitiko, pasiūlyti įprastinį herbariumą, papasakoti apie basilisko namus, apie vakarą Polidoro restorane, apie *monsieur* Oksą, Frau Martą, lyg po to ji galėtų geriau suvokti tai, ką padarė Telė, tai, ko pati Telė negalėjo įsivaizduoti ir kas atsitiko po daugelio įvykių, apie kuriuos niekas iš mūsų nė galvoti negalvojo ir kurie buvo nepaneigiami, atsitiko patys savaime. Taigi Elenos laiškas atėjo į Vieną Telei jau išvažiavus; kraudamasis lagaminą pastebėjau, kad Telė pamiršo plaukų šepetį ir paskutinį, vos pradėtą skaityti romaną; įsivaizdavau, kaip ji Londone leidžia laiką su totoriais, ir kaip tik tuo metu atnešė tavo laišką Telei, atplėšiau jį, nes mes visada atplėšdavome visus mūsų laiškus, ir štai vėl atsidūriau vidury kimšte prikimšto tramvajaus, beviltiškai bandydamas prasiskinti kelią iki tavęs, pamačiau, kaip išlipi gatvės kampe, kuris lieka toli užpakaly, ir nors savo laiške nieko apie tai nerašai, priešingai, kalbi apie Telės tau atsiųstą lėlę, vis viena tai buvo tas pats tramvajus, mudu skyrė tas pats atstumas, ir ėmė neviltis, kad esi čia pat, beveik ranka pasiekiama, bet matau, kaip išlipi gatvės kampe, ir aš negaliu tavęs pasivyti, vėl pavėluoju. Buvo beprasmiška ką nors aiškinti, liko vienintelė išeitis – ieškoti tavęs Paryžiuje, ir tai buvo įmanoma, *Austrian Airlines*, išvykimas antrą valandą popiet, nuskristi, dar kartą

tave pamatyti ir palaukti, gal suprasi, kad viskas buvo ne taip, kad aš neturiu nieko bendra su tuo siuntiniu, su ta šlykštybe, iškritusia iš lėlės ant grindų (tiesa, tu nesiskundei, tavo laiškas Telei buvo pilnas atsainios ironijos, ir tu nė karto nepaminėjai manęs), ir vis dėlto visa tai susiję su manimi, susiję su tavimi, tai mūsų gyvenimas, tik sakytum žvelgiant iš šalies, virtinė saitų, užsimezgusių nežinia kada, Blutgasėje prieš kelis šimtmečius arba Kalėdų išvakarėse Polidoro restorane, šnekučiuojant su *monsieur* Oksu sargo būdelėje, per Telės užgaidą tąsyk, kai ji pamatė miglos tumulus, kuriuos kartą naktį bergždžiai bandžiau iššifruoti, rūkydamas netoli Panteono, rūkydamas ir kamuodamasis iš meilės tau priešais basilisko namus, mąstydamas apie Sen Marteno kanalą ir mažytę sagę, prisegtą prie tavo palaidinukės.

Tačiau laiškas atėjo, ir Chuanui reikėjo pasiaiškinti, nors tai būtų beprasmiška ir juokinga ir – kaip tai atsitiko ne kartą – baigtųsi šalta atsisveikinimo šypsena ir sausu rankos spustelėjimu. Jis nusileido Orli oro uoste, atgavęs apgaulią ramybę po trijų stiklų viskio ir įprasto stumdymosi lipant trapu iš lėktuvo ir kylant bei leidžiantis eskalatoriais. Elena tikriausiai ligoninėje ir, ko gero, vėlai grįš namo, o gal apskritai jos nėra Paryžiuje, jau tiek kartų ji buvo išvažiavusi automobiliu ir kelioms savaitėms pradingusi kur nors provincijoje, niekam nepranešusi, nepalikusi adreso iki pareikalavimo, paskiau kurį vakarą netikėtai pasirodydavo *Cluny* kavinėje ir padėdavo ant stalo dėžutę Provanso saldumynų arba kolekciją kičinių pašto atvirukų, pradžiugindama Telę ir mano artimą. Chuanas paskambino į ligoninę iš oro uosto. Elena atsakė iškart, nė kiek nenustebusi. Šį vakarą kavinėje. Ne, tik ne kavinėje. Jis galėtų atvažiuoti ligoninėn automobiliu ir nuvežti ją namo arba į kitą kavinę, arba vakarienės, jeigu ji pageidautų.

– Ačiū, – tarė Elena. – Norėčiau pailsėti valandą kitą namie, o tada jau galėtume kur nors nueiti.

– Būk gera, – tarė Chuanas. – Aš noriu kuo greičiau pasikalbėti su tavimi, turiu labai rimtą priežastį, tikriausiai numanai kokią.

– Nedega, – tarė Elena. – Atidėk kitam kartui.

– Ne, šiandien. Kaip tik dėl to ir atskridau, skambinu tau iš oro uosto. Šeštą valandą užvažiuosiu tavęs į ligoninę. Pirmą kartą ko nors tave prašau.

– Gerai, – tarė Elena. – Atleisk, nenorėjau tavęs užgauti. Esu pavargusi.

– Nekvailiok, – tarė Chuanas ir pakabino ragelį, jausdamas, kaip iš laimės skausmingai nudiegia širdį – taip būdavo kiekvieną kartą, kai Elena suteikdavo jam kokią menkutę malonę: sutikdavo eiti pasivaikščioti prie Sen Marteno kanalo, tik jam vienam nusišypsodavo kavinėje prie staliuko. Pusę šešių (jis nusnaudė savo bute, išsimaudė, visai be reikalo nusiskuto, pasiklausė plokštelių ir dar išgėrė viskio) išvairavo iš garažo ir nuvažiavo per Paryžių, nieko nesvarstydamas, nieko nesugalvojęs, ką galėtų pasakyti, iš anksto susitaikęs su mintimi, kad viskas bus kaip visada ir Elena bus kaip visada. Kai jis atidarė dureles ir ji atkišo pirštinaite apmautą ranką ir, tuojau pat atitraukusi, ėmė rankinuke ieškoti cigarečių, Chuanas nepasakė nė žodžio, beveik nepažvelgė į ją. Vargais negalais prasiveržė į kairįjį Senos krantą, kur gatvės paprastai daug ramesnės, tačiau tokiu metu Paryžiuje niekur nebuvo ramybės, ir jiedu gana ilgai važiavo Elenos kvartalo link, persitardami vienu kitu žodžiu, tačiau tik apie kitus, apie totorius Londone, apie *Feuille Morte*, neseniai persirgusią gripu, apie ką tik sugrįžusį Marastą, apie mano artimą, siuntinėjantį atvirukus su *highlanders** ir milžiniškomis pandomis.

– Jeigu nori, užeikime į kampinę kavinę, – tarė Chuanas, stabdydamas automobilį.

---

* Kalniečiais (*angl.*).

– Gerai, – nežiūrėdama į jį, tarė Elena. – Ne, jeigu nori, verčiau eime pas mane.

– Nekviesk manęs iš mandagumo, – tarė Chuanas. – Puikiai žinau, kad niekas iš mūsiškių nėra buvęs tavo bute. Tai malonumas ar teisė, kurią reikia pelnyti.

– Eime, – pakartojo Elena ir nuėjo pirma.

Polankas laikinai užleido jiems savo butą, kol Ostinas susiras darbo kokioje nors Lotynų kvartalo *boîte**, kur liutnia ne per daugiausia keltų žiovulį lankytojams. Kalakas, nesistengęs slėpti pagiežos Ostinui, užprotestavo, kai Polankas paprašė žmoniškumo vardan leisti jam pagyventi savo kambaryje porą savaičių, tačiau netrukus sutiko tardamas, kad šitaip aukojasi tik dėl Selijos, o ne dėl liutnininko.

– Supranti, Ostinui jau metas iš tikrųjų pažinti moterį, – tarė Polankas. – Vargšeliui ligi šiol vis nesisekė, iš pradžių jam sutrukdė kunigaikštis d'Omalis, o vėliau Londone jam teko trano vaidmuo, apie kurį per daug nekalbėsiu, kad nesupyktum.

– Eik sau po giltinių molio minti, – trumpai drūtai patarė Kalakas, tomis dienomis pradėjęs rašyti knygą kaip blogų prisiminimų priešnuodį.

Kaip Polankas ir tikėjosi, Ostinas baimės ir nerimo pilna širdimi paragavo meilės naktų ir Selijos mėgstamiausių sūdytų migdolų, o Selija, atlikdama nuspėjamas apeigas, irgi pažino naujos kalbos kuždesių paslaptis, ir jiedu abu, visiškai pamiršę, kad reikia pradėti gyvenimą, aukštielninki spoksodavo į stoglangį, kuriame kartais šmėkštelėdavo balandžio kojytės ir praplaukdavo debesų šešėliai. Dabar jiedu buvo toli toli nuo anos pirmosios popietės, kai Selija sukuždėjo: „Nusisuk, nenoriu, kad į mane žiūrėtum“, nemikliais pirštais

* Naktinis restoranas (*pranc.*).

atsisegiodama palaidinukės sagutes. Aš nusirengiau pačiame kambario gale, pusiau užsislėpęs už pravirų spintos durelių, ir grįžtelėjęs pamačiau jos kūno linijas po paklode, saulės blyksnį ant kilimo, kojinę, tarytum plevėsuojančią ant varinio lovos galvūgalio. Akimirką luktelėjau, vis dar negalėdamas patikėti, kad viskas įmanoma, užsimečiau ant pečių chalatą, paskiau, priklaupęs prie lovos, ėmiau palengvėle tempti paklodę, kol pasirodė Selijos plaukai, veidas, įsikniaubęs į priegalvį, užmerktos akys, kaklas ir pečiai, ir tada, paklodei vis labiau slenkant, atrodė, kad jaunutė deivė lėtai išneria iš vandens, ir stebuklas virto mėlynu ir rausvu šešėliu, išmargintu pro stoglangį krintančių saulės blyksnių, potėpis po potėpio gimė tarytum Bonaro akimis regėtas kūnas, kai palengva tempiau paklodę, vargais negalais tramdydamas geismą staigiai ją nutraukti, atidengti dar niekieno neregėtą paslaptį, petį, sukryžiuotomis rankomis bergždžiai dangstomas krūtis, laibą liemenį, apgamėlį ant strėnų, tamsų šešėlį, nudrykusį per sėdmenis ir dingstantį tarp kietai suglaustų šlaunų, švelnius pakinklius ir gerai pažįstamas įdegusias blauzdas, tai, kas seka po draudžiamos zonos, kas įprasta ir regima kas dieną, kulkšnis ir pėdas, nelyginant kumelaites snaudžiančias pačiame lovos gale. Vis dar nedrįsdamas sudrumsti jos ramybės, tokios atviros ir drauge baugščios, aš palinkau prie Selijos ir ėmiau iš arti apžiūrinėti tą akiai mielą lygumų ir slėnių peizažą. Ko gero, praslinko daug laiko, o gal užsimerkus laikas bėga kitaip nei paprastai, iš pradžių tvyrojo tyla, dunkstelėjo ant grindų nukritęs batas, sučirpė spintos durys, kažkas prisiartino, paskiau pajutau, kaip palengva slysta paklodė, ir ėmiau laukti, kada mane prislėgs jo kūnas, kad galėčiau apsiversti ir apkabinti jį, ir paprašyti, kad būtų geras ir kantrus, tačiau paklodė vis slinko žemyn, ir man pasidarė baisu, mintyse šmėkštelėjo kitas vaizdas, ir aš vos nesuklikau, tai buvo kvaila, žinau, kad kvaila, mieliau būčiau staiga apsivertusi ir jam nusišypsojusi,

bet nenorėjau pamatyti jį nuogą kaip statulą prie lovos, tad laukiau, o paklodė slinko žemyn, kol pagaliau pasijutau nuoga ir nebeištvėrusi atsisėdau lovoje, Ostinas spoksojo į mane, priklaupęs prie lovos ir apsisiautęs chalatu, ir aš ėmiau graibytis paklodės, norėdama prisidengti, bet jis buvo toli ją nusviedęs, ir dabar žiūrėjo į mane įsispyręs, rankomis siekė mano krūtų, pavakarė, prieblanda, stoglangis, čirpia spintos durys, laikas, migdolai, šokoladas, naktis, stiklinė vandens, žvaigždė stoglangyje, karšta, odekolonas, sarmata, pypkė, apsiaustas, apsisuk, va taip, pavargai, jauti?, užklok mane, kažkas beldžia į duris, atstok, noriu gerti, kvepi audrota jūra, o tu – pypkės tabaku, kai aš buvau mažas, tėvai mane maudydavo sėlenų nuovire, kai aš buvau maža, tėvai mane vadino Lala, ar lyja?, dabar tu atrodai brunetė, nebūk kvailas, man šalta, nežiūrėk į mane tokiomis akimis, užklok mane, migdolai, kas tau padovanojo šiuos kvepalus?, Telė, man rodos, būk geras, šilčiau užklok mane, vadinasi, tu bijojai, todėl ir gulėjai taip ramiai?, taip, aš tau papasakosiu, atleisk man, man ir į galvą neatėjo, kad tu gali bijoti, man atrodė, kad tu lauki, ir tiek, savaime suprantama, aš laukiau, laukiau tavęs.

– Žinai, man taip gera, kad mudu palaukėme, – tarė Ostinas. – Nemoku tau paaiškinti, aš jaučiausi lyg... Na, lyg jūros paukštis, pakibęs ore virš mažytės salelės, ir norėčiau, kad taip būtų visą gyvenimą, kad niekada nereiktų nusileisti saloje, na, juokis, kvailiuke, aš tau aiškinu, kaip moku, ir, be to, dar nežinia, ar aš norėčiau taip praleisti visą gyvenimą, žinoma, kad ne, kas iš to, jeigu nebūtų „paskiau“, jei neverktum, prisiglaudusi man prie krūtinės.

– Liaukis, – tarė Selija, delnu užspausdama jam burną. – Koks tu stačiokas.

– Žiopliuke, kvailiuke, išsižiojėle, pasileidėle, nuslydėle.

– Tu pats žioplas. Va.

– Logiška, kaip kažin ką.

– Kas jau kas, o tu tikrai nieko nepadarytum.

– Aš tave nunešiu į terasą, – didžiadvasiškai tarė Ostinas.

– Migdolų, – paprašė Selija.

Iki to viskas buvo saikingai apmaudu ir negera, tačiau, kai tik įlipome į liftą, kuris tarytum stabtelėjo tarp dviejų aukštų ir trūktelėjęs pajudėjo lyg horizontaliai, stovėti šalia Elenos pasidarė dar nejaukiau, man buvo toks įspūdis, kad ji vėl stengiasi mane atstumti, tik šįkart kur kas nuožmiau, juo lab kad ankštoje kabinoje stovėjome beveik susiglaudę, ir ji, kryptelėjusi galvą, paklausė: „Ar tikrai niekada nesi čia buvęs?"

Pažvelgiau į ją nieko nesuprasdamas, bet ji atidarė lifto duris ir išėjo į koridorių, paskiau suktelėjo raktą spynoje ir nė negrįžtelėjusi dingo tamsoje. Aš sustojau prie slenksčio, tikėdamasis, kad Elena pakvies į vidų, bet ji jau ėjo į kitą kambarį, pakeliui visur degdama šviesas. Mano mintims pakako trijų žodžių, trim žodžiais išreiškiau visas mintis: „Ji manęs laukia", tačiau tai neturėjo nieko bendra su Elena. Išgirdau jos balsą ir, įveikęs kažką panašaus į baimę, uždariau būsto duris, žiūrėdamas, kur galėčiau pasikabinti paltą. Elena jau laukė ryškiai apšviestoje svetainėje prie žemo staliuko, nukrauto taurėmis ir buteliais; nežiūrėdama į mane, ji padėjo ant staliuko peleninę, mostu pasiūlė sėstis ir atsisėdo į krėslą; rankoje jau laikė cigaretę.

– Ne, tikrai nesu, – tarė Chuanas. – Mudu abu gerai žinome, jog aš niekada čia nesu įkėlęs kojos. Netgi dabar, atleisk, kad taip sakau.

Tik dabar, paduodama taurę, Elena pažvelgė jam į akis. Chuanas išgėrė viskį, nelaukdamas, kol ji įsipils, išgėrė be jokio tosto.

– Atleisk, – tarė Elena. – Aš tokia pavargusi, pastarosiomis dienomis gyvenu nei danguje, nei žemėje. Na, žinoma, niekada nesi čia buvęs. Pati nesuprantu, kodėl paklausiau.

– Tiesą pasakius, turėčiau apsidžiaugti. Lyg būtum įspėjusi mano ilgesį, paglostydama mano savimeilę. Vis dėlto mane persmelkė kitoks jausmas, toks įspūdis, lyg... Na, bet atėjau pas tave ne apie savo fobijas kalbėti. Telė gavo tavo laišką ir davė man jį paskaityti. Ji man duoda skaityti visus savo laiškus, netgi gautus iš tėvo ir buvusių meilužių, taigi tu nepyk.

– Ten nebuvo jokių paslapčių, – tarė Elena.

– Aš norėčiau, kad tu suprastum: lėlė buvo Telės, aš ją padovanojau Telei. Juokais, taip susiklosčius aplinkybėms, be to, kartą jai papasakojau, kas atsitiko vienai tokiai lėlei. Protas neneša, kodėl ji sugalvojo tą lėlę nusiųsti tau, ko gero, ji ir pati nelabai suvokia, tačiau, kai ji man pasisakė, nė kiek nenustebau, man tiesiog pasirodė, kad tai dviveiksmis aktas. Jai pasakojant, aš supratau, kad visa tai, ką galėjau padovanoti Telei, dovanojau tau.

Ištiesusi ranką, Elena pataisė ant staliuko padėtą peilį popieriui.

– Tačiau tai neturi reikšmės, – tarė Chuanas. – Priešingai, norėčiau, kad tu žinotum – kaip tik dėl to atskridau, užuot rašęs ar laukęs patogios progos, – jog aš neprašiau Telės nusiųsti tau lėlę. Tu pažįsti mano trūkumus kaip niekas kitas, bet, man regis, niekados nelaikei manęs niekšu. Nei Telė, nei aš nenumanėme, kas galėtų būti įkišta į tą lėlę.

– Savaime suprantama, – tarė Elena. – Tiesiog kvaila apie tai kalbėti, ji gal būtų gulėjusi pas mane visą gyvenimą ir nesudužusi. Galimas daiktas, vieną gražią dieną staiga paaiškės, kad visos lėlės prikimštos tokių priedų.

Tačiau iš tikrųjų viskas buvo kitaip, ir Chuanas būtų galėjęs paaiškinti, kodėl viskas buvo kitaip ir kodėl jo dovana Telei būtų pasirodžiusi sąmojinga ir kone erotiška kiekvienam, kas žinojo, kaip *monsieur* Oksas mėgsta žaisti atsitiktinumais; tik visa bėda, kad, bandant ką nors paaiškinti, aiškintojo akimis žiūrint, visada susidaro gretutinis aiškinimo variantas, panei-

giantis arba iškreipiantis pirminį, paviršutinišką, aiškinimą, nes, vos pasakęs Elenai, kad visos jo dovanos Telei iš tikrųjų buvo skirtos jai (jis taip jai ir pasakė, dar nepradėjęs aiškintis, tuo metu dar nenuvokdamas, kad tie žodžiai apvers aukštyn kojomis visa tai, ką jis ketino sąžiningai ir nuoširdžiai paaiškinti), jis suprato, jog Telės užgaidas stačiai patvirtino, kad vyksta paslaptingas, nepermaldaujamas perdávimo procesas, dėl kurio *monsieur* Okso lėlė pasiekė savo tikrąjį adresatą. Ir Elena negalėjo nesuvokti, kad, žinodamas, kas pagamino lėlę, šiaip ar taip, jis turėjo numanyti, kas joje galėtų būti paslėpta, ir, visai galimas daiktas, piktdžiugiškai mėgavosi, dovanodamas ją Telei, nors iš tikrųjų dovana buvo skirta Elenai, tiek lėlė, tiek jos priedas visada skirti Elenai – savaime suprantama, Elena niekada nebūtų gavusi lėlės, jeigu Telei nebūtų dingtelėjusi mintis ją nusiųsti Elenai, taigi, nepaisant visų atsitiktinumų, netikėtumų ir nežinios, apskritai lėlės kelias nuo Chuano iki Elenos buvo šiurpiai tiesus, ir tą pačią akimirką, kai jis bandė jai paaiškinti, kad jam niekada nebūtų atėjusi mintis padaryti tai, kas galų gale virto tokia pasibaisėtina kiaulyste, tiesiai į veidą jam tėškėsi bumerangas – porcelianinė lėlė juodais garbiniais, iš Vienos atsiųsta Elenai, ir dviguba atsakomybė už tai, ką sukėlė dvigubas atsitiktinumas: užgaidas ir lėlės kritimas ant grindų. Dabar buvo jau lengva suprasti, kodėl jis pajuto, kad bute jo laukia ne tik Elena, ir kodėl stabtelėjo prie slenksčio, kaip kartais stabtelėdavo mieste, prieš kur nors įeidamas, nors galų gale vis dėlto tekdavo įeiti, o įėjus – uždaryti duris.

Migdolai ir šokoladas išsibaigė, į stoglangį tyliai barbeno lietus, ir Selija snūduriuodavo, šiaip ne taip įsisupusi į sumaigytą paklodę, girdėdama lyg tolumoje aidint Ostino balsą, palaužta nuovargio, kuris tikriausiai ir buvo palaima. Tik retkarčiais jai pabusdavo nerimas, lyg kažkas būtų slapčia irę toje vienodoje, nuobodžioje užmirštyje, lyg būtų vėręsis įtrūkis,

plyšelis, kurį šiuo tarpu užpildydavo Ostino balsas, tikriausiai buvo jau vėlus metas, reikėjo pagaliau ryžtis, išeiti pavalgyti, o Ostinas neatlyždamas vis klausinėjo, tu tik pagalvok, pagalvok, ką aš galėjau apie tave žinoti?, prisilenkęs pabučiavo ir vėl kartojo tą patį, ką iš tikrųjų apie tave žinojau? Veidas, rankos, blauzdos, tavo juokas, tai, kad plaukiant *ferry-boat* be perstojo vėmei, daugiau nieko. Nebūk kvailas, tarė Selija neatsimerkdama, o jis varė toliau, pagalvok apie tai, tai labai svarbu, nuo kaklo iki kelių – didi paslaptis, turiu galvoje tavo kūną, krūtis, pavyzdžiui, na, ką gi aš apie jas žinojau, tik mačiau jas pūpsant po palaidinuke, supranti, o jos daug mažesnės, nei vaizdavausi, tačiau visa tai menkniekis, palyginti su tuo, kas dar svarbiau, su tuo, ką ir tau teko patirti, pajutus, kad pirmą kartą į tave žiūri kito žmogaus akys, na, supranti, mato tave tokią, kokia esi iš tikrųjų, nuo kojų iki galvos, visą, ne vien apačią ir viršų, nelyginant tas ketvirčiuotas moteris, kurias matome gatvėje, dabar savo rankomis galiu sujungti tas dalis, nuo viršaus iki apačios, taigi. Ak, liaukis, tarė Selija, bet tai buvo beprasmiška, Ostinas troško žinoti, jam būtinai reikėjo žinoti, kas dar kada nors galėjo va šitaip žiūrėti į jos kūną, ir Selija akimirką sudvejojo, pajutusi, kad palaima vėl trupučiuką įskilo, atsivėrė dar vienas plyšelis, ir, kaip buvo galima tikėtis, tarė, niekas, na, nebent gydytojas, aišku, draugė, su kuria gyveno viename kambaryje, nuvažiavusi atostogauti į Nicą. Tik ne taip, savaime suprantama. Tik ne taip, pakartojo Ostinas, kas be ko, ne taip, ir todėl turėtum suprasti, ką tai reiškia – kada nors sukurti tavo kūną, kaip sukūrėme mudu, prisimink, tu gulėjai nusisukusi ir leidai man į tave žiūrėti, o aš palengvėle tempiau nuo tavęs paklodę, žiūrėdamas, kaip gimsta tai, kas esi, tai, ką dabar teisėtai vadinu tavo vardu ir girdžiu kalbant tavo balsu. Gydytojas, įdomu, ką galėjo pamatyti gydytojas, žiūrėdamas į tave. Na, žodžiu, tam tikra prasme daugiau negu aš, palpuodamas, tirdamas, nustatydamas ligos požymius, tačiau tai buvai

ne tu, tai buvo kūnas, vienas iš daugelio apžiūrimų kūnų, aštuntas numeris ketvirtadienį, pusę šešių, poliklinikoje, pleuritas. Tonzilės, tarė Selija, ir apendicitas prieš dvejus metus. Na, grįžkime atgal, pavyzdžiui, kai buvai maža, niekas kitas tavęs nepažino geriau nei tavo motina, tai savaime aišku, bet ir tuomet tu nebuvai tu, tik šiandien, dabar, šiame kambaryje esi tu, tavo motina čia niekuo dėta, ji maudė tave, žinojo kiekvieną tavo kūno raukšlelę, darė viską, kas darytina su vaiku, beveik nežiūrėdama į tavo kūną, iš tikrųjų nepadovanodama jo pasauliui, kaip aš dabar, kaip mudu dabar. Pagyrų puodas, tarė Selija, vėl pasiduodama jo migdančio balso įtaigai. Kai moterys kalba apie skaistybę, tarė Ostinas, apibūdina ją, kaip apibūdintų tavo motina ir tavo gydytojas, bet jie nesuvokia, kad esama tik tos skaistybės, kuri išsaugoma iki pirmo tikro žvilgsnio ir pražūva nuo to žvilgsnio tą pačią akimirką, kai kieno nors ranka pakelia paklodę ir pagaliau sujungia visas galvosūkio dalis į vieną visetą. Matai, apskritai šiuo požiūriu aš tave paėmiau anksčiau, nei tu ėmei verkšlenti ir prašyti, kad truputį paliaučiau, ir aš tavęs paklausiau ir nė kiek nesigailėjau, nes tuomet jau buvai mana, nors ir ką būtume padarę ar ko nepadarę, vis viena tau tai neturėtų jokio poveikio. Tu buvai šiurkštus ir negeras, tarė Selija, glausdamasi ir bučiuodama jam petį, ir Ostinas, papilvėje glostydamas jos šviesius gaurelius, pasakė kažką apie stebuklą, kad stebuklas niekur nedingo, jis mėgdavo kalbėti tokius dalykus, ne, niekur nedingo, neatlyžo jis, tai kažkas stebuklinga, tai tęsiasi ir dar ilgai tęsis, nes kiekvieną sykį, kai žiūriu į tavo kūną, suvokiu, kad tebėra daug nežinomų dalykų, ir, be to, aš bučiuoju tave ir glostau, ir uodžiu, ir viskas taip nauja, tavyje tiek neištirtų klonių, paparčių prižėlusių daubų, medžių, kuriuose tiek driežų ir madreporinių koralų. Medžiuose nebūna madreporinių koralų, tarė Selija, man gėda, liaukis, man šalta, duokš paklodę, man gėda ir šalta, tu negeras. Tačiau Ostinas palinkdavo

prie jos, padėdavo galvą tarp krūtų, leisk man žiūrėti į tave, leisk man tave paimti kaip reikiant, tavo kūnas džiaugiasi ir tai supranta, nors tavo gerai išauklėtos mergaitės protelis vis dar maištauja, pagalvok, kaip buvo siaubinga ir antgamtiška, kad visas tavo kūnas nematė tikrosios šviesos, išskyrus neoną tavo vonios kambaryje, jausdavo tik apgaulius šaltus tavo veidrodžio bučinius, ir tavo akys apžiūrinėdavo tavo kūną tik tiek, kiek siekdavo žvilgsnis, neatidus, klaidus, nekilniadvasis. Matai, vos tu nusimauni kelnaites, vietoj jų beregint apsimauni kitas, nuslysta liemenėlė, ir du kvailiukai balandėliai iškart atsiduria belangėje. Vietoj raudonos suknelės – pilka, vietoj juodo sijono – džinsai, ir bateliai, ir kojinės, ir palaidinukės... Ką tavo kūnas žinojo apie dienos šviesą? Nes štai ji, diena, kai mudu nuogi žiūrime vienas į kitą, štai jie, vieninteliai tiesos veidrodžiai, vieninteliai saulėti paplūdimiai. O štai čia, pridūrė Ostinas, šiek tiek susigėdęs dėl savo metaforų, mažytis apgamėlis, kurio galbūt ir nebuvai pastebėjusi, o čia – dar vienas, ir tiedu apgamėliai drauge su speneliu sudaro lygiašonį trikampį, vargu ar tu tai žinojai, vargu ar iki šio vakaro iš tikrųjų buvo tiedu apgamėliai ant tavo kūno.

– O tu, priešingai, esi rudas ir šiurpus, – tarė Selija. – Jau metas tau sužinoti tiesą, jeigu jau kalbame nuoširdžiai, o gal Nikolė jau išsamiai tau viską išaiškino.

– Eik jau, – tarė Ostinas. – Aš tau pasakojau, ten buvo visai kas kita, mudviem nieko nereikėjo atskleisti, juk žinai, kaip viskas įvyko. Verčiau nekalbėkime apie ją, pašnekėk, koks aš esu, aš irgi noriu save pažinti, beje, jeigu nori žinoti, aš irgi buvau skaistus. Taip, tikrai, nesijuok, aš irgi buvau skaistus, ir tai, ką sakiau apie tave, tinka mudviem abiem.

– Hm, – numykė Selija.

– Na, pasakok toliau, koks aš esu.

– Tu man visiškai nepatinki, tu negrabus, per stiprus, dvoki tabaku, ir man skauda, ir aš noriu gerti.

– Man malonu, kai tu žiūri į mane, – tarė Ostinas, – aš norėčiau tau priminti, kad anaiptol nesibaigiu ties skrandžiu. Žemiau skrandžio irgi mano kūnas, ir dar žemiau, jeigu atidžiau žiūrėsi, pamatysi daug visa ko: štai mano keliai, pavyzdžiui, o ant štai šitos šlaunies – randas, šuo įkando Bate per atostogas. Pažiūrėk į mane, štai aš.

Selija pasirėmė ant alkūnės, įsirėžusi siektelėjo nuo naktinio stalelio stiklinės su vandeniu, godžiai išgėrė. Ostinas prisiglaudė prie jos, stipriai apkabino, viena ranka prisitraukęs ją per liemenį, o Selija, atsigręžusi į jį, įsikniaubė jam į krūtinę ir staiga susigūžė, lyg norėdama atsitraukti, bet ūmai, jo neatstumdama, prašneko, užspringo nebaigusi minties ir nutilo, visu kūnu drebėdama nuo jo glamonės, vis labiau ją persmelkiančios, ir, prisimindama visai neseniai lygiai taip pat drebėjusi ir stengdamasi užgniaužti tą prisiminimą, beveik negirdimu balsu tarė: „Ostinai, aš tau melavau“, nors tai buvo ne melas, juk jiedu kalbėjo apie gydytoją, motiną, žmones, mačiusius ir savaip lietusius jos kūną, apie mokslo draugę, su kuria ji gyveno viename kambaryje, ir ji nemelavo, bet jeigu nieko nesakai – vadinasi, meluoji, tuomet taip, ji melavo nutylėdama paslaptį, ir štai dabar, palaimos viršūnėje, atsivėrė tikras plyšys, atskirdamas ją nuo Ostino, o jis neklausė, glostė ją, bandydamas švelniai parversti aukštielninką, bet, regis, staiga sukluso, lyg kažką supratęs, ėmė nedrąsiai klausinėti, atšlijo, laukiamai sužiuro jai į akis, ir tarpas tarp jųdviejų kūnų dar labiau padidėjo. Tik daug vėliau, sutemus, ji papasakojo apie Eleną, painiodamasi, padrikais žodžiais, tolydžio vaikiškai šniurkšdama, ir Ostinas sužinojo, kad ne jis pirmas palengvėle nutempė paklodę, ne jis pirmas žiūrėjo į nejudrią nugarą, regėdamas, kaip iš vaikystės išnyra tikrasis Selijos kūnas.

– Matai, – tarė Chuanas, – laiške tu manęs niekuo nekaltinai, aš žinau, bet tai dar blogiau, būtų kur kas geriau, jeigu

apsimestum, kad nieko nesupratai, ar mane įžeistum, ir panašiai. Telė, ir ta suprato, jog tai neįmanoma, jog tu nebūtum jai parašiusi to laiško, jei nebūtum įtarusi, kad tai mano darbas.

– Jokių įtarimų man nekilo, – tarė Elena, – stačiai trūksta žodžių apsakyti, koks man buvo jausmas. Lyg būčiau apdergta ar apvemta. Turėčiau tau paaiškinti, kodėl pasijutau lyg apdergta kaip tik tą akimirką, nors tu buvai niekuo dėtas, betgi tu mane pažįsti. Ačiū, kad atvažiavai pasikalbėti, apskritai niekad nebūčiau patikėjusi, kad tu galėtum taip pasielgti.

– Sakai, lyg apdergta ar apvemta. Toks jausmas buvo ir tebėra. Tu netikėjai, kad aš galėčiau taip pasielgti, bet vis dėlto laiške tu kaltini mane, ar bent jau man atrodė, jog kaltini.

– Gal ir tavo teisybė, – alsiu balsu tarė Elena, – gal aš parašiau tą laišką, norėdama, kad tu nesijaustum niekuo dėtas. Žinai, čia apskritai sunku ką nors suvokti.

– *You're telling me**, – sumurmėjo Chuanas.

– Kaip suderinti tokį aiškų prieštaravimą – neįtarti tavęs ir drauge jausti, kad tu kaltas dėl to, kas man atsitiko, nors tu lyg ir niekuo dėtas? Tavo kaltė – tai lyg...

– Taip, man irgi buvo toks jausmas. Lyg mano kaltė būtų pati savaime iškeliavusi toje lėlėje. Betgi, Elena, vadinasi...

– Vadinasi, – tarė Elena, žiūrėdama jam tiesiai į akis, – būtų galima padaryti išvadą, kad mudu abu čia niekuo dėti. Betgi tai netiesa, ir mudu puikiai tai suprantame. Tai atsitiko mums, o ne kam nors kitam. Ta kaltė, kaip tu sakei, klajoja pati savaime...

Chuanas pamatė, kad Elena rankomis užsidengia veidą, ir, išsigandęs ir skausmingai, bejėgiškai susigraudinęs, pagalvojo, ar tik ji nepravirks, ar neatsitiks tai, ko negalėtų būti, – ji apsiverks prie akių. Tačiau, kai ji nuleido rankas, veidas buvo nė kiek nepasikeitęs.

---

* Kalbos nėra (*angl. pažodžiui*: tu man sakai).

– Šiaip ar taip, jeigu tik dėl to atvažiavai, mano galva, teisybės dėlei turėčiau tau pasakyti, jog tai atsitiko tada, kada ir turėjo atsitikti, ir dabar galima pripažinti, kad uždavinys atliktas, nors ir koks jis būtų. Tai mano dalykas, tik mano. Man labai gaila, kad parašiau Telei, kad uždaviau tau širdį. Atleisk.

Chuanas numojo ranka, paskiau beveik vaikiškai siektelėjo cigaretės.

– Kur ji?

– Ten, – tarė Elena, kryptelėjusi galvą sieninės spintos link. – Kartais vakare ją išsiimu. Daryk su ja, ką tik nori, man vis viena.

Vadinasi, štai koks buvo tas paketas, vadinasi, Elena išlipo iš tramvajaus, nešina paketu su lėle, nors galėjo paprasčiausiai jį palikti kimšte prikimštame tramvajuje, pamesti kur nors, jo neatplėšusi, nesudaužiusi lėlės. Dabar, pagalvojo Chuanas, kai jis ieškos Elenos, ji neš rankoje paketą, ir kai jis sutiks ją mieste ar kur nors kitur, lėlė bus kartu su ja, kaip dabar, arba sieninėje spintoje, arba kur nors kitur, arba vis dar supakuota. Ir bergždžia vaizduotis, kad pakete guli koks kitas daiktas, nešiojamas anestezijos reikmenų rinkinys, vaistų pavyzdžiai, bateliai, lygiai kaip bergždžia vaizduotis, kad jis galėtų išlipti tame pat gatvės kampe kaip ir Elena, bergždžia ir juo labiau graudu dabar, kai jis, regis, nuspėjo slaptą tos vilties prasmę, atseit, jeigu jis būtų spėjęs pasivyti Eleną ir išvaduoti ją nuo to sunkaus nešulio, tai galėtų panaikinti, nustumti praeitin vieną tų schemų, kurios įsikūnija nepriklausomai nuo mūsų valios, lyg susitikimas su Elena kur nors mieste galėtų nuplauti visas tas kaltes, kurios klajoja pačios savaime, atsispindėdamos restoranų veidrodžiuose ir šviesos skrituliuose, aklinių žibintuvų brėžiamuose ant kilimų, tačiau dabar, prisidegant vieną cigaretę po kitos, niekas neturėjo prasmės, nieko daugiau nebuvo, išskyrus čirkštelėjimą brėžiant degtuką, žvilgsnius, akimirką susiduriančius virš liepsnelės, padėkos mostą.

– Kodėl jos nesunaikinai? – paklausė Chuanas, ir jo balsas pasiekė mane kaip smūgis, nors buvau tikra, kad jis kalbėjo labai tyliai, išnerdamas iš tylos, kurioje mudu sėdėjome, svetimi kaip niekad, jis veikiausiai stengėsi žūtbūt rasti pasiteisinimą ir išeitį iš padėties, nuleidęs galvą, sukritusiu, sustingusiu veidu, lyg ir jis būtų laukęs adatos dūrio į veną. Veikiausiai būčiau galėjusi jį sustabdyti, kai jis atsistojęs nuėjo atidaryti sieninės spintos, pasakyti, kad visa tai bergždžia, kad jis pats žino, jog visa tai bergždžia, kad adata vis viena jau įsmeigta į veną ir viskas bus baigta, nesvarbu, ar to norėtume, ar priešintumės, turėdami neribotą laisvę pasirinkti tai, kas mums jau nieko nepadėtų. Padėjęs cigaretę į peleninę, Chuanas nuėjo prie sieninės spintos ir staigiai ją atidarė. Lėlė sėdėjo atremta į šešėlių nugultą sienelę, nuoga, šypsodama tarp paklodžių ir rankšluosčių. Šalia stovėjo dėžutė su drabužėliais, bateliais ir gobtuvu; kvepėjo sandalmedžiu, o gal pakulomis, prietemoje buvo sunku įžiūrėti plyšį, pridengtą per keliukus sulenktų kojyčių. Nutvėręs už rankytės, Chuanas ištraukė ją į apšviestą lentynos kraštą, kur dailiai sulankstyta paklodė galėjo atstoti ligoninės neštuvus arba operacinį stalą. Lėlės kūnelis išsižiojo ant paklodės, ir Chuanas pamatė, kad Elena nė nebandė jos suklijuoti pleistru, sugrūsti vidun to, kas tyliai išvirto ant paklodės.

– Man ji netrukdo, tegu sau guli, – užpakaly pasigirdo Elenos balsas. – Jeigu nori, gali išsinešti, man vis viena.

Chuanas taip stipriai užtrenkė spintos duris, kad šoktelėjo daiktai ant žemo staliuko. Elena nė nepajudėjo, kai jis krestelėjo ją, sugriebęs už pečių.

– Neturi teisės taip elgtis, – tarė Chuanas. – Dar sykį tau sakau: neturi teisės taip elgtis su manimi. Kaltas aš ar ne, bet pats tau ją atsiunčiau. Ten, viduje, esu aš, laukiu tavo keršto, kiekvieną sykį, kai atidarai spintą, žiūri į mane, kiekvienąsyk, kai su žibintuvėliu rankoje ateini jos pažiūrėti ar imi ją už pažastų.

– Betgi aš neturiu dėl ko tau keršyti, Chuanai, – tarė Elena.

Ko gero, šįvakar pirmą kartą ji ištarė jo vardą. Ištarė sakinio gale, vardas suskambėjo tokiu tonu, tokia intonacija, kokios nebūtų esant kitokiai žodžių tvarkai, suskambėjo ne vien kaip kreipinys – ištrūko Elenai lyg aimana, nes jai suvirpėjo lūpos, ir ji pabandė palengva išsivaduoti iš pečius gniaužiančių rankų, bet jis dar stipriau suspaudė, ir aš vos nesuklikau ir prikandau lūpą, tuomet jis pagaliau susivokė, kažką sumurmėjo atsiprašydamas, ūmai atšlijo ir nusisuko.

– Ne dėl tavęs ją laikau, – tariau. – Dabar nėra prasmės tau aiškintis, tačiau tikrai ne dėl tavęs. Ne aš ją nurengiau, deja, ir ne aš sukūliau.

– Atleisk, – tarė Chuanas, vis dar nusisukęs, – bet dabar man sunku tavimi patikėti. Kai susiduri su tokiais fetišais, altoriais, žmogus jautiesi amžinai susiteršęs kito akyse, o kai tas kitas – tu... Tu visada ant manęs giežei apmaudą, visada stengeisi kaip nors man keršyti. Žinai, kaip kartą mane pavadino mano artimas? Akteonu. O jis išprusęs, kaip žinai.

– Ne aš ją nurengiau, – pakartojo Elena, lyg negirdėdama jo žodžių. – Tai visai kitas dalykas, ir tu su juo tiesiogiai neturi nieko bendra. Tačiau kaip tik dėl to čionai atvažiavai, ir vėl mums tenka galvoti, kad mumis žaidžiama, naudojamasi dievaižin kam ir kodėl.

– Neįsivaizduok, kad privalai man aiškintis, – ūmai atsisukęs, tarė Chuanas. – Aš irgi suprantu, jog tai bergždžia.

– Et, jeigu jau mudu abu išsikraustėme iš proto, aš tau pasakysiu vieną beprotišką mintį: aš tave nužudžiau, Chuanai, ir visa tai prasidėjo tuomet, tą pačią dieną, kai tave nužudžiau. Aišku, ne tu ten buvai, ir jo irgi nenužudžiau, tai buvo kažkas panašaus į lėlę arba mūsų pokalbį, lyg nuokrypis į ką kita, bet jaučiant visišką atsakomybę, jei supranti, ką turiu galvoje. Sėskis, įpilk man viskio, prisipilk ir sau, jeigu nori. Pripilk pilną taurę, tuomet įstengsiu viską papasakoti, man palengvės, ir tu

galėsi sau eiti, jeigu norėsi, gal bus geriau, jeigu eisi sau, bet pirmiausia įpilk man viskio ir duok cigaretę, Chuanai. Aišku, tai beprotybė, bet jis buvo toks panašus į tave, gulėjo nuogas, toks vaikinas, daug jaunesnis už tave, bet šypsojosi kaip tu, ir plaukai kaip tavo, ir mirė ant mano rankų. Nieko nesakyk, klausyk; dabar nieko nesakyk.

Iš kur sklido tas balsas, Elenos balsas, nors galvoje netilpo, kad tai jos balsas? Girdėjau jį taip arti, girdėjau tą dūstantį balsą, ir negalėjau patikėti, kad tai ji kalba, kas keli žodžiai kartodama mano vardą, kalba padrikai, tai užsikirsdama, tai tarytum surikdama, kaip man pasakojo apie mano mirtį, skirdama man dalį ilgos nepažeidžiamos nakties, dar sykį smeigdama adatą į mano veną. Pasakojo man, gėrė ir rūkė su manimi, visa tai pasakodama man, bet aš žinojau, kad tai buvo jai nesvarbu, niekada nebuvo svarbu, kad tos mirties, panašios į mano mirtį, akimirką radosi kažkas kita, ir tuomet atkeliavo lėlė, ir kažkas numetė lėlę ant grindų, – taip kažkas galėjo užsisakyti kruviną̨ją pilį arba žiūrėti į namą su basilisko bareljefu, vienaip ar kitaip susiedamas visa tai, kas dabar pratrūko rauda drauge su Elenos balsu. Suvokiau, kad, jeigu būčiau galėjęs kartu su ja išlipti prie to paties gatvės kampo, kur ją pamečiau iš akių, gal viskas būtų susiklostę kitaip, bent jau todėl, kad vėliau, būdamas šalia Telės, nebūčiau puolęs į tokią neviltį, ir, galimas daiktas, Telei nebūtų dingtelėjusi piktdžiugiška mintis išsiųsti lėlę. Tuo tarpu viskas buvo veltui, nes aš gerai žinojau, kad mudu su Elena niekada neišlipsime mieste prie to paties gatvės kampo, o ir niekur neišlipsime, ir, nors kadaise ji teikėsi man pasakyti vieną kitą malonų žodį arba draugiškai pasivaikščioti palei Sen Marteno kanalą, tiesą pasakius, mudu niekur nesusitiksime, ir jos negirdėtas balsas, isteriškas mano vardo kartojimas kas keli žodžiai, tas šniurkščiojimas, pagaliau pratrūkęs tikromis ašaromis, per skruostus riedančiais spindinčiais lašais, kuriuos ji bergždžiai stengėsi

gesinti atgalia ranka, nes jie vėl tuojau pat sutviksdavo, – visa tai neturėjo nieko bendra su manimi, ir, tiesą pasakius, ji vėl atstūmė mane, paversdama pašaliniu ir nepakenčiamu liudininku, stebinčiu tai, kas Elenai gali atsitikti baisiausia, Elenos skausmą ir ašaras. Mielai būčiau norėjęs viso to išvengti, grąžinti ją atgal į ankstesnį mandagų atsiribojimą, kad ji kada nors galėtų man atleisti už tai, jog stebėjau jos pralaimėjimą, ir vis dėlto drauge mėgavausi tuo, ko neįmanoma nusakyti žodžiais, matydamas ją tokią silpną ir palūžusią, prislėgtą kažkokios naštos, nebepajėgiančią kaip paprastai nuosekliai neigti gyvenimo, saulaikyti ašarų ir nukreipti nuo manęs akių, matydamas, kaip ji, apdergta ir nuskriausta, brenda per drungną žodžių ir ašarų klampynę su sunkiu paketu rankoje. Ji be galo pasakojo man apie mirusį vaikiną, laikydama tai jį manimi, tai mane juo, vis labiau pasiduodama karštligiškam kliedesiui, bloškiančiam ją į ligoninės palatą ir vėl grąžinančiam atgal prie monologo (aš užgesinau svetainėje visas šviesas, tik palikau lempą kampe, kad Elena galėtų sočiai išsiverkti ir nesiutintų manęs, nuo veido tolydžio braukdama ašaras), ir kartais mane apimdavo toks jausmas, kad aš esu tas ligonis, gulintis ligoninėje ant neštuvų, ir ji pasakoja jam apie mane, bet ūmai viskas apsiversdavo, ir ji, šluostydamasi ašaras, tarytum plėšdama nuo veido kaukę, vėl kreipdavosi į mane, kartodama mano vardą, ir aš žinojau, kad visa tai bergždžia, kad kaukė tebėra prilipusi, kad anaiptol ne dėl manęs ji puola į neviltį, kad kažkur gelmėje yra kita Elena, ir toji kita Elena vis išlipa gatvės kampe, ir man nelemta jos prisivyti, nors ir glausčiau ją savo glėbyje. Ir toji Elena, tolstanti su paketu rankoje, toji, bergždžiai verkianti priešais mane, visada saugos kruvinosios pilies raktus; aš galėjau atgauti savo galutinę, vargana laisvę tik įsivaizduodamas bet ką, pasirinkdamas bet kurią Eleną iš daugelio, kurias, bešnekučiuojant kavinėje prie staliuko, sąlygiškai piešdavo mano artimas arba Marastas, arba Telė, įsivaizduo-

damas ją frigidišką arba puritonę, arba stačiai savanaudę, arba pikčiurną, savo tėvo auką, arba dar blogiau – žynę, aukojančią kokią paslaptingą auką, tokią pat nesuvokiamą kaip tai, ką pajutau Vožiraro gatvės kampe, ką pajutau išvydęs gelsvą aklinio žibintuvo šviesą siekiant angliukės kaklą, tačiau kokią tai turėjo reikšmę, jeigu aš ją mylėjau, jeigu mažytis basiliskas, kartais sutviksdavęs žaliu atšvaitu ant jos krūtinės, buvo mano amžinos vergijos ženklas.

Vienu tarpu staiga nustojau kalbėti, galimas daiktas, Chuanas paprašė, kad nutilčiau, šiaip ar taip, jis užgesino visas šviesas ir tolydžio siūlė man savo nosinę, stengdamasis neužgauti manęs savo žvilgsniu ir nežiūrėti man tiesiai į akis, dėdamasis, kad jam rūpi tik cigaretė ir taurė viskio, laukdamas, kol nuovargis ir pasibjaurėjimas savimi pagaliau mane išsekins, kaip laukė, kol rankoje iki galo sudegs degtukas, kurį paskiau staigiai numetė ant grindų. Kai nugrimzdau į tylą, įstrigusią tarp gerklę draskančių dyglių, jis atsisėdo šalia, nušluostė man veidą, įpylė viskio, dzingtelėjo ledas į taurės kraštą. „Išgerk vienu mauku, – tarė jis, – taip bus geriausia mums abiem." Aitrus ir šviežias jo įprasto odekolono kvapas sumišo su viskio kaitra. „Nežinau, ar tu ką nors supratai, – tariau jam, – norėčiau, kad tu bent suprastum, jog nieko neįmanoma padaryti savaip, jog kankinau tave anaiptol ne iš blogos valios, jog nužudžiau tave ne malonumo dėlei." Pajutau jo lūpas ant savo rankos ir švelnų bučinį. „Aš nemoku taip mylėti, – tariau, – būtų bergždžia tikėti, kad kas nors gali atsitikti paprastai, kasdieniškai. Sužinok, kad gudrus, ar Diana atsidavė Akteonui, tačiau svarbiausia tai, kad paskiau užpjudė jį šunimis ir tikriausiai mėgavosi žiūrėdama, kaip jie drasko jį. Aš ne Diana, bet jaučiu, jog kažkur manyje tyko šunys, ir nenorėčiau, kad jie tave sudraskytų į gabalus. Dabar suleidžiami nuodai į veną, aišku, simboliškai, o mitologija persikėlė į svetaines, kur rūkomas angliškas tabakas ir pasakojamos taipgi simbolinės istorijos, žmogus nužudo-

mas kur kas anksčiau, nei jis pasitinkamas kaip svečias, jam įpilama viskio ir apraudama jo mirtis, o jis mums siūlo savo nosinę ašaroms nusišluostyti. Imk mane, jeigu nori, matai, aš nieko tau nežadu, esu tokia, kokia buvau. Jeigu laikai mane stipresne, jei įsivaizduoji, kad gali mane pakeisti, dabar pat imk mane. Nieko daugiau negaliu tau duoti ir tai visa, ką galiu tau duoti.“ Pajutau, kaip jis dreba prisiglaudęs prie manęs, atkišau žodžiais suterštas lūpas, dėkinga už tai, kad jis mane nutildė, kad savo glėbyje pavertė mane paklusniu įrankiu. Paryčiais pagaliau užsnūdau (jis rūkė aukštielninkas, mudu nedegėme šviesos); išvydusi žerplėjančios cigaretės apšviestą jo profilį, užsimerkiau taip stipriai, kad net suskaudo akis, ir smigau į tamsų miegą be jokių sapnų.

Kai nusileido žalias plastikinis dangalas ir municipaliteto orkestras sugrojo *Sambre et Meuse**, mano artimas išgirdo pirmuosius komentarus: betgi jis neturi nei kardo, nei skydo / Pikaso stilius / kur jo galva? / tikras aštuonkojis / *dis donc, ce type-là se fout de nos gueules*** / o kas ten viršuje, lagaminas? / dešinę ranką laiko įsikišęs į subinę / ten ne subinė, o Galija / gera pamoka mūsų vaikams / nebėra Dievo meilės / žadėjo limonado ir vėliavėlių / *ça alors* / dabar suprantu Julijų Cezarį / na, nėra ko perdėti, kiti buvo laikai / galva neneša, kad Malro*** galėtų tai pakęsti / jis nuogas, ar ne, o ką jis ten turi apačioje? / nelaiminga Prancūzija / atėjau tik todėl, kad gavau kvietimą, surašytą tokioje gražioje melsvoje kortelėje, bet dievaži niekada nebūčiau atėjusi, jeigu būčiau numaniusi, kas čia bus /

* Didžiosios Prancūzijos revoliucijos maršas.

** Klausyk, tas žmogėnas tyčiojasi iš mūsų (*pranc.*).

*** *André Malraux* (1901–1976) – prancūzų rašytojas, tuometis kultūros ministras.

– Betgi, tetule, čia modernusis menas, – tarė Lila.

– Netaukšk man apie futurizmus, – tarė ponia Cinamoma. – Menas – tai grožis, ir baigta. Juk ir jūs taip manote, jaunuoli?

– Žinoma, ponia, – tarė Polankas, džiūgaudamas kaip paršas.

– Aš kreipiuosi ne į jus, o į aną jaunuolį, – tarė ponia Cinamoma. – Ne paslaptis, kad jūs ir visi jūsų draugeliai vieną riešutą kremtat su šios baidyklės autoriumi, ir ko aš čionai atėjau, dievuli tu mano.

Kaip paprastai ponios Cinamomos samprotavimai totoriams pažadino norą nedelsiant viską apsvarstyti savaip. „Puti puti“, – tarė mano artimas. „Krana kraną naupla“, – tarė Telė. „Kotitai vikris toką“, – tarė Polankas. „Kots kotį nožipa“, – pritarė Marastas, savaime suprantama, turėdamas ginti savo statulą. „Bisbis bisbis“, – tarė *Feuille Morte*. „Puti puti“, – tarė mano artimas. „Pakšt“, – tarė Kalakas, tikėdamasis vienskiemeniu žodžiu užbaigti diskusiją. „Kva kva kva“, – tarė Marastas, priešingai, trokšdamas ją pratęsti. „Bisbis bisbis“, – tarė Feuille Morte, šiek tiek sunerimusi, kad diskusija pakrypo ne ta linkme. „Kva kva kva“, – neatlyžo Marastas, niekada neleidęs, kad jam kas nors liptų ant sprando. „Pakšt“, – tarė Kalakas, džiaugdamasis, kad ponia Cinamoma, atgręžusi jiems nugarą violetiniais ruoželiais, nusitempia Lilą, kuri tolsta, žiūrėdama į juos liūdnomis akimis. Apie tai ir apie daugelį kitokių dalykų jie galėjo sočiai pasikalbėti grįždami traukiniu, nuvargę ir prisiputę limonado, maloniai gurgiančio pilve, nebent apgailestaudami, kad Marastui teko pasilikti Arkėjuje, apsuptam edilų, ko gero, pasiryžusių banketu uždangstyti karštą geismą suknežinti jam galvą. Didvyrio statula totoriams atrodė nuostabi, jie buvo įsitikinę, kad dervinio akmens luitas dar niekada nėra taip akiplėšiškai ir apgalvotai stovėjęs vidury kokios nors Prancūzijos aikštės, ką jau kalbėti apie tai, kad mintis iškalti

pjedestalą viršuje jiems atrodė visiškai logiška ir nereikalaujanti jokių aiškinimų, bent jau Kalakui ir Polankui, galų gale sugebėjusiems įveikti nedrąsų Telės priešinimąsi – jos įsitikinimu, absoliutus skulptūros idealas buvo Anderseno undinėlė Kopenhagos uoste.

Traukinys buvo pustuštis, aiškiai linkęs stabčioti kiekvienoje stotelėje ir netgi tarp jų, tačiau, kadangi niekas niekur neskubėjo, visi išsiskirstė po vagoną ir susėdo ten, kur vakarė saulė margino įvairiausiais kinetiniais piešiniais atlošus ir sėdynes, dar labiau žadindama meninę nuotaiką, kurios apimti laukiniai sulipo į vagoną. Pačiame vagono gale ant suolo sėdėjo Nikolė ir Elena ir tyliai rūkė, tik retkarčiais išnerdavo iš savo minčių, paleisdamos vieną kitą pastabą apie ponios Cinamomos pažiūras, apie tai, kaip nuliūdo Lila, atplėšta nuo grožėjimosi Kalaku, ir kaip nuoširdžiai Bonifaso Pertejo duktė žavėjosi tuo, kuo žavėjosi Polankas, kalbėdamas apie paminklų atidengimą. Buvo labai jauku tame pustuščiame vagone, kur nedraudė rūkyti, netrukdė vaikščioti iš vienos vietos į kitą, užsimanius paplepėti arba pasiginčyti su draugais, pasišaipyti iš Selijos ir Ostino, kurie, susikibę už rankų, apsalę gėrėjosi priemiesčio kraštovaizdžiu, lyg tai būtų Arkadija; mes jautėmės beveik kaip *Cluny* kavinėje, nors trūko Kuro ir kavos, nors vargšeliui Marastui teko pasilikti tame prakeiktame bankete, ir kiekvienas savaip smaginosi ar pramogavo, ką jau kalbėti apie tą didingą akimirką, kai kontrolierius aptiko, kad Kalakas neturi bilieto, ir, be galo džiūgaujant Polankui, Telei ir mano artimui, įteikė didžiulį geltoną lapą, kur buvo įrašyta bauda ir bilieto kaina, ir griežtas perspėjimas, ir visa tai vyko tolydžio prisimenant paminklo atidengimą ir katastrofą atviruose vandenyse, kol pagaliau mano artimas išsitraukė sraigę Osvaldą, ir kilo ginčas (atitinkamai kertant lažybų), ar Osvalda spėtų nušliaužti sėdynės atkalte nuo vieno galo iki kito, kol traukinys nuvažiuotų atstumą, skiriantį Arkėjų nuo Paryžiaus, – be

kita ko, čia būta tam tikro poezijos elemento: sraigės judėjimui esant statmenam traukinio judėjimui, susidaro įsivaizduojama įstrižainė dviejų susikertančių judėjimų ir atitinkamų greičių atstojamoji.

Kaip paprastai, grįžę iš kelionių ir ilgai nesimatę, totoriai susitikdavo susijaudinę, džiugiai ir karingai nusiteikę. Jau į paminklo atidengimo pabaigą jie susiginčijo dėl mano artimo sapno, Kalako nuomone, įtartinai panašaus į vieną Milošo Formano filmą, ir Telė įsiterpė norėdama sušvelninti atomazgą, tačiau mano artimas griežtai paneigė jos žodžius, o Polankas ir Marastas bandė pateikti šalutinių prielaidų, perkeldami sapną į kitą lygmenį, kurį sapnuotojas pavadino gryniausia fantazija. Kelionė traukiniu palengva visus užliūliavo, sužadindama ilgesį ir apmąstymus, bet tie, kurie iš tikrųjų užsnūdo ir kažką susapnavo, anaiptol nebuvo linkę pasakoti savo sapnų. Apsnūdęs Polankas, apimtas savotiško jausmo, panašaus į graudulį, prisiminė, kad Bonifaso Pertejo duktė atėjo į atidengimo ceremoniją – vadinasi, storuliukė jį tebemyli, nekreipdama dėmesio į katastrofą atviruose vandenyse, nors, antra vertus, tas jausmingas svajas gesino kankinanti mintis, kad jis neteko vietos ir dabar turės ieškoti darbo. „Taksi vairuotojas, – pagalvojo Polankas, visada pasirenkantis gerą darbą, o paskiau sutinkantis dirbti bet ką. – Turėsiu taksi, važinėsiu naktimis, vežiosiu įtartinus keleivius, drauge su jais keliausiu į netikėčiausias vietas, nes, tiesą pasakius, veža keleivis, o taksi paprasčiausiai važiuoja į nepažįstamas vietas, į aklagatvius, kur visko pasitaiko, visada truputį pavojinga važinėti naktimis, bet užtat, vaike, gali sau miegoti kiaurą dieną, o tokie švilpiai kaip aš nieko daugiau netrokšta.“

– Vežiosiu visus už dyka, – paskelbė Polankas, – bent jau tris pirmąsias dienas, o paskiau nuleisiu vėliavą ir pakelsiu tik kitais metais tuo laiku.

– Ką jis čia paisto? – paklausė Kalakas mano artimą.

– Jeigu jau mini vėliavą, vadinasi, ką tik užsikrėtė vietiniu patriotizmu, – tarė mano artimas, ragindamas Osvaldą, kuri, įveikusi pirmuosius du centimetrus, paprastai šiek tiek nusimindavo. – Nedaryk gėdos, vaikeli, man tavo tinginystė gali atsieiti tūkstantį frankų. Žiū, žiū, kaip paveikė, aš esu tikras moliuskų Legisamas*, matote, kaip gyvai krutina ragelius.

– Bisbis bisbis, – tarė *Feuille Morte*, kuri nėjo lažybų, bet vis dėlto jaudinosi ne mažiau už kitus.

Įsitaisęs kampe su bloknotu rankoje, Kalakas dėliojo knygos apmatus ar kažką panašaus, retkarčiais, patraukęs dūmą, žvilgtelėdavo į priešais sėdinčias Eleną ir Nikolę ir nelabai noriai šyptelėdavo joms stačiai iš įpročio, be to, jam nebuvo itin malonu žiūrėti į Nikolę, o svarbiausia – buvo pernelyg įsigilinęs į literatūrą ir visa kita atrodė tiesiog varnų ganymas. Kaip tik tada Polankas ir prašneko apie taksi, ir Kalakas atrėžė, kad niekada nesisėstų į taksi, vairuojamą tokio bizduko. Nenorėtų net pavažiuoti už dyka? Juo labiau, nes visa tai – stačiai jausminis šantažas. Net pavažiuoti keletą kvartalų ir išbandyti, kaip rieda? Nė dviejų metrų.

– Jūs, done, čia tinkate kaip kumštis prie akies, – tarė Polankas. – Ko jūs čia rodote man savo bloknotą, kur kažką rašinėjate? Įdomu, ką jūs ten rašinėjate, ką?

– Jau seniai metas aprašyti visą šią apkvaišėlių kolekciją, – tarė Kalakas.

– *Et ta sœur***, – tarė Telė, nenusileisdama jam nė per pėdą.

– Nekreipk į jį dėmesio, – paniekino jį Polankas, – gali įsivaizduoti, ką sugebėtų parašyti toks bizdukas. Sakyk man, brolau, ko negrįžti į Buenos Aires, regis, ten esi gana pagarsėjęs, tik nežinia kodėl.

* *Ireneo Leguisamo* – garsus argentiniečių žokėjus, artimas tango dainininko Carloso Gardelio draugas.

** Užsikimšk (*pranc.*).

– Tuoj paaiškinsiu, – tarė Kalakas, suskleisdamas bloknotą nelyginant japonišką vėduoklę, o tai buvo itin stipraus pykčio požymis. – Aš niekaip nesugebėjau išspręsti esminio klausimo, tai yra: daugelis ten mane myli *in absentia**, ir, jeigu sugrįšiu, tikriausiai susipyksiu su visais, ką jau kalbėti apie tai, kad ten esama ganėtinai švilpių, kurie manęs nemyli ir kurie labai apsidžiaugtų, jeigu aš susipykčiau su tais, kurie mane labai myli.

Po tokio paaiškinimo, kaip ir reikėjo tikėtis, stojo trumpa tyla.

– Matai, – atsiliepė Polankas, kaip ir pridera, – verčiau sėstum į mano taksi, ten nepūs vėjas į akis kaip Buenos Airėse. O kaip tau atrodo, slipin' bjuti**?

– Nežinau, – tarė Nikolė, atsipeikėdama po ilgų apmąstymų, – bet aš tikrai sėsiu į tavo geltonąjį taksi, ir tu būsi toks geras, kad nuveši mane į.

– Labai neaiškus adresas, – vėl atskleisdamas bloknotą, sumurmėjo Kalakas.

– Gerai, gražuolėle, nuvešiu, – tarė Polankas, – o šitą bizduką paliksime it šunį pabučiavusį, aišku, jeigu nepanorėsi ko nors kita. Puiku, sutinku, tegu lipa, tegu lipa. Betgi sakyk man, argi tai gyvenimas?

Kodėl gi ne, šiaip ar taip, kodėl gi Kalakui nesėdus į taksi drauge su Nikole ir kodėl taksi nei iš šio, nei iš to pasidarė geltonas? Pirštai stipriai suspaudė bloknotą, ir pieštukas stabtelėjo prie žodžio „stabtelėjo“, juk Kalakas ne kartą lydėjo Nikolę į pačias keisčiausias vietas, drauge su ja sėdėjo muziejuje ant sofos, važiavo į stotį, norėdamas pro vagono langą įteikti karamelių, jiedu netgi tarėsi drauge išvykti į kelionę, ir, nors niekur neiškeliavo, Kalakas nudžiugo išgirdęs, kad Nikolė siūlo jam sėsti į geltonąjį taksi, nors ir kaip

* Man išvykus (*lot.*).

** Miegančioji gražuolė (*angl.* Sleeping Beauty).

siustų Polankas. Jis dirstelėjo į ją šypsodamas ir vėl pasislėpė už savo bloknoto, nes širdis jam sakė, kad Nikolė vėl nukilo labai toli, kad ji tebėra išsekusi ir nelinkusi į žaidimus, susimąsčiusi ji žiūrėjo į šiaurėn einančią gatvę (tačiau Kalakas to jau nebematė), kurios gale spindėjo kanalo vandenys, spindėjo apgauliu spindesiu, nes toli horizonte lygiagrečios arkadų eilės susiliejo, ir, visai galimas daiktas, spindėjo visiškai ne kanalo vandenys, o koks nors aliuminio ir stiklo bokštas; vadinasi, nieko kita neliko, kaip leistis tomis galerijomis, be jokios priežasties pereinant tai į vieną gatvės pusę, tai į kitą, kvartalas po kvartalo žingsniuoti to tolimo spindesio link – beveik tikras dalykas, kad ten spindi vakarės saulės nutviekstas kanalas. Skubėti nebuvo ko, vis viena, kai prieisiu kanalą, jausiuos nešvari ir išsekusi, nes mieste visada jaučiuosi nešvari ir išsekusi, ir galbūt taip dažnai tenka gaišti tiek daug laiko viešbučio koridoriuose, vedančiuose į vonios kambarius, kur vėliau neįmanoma išsimaudyti, nes arba durys išlaužtos, arba nėra rankšluosčių, tačiau širdis sakė, kad dabar nebebus daugiau nei koridorių, nei liftų, nei tualetų, kad šįkart nebereikės gaišti ir arkadų gatve nueisiu tiesiai prie kanalo lygiai taip pat, kaip bėgiais (bet Nikolė to jau nebematė) ėjo traukinys iš Arkėjaus į Paryžių, ir sraigės Osvaldos kruopščiai nudriekta sidabrinė šliūžė ėjo per visą sėdynės atlošą nuo vieno krašto iki kito, atliekant vis tikslesnius apskaičiavimus ir vis labiau kaistant sportiniam azartui.

– Dar žingsnelį, Osvalda, nepadaryk man gėdos, antai jau mirga miesto žiburiai, – ragino ją mano artimas. – Puspenkto centimetro per trisdešimt aštuonias sekundes – puikus rezultatas; jeigu ir toliau taip eis, galėsite atsisveikinti su tūkstančiu frankų, laimė, kad šįryt daviau jai papildomą salotų davinį, numatydamas su statulos atidengimo ceremonija susijusius sukrėtimus, matote, jos metabolizmas normalus, šis gyvūnėlis – mano gyvenimo džiaugsmas.

– Pasiekusi štai šitą juodą dryžį, panašų į dailiai prikepusį skreplį, ji ims stabdyti visais keturiais ragučiais, – pranašavo Polankas.

– Kuoktelėjai, – tarė mano artimas. – Jai nėra nieko gardesnio už skreplius, netgi sudžiūvusius. Paskutinį etapą ji įveiks ristele, ji turi geležinę valią.

– Jūs, gerbiamasai, raginate ją žodžiais, taip bet kas gali laimėti, – nusiskundė Polankas. – Eikš, *Feuille Morte*, paremk mane, nes tas švilpis piktnaudžiauja savo gražbylyste.

– Bisbis bisbis, – solidarizavosi su juo *Feuille Morte*.

– Tegu prieina ir panelė, šnekanti apie liutnias, – suniurzgė Polankas. – Eikš, vaikeli. Ak, jeigu čia būtų mano storuliukė, ji visad užsidega kaip ugnis.

Selija miglotai nusišypsojo, lyg nieko nesupratusi, ir toliau klausėsi Ostino, kuris įsikarščiavęs jai aiškino, kuo skiriasi violos nuo arfų ir pianinų. Ji negalėjo nematyti Elenos, nors ir stengėsi jos vengti visą popietę, kai tik Elena pasirodė Arkėjaus aikštėje ir, pasisveikinusi su totoriais, *just back from England**, ėmė plepėti su Nikole ir Tele. Marastas draugiškai pamojo jai iš savo garbingos vietos tarp edilų, dėkodamas, kad ji atvažiavo į paminklo atidengimo ceremoniją, ir Elena jam nusišypsojo, lyg padrąsindama mirties bausmei pasmerktąjį, stovintį prie ešafoto. Taip totoriai vėl susitiko džiaugdamiesi, tačiau Selija įsikibo į Ostino parankę, nelabai nusiteikusi bendrauti su kitais, o lipdama į traukinį palaukė, kol Elena atsisės šalia Nikolės, ir nuėjo į kitą vagono galą. „Čia“, – tarė, rodydama į suolą, kur jie sėdėtų nugara į totorius, tačiau Ostinas atsisakė taip važiuoti ir toliau aiškino, kuo skiriasi klavesinas nuo klavikordo, nenuleido akių nuo Elenos, kuri rūkydama sklaidė žurnalą. Nikolė irgi tarytum pajuto, kad Ostinas nenutraukia nuo Elenos

* Ką tik grįžusiais iš Anglijos (*angl.*).

akių, apsnūdusi pagalvojo, ko jis taip spokso, ir tuojau pat jį pamiršo.

– Būk gerutis, nežiūrėk į ją įsispyręs, – paprašė Selija.

– Noriu, kad ji suprastų, – tarė Ostinas.

Na, žinoma, *bébé**, kaipgi aš nesuprasiu, kaip aš galėčiau pagalvoti, kad Selija galėtų prikąsti liežuvį, jau vien pamačius juodu aikštėje, iš karto pasidarė aišku, jog viskas papasakota, ir kaip gerai, kad papasakota, kad priegalvis dar sykį tapo žodžių liepteliu, ir vienu tarpu Ostinas veikiausiai pasikėlė, remdamasis alkūne, pažvelgė į ją tokiu žvilgsniu, kokiu dabar žvelgia į mane, rūsčiai, kaip ir dera ką tik nekaltybę praradusiems, paskiau panoro sužinoti viską iš panagių, ir Selija tikriausiai užsidengė veidą, ir jis, atplėšęs jos rankas, pakartojo savo klausimus, ir pliūptelėjo padrikų žodžių srautas, pertraukiamas bučinių ir glamonių, ir taip atėjo atleidimas, kurio nei jai nereikėjo prašyti, nei jam duoti, savotiškas leidimas gyventi tokiems laimingiems kvailiukams, kurie, susiėmę už rankų, grožisi kaminais ir visų stočių viršininkais nuo Arkėjaus iki pat Paryžiaus. „Tuomet jis tikriausiai papasakojo apie Nikolę, – pagalvojo Elena, – ir Selija truputį paverkė, nes Nikolė jai visada patiko, ir ji suvokė, jog neteko draugės, neteko mudviejų abiejų, Nikolės ir manęs, bet jai, savaime suprantama, niekada negalėtų ateiti į galvą, kad ji neteko Nikolės labai savotiškai – bėgo nuo manęs ir atsidūrė tarp Nikolės ir šio angliuko, kaip ir šiam angliukui niekada negalėtų ateiti į galvą, kad, užuot manęs neapkentęs, turėtų man dėkoti už Seliją ir kad mano artimas sako tiesą tvirtindamas, jog Sartras beprotis ir jog visi mes esame ne tiek savų, kiek veikiau kitų žmonių poelgių suma. Ir štai sėdi dabar nusisukęs, netikėtai tapęs išmintingesnis ir liūdnesnis už visus kitus, kas tau iš to įžvalgumo, kuriuo puikauji, jeigu galiausiai šoki pagal tą pačią beprasmišką muziką. Ką gi belieka daryti,

---

* Kūdikis (*pranc.*).

Chuanai, nebent užsirūkyti dar vieną cigaretę ir netrukdyti tam nuskriaustam *bébé*, tegu žiūri man tiesiai į veidą, tegu turi prieš akis visą mano veido žemėlapį, tegu išmoksta jį atmintinai.“

– Štai ten, pievoje, žiū, – tarė Selija.

– Ten karvė, – tarė Ostinas. – Bet grįžkime prie hidraulinių vargonų...

– Juodmargė! – tarė Selija. – Gražutė!

– Aha, ir dar su veršeliu.

– Veršeliu? Ostinai, išlipkime tuojau pat, eikime apžiūrėti iš arčiau, niekada nesu mačiusi tikros karvės, kaip kažin kas.

– Nieko ypatinga, – tarė Ostinas.

– Jau čia pat stotis, paskiau galėsime sėsti į kitą traukinį, išlipkime neatsisveikinę, kad niekas nepastebėtų.

Nikolė pravėrė akis ir lyg pro rūką pamatė juos einant pro šalį, pagalvojo, kad jie tikriausiai eina į kitą vagoną, norėdami pabūti vieni; jie atrodė tokie svetimi kaip Marastas, po visų prakalbų drauge su edilais einantis į banketų salę, kaip Chuanas, sėdintis nugara į ją prie suolo, kur vyko lenktynių aptarimas, matė juos visus toli toli, lyg pro rūką, Ostinas tolsta, Marastas labai toli, Chuanas sėdi nusisukęs, ir taip buvo dar geriau, dar paprasčiau eiti gatve į šiaurę, nors mieste niekada nešviesdavo saulė, buvo žinoma, kad kanalas yra šiaurėje, visi sakydavo, jog reikia eiti prie kanalo, nors tik vienas kitas buvo jį matęs, tik vienas kitas stebėjo, kaip plokščiadugniai laivai tyliai sliuogia žiočių link, o iš ten plaukia į vadinamąsias salas. Buvo vis sunkiau eiti arkadų paunksnėje, ir Nikolė sulėtino žingsnius, tačiau ji neabejojo, kad priešaky spindi ne bokštas, o kanalas, jis pasakysiąs jai, ką reikia daryti, kai tik ji prieisianti prie kranto, nors dabar ji nieko negalėjo žinoti, negalėjo nė pasiklausti šalia sėdinčios Elenos, kuri retkarčiais pavaišindavo ją cigarete arba kalbėdavo apie statulos atidengimą, būtų taip paprasta paklausti Elenos, ar ji kada nors buvo priėjusi kanalą, ar visada kaip paprastai turėdavo grįžti tramvajumi

arba įeiti į viešbučio kambarį, vėl pamatyti verandas ir pintus krėslus, ir ventiliatorius.

– Ta statula atrodo negyva, – tvirtino Telė, išsaugodama ištikimybę bronzinei undinėlei, – ir, nors Vercingetoriksas primena gorilą, užsivertusią ant sprando fisharmoniją, tu manęs neperkalbėsi. Nemanyk, kad to nesakiau Marastui, širdies gilumoje jis su manimi sutiko, nors, tiesą pasakius, jis nieko kita netroško, tik gauti žinutę iš Nikolės, ir, be kita ko, nuo visų tų prakalbų jis vos neužmigo.

– Vargšas Marastas, – tarė Chuanas, sėsdamasis šalia Telės ant suolo, kur ką tik sėdėjo Selija ir Ostinas, – įsivaizduoju jį toje salėje tarp edilų ir gipso lipdinių, o jie nesiskiria vieni nuo kitų, vargšas bėdžius, žiautaroja atvėsusius avienos muštinius, kaip paprastai per tokius banketus, ir galvoja, kaip mums gera ir patogu ant štai šitų suolų, pagamintų iš tikros pušies.

– Tiek užuojautos Marastui, – tarė Telė, – o man nė vieno nuoširdaus žodelio. Tik pamanykite, gelbėdama tą kvailę, dienas ir naktis kariavau Londone, o vos čionai atvažiavusi turiu kęsti tą žmogų, kuris nieko nesupranta, šimtą kartų klausinėja, ar Nikolė pati savo valia atvažiavusi į iškilmes, ar tik todėl, kad aš jai įkvėpusi dalelę savo dinamizmo, kaip kažin ką, taip ir paklausė. Vargšelis stačiai alpėjo, kaip norėjo prie jos prieiti, bet jį iš visų pusių supo edilai, o Nikolė stovėjo kažkur toli. Kaip tau patinka toks vaizdelis?

– Nesuprantu, ko tu ją čionai vežei, – tarė Chuanas.

– Ji pati prašė, sakė, kad nori iš tolo žvilgtelėti į Marastą, be to, pasakė tokiu tonu, kad man pasirodė... Tiesą pasakius, – grėsmingai atsidususi, pridūrė Telė, – šiandien visi čia spokso vienas į kitą tokiomis akimis, kad Kopenhagoje to nesuprastų nė patsai Siorenas Kierkegoras. Ir tu, ir štai šita...

– Akys – tai vienintelės rankos, kai kuriems mūsų vis dar atlikusios, meilute, – tarė Chuanas. – Nesistenk per daug suprasti, kitaip apsinuodysi limonadu.

– Suprasti, suprasti... O tu viską supranti, ką?

– Nežinau, gal ir ne. Šiaip ar taip, man visa tai nė motais.

– Tu su ja miegojai, tiesa?

– Miegojau, – tarė Chuanas.

– O dabar?

– Regis, mudu kalbėjome apie akis.

– Aišku, bet tu sakei, kad akys – tai rankos.

– Būk gerutė, – tarė Chuanas, glostydamas jai galvą. – Gal kitąsyk, tik ne dabar. *For old time's sake, my dear.* *

– Kas be ko, Chuanai, atleisk, – tarė Telė.

Chuanas vėl paglostė jai galvą, savaip prašydamas atleisti. Keli nepažįstami keleiviai išlipo stotyje, blausiai apšviestoje keleto gelsvų žibintų, spingsinčių tarp medžių, sandėlių ir geležinkelio platformų, kur šios šviesos vos paliesti visi daiktai ir veidai už lango atrodė niūrūs, pasmerkti žūčiai, bet štai, dusliai ir tarytum bergždžiai sušvilpęs, traukinys palengva pajudėjo iš stoties ir vėl įnėrė į prieblandą, kur ne kur netikėtai perrėžtą kyšančių plytinių fabrikų kaminų, jau beveik naktimi apsigaubusio medžio, paskiau dar viena prastai apšviesta stotis, bergždžias sustojimas, nes jau niekas nebeįlipo į traukinį, bent jau į vagoną, kuriame likome keliese, Elena ir Nikolė, ir *Feuille Morte*, ir Osvalda, ir Telė, ir Chuanas, ir Polankas, ir Kalakas, visi tie patys, išskyrus Marastą, kuris, sėdėdamas tarp edilų, vaizdavosi šį traukinio vagoną, mintyse piešė jį banketo įkarštyje, tarytum drauge su totoriais važiuodamas į Paryžių, panašiai kaip popiet per paminklo atidengimo ceremoniją vaizdavosi Nikolę stovint šioje aikštėje, Nikolę dylančia gėdos dėme paženklintu veidu, diplomuotos skandinavės slaugytojos pirmą kartą išvestą į saulę, tačiau ne, tai nebuvo vaizduotės žaismas, nepatenkintoji tikrai stovėjo pačiame gale, paskutinėje eilėje, vadinasi, atvažiavai į mano statulos atidengimą, atvažia-

---

* Vardan praeities, brangioji (*angl.*)

vai, taip, atvažiavai, nepatenkintoji, ir, regis, vienu tarpu man nusišypsojai padrąsindama, kaip nusišypsojo ir Elena, truputį gelbėdama mane nuo edilų ir istorikų draugijos atstovo, kuris tuo metu ruošėsi, tegu jį skradžiai, pašlovinti Vercingetorikso atminimą, iš kairės stovėjo Ostinas, mano buvęs mokinys, kurį mokiau prancūzų kalbos, savaime aišku, į mane nežiūrėjo, nes taip pridera elgtis džentelmenui, ir man kilo klausimas / *Ponios ir ponai! Istorijos bėgis...* / gal tai irgi istorijos bėgis, gal tai, kas prasidėjo nuo raudonų namų arba augalo šakelės britų gydytojo rankoje, neabejotinai nulėmė tai, kas dabar mane supa, tai, kad ceremonijoje dalyvauja nepatenkintoji / *Dar Mišlė** *yra pasakęs...* / ir tai, kad viskas yra beprasmiška, nebent prasmė būtų taip giliai paslėpta, kad aš nesugebėčiau jos įžiūrėti, kaip garbusis oratorius nesugeba įžiūrėti mano statulos prasmės / *Cezaris pažemins didvyrį, įsakys sukaustytą grandinėmis nuvežti į Romą, uždarys belangėje, o vėliau įsakys nukirsti jam galvą...* / ir nesugeba suvokti, kad tai, ką mano statula laiko aukštai iškėlusi, – jos pačios nukirsta galva, istorijos sureikšminta ir išpūsta, per du tūkstančius metų virtusi mokyklinių rašinių tema ir tuščių prakalbų dingstimi, taigi, nepatenkintoji, saldusis veideli, taigi, ką man beliko daryti, tik žiūrėti į tave iš tolo, kaip žiūriu šiandien į tave, stovinčią drauge su totoriais, ir man nė motais nei istorijos bėgis, nei liutnininkas, nei tai, kad tu apsikvailinai, nepatenkintoji, ir man viskas nė motais, ir taip beveik iki pat ceremonijos pabaigos, kai tu grįžtelėjai, nes galų gale turėjai grįžtelėti ir grąžinti mane į tikrovę, į tą nykų banketą, būtent baigiantis ceremonijai, turėjai grįžtelėti ir pažiūrėti į Chuaną, įsimaišiusį tarp žmonių, parodyti jį man, kaip istorikas parodė istorijos bėgį ir kaip šakelė nuvytusi pamažu nulinko rankoje, įpareigotoje laikyti ją visada žalią ir tiesią, ir *hermodactylus* per amžių amžius. / (*Plojimai.*)

---

* *Jules Michelet* (1798–1874) – žymus prancūzų istorikas.

Kažkas švelniai palietė jo petį, kelneris pranešė, kad jam skambina iš Paryžiaus. To negali būti, kartojo sau Marastas, eidamas paskui kelnerį į raštinę, kvaila būtų tikėtis, kad kitame laido gale tavęs laukia Nikolės balsas. Tikrai to negalėjo būti, nes, kaip veikiai paaiškėjo, balsas buvo Polanko, ir, be to, jis skambino ne iš Paryžiaus, o iš telefono automato, iš priemiestinės stoties dvigubu pavadinimu, kurio Polankas neįsiminė, kaip jo neįsiminė nei mano artimas, nei Kalakas, nei Telė, regis, visi kaip vienas susigrūdę į telefono kabiną.

– Klausyk, mes pagalvojome, kad tau tikriausiai nusibodo visos prakalbos, ir skambiname tau siūlydami susitikti išgerti vyno, – tarė Polankas. – Supranti, gyvenimas – tai ne vien statulos.

– Kurgi nesuprasi, – tarė Marastas.

– Tuomet dumk čionai, gerbiamasai, laukiame tavęs, palošime kortomis ar dar ką nors prasimanysime.

– Sutarta, – padėkojo Marastas, – bet nesuprantu, kodėl man skambinate iš kažkokios stoties. Lyg minėjai Osvaldą? Perduok ragelį mano artimui, gal tuomet ką nors suprasiu.

Galų gale mes viską jam paaiškinome, bet prabėgo nemažai laiko, nes ryšys buvo nekoks, ir, be to, reikėjo papasakoti visą priešistorę, pradedant mano artimo ir Polanko lažybomis ir neprilygstamais Osvaldos rezultatais, nes ji turinti visas galimybes laimėti, ir net pati to nepastebėdama, įveikusi juosvąją dėmę, paskutiniąją Polanko viltį, prieš pasirodant uniformuotam švilpiui, kuris mus užpuolė grėsmingu, aplinkybes atitinkančiu veidu, labai primenančiu lavono grimasą, ir pareikalavo išmesti Osvaldą pro langą, grasindamas priešingu atveju nedelsiant iškraustyti mus iš vagono.

– Pone inspektoriau, – tarė Kalakas, tokiais atvejais visada įsikišantis ne laiku, nors iki tos akimirkos, regis, be savo bloknoto, nieko daugiau nematė, – nėra reikalo įrodinėti, kad tai visiškai nekaltas žaidimas.

– Ar jūs turite ką nors bendra? – paklausė inspektorius.

Kalakas atsakė, kad neturi, tačiau, kadangi Osvalda dar nesugebanti kalbėti prancūziškai, jis laikąs savo pareiga oficialiai jai atstovauti ir paaiškinti, kad greitasis ėjimas suolo atkalte absoliučiai niekam netrukdo.

– Arba gyvūnas išlekia pro langą, arba jūs visi trys išsinešdinate artimiausioje stotyje, – pareiškė inspektorius, išsitraukdamas siaurą pailgą knygelę, ir gana nešvariu pirštu parodė neįskaitomą straipsnį.

Mano artimas ir Polankas palinko ir ėmė skaityti kaltinamąjį straipsnį be galo susikaupę, kad tik nesprogtų juokais, ir taip susipažino su pagirtinu valdžios rūpinimusi vagonų sanitarija ir higiena. Tikriausiai supranti, kad mes beregint paaiškinome tam švilpiui, kad Osvalda – švaresnė už jo seserį, kitaip sakant, už to švilpio seserį, ir mano artimas pasiūlė jam pirštu perbraukti per ėjimo takelį ir aptikti bent lašelį gleivių, bet šis neturėjo nė menkiausio noro tikrinti. Tuo tarpu traukinys atvyko į stotį (man regis, joje išlipo Nikolė, nes vėliau pastebėjome, kad jos nebėra vagone, nebent gal nuėjo į kitą vagoną nusnausti, bet, man atrodo, išlipo, pasekusi Selijos ir liutnininko pavyzdžiu, visi staiga pasidarė romantikai ir spruko grožėtis karvėmis arba ieškoti keturlapio dobilo), tačiau diskusija dar nebuvo įsibėgėjusi, ir traukinys pajudėjo, inspektoriui dar nespėjus pasirinkti vienos iš dviejų galimybių: Osvalda–langas / mes–durys. Aišku, mes nieko iš to nelaimėjome, nes, gerokai prieš atvykstant į artimiausią stotį, tą pačią stotį dvigubu pavadinimu, švilpis mums pritaikė dar tris higienos ir sanitarijos straipsnius ir ėmė rašyti kažką panašaus į protokolą savo bloknote, kuriame buvo kalkinis popierius ir pieštukas, pritvirtintas prie nugarėlės, gana praktiškas dalykas, gerai pagalvojus, ir mano artimas, sumetęs, kad ginčas gali pasibaigti netikėta pažintimi su žandaru, meiliai nutvėrė Osvaldą ir įkišo į narvelį, nepraleidęs progos paskelbti ją moraline lenktynių nugalėtoja,

ir Polankas nedrįso prieštarauti, nes iki finišo Osvaldai buvo likę ne daugiau kaip du centimetrai, tuo tarpu traukinys vis dar brovėsi per brūzgynus. Uf! Šit kaip buvo, brolau.

– Bailiai, ir tiek, – pranešė Telė Marastui. – Kokią teisę turėjo inspektorius išgrūsti mus iš vagono, jeigu mano artimas nuėmė Osvaldą nuo suolo? Kodėl jie leidosi išvejami kaip avinai?

– Moterys visada trokšta kraujo, – tarė Kalakas, pritariamai kriuksint Polankui ir mano artimui. – Atvažiuok, gerbiamasai, išgersime butelį ir keliausime į Paryžių.

– Gerai, – tarė Marastas, – bet pirmiausia pasakykite, kaip vadinasi stotis.

– Eik pažiūrėti, – tarė Polankas mano artimui. – Perone mačiau va tokią didelę iškabą.

– Tu pats eik, man reikia pasirūpinti Osvalda, ta kvailystė ją baisiai išnervino.

– Tegu nueina Telė, – pasiūlė Kalakas, ir tą pačią akimirką jiedu, regis, pamiršo, kad Marastas Arkėjuje laukia stoties pavadinimo, ir įsileido į begalinį ginčą, o Marastas tuo tarpu davė vaizduotei valią, jau beveik matydamas, kaip Nikolė vidury nakties pėstute traukia į Paryžių.

– Mulkių gauja, – tarė Marastas, – kaip jūs leidote jai išlipti, žinodami, kad ji tebeserga, kad labai greitai nuvargsta.

– Jis kažkuo nepatenkintas, – pranešė Polankas visiems.

– Pakviesk Telę prie telefono. Kvaile, kas iš to, kad visą dieną drauge su ja vaikščiojai, vedžiojai už rankos, jei dabar paleidai ją vieną į laukus?

– Paminklų atidengimo iškilmės jam ne į gera, – pranešė Telė. – Jis mane užgaulioja, matyt, buvo šiurpus meniu.

– Sakyk, kaip vadinasi ta prakeikta stotis.

– Kaip vadinasi stotis, Kalakai?

– Nežinau, – tarė Kalakas. – Jums derėjo nueiti į peroną ir pažiūrėti, tačiau ko dar galima tikėtis iš tokio krankio.

– Jūs pats eikite, – tarė Polankas. – Visi bizdukai bėgioja kur siunčiami kaip pasiuntinukai. Na, vaikeli, paskubėk.

– Jie jau ruošiasi eiti pažiūrėti, – paaiškino Telė Marastui. – O kol kas gali toliau mane užgaulioti, laiko turėsi per akis. Be kita ko, noriu tau pranešti, kad Nikolei tikriausiai daug sveikiau pasivaikščioti vienai negu būti su mumis, nes vagone buvo nepakenčiamai tvanku, kaip kažin ką. O tau neįdomu, kodėl aš irgi išlipau su šia trijule. Niekas manęs neišlaipino, aš pati išlipau, nes man nusibodo stebėti žvilgsnių dvikovas, spręsti beprasmiškus galvosūkius. Šiaip ar taip, šie trys ponai nors ir labiausiai kuoktelėję, vis dėlto bent jau sveiki, o tau būtų ne pro šalį čionai atvažiuoti ir sutaikinti visus kitus.

– Kaip vadinasi stotis? – pakartojo Marastas.

– Tiesą pasakius, man regis, ji neturi pavadinimo, – pranešė jam mano artimas. – Mes ką tik išsiaiškinome, kad čia ne stotis, o savotiška tarpustotė, kur išlipa visokie krosniakuriai ir mašinistai įdėti spaudo į savo knygelę – perone stovi toks automatas. Pala, pala, nesikarščiuok. Čia toks žmogėnas pasakė Kalakui, kad mes netgi neturime teisės skambinti iš šios būdelės, nesuprantu, kaip inspektorius galėjo mus išlaipinti tokioje stotyje, kur mes neturime jokių teisių. Pala, gavau tikslią informaciją. Stotis neturi pavadinimo, tačiau ankstesnė stotis vadinasi Kiurvizi, o tolesnė turi labai skambų pavadinimą – Lafler Amaranšas. Ir sugalvok tu man!

Mano artimas oriai pakabino ragelį, kad niekas neįtartų, jog Marastas padarė tą patį truputį anksčiau.

– Jis ten iš kailio eina, – pranešė. – Tie edilai, matyt, gerai jį nušventino, bešvęsdami paminklo atidengimą, iškart matyti.

– Duokit man ko nors išgerti, – paprašė Telė. – Aišku kaip dieną, kad man vėl teks gailestingosios seselės vaidmuo, tas avigalvis mano, jog Nikolė pražus pati viena. Apskritai gal ir jo teisybė, ir jeigu jau esame čia, galėtume jos paieškoti. Jeigu ji išlipo ten, kur jūs sakote, vargu ar bus toli nuėjusi.

Jau visai sutemus, jie nužygiavo palei geležinkelio bėgius, žvalgydamiesi į šalis; vienu tarpu jie praėjo pro Nikolę, kuri, jiems bešnekant telefonu, sukorė gerą kelio galą ir dabar ilsėjosi permirkusiais nuo rasotos žolės bateliais, atsirėmusi į medžio kamieną, ir rūkė žiūrėdama į tolumoje mirgančius Paryžiaus žiburius; rūkė paskutinę cigaretę, prieš leisdamasi link pažiūrėti jau artimos miesto pašvaistės.

Kaip paprastai atsitinka neištaigiuose priemiestiniuose traukiniuose, kažkas pamiršo įjungti šviesą, ir vagone tvyrojo prieblanda, sutirštėjusi nuo gausybės cigarečių dūmų, beveik apčiuopiama ir jauki terpė, maloni nuvargusioms Elenos akims. Kurį laiką – nors ir nelabai apie tai galvodama – ji laukė Nikolės, manydama, kad ši nuėjo į tualetą arba, nulindusi į tambūrą, grožisi varganu fabrikų ir aukštos įtampos laidų išmargintu kraštovaizdžiu; tačiau Nikolė negrįžo, negrįžo nei Selija su Ostinu, ir Elena vis rūkė, miglotai ir abejingai suvokdama, jog su ja liko tik *Feuille Morte* ir Chuanas, *Feuille Morte* nepastebima už aukštos suolo atkaltės, o Chuano šešėlis kartais nuslinkdavo pažiūrėti pro langą, tik tamsoje visiškai išdilus vagono kontūrams Chuanas tylėdamas atsisėdo priešais ant suolo.

– Jie pamiršo *Feuille Morte*, – tarė jis.

– Taip, vargšelė sėdi kampe kaip pamestinė, – tarė Chuanas. – Jie taip įsijautė ginčydamiesi su inspektoriumi, kad jos ir neprisiminė.

– Nuvesk ją į *Cluny* šį vakarą, mes vieninteliai likę gyvi šiame traukinyje.

– Tu neateisi?

– Ne.

– Elena, – tarė Chuanas. – Elena, vakar vakare...

Tai kartojosi kaip savotiška ceremonija: jie tai keliasi paimti taurės, tai uždega arba užgesina šviesą, tai prisidega arba

sutraiško cigaretę, ilgai ir aistringai glamonėjasi, vos akimirkai atsiplėšdami vienas nuo kito, lyg geismo įkarštyje menkiausias atstumas atrodytų nepakeliamas. Ir be perstojo tvylojo tyla, kurioje tiksėjo nedraugiškas laikas, ir Elena atkakliai dangstėsi veidą alkūne, lyg stengdamasi užsnūsti, o Chuanas, aklomis sugrabaliojęs paklodę, tai bandydavo užkloti jos pašiurpusius drebančius pečius, tai vėl nutraukdavo paklodę, apversdavo Eleną aukštielninką arba glostydavo jos įdegusius pečius, ieškodamas kelio į užmirštį, arba vėl pradėdavo viską iš naujo.

Negalėjo būti jokio atokvėpio, nes pertraukėlės neužsitęsdavo ilgiau nei pasitenkinimo akimirka, ir mudu vėl sužiūrame vienas į kitą, mudu vėl tokie patys, kokie buvome prieš tai, nepaisant suartėjimo ir susitaikymo, nors ir kiek voliojomės dejuodami ir glamonėdamiesi, savo kūno svoriu stengdamiesi nuslopinti aną, kitą laiką, kad negirdėtume, kaip jis tiksėdamas abejingai laukia plykstelėjus dar vienam degtukui, patraukus dar vieną gurkšnį viskio. Ką galėtume pasakyti vienas kitam, kad tai būtų ne nuvalkioti žodžiai ar apgaulė, apie ką galėjome kalbėti, jeigu mums nelemta kada nors pereiti į kitą pusę ir užbaigti piešinį, jeigu mudu visada ieškosime vienas kito, minėdami mirusiuosius ir lėles. Ką galėčiau pasakyti Elenai, kai pats jaučiau, kad esu taip toli nuo jos, kad tebeieškau jos mieste, kaip anksčiau ieškojau zonoje, stengdamasis įžiūrėti menkiausią jos veido išraiškos pasikeitimą, viltį, kad atsaini jos šypsena skirta vien tik man. Ir vis dėlto tikriausiai pasakiau jai viską, nes kartais mudu šnekėdavomės tamsoje, lūpomis prigludę prie lūpų, šnekėdavomės pratęsdami glamones arba ilsėdamiesi po glamonių, kad turėtume užtektinai jėgų vėl grįžti prie ano neįvykusio susitikimo, prie tramvajaus, į kurį įlipau anaiptol ne dėl jos ir kuriame ją pamačiau miesto įgeidžiu, pagal miesto taisykles ir beveik tuojau pat pamečiau, kaip kartais atsitikdavo zonoje, kaip buvo dabar, kai, glausdamas ją, jaučiau, kaip ji

vėl ištrūksta nelyginant jūros mūša, nepaliaujama ir nesulaikoma. Kaip aš galėjau atsakyti į tą įkarštį, kurio apimtas jis manęs geidė ir puolė, begalinės padėkos kupinas siurbėsi į mano lūpas, kaip aš galėjau atsakyti, niekada nesutikusi Chuano mieste, niekada nežinojusi apie tai, kad jis mane vijosi ir nepasivijo, įvykus dar vienai klaidai, per žioplumą išlipus kitame gatvės kampe. Kas man iš to, kad jis beviltiškai mane globstė, žadėdamas niekada nuo manęs neatsilikti, pagaliau susitikti su manimi, kaip susitikome šiapus, jeigu tai, kas slypi kalbos ir minties paribyje, man tvirtina, jog nieko panašaus nebus, jog kada nors aš pati turėsiu bėgti jam iš paskos ir nešti paketą į sutartą vietą, ir galbūt tada, tą akimirką, betgi ne, ir tada nieko panašaus nebus, pati švelniausia jo glamonė neapgins manęs nuo šios minties, nuo pelenų, nubyrėjusių ant odos, nuo kurios jau džiūvo naktinis prakaitas. Taip jam ir pasakiau, prabilusi apie savo nesuvokiamą užduotį, kuri prasidėjo dar neprasidėjusi, kaip viskas atsitinka mieste arba gyvenime, pasakiau, jog turiu susitikti mieste su vienu žmogumi, ir jis tikriausiai tarėsi (švelniai kąsčiodamas mane ir vėl manęs siekdamas), kad, galimas daiktas, vis dėlto suspės, kad pagaliau suspės į paskutinį pasimatymą, įspėjau iš jo odos ir seilių, kad tai jo paskutinė viltis, viltis, jog tai bus pasimatymas su juo, jog mudviejų keliai pagaliau susitiks šiame mieste, kuriame nors viešbučio kambaryje.

– Netikiu, – tarė Elena. – Duok Dieve, kad taip atsitiktų, bet aš netikiu. Ten man irgi bus tas pats.

– Betgi dabar, Elena, dabar, kai mes pagaliau...

– Dabar tai jau praeitis, dabar jau švinta, ir viskas prasidės iš naujo, mes vėl pamatysime vienas kito akis ir suprasime.

– Čia tu esi mana, – sukuždėjo Chuanas, – čia ir dabar – tai vienintelė tiesa. Kas mums rūpi tas pasimatymas, tie nesusitikimai? Niekur neik, sumaištauk, sviesk tą prakeiktą paketą į kanalą arba irgi manęs ieškok ten, kaip aš tavęs ieškau. Negali

būti, jog dabar mudu nebesusitiksime. Mus reikėtų nužudyti, kad nebesusitiktume.

Pajutau, kaip ji susigūžė, įsirėžė mano glėbyje, lyg jos esybės gelmėse kažkas imtų gintis, nenorėtų nusileisti. Staiga mums pasidarė žvarbu, mudu įsisupome į drėgną paklodę ir pamatėme pirmuosius aušros spindulius, pajutome mūsų nuvargusių kūnų kvapą, pajutome, kaip nakties putos nuteka nuo mūsų, tysančių paplūdimyje, bangų mūšos nužertame šiukšlėmis, medgaliais, stiklo šukėmis. Viskas buvo praeityje, kaip sakė Elena, ir jos drungnas suglebęs kūnas slėgė mano rankas nelyginant negailestingas atsisakymas. Ėmiau ją bučiuoti, kol pagaliau ji sudejavusi nusisuko, stipriai prispaudžiau prie krūtinės, maldaudamas dar kartą padėti man su ja susitikti. Išgirdau, kaip ji atsainiai sukikeno, paskiau ji uždėjo ranką man ant lūpų ir nustūmė mano galvą nuo savo veido.

– Mums čia labai lengva viską spręsti, – tarė Elena, – bet, galimas daiktas, šiuo metu tau tikra kančia nuogam vaikščioti koridoriais, gal dar ir todėl, kad nori išsimaudyti, bet neturi muilo, o aš gal jau atėjau ten, kur turėjau nueiti, ir įteikiu paketą, jeigu iš tikrųjų jį reikia įteikti. Ką mes galime žinoti apie save, atsidūrę ten? Kuriems galams nuosekliai viską įsivaizduoti, kai, galimas daiktas, mieste jau viskas nuspręsta, o tai, kad mudu esame čia, – tik visa ko įrodymas?

– Būk gera, – tarė Chuanas, siekdamas jos lūpų. – Būk gera, Elena.

Tačiau Elena vėl nusijuokė tamsoje, ir Chuanas atšlijo ir sugraibė jungiklį, ir iš nebūties išnėrė Elenos plaukai, užklojantys po galva pakištą jos ranką, standžios mažytės krūtys, gaureliai ant gaktos, trumpas putlus kaklas, liauni, bet stiprūs pečiai, kuriuos tik vargais negalais pavyko įveikti, atkakliai įmygus į paklodes, kol pagaliau prigludo prie kietai sučiauptų lūpų, privertė, kad ji prasičiauptų, suvaitotų pro sukąstus dantis, imtų kandžioti jo lūpas, duodama valią jo liežuviui, ir pa-

galiau paskutiniai jų bučiniai išsilietų begaline aimana. Šviesos spindulys nukirto Elenos juoką, ir Chuanas išvydo išsprogusias akis, išsiplėtusius vyzdžius, pirmapradžio blogio išraišką, atsisakymą nepaklusti geismui, dabar persmelkusiam rankas ir kojas, apsivijusias Chuano kūną, glamonėjančias ir gundančias, ir pagaliau jis apvertė ją kniūbsčią, užgriuvo ant jos, įsikniaubdamas į jos plaukus, pražergė ją ir, šiurkščiai prasismelkęs, užgulė visu svoriu, nepaisydamas skausmo, suvokdamas, kad Elena vaitoja mėgaudamasi ir drauge bjaurėdamasi, nuožmiai gardžiuodamasi malonumu, kurio perimta mėšlungiškai krūpčiojo ir grąžė galvą, o tuo tarpu Chuanas kandžiojo jos plaukus, slėgdamas visu kūno svoriu. Ir tuomet ji užvirto ant jo, vienu strėnų judesiu priėmė jį ir suriko, veriama skausmo, ir, artėdama prie galutinės palaimos, stipriai prisiglaudusi, prikepusi prie jo, plaukais užklojusi jo primerktas akis, tarė, kad taip, kad visada bus su juo, tegu jis išmeta lėlę į šiukšlyną, tegu pagaliau išvaduoja ją nuo mirties tvaiko, tvyrančio bute ir ligoninėje, tegu niekada nebeatsisveikina, tegu neleidžia jai imti viršaus, tegu gelbstisi pats, ir taip kalbėjo gulėdama ant jo, slėgdama visa savo nesuvokiama jėga, lyg vėl pati imdama jį, o paskiau atvirto šalia jo pasitenkinusi ir pravirko kūkčiodama, ir Chuanas sunerimęs pakirdo iš marinančio snaudulio, išnėrė iš ramybės, kurioje plūduriavo tardamasis, kad visa tai jau girdėta, visa tai būta, džiaugdamasis, kad nebereikės ieškoti Elenos po miestą, kad miręs vaikinas savotiškai jiems atleido ir dabar yra kartu su jais, ir jau nebeatsisveikins, nes dabar nebereikės atsisveikinti, dabar, kai Elena miega šalia, susirietusi į kamuoliuką, retkarčiais krūptelėdama, ir jis apklojo ją, apkamšė, pabučiavo į nosies galiuką, kur taip gera bučiuoti, ir Elena atsimerkė ir nusišypsojo, ir, sugraibiusi cigaretę, ėmė pasakoti apie Seliją.

Ji buvo įsitikinusi, jog nueis, nors eiti buvo vis sunkiau; dabar jau nebuvo abejonių, kad spindi kanalas ir kad ten jos laukia kažkas panašaus į poilsį. Viename gatvės kampe pagaliau baigėsi arkados, ir drauge dingo baimė užklysti į kokį nors aklagatvį, atsiremiantį į gatvę su aukštais šaligatviais arba kokį nors viešbučio koridorių. Baltomis nugludintomis plokštėmis išklotu grindiniu Nikolė žingsniavo kanalo link, vienu tarpu nusiavė permirkusius batelius, graužiančius kojas, pėdomis pajuto šiltus akmenis, ir eiti pasidarė lengviau. Pasilenkusi ranka palietė plokštę ir pagalvojo, kad Marastui patiktų tokių akmenų faktūra, kad, galimas daiktas, kada nors jis irgi eis šia gatve ir nusiaus batus, norėdamas pajusti grindinio šilumą.

Prie kanalo nebuvo nė gyvos dvasios, slūgsojo sustingęs kaip gyvsidabris vanduo, neplaukiojo plokščiadugniai laivai, kitoje krantinėje, tolimoje ir miglotoje, irgi buvo ramu. Nikolė atsisėdo ant krašto, nuleidusi kojas virš vandens, tekančio apačioje per keturis ar penkis metrus. Šiek tiek nusiminė pamačiusi, kad išsibaigė cigaretės, vangiai išnaršė rankinę, nes kartais pačiame dugne aptikdavo sulamdytų, bet vis dar rūkomų cigarečių. Paskutinę akimirką – ji žinojo, kad tai paskutinė, nors dar niekada nebuvo taip tvirtai apsisprendusi, netgi aną pirmąją popietę Grešemo viešbutyje, kai, pabudusi iš ilgo miego, suprato, jog būtinai turi nueiti prie kanalo, – ji susitaikė su apgauliomis viltimis, kurias popiet, važiuodama traukiniu iš Arkėjaus, atkakliai ginė šalin. Dabar ji galėjo iš tolo nusišypsoti Marastui, kuris tikriausiai vienui vienas važiavo į Paryžių, pasibodėjęs prakalbomis ir melu, galėjo atsigręžti į Chuaną, kuris sėdėjo vagone nusisukęs, galėjo be galo žiūrėti į jį, lyg jis iš tikrųjų būtų čia ir kaip ne vieną kartą suprastų, kas atsitiko, ir išsitrauktų pakelį cigarečių ir žiebtuvėlį, siūlytų viską, ką tik gali pasiūlyti, draugiškai šypsodamas, kaip anais vakarais *Cluny* kavinėje. Galimas daiktas, todėl – todėl, kad, pasidavusi vaizduotei, pamatė, kaip Chuanas pasilenkęs siūlo

jai cigaretę, – nė kiek nenustebo, išvydusi palei kanalą ateinant liesutę žilaplaukę moterį, stabtelėjusi ji pažiūrėjo į vandenį, paskiau įkišo ranką į rankinę, knibždančią visokiausių daiktų, išsitraukė ilgą kandiklį ir atkišo Nikolei, lyg jos būtų seniai pažįstamos, lyg mieste visi būtų pažįstami ir gali prieiti ir rūkyti, ir sėdėti kanalo pakrantėje, ir žiūrėti, kaip iš rytų atplaukia pirmas plokščiadugnis laivas, juodas, bukasnukis laivas, visiškai tyliai sliuogiantis vandeniu.

„Na, matai, tau netgi nereikės išmesti lėlės, – tarė Elena. – Nieko tai nepadėtų, vis viena ji čia visada bus." Dar neaušo, mes rūkėme tamsoje, nebesiliesdami vienas prie kito, susitaikę su tuo, kad naktis ir ekstazė baigiasi drungna, klampia ramybe, kurioje plūduriuoja žodžiai. „Kuo tu nepatenkintas? – tarė Elena. – Juk reikėjo mesti tą kortą, štai ji, ant stalo, mielasis, žaidėme sąžiningai. Aš kalbu metaforiškai, kaip tau patinka. Skaistuolės, sudaužiusios lėlę, kvailo ir skaistaus mažojo šventojo Jurgio, skerdžiančio tavo basiliskus, korta." Jos akys merkėsi virš žerplėjančios cigaretės, slegiamos nuovargio, susikaupusio per tokį ilgą gyvenimą.

– Vadinasi, Elena...

– Panorai atvažiuoti, panorai sužinoti, – tarė ji, nė nekrustelėdama iš vietos. – Ką gi, imk ir nesiskųsk, nieko daugiau negaliu tau duoti.

– Kodėl nieko man nesakei apie ją vakar, kai čionai atėjome?

– Nebuvome nuogi, – tarė Elena. – Ko gi tu tikėjaisi, didžiosios išpažinties prie slenksčio, net nenusimovus pirštinių? Dabar visai kas kita, dabar mudu nuogi tikrąja to žodžio prasme, dabar tu pažįsti kiekvieną mano kūno porą. Reikėjo tik pereiti nuo lėlės prie Selijos, ir aš tą žingsnį žengiau. Nebuvo lengva, nors dabar tai jau nebesvarbu; nežinia, gal aš tikėjausi ten rasti ir tave, rasti tai, kas tau patinka, tai, kuo aš tau patinku. Dabar suprantu, kad nepavyko, vadinasi, beliko tik tai –

papasakoti tau atomazgą, sąžiningai užbaigti. Aš tave myliu savaip, tačiau tu turi suvokti, jog man vis viena – Selija ar tu, ar dar kas nors, ką atneš rytojus, aš negaliu būti čia visa visutėlė, kas nors lieka kitur, ir tai tu irgi žinai.

„Blutgasėje“, – dingtelėjo Chuanui. Užsimerkęs jis bandė nuvyti atkarų vaizdą, aklinio žibintuvo apšviestą grindų lopinėlį, gatvės kampą, nuo kurio vėl reikės leistis ieškoti Elenos. Na, o Selija, ko gi ji tikėjosi rasti Selijoje? Iš paskutiniųjų grumdamasis su tuo vaizdu, vis dėlto jautė, kad Elena priremta prie sienos, kad jis visada visa tai žinojo, žinojo nuo Kalėdų išvakarių, nuo to vakaro, kai stovėjo Vožiraro gatvės kampe, kai sėdėjo priešais veidrodį su vainiku, jau tada aš tave savotiškai pričiupau, supratau tai, su kuo dabar negaliu susitaikyti, man pasidarė baisu, ir aš griebiausi visko, kad tik tuo nepatikėčiau, aš per daug tave mylėjau, kad galėčiau susitaikyti su haliucinacija, kur tavęs pačios netgi nebuvo, kur tu buvai tik veidrodis ar knyga, ar šmėkla pilyje, aš pasimečiau tarp analogijų ir baltojo vyno butelių, prilipau liepto galą ir nutariau verčiau nieko nežinoti, sutikau nieko nežinoti, nors ir galėjau, Elena, viskas bylojo apie tai, ir dabar aš suprantu, kad galėjau žinoti tiesą, susitaikyti su tuo, jog tu esi...

– Kas, Chuanai, kas?

Bet jis rūkė, neišleisdamas cigaretės iš dantų, pasinėręs į žodžių chaosą, neatlyždamas.

– Na, matai, tau netgi nereikės išmesti lėlės, – tariau jam. – Nieko tai nepadėtų, vis viena ji čia visada bus.

Nieko tai nepadėtų, nepadėtų nei žodžiai, nei veiksmai, kaip niekada nepadėjo bendraujant mudviem su Elena, jei nebent pažvelgus iš kitos pusės, protu nesuvokiamos (betgi ne, suvokiamos, ten buvo liftas arba viešbučio kambarys, išklijuotas apmušalais rausvais arba žaliais ruoželiais, nieko kita man nebeliko, ir aš negalėjau ir to netekti), gal dabar nebent susitiktume kaip nors kitaip, dabar, kai mūsų kūnai atvėso ir

atsiduoda gaižiu išdžiūvusiu prakaitu, o išsakyti ir daugsyk pakartoti žodžiai – lyg negyvos musės.

– Žinia, žmogus gali suklysti, kas be ko, – pagaliau tarė Chuanas. – Vadinasi, tai atsitiko ne čia, tai atsitiko ne šiąnakt tavo namuose. Vėl turiu tavęs ieškoti, Elena, man jau nebesvarbu, kas tu esi, turiu ateiti laiku, man metas eiti. Atleisk, kad šneku nei šiaip, nei taip, aš jau nebemoku gražbyliauti. Einu, jau švinta.

Prieblandoje mačiau, kaip jis keliasi, aukštas, visiškai nuogas stabtelėja vidury kambario, stengdamasis susivokti nepažįstamame bute. Išgirdau šniokščiant dušą, užsirūkiau ir ėmiau laukti sėdėdama lovoje, jam grįžus, uždegiau naktinę lempą, kad būtų lengviau susirasti drabužius, ir žiūrėjau, kaip jis greitai ir ryžtingai rengiasi. Kaklaraiščio nepasirišo, įsikišo į švarko kišenę, pro sieninę spintą praėjo nė nežvilgtelėjęs; prie durų atsigręžė ir pamojo kaire ranka, lyg atsisveikindamas, lyg prašydamas palaukti, o gal pamojo automatiškai, kita ranka siekdamas durų rankenos. Išgirdau lifto dunkstelėjimą, pirmuosius garsus gatvėje.

Ketvirtą valandą popiet turėjo įvykti Vercingetorikso statulos atidengimo ceremonija. Chuanas pasigraibė kišenėje, nors buvo įsitikinęs, kad nebeturi cigarečių ir kad teks laukti, kol atdarys kokią nors kavinę; užčiuopė šilkinį kaspiną ir, išsitraukęs kaklaraištį, sužiuro, lyg jo neatpažindamas. Tačiau pačiame pakelio dugne dar gulėjo atlikusi cigaretė. Atsisėdęs ant akmeninio suolo tarp ligustrų nedidelėje aikštėje šalia Sen Marteno kanalo, jis rūkė nepaleisdamas cigaretės iš dantų, tuo tarpu pirštai patys savaime išskleidė melsvą pakelį ir išlankstė laivelį; paskiau, priėjęs prie kanalo, įmetė laivelį į vandenį. Laivelis nukrito dugnu žemyn ir draugiškai nuplaukė kartu su dviem kamščiais ir sausa šakele. Chuanas pastovėjo, lydėdamas jį akimis, paskiau kartą kitą pasiglostė kaklą – toks jaus-

mas, lyg skaudėtų gerklę. Jei būtų turėjęs kišeninį veidrodėlį, būtų pasižiūrėjęs, kas atsitiko, bet vos nesusijuokė pagalvojęs, kad, stovint prie juodo, nešvaraus kanalo vandens, geriau suvis neturėti veidrodėlio. Paskiau, nuovargio įveiktas, vėl atsisėdo ant suolo, miglotai svarstydamas, jog būtų neblogai, priešais atdarius kavinę, nueiti išgerti kavos ir nusipirkti cigarečių, ir vildamasis, kad srovė nuneš laivelį į kanalo vidurį ir jis galės sekti jį žvilgsniu, nepajudėdamas iš vietos.

– Tu neateisi?

– Ne.

– Elena, – tarė Chuanas. – Elena, vakar vakare...

Tarpduryje pasirodė žmogus, iš pažiūros panašus į inspektorių, išlaipinusį totorius; stabtelėjęs prie durų, apžvelgė vagoną ir pasipiktinęs išėjo, pagal dvidešimtą straipsnį, temstant nakčiai, priklausė uždegti šviesas. *Feuille Morte* tikriausiai užsnūdo, nes sėdėjo labai tyliai savo kamputyje; traukinys jau seniai lėkė nesustodamas nesuskaitomoje gausybėje priemiestinių stočių, violetiniais atšvaitais nutvieskiančių langus ir suolus, tyloje pašėlusiai sukantis šviesų ir šešėlių verpetams. Elena rūkė, miglotai ir abejingai suvokdama, kad su ja liko tik *Feuille Morte* ir Chuanas, *Feuille Morte* nepastebima už aukštos suolo atkaltės, o Chuano šešėlis kartais nuslinkdavo pažiūrėti pro langą, tik tamsoje visiškai išdilus vagono kontūrams, Chuanas tylėdamas atsisėdo priešais ant suolo.

– Jie pamiršo *Feuille Morte*, – tarė jis.

– Taip, vargšelė sėdi kampe kaip pamestinė, – tarė Chuanas. – Jie taip įsijautė ginčydamiesi su inspektoriumi, kad jos ir neprisiminė.

– Nuvesk ją į *Cluny* šį vakarą, mes vieninteliai likę gyvi šiame traukinyje.

– Tu neateisi?

– Ne.

– Elena, – tarė Chuanas. – Elena, vakar vakare...

Tarpduryje vėl pasirodė inspektorius ir dingo, neuždaręs durų. Kažkokios stoties šviesos akimoju peršniojo vagoną, tačiau Elenai visiškai nereikėjo šviesos einant iš vieno vagono į kitą, nors iš pradžių buvo nelengva skintis kelią pro sumigusius žmones ir krūvas ryšulių ir lagaminų, užgriozdinusių taką tarp suolų, bet pagaliau pavyko nusigauti iki tambūro ir išlipti prie kitapus prospekto dunksančios kalvos, šalia techninio aptarnavimo stoties su išsiliejusia benzino valka. Nieko kita nebeliko, kaip kulniuoti toliau, pasukti priėjus gatvės kampą ir, kaip jau buvo ne vieną kartą, atpažinti viešbučio paradines duris, verandas su bambukinėmis žaliuzėmis antrame aukšte, tuščius koridorius, vedančius į pirmuosius negyvenamus kambarius; paketas atrodė nepakenčiamai sunkus, tačiau dabar Elena žinojo, kad po štai šito kambario bus trumpas koridoriukas, posūkis ir durys, pro kurias įėjusi atiduos paketą, grįš į Rakto gatvę ir numigs iki vidurdienio.

Durys virstelėjo, vos prisilietus pirštais, atsidarė į tamsą. Ji to nesitikėjo, nes viešbutyje visada degdavo šviesos, bet pagalvojo, kad tuojau užsidegs lempa arba kas nors pašauks ją vardu. Žengusi dar du žingsnius, uždarė duris. Mielai būtų padėjusi paketą ant stalo arba ant grindų, nes virželis pjovė pirštus, bet perėmė jį į kitą ranką; kambario gale pagaliau įžiūrėjo lovą ir pamažu nuėjo jos link, vildamasi, kad kas nors ją pašauks vardu. Staiga išgirdo savo vardą, bet balsas atsklido neaišku iš kur, veikiau pasigirdo šalia pat, tačiau skriedamas tolyn, lyg kas nors būtų pašaukęs ją atsisveikindamas. Jai pasidingojo, kad, vos ištiesusi ranką, gali paglostyti galvą tam, kas pašaukė ją balsu, mirusio vaikino atšalusią kaktą; vadinasi, Chuano teisybė, ji turi susitikti su juo, miręs vaikinas ją pašaukė, trokšdamas, kad viskas grįžtų į senas vėžes, kad tas absurdiškas atsisveikinimas įgautų prasmę, ir Chuanas atsibustų nuogas lovoje, atsiimtų paketą ir pagaliau sunaikintų tą viduje

paslėptą nešvankybę, vis skaudžiau pjaunančią jai mėšlungio sutrauktus pirštus.

– Aš čia, – tarė Elena.

Iš tamsos išnėrė Ostinas – mėgėjiškas peilis trumpa geležte, dūris negrabia ranka. Kažkas, lyg moteris, suriko lovoje, suriko ir iškart nutilo. Elena nesuprato, iš kur ir kas pervėrė ją krūtinėje tvykstelėjusia ugnimi, bet išgirdo, kaip dunkstelėjo į grindis paketas, nors jau nebeišgirdo, kaip pati virto ant kažko, dar sykį kažką sutrėkšdama. Nieko negalvodamas, Ostinas automatiškai pasilenkė tamsoje, nušluostė peilį į Elenos sijono apačią. Kažkas vėl suriko, bėgdamas pro duris iš kambario. Elena gulėjo aukštielninka, atviromis akimis.

Jis irgi išlipo, kai, švystelėjus gelsvos šviesos pluoštui, pamatė, jog vagone nė gyvos dvasios, tik ant suolo miega *Feuille Morte*, ir piršosi logiška išvada, kad vienintelis įmanomas kelias prasideda nuo to gatvės kampo, kur jis bukaprotiškai nutraukė paieškas ir grįžo atgal į Domgasę pas Telę. Iš daugelio ten susikertančių kelių reikėjo pasirinkti – dabar tai buvo visiškai aišku – tą, kuris vedė tiesiai į didžiąją aikštę, paskiau paėjėti viena pirmųjų šoninių gatvių iki kampo, iš kur viskas kaip ant delno, pasukti į kairę, kad užpakaly liktų arkadų gatvė, pamatyti viešbučio verandas ir beveik piktdžiugiškai suvokti, kad niekas nepasikeitė ir vėl teks akipločiu ir drauge nė kiek nesvyruojant eiti koridoriais, per kambarius, iš vieno į kitą, atsidurti aikštelėje prie lifto, kuris kils aukštyn pro nesuskaitomą daugybę aukštų, sliuogs aukštuminiais tiltais, nuo kurių atsiveria vaizdas į miestą ir šiaurėje spindintį kanalą, kol pagaliau vėl ners į viešbutį, ir vienu tarpu jis turės išlipti iš lifto ir surasti gėlėmis arba ruoželiais išmargintais apmušalais išklijuoto kambario duris, vieną po kito pereiti per daugybę kambarių, kol pagaliau, atvėręs paskutines duris, paklius į tokį pat kambarį kaip ir visi kiti, tik ten ant naktinio stalelio blau-

siai degs lempa ir jos negyvoje šviesoje blizgės durų skląstis kambario gale, lovos bronzinės kojos, Elenos atviros akys.

Chuanas mostelėjo ranka, lyg baidydamas musę nuo veido. Net nepriklaupęs prie Elenos, jis pastebėjo ant krūtinės sutraiškytą paketą ir lyg dar vieną kraujo srovelę – atsirišusį viržėlį. Durys buto gale buvo atlapotos, jis žinojo, kur jos atsidaro. Išėjęs pro duris, jis nusileido laiptais ir, atsidūręs gatvėje, pasuko į šiaurę. Beveik tuojau pat priėjo kanalą; prospektas baigėsi ties plokštėmis išgrįsta krantine, už kurios akinamai tviskėjo vanduo. Iš rytų plaukė juodas plokščiadugnis laivas, tyliai sliuogdamas vandens paviršiumi, ir lygiame denyje buvo aiškiai matyti Nikolės siluetas. Visiškai abejingai Chuanas pagalvojo, kaip Nikolė atsidūrė tame laive ir kodėl ji plaukia į vakarus tuo sukiužusiu laivu. Nikolė pažino Chuaną, kažką jam sušuko tiesdama rankas, ir Chuanui dingtelėjo mintis, kad Nikolė nori šokti į vandenį, siaurą, gyvsidabrio spalvos ruožą tarp laivo ir krantinės, ir tuomet jam tektų pulti į vandenį jos gelbėti, nes netelpa galvoje, kad, skęstant moteriai, įmanoma nieko nedaryti. Tuomet denyje pastebėjo dar vieną laibą siluetą, Frau Martą, kuri, priėjusi prie Nikolės iš užpakalio, švelniai paėmė jai už rankos, kažką kuždėdama į ausį, ir, nors krantinėje buvo neįmanoma nugirsti jos žodžių, vis dėlto buvo nesunku įspėti, kas darosi: aiškindama, kuo pranašesnis ramus ir nebrangus viešbutis, Frau Marta viliojo Nikolę toliau nuo denio krašto, vedėsi kažkur, norėdama supažindinti su viešbučio administratoriumi, kuris skirsiąs jai puikų kambarį ketvirtame aukšte su vaizdu į senamiestį.

Prisiminę *Feuille Morte*, visi susižvelgė be žodžių priekaištaudami vieni kitiems, tačiau mano artimas pats pirmas sugalvojo, kaip būtų galima išvengti ilgo ginčo.

– Kaip ir kaubojų filmuose, mes pralenksime traukinį, – tarė mano artimas nepaprastai įtaigiu ir valdingu balsu. – Sėdame

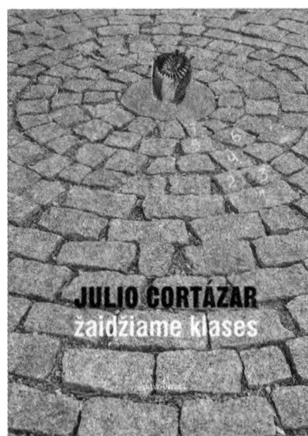
į taksi ir išvaduojame *Feuille Morte*, vagone kilus sumaiščiai ir prasidėjus paniškam bėgimui, vargšelė, ko gero, baisiausiai išsigando ir liko vienui viena.

– Stabdykite taksi, done, – tarė Polankas Kalakui.

Polankas be galo nustebo, pamatęs, kad Kalakas neprieštaraudamas sustabdė taksi. Telė ir visi kiti nuoširdžiai nerimavo dėl *Feuille Morte* ir beveik neištarė nė žodžio, iki atsidūrė Monparnaso stotyje ir su palengvėjimu įsitikino, jog traukinys iš Arkėjaus atvyksta tik po aštuonių minučių. Išsisklaidę po peroną, visi užėmė strategines pozicijas, kad *Feuille Morte* išlipusi nepradingtų minioje be pėdsako, tuo tarpu mano artimas sustojo parūkyti prie paradinių durų, spoksodamas į žibintą, masinte masinantį spiečius vabzdžių; širdis alpo bestebint, kaip susidaro ir beregint išyra briaunainiai, kuriuos buvo įmanoma išsaugoti tik trumpą akimirką, įdėmiai žvilgtelėjus ir staigiai užsimerkus, nes tuojau pat rasdavosi kiti dariniai, kuriuose dėmesį patraukdavo tai balti drugeliai, tai visokie neregėti uodai, tai gauruotas vabalas. Mano artimas galėtų taip praleisti visą gyvenimą, jei tik nepristigtų cigarečių; kai tik likdavo vienas, iškart susitaikydavo su mintimi, kad apskritai niekada nieko kita nėra patyręs ir kad nėra nieko geriau, kaip visą naktį arba visą gyvenimą stovėti po žibintu stebint vabzdžius. Tuomet ir išvydo peronu ateinant gelbėjimo būrį su *Feuille Morte:* gyva ir sveika, ji glėbesčiavosi su Polanku, bučiavosi su Tele, mainėsi vietomis su Kalaku, savo ruožtu susikeitusiu vietomis su Tele, tad kartais Polankas atsidurdavo vidury, tarp *Feuille Morte* ir Telės, kartais *Feuille Morte*, savo gelbėtojų apsupta iš visų pusių.

– Bisbis bisbis, – kartojo *Feuille Morte*.

KITOS JULIO CORTÁZARO KNYGOS:

JULIO CORTÁZAR

Žaidžiame klases

Romano „Žaidžiame klases“ fabula iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti labai paprasta: argentiniečio inteligento Orasijo Oliveiros meilės istorija, tragiškai pasibaigusi Paryžiuje ir iš naujo išgyvenama Buenos Airėse. Tačiau anaiptol ne tai sudaro knygos esmę. Puslapis po puslapio Julio Cortázaras analizuoja nūdienos inteligento sąmonę, rodydamas jo atsisakymą dalyvauti „užkoduotoje kasdienybėje“, istorinių įvykių ilgesį ir baimę, bendravimo su žmonėmis troškimą ir atsitvėrimą nuo jų cinizmo skydu bei užsidarymą hermetiškame egocentrizmo kiaute.

Kuo baigsis individualistinis Orasijo Oliveiros maištas – išsilaisvinimu ar pražūtimi?

JULIO CORTÁZAR

Kronopų ir garsenybių istorijos

Kronopų pavadinimą Julio Cortázaras sugalvojo 1952 m., kai Paryžiuje klausėsi koncerto Igorio Stravinsko garbei. Sujaudintas muzikos, per pertrauką, kai visi išėjo gerti kavos, Julio Cortázaras pasiliko vienas salėje ir jam pasirodė, kad visur ore tarsi kamuoliukai skrajoja mažos žalios būtybės – linksmos, juokingos, draugiškos. Rašytojui kilo mintis pavadinti jas kronopais.

„Kronopų ir garsenybių istorijos“ – knyga apie tas būtybes. Ką jos veikia? Kaip suvokia gyvenimą? Kokias randa išeitis iš įvairių situacijų?

Cortázar, Julio
Co-212 62. Pasidaryk pats : romanas / Julio Cortázar ; iš ispanų kalbos vertė Valdas V. Petrauskas. - Vilnius : Alma littera, 2008. - 272 p.

ISBN 978-9955-38-214-0

Julio Cortázaras (Chulijas Kortasaras; 1914–1984) – argentiniečių rašytojas, vienas žymiausių XX a. autorių, lyginamas su J. L. Borgesu, A. Čechovu, E. A. Poe, naujojo Lotynų Amerikos romano kūrėjas. Pasaulinę šlovę pelnė romanais „Žaidžiame klases“ ir „62. Pasidaryk pats“. Rašytojo kūrybai būdingas polinkis laužyti tradicines literatūros normas, tikrovę derinti su fantastika, primesti savo žaidimo taisykles, stulbinti skaitytoją netikėtais siužeto vingiais.

„Pasidaryk pats“ – ir pavadinimas, ir romano sandaros principas: autorius tarytum siūlo skaitytojui pačiam surinkti knygą iš atskirų pasakojimo elementų, perskaityti ją savaip.

UDK 860(82)-3

Julio Cortázar

62. PASIDARYK PATS

Romanas

Iš ispanų kalbos vertė *Valdas V. Petrauskas*
Redagavo *Nijolė A. Petrauskienė*
Korektorės *Ramutė Prapiestienė* ir *Edita Vaskelaitė*
Viršelio dailininkė *Jūratė Šatūnienė*
Viršelyje panaudotos *Končio Šatūno* nuotraukos
Maketavo *Albertas Rinkevičius*

Tiražas 1800 egz.
Išleido leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, LT-09310 Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Spindulys“, Vakarinis aplinkkelis 24, LT-48184 Kaunas
Interneto svetainė: www.spindulys.lt

Romano „62. Pasidaryk pats" idėja garsiajam Argentinos rašytojui Julio Cortázarui kilo rašant romano „Žaidžiame klases" 62-ąjį skyrių, iš kurio paskutinių pastraipų aišku, kodėl taip pavadinta ši knyga. Pačioje romano pradžioje autorius užmena mįslę, o pabaigoje ją labai netikėtai išsprendžia. Užminęs mįslę, autorius žaidžia su skaitytoju, vedžiodamas intrigų labirintais, klaidindamas ir skatindamas jį patį pagal tam tikrus ženklus atsekti kelią, surankioti knygos personažų likimų skeveldras ir sudėlioti gyvenimo mozaiką.

Romano veiksmas vyksta Prancūzijoje, Anglijoje, Austrijoje, Italijoje, bet iš tikrųjų – romano veikėjų sugalvotame Mieste – jų nesusitikimų vietoje, kur jie priversti taikytis prie aplinkybių, ir Zonoje – glaudžiame rate, susikurtame realiame gyvenime, kur jie jaučiasi visiškai laisvi. Romano veikėjai – Chuanas, Marastas, Ostinas, Elena, Telė, Nikolė, Selija – įkliūva į meilės bei likimo verpetą ir ironija dangsto savo jausmus, širdies gilumoje išgyvendami dramą. Tačiau knygos vertę nulemia ne tik keisčiausiai susipynę likimai, sudėtingi meilės trikampiai, bet ir savitas stilius bei meistriškas balansavimas tarp lengvos ironijos, stiprių jausmų ir gilios prasmės.

www.**almalittera**.lt